

FRANCIS C I

SANCTII BROGENSIS

IN INCLYTA SALMAN-

ticensi Academia Rhetorices, Græcæque linguæ
primarij Doctoris, in Gryphum Ausonij
Annotationes.

10938

ypus, vel Gripus est propriè piscato-
rum sagma, id est, rete, capitur pro ænig-
mate, vel obscura quæstione, qua mens aut
ellectus irretitur, ita Suidas, Hesychius,

Leitachius, dicitur etiam Græcè Bolos, à iaciendo,
Latine iaculum, Hispanè Sparauel, & redeguelle.

Ter bibe, vel toties ternos. Plutarchus in libello devi-
ta Homeri postquam multa carmina poetæ recitauit
de numero ternario, & nouenario, sic ait: Quis autem
nouenarius numerus est perfectissimus? quia quadra-
tus est. primum imparem numerum radicem habens:
estque impariter impar: in tres diuisibiles terniones,
quorum quilibet in tres unitates diuiditur. Mysticam
legem dicit propter illud Horatii lib. 3. Odyss. 19.
Tribus, aut nouem miscentur Cyathis pocula commodis:
qui Musas amat impares Ternos ter Cyathos attonitus pe-
ter vates. Tres prohibet supra rixarum metuens tangere
gratia. Quasi dicat: *Tres cyathos bibe*, propter Gra-

via. 2

571 *Vtque loquax in equo.* Politianus in Miscell. 76. solus attigit, quid hic dicat Ouid. Anticlus, qui cum cæteris Græcis in equo Durateo fuit inclusus, ab Ulyse compressis faucibus suffocatus est, eo quod Helenæ vocibus voluerit respondere. Meminit & Homerus Odyss. 4. Politianus in Ambra.

*Indicijque metu præclusum pollice fauces
Anticlon Ortygidem.*

573 *Aut ut Anaxarchus.* Miror oscitantiam interpretum, quum Diogenes Laertius disserte in vita Anaxarchi hoc ostendat, quum (inquit) Cyprum inuitus applicuisset (Anaxarchus) comprehensum in concavam pilam, seu mortarium (Nicocreon) iniicit, iussitque ferreis malleis cædi: illum pœnæ suæ negligentem celebre id dictam ingeminasse. Tunde, tunde Anaxarchi vasculum, nam Anaxarchum nihil teris.

575 *Salmacis vtque patrem, alij. vtque patrem Psamatthes.* Ita legitur in Aldinis codicibus. Nec aliter legi debet: nam quatuor hæc carmina ex vna eademque historia pendent. Pausanias in Atticis sic scribit: Regnante Argis Crotopo, eius filiam Psalmathea tradunt, puerum quem ex Apolline pepererat, ut patrem, à quo sibi plurimum metuebat, celaret, exposuisset. Quumque ita accidisset, ut à Crotopi canibus pecoris custodia dilaceraretur, Apollinem diram quandam belluam immisisse, P O I N E N ipsi appellarunt, quæ è matrum gremijs infantes rapiebat: monstrum vero illud Corobum Argiuorum misericordia

ricordia ductum confecisse. Verum quum Dei ira nihil remississet, & pestilenti morbo ciuitas iterum vexaretur, venisse Delphos Coroebum, vt de Poenæ cade Apollini satisfaceret: & paulo inferius: Coroebi vero sepulchrum Megaris est, in quo inscripti elegi rem totam de Plamathe, & Coroebo testantur: tumuli insigne est Coroebus Poenam conficiens. Hæc Pausanias in quibus nulla mentio est de morte Crotopi, & Plamathe, sed credibile est, Apollinem iratum de Crotopo pœnas sumplisse, quas ille de Plamathe sumplerat, & hæc omnia in illis elegis latius continere, Stat. 1. Theb.

579 *Vtque nepos Æthra.* Theseus filius fuit Aethra, & pater Hippolyti. Nota est fabula ex Ouid. Euripide in Hippolyto coronato, & ex Senecæ Tragæd.

581 *Propter opes nimias, vel magnas.* Polydorus Priami filius à Polymnestore Thraciæ rege necatus fuit. Virg. 3. Aeneid.

583 *Vtque ferunt fratres sex.* Hæc sex carmina vnam eademque continent narrationem. Amphion rex Thebarum & ciharæ inuentor Nioben duxit vxorem, quæ peperit ei duodecim filios, quorum vnus vocatus fuit Danaſichthon, omnes male perierant, cum patre, & matre: de his late diximus in Emble. Battus autem pastor, vt Niobe, versus est in lapidem indicem quem Hispanè vocamus (toque de platero.) Ouid. 1. Metam.

589 *Aera si misso* Hyacinthus puer Oebali filius ab Apolline discō percussus interix Ouid. Metam.

THEO-
PHRASTI DE HI-
STORIA, ET CAUSIS
plantarū, Libri Quindecim.
Theodoro Gaza in-
terprete.

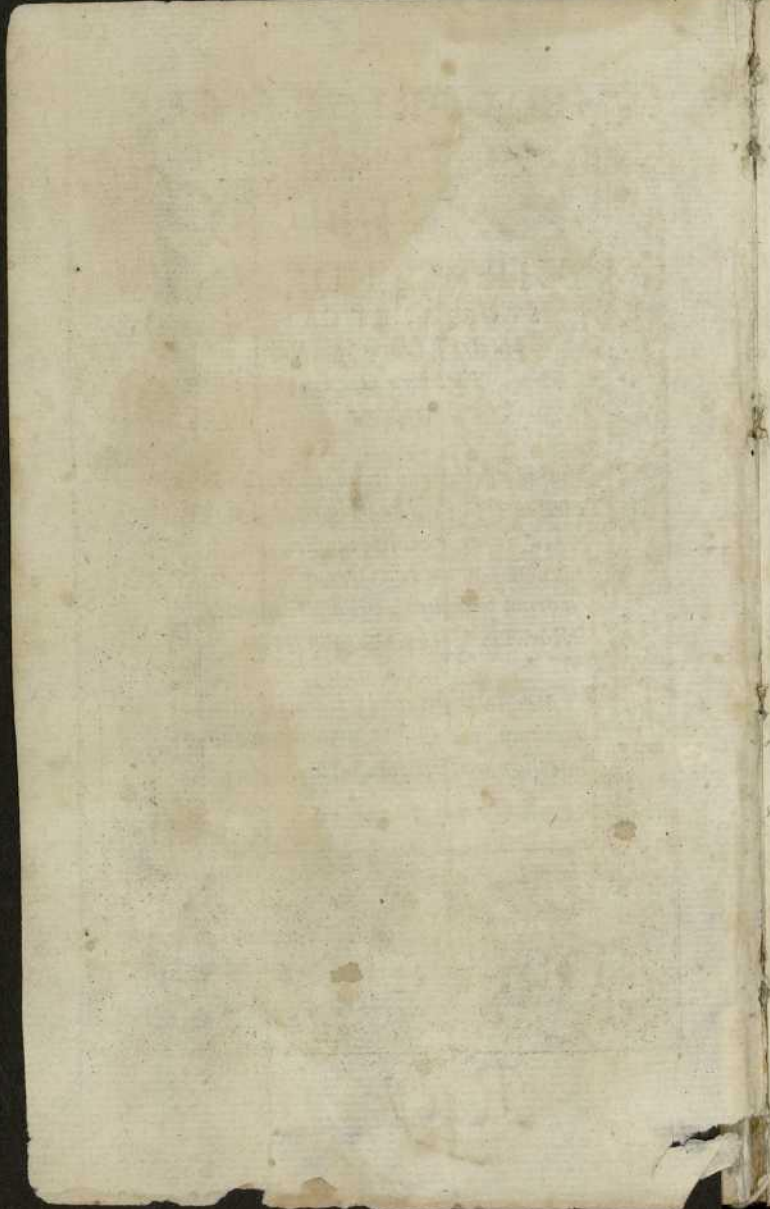
Eiusdē, Tabulas duas capita librorū cō-
plectentes: quarū unam libris de histo-
ria, alteram de causis plantarū, unā cū
uocabulis quibusdam Græcorū & La-
tinorum nominum, præfixas inuenies
lector. Theodoro Gaza interprete.

Venit Parisiis apud Egidium Gour-
moncium, uia ad diuon iacobum sub
interfignio trium coronarum.

1 5 2 9

Rey

THEODORI GRÆCI

THESSALONICENSIS, AD NI-
COLAVM QVINTVM PON-
TIFICEM MAXIMVM.

Vān magna exultare leti-
tia possit homines nostræ æta-
tis pater sanctissime non ab-
sens nunc, ut tempore elap-
so, relatū accipio: sed iā an-
nū apud te manens rerū ip-
sarum experimēto plane in-
telligo. Quòd enim solū ue-
tus illa, & laudata Platonis sententia remedio urbi-
bus futurum permultis, ac uarijs detrimentis labo-
rantibus asserit, nostris his temporibus certe uideo cō-
tigisse. Quòd enim tu, qui summus philosophus sem-
per fuisti, summus princeps creatus es, præclare actū
iam est, quòd uir doctissimus ille futurum affirmat:
cum aut philosophus regnare, aut rex philosophari
inceperit. Quippe nunc arma, quæ per Italiam, Eu-
ropamque totam sauebāt, penitus conquiescunt: &
Mars furens ille uinculis tuæ coërcetur prudentiæ.
Omneisq; inter se gentes reconciliata, pace trāquillif-
sima ex tua opera, tuisq; consilijs perfruuntur: et cla-
rissima quietis munera, idest studia litterarum: quæ
diuturna bella eripuerunt, tuo pontificatu reflore-

scere pulcherime incepere. Pacem nanque ipsam abs te fundatam ueluti quādam plātam, flores cuiusmodi, atq; fructus abunde sequūtur. Et urbes Italiae omnes nunc litterarum ornamentis exhilarantur, quibus prius orbatae, deformes, & ueluti lugubri quadam ueste indute, modò uiduarum degebant: consistunt nūc, augenturque maiorem in modum cætus philosophorum, oratorum, poëtarum, deniq; professorū omnium liberalium artium: & excitantur mirum in modū ingenia hominum te authore ditæ Nicolæ, qui nō solum tua tempora pacata sic reddidisti, uerū etiā cuiq; suæ uirtutis, laborisq; magnifice proponis. Non enim tu pecunias conseruandas inutiles censes, sed assidue quæq; large distribuis, & diuitem sic te opinaris, si tibi pecuniæ usui sunt, si summa liberalitate laudem tibi comparas immortalem. Nec tu aurum ad condendos exercitus sumptitas, ut non nisi sanguinolenta manu calicem diuini sanguinis labijs admoueas tuis: sed fessa oppida reficis, templā condis, omne litterarum genus ut pulchre uigeat, facis: quæ pauperibus inopiam reddant leuiorem animo largiris. Omnia deniq; laudabiliter statuis, quibus felicitas publica cunctis mortalibus contingere possit. Sed nihil clarius, nihil sanctius, nihil deniq; humane uitæ cōmodius, quàm ea tua cura, et diligentia: qua litteræ florent, & homines pluri mi docti, eruditiq; euadūt. Quæq; doctis nihil omnino deest, quod uel honoris, uel pecuniæ consequi debeant. Quæ in re peculiarem profecto laudem illam quoque tibi

IN LIBROS DE PLANTIS

tibi reddere licet, quod non solum uolumina omnia, que lingua Latina præbere possit, summa cum diligentia colligenda, & usque a barbaris ultra Aquilonem degentibus conquirenda magno cum sumptu curas: sed etiam grecorum numerosa opera conuertenda in latinum sermonem percenses. Idque tanto cum desiderio agis, ut breui, pauci uix libri insignes restent lingue illius, qui latine legi non possint. O rem perutilem, & summo pontifice dignam. Hæc enim ut homines eruditos, omnique barbarie per purgatos reddere potest: ita etiam humaniores, iustioresque reddat necesse est. Hæc tuas bibliothecas summe princeps non paucis quibusdam iudeorum libellis, ut de Ptolemæo Philadelpho scribitur: sed plurimis, amplissimisque grecorum codicibus gentis nobilissimæ, omnique litterarum genere præstantissimæ facit pleniores. Quo circa ratione optima bibliothecas istas, que tantum luminis afferant lingue latinæ, tantumque utilitatis præsent hominibus, thesauros longe meliores illis existimari oportet, quos pontifices quosdam semper custodisse, modoque Colchidici illius draconis, absque ulla utilitate super eis assidue inuigilasse accepimus. Que cum ita sint, te iure optimo fundatorem quietis, auctoremque aurei cuiusdam seculi, non solum Quirites, uerum etiam omnes Europæ incolæ appellant, & summis laudibus extollunt: & honoribus perinde, ac deum in terris alterum prosequuntur. Sed hæc quanquam plenius explicare magnopere cupio clementissime præ-

THEODO. GAZAE PRAEFATIO.

ceps, tamen Theophrasti opus, quod mihi interpretandum decreueras, me iam ad se trahit, ut inspici a te celerius possit. Quapropter de his aliàs latius uti de beo referre pro uirili mea conabor. Nunc Theophrasti libros de plantis fronte hilari, pro tua solita humanitate accipies: quos credo traduci a me iusseras, non quòd me satis id facere posse putaueris (parum enim ea in re me ualere, tu minime ignoras) sed ut hominè græcum latine dicentem aliquando audires. Nouitas enim rei non nihil delectationis asserre quoq; in genere potest. Mihi tamè res adeo meas uires excedere uisita est, ut nisi pro lege tuam uoluntatem firmissime mihi statuerem: facile Hercle recusassem, quæ bene expedire non possem. Cæterum tua iussa tantum apud me ualent, ut quantulum ego summo cum labore alieno in cælo serere possim, cogitare non uelim, dū modo tuæ uoluntati morem gessisse uidear. Inspice igitur & lege quoad tuæ occupationes permittant, libros quos iussu tuo in latinam conuertimus linguam, atq; in tuo nomine edidimus: & siquid rectè dixisse uideamur, id diuino tuo auxilio tribue. Te enim nõ secus, ac Deum pijs sine inuocantes opus incepimus.

✕

Theodori

THEODORI GRAECI

THESSALONICENSIS PRAE-
FATIO IN LIBROS THEO-
PHRASTI DE PLANTIS.

Refandū illud Heracliti di-
ctum arbitror, quo abiectē
cuiusdam domuncule aditū
breuiter simul & pulchre
minus aspernandum asser-
uit. Is enim casam aliquādo
ingressus furnariam, sedis-
se ignis hyberni forsitā cau-
sa, diutius dicitur. Quod cum à quibusdam interim
quereretur, quos eum uilissimum locum introire pude-
ret: subridens ille introite, inquit, sunt enim hic etiam
dij. Nam & si nobile, atque graue studium illud puta-
ri debeat, quo te non uoluminis alieni interpretē, sed
tui auctorem exhibeas: tamē nō adeo contemnendum
equidem interpretandi studium dixerim, ut nunquam
ad hoc digneris accedere. Est enim uel in eo ipso utili-
tas quaedā, quā negligi minime ab homine philosopho
debet. Proderit nanq; hominibus non minus cū senten-
tiā alicuius utilē aperuerit, quā cum suam ipse docue-
rit. Nec illa dicendi ratio deest, quae de promenda sa-
ne sit ex philosophiae magistrae omnium rerum (ut
ita dixerim) officina sermonis. Cum de aliena lingua

THEODO. GAZAE PRAEFATIO

in tuam traductio exigit quidem, ut idem aperias, sed
 non idem, quod uulgus seruare in transferendo cō-
 consuevit: sed quod proportione linguae utrique phi-
 losophus suo iudicio aptissime daret. Item exprimi
 quidem ornate singula praestantius est, sed non adeo
 uerborum ornatui indulgendum: ut si quid non nisi
 mutata sententia transferre ornate ualeas, tueri ele-
 gantiam malis, quam sententiam: quae forma quo-
 dammodo est orationis. Vocabulorum enim mo-
 dum, utpote materiam quandam pro formae istiusmo-
 di ratione, non formam istam pro uocabulis capien-
 dam philosophus nouit. Addo etiam imponendorum
 nominum aptam inuentionem, quae cum in interpre-
 tando per sepe necessaria sit, philosophia profecto
 opus est: quae natura perspecta, nomina noua quidem,
 sed quod ad recte rationis iudicium pertinet, nullo mi-
 nus reddat antiqua. Sunt enim nomina rebus imposi-
 ta quemadmodum placuit, & poni quotidie pariter
 licet. Nec tempus ullum excogitare futurum ualeas,
 quo aut rerum inuentio, aut nominum impositio es-
 set. Non tamen id officium uulgo, cui temere omnia
 placent: sed philosopho certe homini rationum inda-
 gatori tribui debet, ut neque ratio desit nominum,
 & posita sint quemadmodum placuit: quanquam hac
 ratione potius, quam illa placuerit. Quamobrem interpre-
 tandi studium quamuis ampla quadam careat graui-
 tate, spernendum tamen non ducimus. Sed Heracliti
 dictum illud Deos immortales, hic etiam esse praesum-
 mur,

famur: atque ex cæteris philosophiæ studijs, quibus nos dediti sumus, ad hoc nō nunquā uenimus: sed inter-
est, q̄ partim libenter, partim non libenter id faciāmus.

Cum enim ex latinis litteris in græcam linguam uer-
tendum aliquid est, libenter id uertimus. Minore enim
cum labore plura linguæ usu paternæ conficere possi-
mus, an etiam non inepte sit hoc aliorum iudicium. At
cum latinis hominibus, quibus cum nunc uiuimus, ali-
quid nostræ linguæ interpretari necesse est, hoc profē-
ctō libenter haud quā suscipimus. Sumus enim inter
latinos, nō minus lingua, q̄ patria pegrini. Quapro-
pter non solum amplum, ac difficile quoddā opus uer-
tendum in linguam latinam nunquā meo arbitrio mi-
hi sumerem: sed etiam nec paruū quoddā aggredi at-
derem. Verūm mihi quoq; idem euenire planissime ui-
deo, quod actum spōte, sed animo inuito refert Home-
rus. Quod enim aliās nollem: facit, ut uellem diuus Ni-
colaus, quem nostra ætas summum habere pontificem
meritō gloriatur. Hic enim ut libros Theophrasti de
stirpibus latino aperire sermone iussit: rē uehemēter ar-
duam, non tantum homini græco, uerūm etiam latino.
Nam & genus istud scribendi longe copiosius, ut om-
nia græca lingua obtinet, q̄ latina: & latinis auctori-
bus cura defuit, qua suis hominibus plenius hæc, et quo
ad Romana posset oratio, synærius explicarent. Liæt
id uidere, cū in alijs singulis, tū in ijs, quæ Plinius se-
cundus exposuit. Nā ut cætera omittam, uix enim pau-
ca inter tam numerosa eius capitula, mēda mihi carere
uidentur

THEODORI GAZAE PRAEFATIO

videntur: quod de arboribus glandiferis, inquit, monstrasse satis hoc loco futurum reor. Has enim arbores generis unius uocabulo amplecti latinū sermonē posse omnino negat. Ea credo de causa, quod nullum inuenit, quod illi græcorū generi responderet, quod δρῦς dicitur. Itaque quattuor quædam genera reddit. Querum. Robur. Esculum. Cerrum: & græca illa adiūgit. ἡμῶς δρῦς ἀργίλοπα ἀλίφλοισοι πλάτῦφυλλοι: quasi quattuor hæc, latinis quattuor illis respondere non possent. Nec robur pro communi omnium genere capi satis apte liceret. Sic per incuriam author ille cū minus dilucide docet, tum inopem plus, quàm sit, latinam linguam ostendit. Magna etiam in reliquis authoribus percipi potest negligentia. Quæ tamen singuli ignorarūt, uel neglexerūt: colligi magna ferè parte in omnium simul operibus possunt. Sed quàm laboriosum id sit, uel ex interpretibus, tum antiquis, tum hisæ nostræ ætatis argumētum deduci facile potest. Prisci enim illi si qd traduxere, forēsis id certe generis oratio est: aut rerum gestarum narratio, aut de uita hominum disputatio. Quæ quidē dicendi genera, si nō æque plene, atq; lingua græca sermo latinus conficere possit: paulo tamen arctius potest. At commentationem plantarū attingere nemo ausus est: ob eam credo difficultatē, quæ plus laboris, quàm laudis afferret. Elymum enim & Zeam, & Olyram, & cætera generis eiusdē, quibus nam nominibus latini appellent inuenisse non est, qui non summo labori tribuerit. At cum panicū, & semē,

IN LIBROS DE PLANTIS

& siliginem, & reliqua dicentem interpretem audis:
 nil penitus esse arbitraris de cuius inuentione laudem
 ipse mereatur. Inter iuniores uerò scilicet nostræ eta-
 tis homines, aut paulo antiquiores, q̄ elegantius inter-
 pretari studuerint: alia quædã sibi traducenda sumpse-
 runt: plantarũ uerò laborẽ, nec isti pati ullo pacto uo-
 luerunt. Qui autem, ut latine singula dicitarent mi-
 nus curarunt, græcis ipsis uocabulis usi adeo sunt, ut
 nullũ ferè fructũ, ex eorum interpretatiõe homo lati-
 nus capere possit. Itaq; si eos quoque difficultatis po-
 tissimũ causa nihil de plãtis aperuisse putaueris: haud
 quicquid mea sententiã erres. Fit ergo & authorũ, seu igno-
 uia, seu ignorantia, ut magna cum difficultate cõuertit
 hæc possint in linguã latinam. Verũ non minus dif-
 ficultatis, quinimo longe plus parit linguæ ipsius in-
 opia. Minus hoc fortasse credibile latinis hominibus
 propterea dici uidetur, q̄ M. Tullius, ne uerbis qui-
 dem à græcis latinis superari autumat. Sed qui li-
 bros non solum latinos, sed græcos etiam pari studio
 lectitant, facile re ipsa persuaderetur. M. Tullij sen-
 tentiã incredibilem potius esse arbitrari. Quod equi-
 dem, ut uere de me cõfitear, haud ita esse uehemētissi-
 me uellem. Minus enim in hisc̄ interpretandis nũc ela-
 borarem: si M. Tullius non ex minimis quibus scã, quæ
 fortasse latini melius habent, simplici quadam, atque
 absoluta oratione auxiliaretur: sed ueram sententiam
 diceret. Nunc uerò quã laborandum sit non so-
 lum, ut priuata quædam, & rari usus uocabula: sed
 etiam

THEODORI GAZAE PRAEFATIO

etiam pleraque apud grecos usitatissima, & in promptu omnibus habita, latine dicamus: uel hinc satis possit intelligi, inter herbam enim & fruticem, greci genus tertium reddunt, idque phryganum nomine usitatissimo uocant. Latini autem eo nomine uacant, nec quatuor genera faciunt: sed arboris, fruticis, herbaeque appellatiōe uniuersas plantas amplecti se satis existimant. Item, quid apud grecos usitatius sit a cremone? quod ramos praegandes significat, in quos arbor continuo post caudicem spargitur. At apud latinos nullum proprium nomen inueneris: sed ramos, tam eas partes, quam germina annicula dices. Addo opisimum & chylisimum, quorum differentiam nullus inter latinos auctores nominibus proprijs exprimere potuit. Suctatio enim uel liquatio, utriusque potius commune, quam alterutro proprium reddi debeat. Facit igitur, & linguae inopia, ut per ardua sit plantarum interpretatio. Auget uero laborē, uel auctorum magna in multis dissensio. Cum enim herbam, quam greci ἀέζωον uocant, alius iouis caulem, alius uitalem, alius digitillum, alius sedum appellat. Quis sequendus potius sit, haud sine magno labore possit decerni. Et si forte in his minutijs tam laborari curiosum nimis esse credideris. At arborem insignem, aut fruticem memoratu dignum, inconsiderate coepisse, quis non summo errori dederit. Ut Abietis similem illam arborem, quam greci ὄζύον uocant, quoniam certo debeat appellari nomine inter latinos minime constat. Alij enim fagum, alij sassinam, alij ornum appellasse

appellasse appareant. Idque coniectura assequi tan-
 tum potueris. Nullus enim aperte de hac arbore scri-
 bit. Sed quod fagum, quidā in tenuissimas laminae se-
 cari dixerint. Nō eam fagum significari putatur, quæ
 glandem fert, & scabra materie constat: sed arbore
 potius illā, quā græcos ὄζυον appellare proposui.
 Eam nanq; ita secari omnium præcipue posse uidemus.
 Qua de causa scissimam alijs appellare fortasse pla-
 cuit. Verū, quod manifeste nemo docuerit, hæsitare in-
 terpretem, & laborare necesse est. Hoc idē uel in alijs
 plerisq; conspici licet. Sed omnium durissimum illud
 certe accidit, quod textus propositi operis, mēdosus adeo
 est, ut nulla ferē pars sit exemplaris, quod unū tantū
 habere possumus, quæ uel librariorū insciā, uel alia
 temporum offensa non tam deprauata sit, ut & sum-
 ma cum difficultate sit emendandū: & nonnulla inter-
 mitti necesse sit, quæ uix cōgrue intelligi possint: præ-
 fertim in ijs libris, qui de plantarum historia describū-
 tur. Quas ob res difficillimam porro prouinciam no-
 bis hanc summus pontifex delegauit. Rēmq; profecto
 nostras uires penitus superantem, expediendam man-
 dauit. Sed quid agam? Fieri nō potest, ut eius principis
 iussa recusem. Res enim nulla tam plena laboris est, ut
 eam aggredi iussu diui Nicolai non debeat. Quē deos
 immortales idcirco tam amplo principatu magnificas-
 se existimo: ut eius singulari uirtute, humanum genus
 felicitatem seculis memorādam omnibus ualeat adipi
 sci. Quem ego non solum, ut dominū colo, & omni of-
 ficio

THEODORI GAZAE PRAEFATIO

ficio, uel potius pietate, obseruo: sed etiam ut uirum doctissimū, omnisq; uirtutis genere præditū animo summe beneuolo, amplector. Aggrediar igitur, quæ meus hic dulcis tyrannus interpretari cœgit: & partim plantarum nomina, quibus latina lingua non caret, diligēter pro uiribus quæram: partim noua, rebus nouis nomina imponā. Vbi id non inepte pro meo modulo facere possim, & ex fonte deducendo græcorum, quòad liceat latinorum sucarrā inopia. Nonnusquam etiam græcis utar, aut quia usitata latinis hominibus sint, aut quia proferri aliter nequeant. Deniq; singula textus græcæ oratiōis adeo psequemur, ut ne minimū quidē prætermittere uideamur, quòad saliet sine absona, & barbara illa Gulielmi interpretis locutione, quæq; græca latine aliquo pacto exprimi possint. Hanc enim cum in his omnibus Theophrasti libris probeamus, tū maxime in his sex, quo de generatione, siue de causis plantarū addidit per commodam ducimus. Quippe cum rerum rationes naturalium dilucide potius traduci, quàm eleganter desyderent. Sæpe nanq; rationes rerum, elegās latina peruertit traductio. Præsertim eas, quas pipaticorum ille æquabilis eruditus: seuerus: minusq; benignus sermo exponit. Sed forsitan non solum hæc prædixisse, uerum etiam Deum aliquē inuocasse par est. Nā si in secandis quibusdā radiculis deos precari necessarium creditur: cur non in interpretādis omnibus plantarū generibus, hoc idē facere longe magis cōueniat. Igitur diuini implorandum auxilium est. Sed quem potissimum

IN LIBROS DE PLANTIS

potissimum Deum uocamus, an non Syluanum, nõ Pa-
na, non Cæcerem, non Dryades, nõ Faunos, non eius-
modi aliquẽ: sed quem uera religio Deum, aut iam ha-
bet, aut post nescio quot annos habebit. Ita Hercle, ac
deceet ipsum sanctissimum patrẽ inuocamus, quẽ uni-
uersa iam Europa, ob eius integerrimã uitam, innume-
rãq; erga omnes beneficia, diuum appellat: deũque
proculdubio post appellabit, cum immortalium petet
collegium. Ergo tu diue Nicolæ, nanq; Deus iam mihi
es, ad sis obsecro, & fructum nonnullum noster hic la-
bor pariat hominibus, facias.

FINIS.

THE LIBRARY OF THE UNIVERSITY OF CHICAGO

PHYSICS DEPARTMENT

5720 S. UNIVERSITY AVENUE

CHICAGO, ILL. 60637

TEL. 773-936-3700

WWW.LIBRARY.CHICAGO.EDU

LIBRARY OF THE UNIVERSITY OF CHICAGO

PHYSICS DEPARTMENT

5720 S. UNIVERSITY AVENUE

CHICAGO, ILL. 60637

TEL. 773-936-3700

WWW.LIBRARY.CHICAGO.EDU

LIBRARY OF THE UNIVERSITY OF CHICAGO

PHYSICS DEPARTMENT

5720 S. UNIVERSITY AVENUE

CHICAGO, ILL. 60637

TEL. 773-936-3700

WWW.LIBRARY.CHICAGO.EDU

LIBRARY OF THE UNIVERSITY OF CHICAGO

PHYSICS DEPARTMENT

5720 S. UNIVERSITY AVENUE

CHICAGO, ILL. 60637

TEL. 773-936-3700

WWW.LIBRARY.CHICAGO.EDU

CAPITALIBRI PRIMI

DE HISTORIA PLANTARVM.

Per quas partes historia plantarum haberi potest.

	Caput.	I
Quid radix,caulis,caudex,ramus,surculus.	C.	2
Quid matrix,quid fructus,quid humor.	C.	3
Quid lignum, quid caro,quid cortex, quid matrix, ex quibus cortex.	C.	4
Quid arbor,quid frutex,quid herba.De malua,beta, amerina,nuce auellana.	C.	5
Arborum alie urbanae,alie syluestres, alie fructiferae, alie steriles, alie floriferae, alie flore caren- tes. De agro elephantio.	C.	6
Formarū differentie, quod alie terrestres, alie aqua- tiles, alie in paludibus, alie in lacubus, alie in flu- uijs, alie in mari.	C.	7
Differentia plantarum à figura, à caudice, à cortice, & ligno etiam.	C.	8
Differentia medullarum, discrimen radicum, differē- tia radicum in summa.	C.	9
Radix gladioli, & ari, radix scyllarum, ceparum, et bulborum.	C.	10
De croco, perdicio, uingo, la serpicio, maguderi, & platano in Lycio.	C.	11
Qualitas radicis Iridis, & fias indice, & lupini uis.	C.	12
Que arbores enodes, que nodosae, qualitas nodo- rum,	aa	rum,

rum, cæci nodi, cradæ, gongri.	C.	13
Que longæ, & ramose arbores.	C.	14
Que semper uireant, & quibus folia decidant, ut platanus in creta, & quercus Sybari.	C.	15
De foliorum differentia, & figura: de lauru Alexandrina.	C.	16
Ex quibus constent folia, & pediculi qualitas, et distinctio fructuum.	C.	17
Semina arborum, & quæ semina congesta, & quæ discreta. De siliquis, hoc est fici ægyptia.	C.	18
De succorū, odorūq; differentia.	C.	19
De odoribus florum, & foliorum, & radicū. Quotque genera humor arborū habeat, de que folijs, et fructu Tiliæ.	C.	20
Florum genera, & differentia.	C.	21
Qualis florescens uitis, olea, rosa, mali medicæ, et punice flos.	C.	22
Quomodo distant in fructificando arbores.	C.	23
Replicantur differentia plantarum.	C.	24

CAPITALIBRI II.

De modo generationis, sationisque in arboribus.	C.	1
Quomodo suffrutices herbe, iterūque arbores nascantur.	C.	2
Quamobrem degenerent interim sata, & quæ non degenerent, sed meliorescant quoque, & hoc in arboribus		

arboribus.	C.	3
Ostenta in arboribus.	C.	4
Quæ herbe degenerent, meliorescântue. Si symbrium in mentam: triticum in lolium: legumina coctibi- lia, & incoctibilia, & quo pacto crassescant.	C.	5
In animalium genere mutationes.	C.	6
De satu, & scrobibus, & radice, & positu arborũ, & satione ficus.	C.	7
Satus ex cultura palmarum: genera palmarum. Satio ceterarum arborum, cultus, & opera. De fimo & fimorum generibus. De puluere. Amygdalam ex amara dulcem fieri.	C.	8
Quæ fructus amittant ante quàm percoquant. De caprificatione. De conditione flatuum. De ali- cibus ficarijs. De remedio ad culices.	C.	9

CAPITULA LIBRI III.

De genitu syluestrium arborũ.	C.	1
De salice quæ frugiperdis dicitur, deq; platano, quæ in tripode cucuisse narratur. Item aërem rerum omnium semina habere, anniũmque in undatio- nem semen afferre.	C.	2
Differentiæ inter urbanas arbores, et syluestres: fru- ctificatio arborum. Quid cultus, incultusque fa- ciant. De cedro, & terebintho.	C.	3
Quæ arbores non nisi montibus nascantur, quæque aa ij perpetuo		

perpetuo uireant.	C.	4
Differentiæ, quæ de locis proueniunt. Tum de persica, & palma.	C.	5
De Syluestrium arborum floribus. De germinatione. De florũ, fructuũmq; prouentu. De galla.	c.	6
Germinationes in arcturo. Quid mentum, & iulus auellanae. Qui auctus faciles, & difficiles. De radicibus syluestrium.	C.	7
Quid quibus caudice præciso contingat crateres ex eo, quod abietis circumagnationem uocant. De multiplicitate fructuum eiusdem arboris. De ulmo, & galla duplici.	C.	8
Fungi e robore, Viscum, Humor melleus, Mas & fœmina in arboribus. De fago. De roboris generibus. Differentiæ in glandibus. De cerro. De gallis.	C.	9
Alia glandiferarum distinctio. Quæ arbor improba ad carbonem faciendum. De pinorum generibus. De picea, abiete, taxo, ostra, tilia, de que flore, et fructu tilie.	C.	10
Aceris, & fraxini genera.	C.	11
Quod cornus masada & fœmina. De cedro. Quotq; mespilorum, & sorborũ genera.	C.	12
De ceraso, flamma Iouis, Sambuci, & Salicæ, et eius generibus.	C.	13
Ulni genera quot sint. De populo, Alno, betula, corytea.	C.	14
De nuce auellana, terebintho, buxo, cratægo.	c.	15
		Ilicem

Ilicem præter glandem, granum quoddam ferre puni-
ceum, necnon uiscum habere, & hyphear, atq;
ideo quaternos habere fructus. De Smilace. Phel-
lodry. Item Phellodry, atque ilicis fructum uo-
cari acylum. Roboris uerò glandē. Deinde arbu-
to, potulaca, pruno, ac subere. C. 16

De colutea, colyte aque, & lauru alexandrina, ficō-
que, et uiti. Deque ea uiti, quā uocant phalacras.
Quōtque ramorum genera. Item de equo, &
paliuro. C. 17

Rubi genera quot. Ac de cani rubo, fluidarūque ge-
neribus, et medicamento osseo, quod fluida dici-
tur. Item de Edera, Smilace. Deque arbore appel-
lata Euonymo. C. 18

CAPITULA LIBRI IIII.

Quibus locis queq; arbores gaudeant C. 1

De moro egyptia, & ficu cypria, & persca, glande-
q; & aciofera. C. 2

De spina. Quōtq; eius genera. Itē de pruno, & arbo-
ris magnitudine circa Memphim. C. 3

De celti, & Paliuro, & palmis Africa sitientis, &
Mero monte, ubi liberum patrem natum fabulā-
tur: deq; malo medica, & persica. C. 4

De fici indica, alijsq; multis indie arboribus. Quōt-
que heben sine genera. De Terebintha indica.

Deque lanigeris arboribus, necnon seminibus, et
aa iij herbis

herbis India. De oriza. De spina cãdida, quæ heraculacæa dicta est. C. 5

Arbores odorata ubi nascantur, & quæ sint. Quid ferat septemtrio. Item quid quoque loco proueniat. Quid in Creta. Rhodo. Lycia. Ponto. Proponatide. Quid Thmolus. Olympus. Ida: quidque multi alij mōtes ferant. Quæ in toto orbe loca ad naualem materiam. C. 6

De Platano, & Algarum generibus, ac bryo. Item de marinis, quercu, & abiete, & uite, & fia, & palma. C. 7

Apud mare rubrum in Arabia nullam arborem prouenire, præter spinam sitientem: idemque quæ mare beluis plenum, plurimásque habere caniculas. De plantis, & arbusculis miræ naturæ: de quæ magnis arboribus in insulis quas æstus operit. Item circa persidem magnas esse arbores. C. 8

De arboribus, quæ in Tylo insula quarum nonnullæ lanigeræ sunt. De plantis, quæ in amnibus, paludibus, stagnisque proueniunt: de quæ papyro. Sarii. Mnasio. C. 9

De faba, loto, & corsio loti radice, & malinathalla. C. 10

Fluuiorum singuli quid priuatim ferant. De Tribulo, ac plantis lacus orchomenij, quæ sunt salix, oleaginus, Sida, harundo tibialis, gladiolus phloxæuum, tiphera, mentiflora, icma, ipnum.

Caput,

II
De

De arundinibus, quarum genera duo: de que sagittaria, que appellatur à quibusdā cretica. C. 12

De Iunco, & insulis fluitantibus in lacu orchomenio.

Caput. 13

Vitam plantarum aquatiliū, quā terrestriū breuiorem, sicut & in animalium genere. In quibusdam tum urbanis, tum syluestribus uitæ longitudinem uel fame à fabularum authoribus tradite testimonio patere, ut oleæ Athenis. In Delo palmæ: oleastri in olympia. Phagorum in Troia super tumulum Ili. Platani in delphis, atque alterius in caphyis Arcadiæ, quas seuisse dicunt Agammenonem. Questio pulcherrima, an arbor eadem maneat, cū caudex paulatim præciditur, mutaturque uniuersus.

Caput. 14

De uita oleæ, ac uitium: quòque modo colendæ uites.

C. 15

De morbis arborum. Quique communes, & qui priuati sint. Quid syderatio, uerminatio, radicatio, clauus, fungus, olla, scabies, cochleæ: cradatio cerasta: quid in uita hirculatio: quid Roratio.

C. 16

De Arachinio morbo oleæ: de que tabe, uredine, que eque morbis præcipue infestentur. C. 17

Que arbores, quibus detractis partibus, aut ægrescant, aut interimantur. C. 18

De cacuminatione, de que salice, platano, populo, quæ resurrexerunt. C. 19

Que mors communis omnibus: oleūque necare omnia. Item de cytiso, et edera, atque aurore pernitiosis. Quodque brassica temulentiam propulset. C. 20

CAPITULA LIBRI. V.

De cedenda materie tum rotunda, tum quadrata: quādoque cedendum robur. C. 1

Differētia, quæ inter abietē, atque pinū. Tum quæ quadrupartitæ, bipartitæq; ac simplices dicantur.

Quæ fabri lignarij breuia appellent. C. 2

Quæ neque ad fabrilē, neque ad ignarium cōmoda.

Quæq; fabrili usu materia, quibusque in terris præstantissima sit. Tum quid orbes in ligno. Deq; stimulo in lapide, et oleastro, in quo præscisso inuenta dicuntur ocreæ. C. 3

De arborum qualitibus, et quæ spississima ac durissima, mollissimaue: quæque calidissima, frigidissimaue, necnon quæ lenta, et rigida sint materie.

Caput 4

Thuium, quod et Thuia dicitur, nasci apud fanum Ammonis. Ex quibus item simulachra deorū fieri solita. Quæ ponderosa simul ac dura, quæq; discordent. De nuce cuboica: ijsq; quæ perpetua sunt natura, tum quæ cariem, ac tineam sentiūt, aut non sentiunt: deque teredine, tineæ, et vermibus, qui in materie nascuntur. C. 5

In Tylo insula Arabie materiem esse ex qua fabricate naues incorrupte penè in mari perdurèt, tum de materijs condiendis, inueterandisque, & quæ materie faciles in opere, & quæ difficiles: & cur ærdones ex piro syluestri tabulas faciant, ac quomodo circi intorti permaneant.

C. 6

In omni ligno suam inesse medullam, ac lignorū alia esse fissilia, alia dolatilia, alia rotunda, quæque ponderi cedant, quæ non.

C. 7

Quæ facile, difficilèque secètur terebrenturq;. Quæq; torno, sculpturæq; conueniant quæ humidissima, quæ nauibus aptissima sint, quæ tectis, & plerisque alijs commodissima, ut abies, pinus, cedrus, picea, robur, tilia, aër, carpinus, taxus, ilex, sassa, ulmus, buxus, potulaca, iuglans, terebinthus, phyllice, aphraca, celastrus, laurus, salix.

C. 8

Quæ quibus instrumentis conueniant. Cedrosque in Syria præstantissimas, ac tredecim passuum longitudinem fuisse earum, quæ ad undeciremen Demetrii regis cesa. In corsica arbores amplissimas, magnòq; discrimine cætras excedentes. Romanos in corsicam profectos condendi oppidi gratia, & destitisse ob uastarū arborū multitudinē, ex ijsq; ratē edificasse quinquaginta uelis ducendam. Item de latino agro, & monte cicæo.

C. 9

Quæ ad usum ignarium, adq; carbones conficiendos commode, quæque fumose sint, & quarum fumus acerbissimus. Item quo modo fumo immunes euadāt,

aa V flam

flammamque molliſſimam faciant. De atragena, &
cur ſtatue è cedro ſudèt. Materiem item oleagineã,
uel ſæpe laboratam germinare. C. 10

CAPITA LIBRI VI.

De ſuffruticibus, herbisq; ac frugibus. Tum quæ ma-
ximao mniium generum differentia, deque aculeatis
herbis, & quod tribuli proprium. Item quibus deſit
aculeus. Caput 1

Edera, & caſiæ duo eſſe genera, De origano, thymo,
ſphaælo, ſaluia, marrubio, pollicaria, ferula, ferula-
gine, mandragora, ciuta, elleboro, albucio, ſceniculo,
muricida. C. 2

De laſerpitio, magydari, quidq; diſſerãt inter ſe. Item
de nepa. Corrua, ſiue aſparago, & quæ acanaca
ſint. De herba lanaria, ſonco, cneco, acarna, ſpina cã
dida, æraria, aculeoſa, fuſo agreſti, buxo aſinino, car-
duo, picea, uermilagine. C. 3

De cneco ſylueſtri, eiusq; generibus, ac de acorna ite-
rum, & fuſo agreſti, carduoque, & carduo pinea.
De cacto etiam, quæ tantum in Sicilia naſatur. Tum
eorum, quæ ſpinofis folijs conſtant iuxta aculeũ quæ-
dam folium gerere. C. 4

De phleo. Inturi id eſt appari. De tribulo, eiũsq; duo-
bus generibus. Deq; ononi herba aculeigera. C. 5

De ſuffruticibus urbanis, & coronarijs, de uiola ni-
gra, & roſis, & earũ diſſerentijs. Deque lilio. Nar-
ciſſo, croco. C. 6

De ænantha. Abrotano, Sampsuco, Serpyllo, Siſym-
briobrio

brio. Tū qui flores uerni, qui aestiui, qui autūnales,
et de uiolae, ac rose uita: tum de myrto aegyptia miri
odoris.

C. 7

CAPITA LIBRI VII.

De herbaceis, et oleribus, tresque esse sementes hor-
tensium, et quid quoque tempore seratur, nec non
quae sero, quae uelociter ex oleribus emicent. C. 1

Quae olera est quibus nascantur. Nasci uero est semine,
auulsione, ramo, atque radice. Quae caule reciso rege-
minant. Quaeque radices perdurent, et quae regerminant,
quae non.

C. 2

Quibus lignosae, et quibus carnosae, et quibus bre-
ues radices. Deque diuersis seminum figuris, et eorū
differentijs. Item quae feraciora semina. C. 3

Quae olera plura genera habeant, quae pauciora, ut ra-
dix id est raphanus, rapa, Brassica, Beta, Cucumis,
cucurbita, cuminum, lactuca, apium, cepa, ascalo-
nia, gethyum, allium.

C. 4

Quae qua cura, culturaque gaudeant. Quae aquae oleribus
profint, et quae obsint. Translatione olera me-
liores fieri. Quae bestiole oleribus innascantur.

C. 5

Quae firmitiora semina, quae imbecilliora. Item de aru-
sibus, syluestribusque, ut rumice, brassica, rapa, lac-
tuca, equapio, paludapio, montapio, cuaanere.

C. 6

De aruensium differentijs, quodque ea uocentur oleribus

78

ra, quæ nobis usui sint cibario, ut sunt intubū, apha-
ca, andryala, porcellia, senecio, & intubæa omnia.
Item pes gallinæus, enthusicum, mentastrum, hira-
barbula, corchorus. C. 7

Germinatio quibus temporibus in oleribus aruensibus
fieri soleat, deq; florum differentia, & quæ differē-
tie in caulibus publice. C. 8

Differētia herbarum in positu, locoque foliorum, nec
non fertilitate, sterilitateq; Tum quæ differētia folio-
rum maxima, quidq; inter herbarum, arborumq; flo-
res intersit: atque de syluestrium herbarum, olerūue
radicibus, & quid distent inter se. C. 9

Differre herbas temporibus germinatus, & floris hi-
storia singulorum olerū. Spicosa esse oculum canis,
caudam vulpis, linguam agni, quæ & plantago, &
coturnix à quibusdam dicta est bibinella. C. 10

Cichoræa omnia annuo folio constare. Item de caule
cichoræe, id est itubi, de Porcellia. Aphaca. Amara-
gne. Hinc repetitio differentiarum radicum. De astu-
la regia. Epimenidea Scylla. Aro. Dracuntulo. Ense.
Theseo. C. 11

Discrimen herbarum per folia. Per caules. Scyllā ante
portas satam contra ueneficia esse. Deq; narcisso, et
scylla. Peculiare de amygdala C. 12

Bulborum genera, & differentia. Genus quoddā bul-
borum lanigerum esse, unde togæ, & alia uestimen-
ta texantur. Quod peculiare datum Sisyrinchio. Ad-
ianti id est capilli ueneris folium in aqua nunquam
madescere.

madefcere, eiusq; duo esse genera, atque ambo ad
defluuium capillorum utilia oleo trita. Fiduciam ad
urinae distillationes utile. Quid Anthemo peculiare.

C. 13

De lappa, solari, carduo, harudinaria, semper uiuo,
loto, mel frugo, uesciaria, quodque eius tria sint ge-
nera.

C. 14

CAPITA LIBRI VIII.

De frumento, & frumentacis, esseq; frumenti tria ge-
nera. sementis uero duo tempora. Que mature serere,
que sero oporteat. De tertio serendi tempore.

Quoto quaque die a satu erumpant. Caput. 1

Quomodo nascantur in frugibus folia, germi-
naque, & radices. Quomodo ordeum, & triticum,
& pisum, & faba, & acer exeant. Quoque radices
legumina omnia habeant. De frumentagine, & or-
deagine, atque frumenti ortu, leguminumque.

C. 2

Quot diebus frumenta: quot item legumina maturen-
tur, terram a terra, & coelum a caelo ad fructuum
differre perfectionem. Quibus folijs frumenta, qui-
bus legumina consistunt. De siliqua, legumine, florūq;
differentia. Que spicam, que iubam, que siliquam
gerant.

C. 3

De frumentaceorum inter se differentia, & genera-
bus ordeis, ac tritici, & eorum differentijs. Quātiūq;
nascatur

- nascat in Asia frumentum. C. 4
- Duo uniuersi frumenti esse arandi tempora. Deq; araris differentijs, siliquarūq; in figura. C. 5
- De leguminum, & frumentorū satu. Tū de stercoreatione. Quæ cuiq; agro conueniant semina. Quando imbres prosint: quando noccat frugibus. Quod solum quid prestare possit. C. 6
- De lolio, auena, & ui ciceris. Quod leguminibus solis conueniat, sesamam uiridem nullum animal mandere, nec etiam lupinum. Item remedium, ne luxurient fruges. Quid Thessali, quid Babylonij in tondendis segetibus faciant. C. 7
- Quid ad incrementum frugum plurimum iuuat. Inde prouerbiū annum fructificare, non tellurem. Frumentis, & reliquis herbis præterquam filici utilem esse stercoreationem. Quid enecet medicam. Semina item peregrina in uernacula transire, atque tum cultura, tum natura terræ meliora, deterioraue fieri. Quod genus aptum sit transire in aliud, atque nasci inter alia gaudeat. C. 8
- De coctibili legumine, & incoctibili. Triticum bonam terram exposcere: ordeū uel in graciliore solo proficere. Cur stercoreari terram à faba putetur. Item de semine, quam speltam nunc dicimus, necnon de bromo, siliagine, tūpha, auena, lolio, sesama. C. 9
- De uitijs frugum, & bestiolis nocentibus. Tum quæ fruges plurimum, & quæ minimum durent. Item à rure rus, & cœlum à cœlo differre. C. 10
- Anniculum

Anniculum semen optimum ad sementem, deque lupi-
no, & auena. C. II

CAPITA LIBRI IX.

De humore, & sapore plantarum: deque gumma, &
lachryma: quodque lachrymis, & thus, & myrrha,
& balsamum, & massica annumerantur. Tum de
cardui pineæ, equapij, la serpitij, uitis lachryma. C. I

De cæsura ad resinam, quodque modo resina fiat. Item
de pice. C. 2

Quemadmodum pix uratur, fiantque carbones. Item de
thure, myrrha. C. 3

Vbi thus, myrrha, casia, cinamomum gignantur. Item
arborē thuris omnē penitus aspernari cultū. c. 4

De cinamomo, & casia: tum quid de cinamomo col-
ligendo fabulentur. C. 5

De balsamo, quodque non nisi uitiatum ad nos perfer-
ratur. C. 6

De calamo odorato, & iunco, & chalbano, comaco,
cardamomo, amomo: quodque hæc ferè sint, quibus
utimur ad unguenta, casia, cinamomum, cardamo-
num, nardus, nerū, balsamum, assalathus, styrax,
cōsecratrix, narta, costus, ligusticum, crocum, myr-
rha, gladiolus, iuncus, calamus, sansucum, lotus,
aneihum. Item de Iride Illyrica. C. 7

De succis, & quando: & quo modo fiat suacatio, &
radicidium, necnon lactis suacatio, & liquatio. C. 8

C. 8
Quid herbarij præcipiant secandis, colligendisque
herbis. Tum secando præcandum deos, quidque in
præcatione absurdum, atque in sectione adiectitū:
ut de cauēda aquila, quod periculum secantibus im-
mineat.

C. 9
De medicinis ellebori, panacis, tuberis terræ, cucume-
ris syluestris, trisaginis, caricæ siue piri, & aliorū
quorundam.

C. 10
Elleborum nigrum, & candidum esse: deque eius ui-
& natura.

C. 11
Panacis plura esse genera, uesciariarum uero duo.
Deque lactariarum, & roris marini generibus, &
medicinis eorum.

C. 12
Vernilaginum, & papaueris genera. Tum radicum
differentias unde liceat accipere. De nymphæa, sey-
thica, & malo terræ. Quoque Pandius statuarius mē-
te alienatus sit. Item de Thraciæ radicibus.

C. 13
De quinquefolia, siue quinquepeta, necnon de rubia, si-
dicula, quæq; & quot annos seruentur ille se. Ela-
terium medicamentorum omnium durissimum. Quo-
modo radices deteriores fiant.

C. 14
Quæ loca medicamentis fertilia sint, ut Etruria, &
latinus ager, ubi circe. Item carmina Homeri, qui-
bus ostendit Aegyptum uenenorum feracem. Quæ
loca græciæ medicis scaterre herbis maxime omnium
constent. Quando lac sorbere utile. Tum de moly.

Cicuta,

Cicutā hircispina, pastinacā.

C. 15

Dictamum cretæ proprium, uique mirabile, & ad plura utile: omnia etiam, quæ se minus à terra attolunt, præstantiora esse, quæ creta ferat. Vbi optimè aconitum, & quo modo conficiatur ad nocendum, nullumque contra compertum remedium. C. 16

Thrasiam Mantinensem quoddam comperisse uenenum, quo sine dolore inferre obitum posset, quodq; Alexias eius discipulus fuerit non indoctor. Itē quo modo Cij cicutam præparent, ut celeriter enecat.

C. 17

Consuetudine uenenorum uires fieri debiliores, & inertes, atque ita quibusdam non nocere potuisse el leborum. Quo remedio usus fuerit Eudemus post uiginti duas portiones elleboris, deque mira ui pumicis: ac quantum ualeat consuetudo, quod & absynthiū depastum ostendit.

C. 18

De spina, quæ aquam congelet iniecta, deque hibisco, & Thelypho, & ui eius. Item de testiculo, & quibus herbis magis coire quis ualeat, quibus nil penitus. Necnon quæ ad marem procreandum, Quæ ad fœminam ualere tradantur, atque ideo alteram mariscam, fœminificā alteram appellatā. Quo item semen prolificū, quo in fœcundum reddatur. Tum de herbis uolucro, & mula.

C. 19

De filice, & fœmina, & quid distet à mascula. De herba ab Indo quodam allata, qua qui usi fuerint, septuagesies coire ualerent. Tum quæ aquæ sterilitatem,

tem,

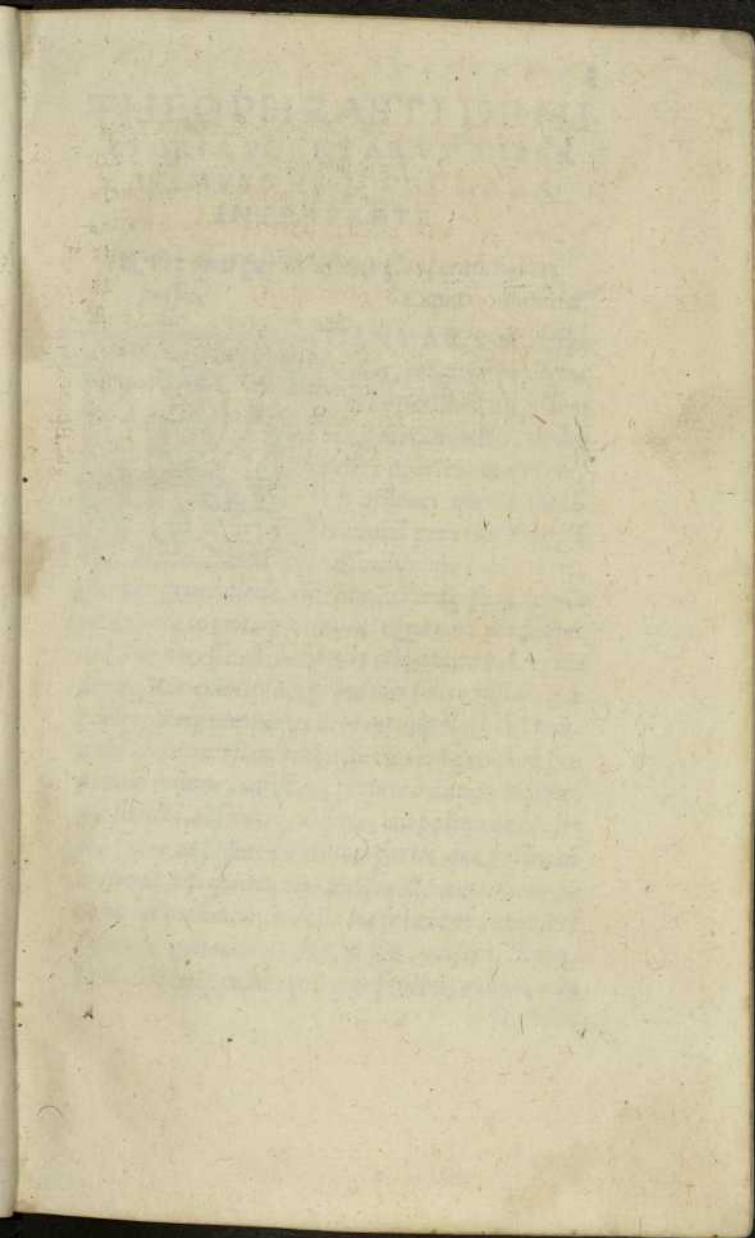
tem, quæ fecunditatem afferant, in saniamue. Deq;
mira natura uini regionum quarundã. C. 20

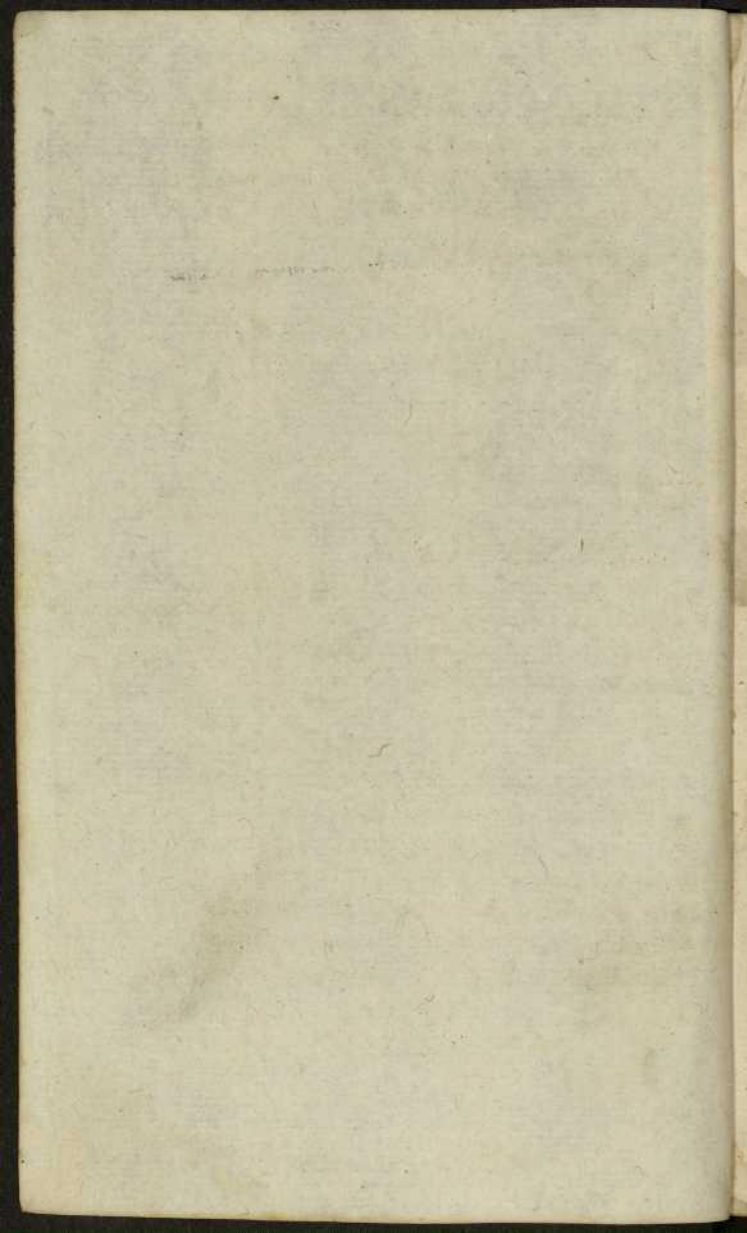
De herbis, quæ ad animum, & mores faciunt, ut ues-
ficaria, œnothera, polio, antirrizo, flore Aureliæ,
quòdque homines hæc commenti fuerint suas artes
magnificare, & celebrare cupientes C. 21

De pipere, & eius generibus, & grano gnidio, pasta-
naca, uite syluestri, dracunculo, thapsia, fidicula,
ebeno, malo terræ, scammonia, filice. Tum quæ qui-
bus locis præstantiora medicamenta. C. 22

FINIS.

R

THEOPHRASTI DE HI
STORIA PLANTARVM LIBER
PRIMVS THEODORO GAZA
INTERPRETE.

¶ Per quas partes historia plantarum haberi
possit. Caput Primum.

PLANTARVM differē-
rentias, reliquāque natu-
ram ex partibus, affectioni-
bus, generationibus, uitāq;
petere oportet: mores enī,
& actiones quemadmodū
animaliū genus, minime plā-
te sortiuntur. Sunt autem,
que per generationē, affectionē, uitamq; sumi debeāt
patentiora cognituq; faciliora. Que uero per partes
noscātur necesse est, uarietates utiq; plures habere uide-
mus. Hoc enim ipsum primo non satis constat, quæ
partes, quæq; non partes debeant appellari. Sed non-
nullā controuersiam reāpit, partes enī quoniam suæ
naturæ ratione consistant, perpetuò durare uidentur:
aut simplicia, absolutaq; ratione, aut postquam conse-
cūte fuerē, ut scilicet animalium partes, quæ postea cō-
crescunt, nisi quid morbo, aut senectā, aut lesione pe-
datur: at in plantis nonnulla ita se habent, ut annua-
duntaxat potiantur natura, ut flos, muscus, folium,
fructus: deniq; omnia quæ ante fructus, aut unā cum
fructibus

fructibus proueniant: quin etiā germen ipsum, quippe cum arbores annuatim incrementum tam partibus supernis, quam circa radices semper capessant. Quāobrem si quis partes hęc esse asserat, cū partium multitudinē incertā, tū partem nūquā eandē esse sequetur. Sin autē partes esse negauerit, cōtinget proptinus, ut ea ptes minime sint, quibus plantę perfecta reddūtur, talēsq; esse spectantur. Quippe omnes cum germināt, uirēt, fructū gerūt, pulchriores, atq; perfectiores & sunt, & esse uidetur. Hęc ferē sunt in his ābiguitates. Sed forsitan nō omnia neq; in ceteris, neq; in ijs, quę ad generationem pertinet, pari ratione querere decet. Eaque ipsa singulis annis oriūda, minime in partium genere collocāda sunt, ut fructus. Nec enī foetus partes animatiū esse possunt. Sin autē clemētia tēporis plātę aspectu pulcherrimę reddātur at pulchritudo nullo ipsa indiāo est. Nā & animalia dū uterū gerūt, pleniora, pulchrioraq; reddūtur: pleraque etiā partes, quotānis amittūt, ut cerui cornua, aues nidificātes pēnas, quadrupedes pilos. Quapropter haud temere factitatū dixerim, presertim cū is affectus persimilis sit foliorū iacturę. Pari modo de ijs, quę ad generationē attinent, differendū est. Quippe cum etiā in animantiū genere, quedā simul nascātur, quedā tāq; naturę aliena seornātur. Germinatio quę nō secus esse uidetur, & enī generatio ipsa generationis pfectę gratia est: ad summā (quę admodū diximus) nō oīa similiter, atq; in animantibus acipi debēt.

Quāobrem

Quãobrem numerus quoque incertus est. Nã uis undiq; germinandi habetur, quoniã & undiq; animatũ est. Hęc ita opinari nõ tantũ rei presentis, uerũ & future gratta cõuenit. Etenĩ quę assimilari nequeãt, assimilare cõtendere, superuacũ arte, ac recusãdũ, ne uel propriã ipsam rei speculationẽ amittamus. Plãtarũ uero historia, (ut simpliciter dixerĩ) aut p partes eternas, totãq; formã, aut per internas haberi potest: ut etiã in animalĩũ genere ptes abditę è dissectionibus patët. Sed aperire in his ipsis oportet, quę in omnibus insunt eadẽ, quęq; propria cuiusq; generis sint: atq; etiã, quę in his habëtur similia, propriũ in quã foliũ, radicẽ, corticem. Nec illud latere nos deat quid proportione intelligi debeat, ut in animalium genere ad ea scilicet redigendo, quę quãsimillima, pfectissimaq; continentur. Ad summã, omnia quę in plãtarũ genere spectãtur, similitudo petẽda ex ijs est, quę in animalibus insũt, quoad fieri possit. Igitur hęc ita de terminare libeat. Partiũ uero differẽtię, (ut formula rē cõplectar,) tribus ferẽ in rebus cõsistũt, aut enim in eo, quod quẽdã non habent, ut folia, & fructus: aut quod non similia, neque paria habent: aut tertio, quod nõ similiter habët. Horũ dissimilitudo figura, colore, spissitate, raritate, aspitate, leuitate, reliquisq; affectionibus enotescit. Ad hęc omnibus differẽtijs saporiũ, disparitas aut in excessu, atq; defectu est multitudinis magnitudinisue: quãq; (ut pingui Minerva dicitur) & illa omnia excessu, defectuq; distinguuntur.

Nam plus, minusq; non nisi excessus, defectusq; sunt. Non similiter uero positu constat, exēpli gratia, quid fructus quaedā sub folijs, quaedā super folia gerunt: ipsarūq; arborum, alie cacumine ferunt, alie latere, nō= nulle etiā caudice, ut morus aegyptia, & quae fructū pariūt sub terrā, ut archidna, & quod uingū Aegyptij uocant: item si quaedam pediculum habeant, quaedam careant. Hoc idem uel de floribus diū decet, quippe cum alij arca fructum ipsum nascatur, alij secus: ad summā, positionis ratio in his, & folijs, & germi nibus accipi debet. Ordine praeterea nōnulla differre uidentur: quibusdam enim ramū inconditi, ut robori: quibusdam ordinati, ut abieti, utrinque miro ordine inuicem respondent: quibusdam etiā ramū praegrans des ordinati, parēsq; numero, ut trinodibus: quas ob causas differentias rebus his capi oportet, quibus uel tota forma in singulis perspicā potest.

Quid radix, caulis, caudex, ramus, surculus.

Caput II.

E partibus autem ipsis sigillatim iam referre conandum, si prius eas numero persecuti fuerimus. Partes primae maxime, cōmunesq; plurimorum, radix, caulis, ramus, surculus. Quibus ueluti partibus quāspiam diuidere potest, quē admodū in animalium genere: est enim quodq; eorum dissimile, atq; his omnibus tota conficiantur, necesse est. Radix est id, quo alimentum attrahitur. Caulis in quod alimentum

alimentum defertur: caulē enim appello, quod supra
 terram simplex assurgit. Id enim cōmune pariter an-
 nuis, atq; perpetuis est, quod in arborum genere cau-
 dicē uocitare solemus. Rami, qui à caule fissi multipli-
 ces sparguntur, quos nōnulli nodos appellant. Surcu-
 lus, quod ex his indiuiduum, simplexq; oritur, quale
 præcipue germen annolinum appare at: sed hæc poti-
 us arborum generi cōueniunt: caulis uero (ut dictum
 est) cōmuniōr quidē habetur: sed nec ipsum quidē om-
 nia habere uidentur, ut ex herbaceis quædā habēt, sed
 non perpetuum, sed annum tantum, æu que diuturnis
 radicibus uiuunt. In totū plāta res uaria est, atq; mul-
 tiplex, inq; uniuersum de ea referre difficile. Indiciū
 uero, quod n hil penitus est, quod cōmune acāpi pos-
 sit cunctis plantis cōueniens, ut animalibus, os, uēter,
 & alia proportione eadem, alia quodam alio modo.
 Neq; enim radicē, neq; ramū, neq; germē, neq; foliū,
 neq; florē, neq; fructū plantæ omnes habere uidētur.
 Cortex rursus, aut medulla, aut neruus, aut uena mi-
 nime omnibus inest: ut in fungorū, ac tuberū genere
 patet. Quibus rebus, hisq; simulibus natura utiq; plāta
 rū cōsistit. Sed hæc (ut iam dictū est) arborū præcipue
 sunt, hisq; cōuenientius hæc accommodetur partitio,
 ad quas uel reliqua redigi par est: ceteras prætere
 omnes formas hæc propè exprimūt, atque declarant.
 Distant enim corū multitudine, pauārate, spissitate,
 raritate, etiā eo, quod simplicia prodeūt, uel in plura
 scinduntur, reliquisque simulibus: partium autē quas
 a iij retulimus

retulimus nulla ex partialis similibus constat. Similibus inquā partialis, quòd ex eisde pars quelibet radias, aut caudicis constat. Sed quod acceperis, caudex nullo pacto uocetur, sed pars caudicis. Quemadmodū etiā in animalium mēbris, nā pars quæque tibiæ, aut cubiti ex eisdem cōstat, uerū non ijs, quæ eodem uocabulo cognominentur, ut caro, ut os, sed nomine illa carent, ut etiā quodq; uniformiū instrumentorū. Eiusmodi enim omniū particule nomine carent, quāq; multi-formiū particule nomine suo noscuntur, ut pedis, manus, capitis, digitus, nasus, oculus. Hæ ferè partes plantarum maxime habentur.

¶ Quid matrix, quid fructus, quid humor. Cap. III.

Ed sunt etiā aliæ, quibus cōstant, cortex, lignum, & matrix, ubi scilicet esse potest. Quæ quidem omnes partialis cōstant similibus, quæq; priores hiscæ habentur, quibusq; istæ cōsumantur, ut humor, neruus, uena, caro. Hæc enim principia sunt, nisi uires elementorum dixeris: sed illæ tamē cōmunes rerū omniū habentur. Essentia itaq; naturaq; uniuersa plantarū his in rebus consistit: quædam uero quasi annuæ partes accedunt, quæ partui fructui accommodantur, ut folium, stros, pediculus, id est quo folium dependet. Ad hæc capreolus, muscus, ubi scilicet esse potest, super omnia semen fructus. Est autem fructus, quod carne, & semine constat. Sunt præterea quibusdā

quibusdā propria quædā, ut robori, galla: uiti, capreo-
 lus. Arbores persequi hunc in modū possumus: annu-
 is uero quæq; annua gigni constat. Nam ad fructū us-
 que natura eorū tātū se ampliat, quæ suo uno fructū
 ficient āno, quæq; biennio durēt, ut apiū & alia quæ-
 dā, quæq; plus tēporis obtineāt, his omnibus caulis quo-
 que pro ratione cōueniet. Cū enī semē parturiūt, cau-
 lē tū emittunt, utpote, quæ nō nisi causa seminis caulē
 promant: hæc ita discerni placet. Partes aut nouissime
 dictas, quid quæq; sit, nota reddere subsignationis, co-
 nandū iā est. Humor itaq; patet, quē nōnulli simplici-
 ter liquorē in cūctis appellāt: quēadmodū etiā Mne-
 stor. Quidā in cæteris absq; nomine capiunt, in qui-
 busdā uero liquorē, inq; alijs lachrymā uocāt. Nerus
 ac uenæ per se nomine carēt: quadā uero similitudine
 nomina partiū animalīū consortiūtur: quin & alijs
 quoq; differentijs hæc fortasse inter se distent, atque
 in totū genus uniuersum plantarum differat: est enī
 uarium, atq; multiplex, ut proposuimus. Sed quoniam
 notis ignota persequamur oporteat, notaque sint
 grandiora, patentioraq; sensui offerrātur, hinc pro-
 culdubio de his primum prout rexerint, dicendū est.
 Reliqua enim ad hæc ipsa redigere habebimus, quan-
 tū, & ad usq; quōq; modo similitudinem singula cō-
 tingere uideantur. Cū uero partes sumpserimus, dif-
 ferentias protinus earū adijciēdum: ita enim simul et
 natura euidens, & tota generum differentia conspi-
 cua fuerit: maximarum itaq; partium differētia penē

dicta est, uidelicet radias, caulis, reliquarū: uires enī a
 iusq; quarūq; rerū gratia, quæq; sint, postea dicemus.
 Illa enim quibus tam hæc, quam cætera consistunt, ex-
 plicare prius oportet, sumpto à primis initio. Sunt au-
 tem prima humor, atq; calor. Omnes enim plantæ hu-
 morem calorēq; sibi insitum quendā possident, sicut
 etiā animalia, quæ cū deficere incepere, senectā, di-
 minutioq; consequitur. Cūq; penitus defecere, exi-
 caio, morsq; occupat. In primis igitur illis humor no-
 mine caret: sed in quibusdā, (ut dictum est) nuncupa-
 tur. Hoc idē uel in animalium genere percipere licet.
 Solus enim humor habentiū sanguinem certo nomine
 redditur. Quamobrem ad id priuationē ipsa discerni-
 mus. Alia enim sanguinē habere, alia carere fatemur:
 est igitur ea pars, calorq; illi connexus.

¶ Quid lignum, quid caro, quid cortex, quid ma-
 trix, ex quibus cortex. Caput iij.

¶ Sunt uero & alia genera ab inter-
 nis diuersa, quæ ipsa quidem per se
 nomine carent, similitudine autem
 ex animalium partibus appellationem
 sibi mutuuntur. Habent enim quo-
 dammodo neruum, quod continuum, fissile, prælon-
 gūq; est, sed insoatile, germinisque infœcundum,
 & uenas habes. Venæ ipse cætera neruo similes, sed
 maiores, crassioresque sunt, & ramulos, humorēq;
 habentes: item lignum, & caro. Alia enim lignū, alia
 cranem habent. lignum fissile est, caro omnibus dimē-
 sionibus

tionibus diuidi potest: quomodo terra, quæq; ex terra
 consistit. Vnde fit, ut inter neruum, & uenam, ipsa
 media sit: patet eius natura, cū in cæteris, tum in frus-
 tuū autē. Cortex & matrix proprie nūcupātur, sed
 ea quoque reddere definitione debemus. Cortex est
 pars ultima, & à subiecto corpore sepabilis. Matrix
 quod in medio ligni tertiu à cortice cōtinetur, uelut
 medulla in ossibus. Id nōnulli cor, alij medullam appel-
 lant. Partes tot penē numero habentur, quarū poste-
 riores ex prioribus cōstant. Lignum ex neruo, & hu-
 more: nōnulla etiā ex carne. Cum enim indurescunt,
 transeunt in lignū, ut palma, ferula, quicquid ligne-
 scat, quæadmodū raphanorū radices: matrix ex carne,
 & humore: cortex quidā ex tribus illis, ut roboris, po-
 puli, spiri: quidam ex humore, & neruo, ut uitis. Folia
 uero ex humore, & carne. Rursum ex his maximæ, et
 primæ illæ, quas enumerauimus, partes componuntur:
 non tamen omnes ex eisdem, neque simili modo, sed
 diuerso. Igitur expositis iā omnibus serē partibus, dif-
 ferentias earum, & arborum, plantarūque omnia-
 um naturam nunc assignare tentandum est.

¶ Quid arbor, quid frutex, quid herba. De malua,
 beta, amerina, nucæ auellana. Caput V.

Ed cū doctrina euidentius tradi sole-
 at, cum per species diuidimus, recte
 hunc in modū agetur, ubicunq; fieri
 possit: sunt itaq; primæ, & maximæ,
 & à quibus omnia penē, aut certe
 plurima

plurima continentur, arbor, frutex, suffrutex, herba.
 Arbor est, quod ab radice, caudice simplici, ramosū,
 nodosum, surculosū aut facile dissolubile assurgat,
 ceu olea, ficus, uitis. Frutex, quod ab radice, caudice
 multiplici, ramosumq; se attollit, ut rubus, paliurus.
 Herba, quod ab radice foliatum, sine caudice proue-
 niat, semenq; caule ferat, ut frumenta, & olera. Sed
 diffinitiones ita accipi, probariq; debent, ut notis, ac
 lineamentis quibusdam quasi in uniuersum à nobis
 subsignentur, & enim discrepare nonnulla suapte na-
 tura fortasse appareant. Quædam etiã ob culturã
 diuersa effici, atq; à sua natura discedere, ut malus
 in altum se attollens, atq; in arborē transiens. Quip-
 pe ita fit, neq; tempore longo, sed mensibus senis, aut
 septenis, ita, ut longitudine, crassitudineq; in star ha-
 ste possit grandescere, quapropter conuode ad usū
 baculi uenit. Tempore uero longiore exacto pro ra-
 tione, magis quoq; incrementa capeffit. Simili modo
 & beta: nam ea quoque ampliorem magnitudinem ex-
 pit, sed longe magis amerina, paliurus, edera, ut prof-
 culdubio arbores efficiãtur, quanquam fruticæ sint.
 At myrtus, nisi sæpius purgetur, in fruticem tran-
 sit: quin & nux auellana, quæ quidem & fructum
 meliorē, copiosiorēq; feret, si quis plures uirgas re-
 liquerit, scilicet, & quæ sua natura potius fruticosa
 sit, neq; malus, neque punica, neque pirus: deniq; nul-
 la, quæ ab imis plantigera sit, caudice uno esse appa-
 reat, sed cultura cæteris abscissis utique tales reddū-
 tur,

tur: nonnullas etiam caudice diffusas multiplici, causa exilitatis relinquimus, ut punicam, ut malum. Oleas quoque, & ficos multifidas dimittere assolent: quin etiam magnitudine, paruitateque omnino diuidenda nonnulla quispam fortasse cēsuerit: quaedā etiā robore inbecillitateque, & diuturnitate, ac temporis breuitate: quippe cum uirgultorum, olerumq; nonnulla caudice uno consistant, & arboris quasi naturā adipisci spectentur, ut radix, ut ruta. Quāobrem eiusmodi olera, nonnulli oleriarbores uocant, & quidem omnia olerum genera certe, aut plurima cū permāserint, quasi ramos quosdam capeffunt, totaq; in arboris figuram mutantur, diu tamen durare nequeunt.

¶ Arborum alie urbanae, alie syluestres, alie fructiferae, alie steriles, alie floriferae, alie flore carentes. De agro elephantio. Caput VI.

Vas ob res quemadmodū diximus, nō exquisita, arctaq; ratione, sed potius nota quadā subfignandi, & formulae definitiones accipi debent. Nā & diuisiones modo simili capiendae sunt ut urbanarū syluestriū, fructiferarū, steriliū, floriferarū, flore carentiū, perpetuo uirentiū, folia deperdentiū. Syluestres enī, atq; urbanae, cultura potius esse uidentur: nā omnē plantā, & syluestre, & urbanā effici posse Hippon autor est, scilicet, cultū adeptā, aut nō adeptā: steriles itē, & fructiferae, & floriferae, & floris exortes ob loca, coelūq; abiēs, reddūtur eodē modo perpetuo

perpetuò uirentes, & folia deperdentes. Etenim cir-
 ca agrum Elephantium, neque uitibus, neq; ficis fo-
 lia decidere aiunt: uerũ tamen eisdẽ rebus cũcũta an-
 plecti conuenit. Est enim quid naturæ commune pari-
 ter arboribus, frutiabus, suffruticibus, herbisq;: quo-
 rum etiam causas, cum referre placuerit, de omnibus
 communi docere ratione oportet, omissa penitus sin-
 gulorum determinatione: nam causas quoq; commu-
 nes omnium esse ratio est. Quin etiã naturalis quæ-
 dam differentia protinus in syluestrium, urbanorũq;
 genere nobis se offert. Siquidem alia uiuere nequeant
 absq; cultura, cœu illa, quæ coli solent: alia cultum nul-
 lum patiuntur, sed deteriora reddantur, ut abies, pi-
 naster, ælastrus. Ad summam, quæ loca frigida, niuo-
 sãque adamant: pari modo in fruticam, herbarumq;
 genere, capparitis, lupinum. Urbanum autem, & syl-
 uestre uocitare debemus, redigendo tum ad prædictã
 illa, tum uel maxime ad id, quod omnium urbanissimũ
 esse cõstat: homo autẽ aut solus, aut maxime omnium
 urbana species est.

Formarũ differentie, quod alie terrestres, alie aqua-
 tiles, alie in paludibus, alie in lacibus, alie in flu-
 uijs, alie in mari.

Caput XII.

Ornis quoq; in ipsis differentie toto-
 rum, atq; partium patet, cœu magni-
 tudo, paruitas, duritia, mollitia, leui-
 tas, asperitas corticis, foliorum, reli-
 quorũq;: deniq; pulchritudo, & defor-
 mitas

mitas quaedam, item bonitas, & prauitas fructuum: quippe cum plura syluestres ferre uideantur, ut piraster, & oleaster, urbanae autem meliora: succos quoque ipsos dulciores, suauiores, atque in totum dixerim, temperatiores praesent. Igitur haec naturales quaedam (ut dictum est) differentiae sunt, ac longe magis sterilium, fructiferarum, folia deperditium, perpetuo uirentium, quaeque alia huiusmodi sint: omnium uero semper, omnesque differentiae pro loais accipi debent, quippe cum aliter forsitan capi nequeant: tales autem differentiae generalem quandam facere distinctionem posse uidentur, ut terrestrium, atque aquatilium, sicuti in animalium genere. Sunt enim plantarum quaedam, quae non nisi in aqua uiuere possunt. Namque aliae secundum aliud genus humorum discernuntur, ut aliae in paludibus, aliae in lacubus, aliae in fluuijs: quaedam etiam in ipso mari nascantur, minores in nostro, maiores uero in Rubro: nonnullae praemadidae quasi, atque palustres omnino spectantur, ut salix, platanus: quaedam de genere in aquis minime queunt, sed arida loca persequuntur: ex minoribus quaedam etiam littora utique deserant. Caeterum inter eas quoque, si quis arctius inquirere uelit, alias communes, & quasi uitam anapitem agentes inueniet, ut myrtum, salicem, alnum: alias uel ex ijs, quae terrestres proculdubio sunt, mari nonnunquam uiuentes, ut palmam, scyllam, albuam: sed enim eiusmodi omnia, & in totum hoc modo pensitare minus ac comodatam contemplatio est: nec enim natura hoc modo, neque

neque in eiusmodi rebus necessitatem iniecit: ergo diuisiones, atq; in totum historiam plantarum accipere hunc in modum debemus. Omnia itaque tam hæc quam cætera differunt, ut diximus, tum cæterorum forma, tum partium discrimine: uel quòd quedam habent, quedam non habeant: uel quòd quedam plura habeant, quedam pauciora: uel quòd non simili modo habeant, uel quemadmodum superius situs diuissimus. Nam loca quoque assumpsisse fortasse non ab re est, quibus locis singula apta, aut non apta sint procreari: Nam id etiam differentia magna, & maxime propria plantarum esse percipitur, quando quidem terræ adhaereant, & nunquam ea absolui, sicut animalia possunt.

¶ Differentia plantarum à figura, caudicæ, à cortice, & ligno etiam. Caput VIII.

Vne particulatè differentias explicare conandum, quo primùm in uniuersum, atq; ratione communi, deinde sigillatim differentes, plus quoque agnoscere progressu orationis uideamur.

Sunt igitur plantarum aliæ proceræ, & longo caudice, ut abies, pinus, cupressus: aliæ cõtortiores, & caudice breui, ut salix, ficus, punia: simili modo, & crassitudine, tenuitatèque distant: quedam rursus caudicæ uno, quedam pluribus. Ab his proximum uel illud quodammodo est, alias procreandæ sobolis uim retinere

nere, alias carcere, & alias ramos multos gestare, as
 lias paucos, ceu palmam: item robore, & crassitudi-
 dine, aut aliquibus huiusmodi differentijs discernen-
 dum: rursus quedam cortice tenui, ut laurus, tilia:
 quedam crasso, ut robur: item quedam cortice leui,
 ut malus, ficus: quedam scabro, ut robur, suber, pal-
 ma: hec dum adolefant leuiori cortice sunt: cum se-
 nescaut, crassiori, scabrioriq;. Nonnullis cortex ra-
 dicis specimen gerit, ceu uiti: quibusdam etiam cadit,
 ut portulacæ, unedoni, arbuto. Ad hæc alijs cortex
 carnosus, ut suberi, robori, populo: alijs neruosus,
 macilentusque, pariter arboribus, fruticibus, annuis-
 que, ut uiti, arundini, tritico: & alijs multiplex tu-
 nicis, ut tilia, abieti, uiti, lino genista, copis: alijs sim-
 plex, ut fico, arundini, lolio. Corticis ratione ita differe-
 rentiæ colliguntur. Lignorum autem ipsorum, atque
 in totum caulium, alij carnosus, ut roboris, ut fici, &
 ex minoribus glandis, betæ, ciatæ: alij macilenti, ut
 celtis, ut cupressi: & alij neruosi, abietis enim pala-
 mæq; huiusmodi sunt: alij enerues, ut fici: simili mo-
 do alij uenosi, alij uenis priuati. Sed in fruticam, &
 suffruticum, & ad summam sarmentorum genere,
 aliæ quoque differentiæ comperiri possunt: quippe
 cum arundo geniculata: rubus, & paliurus spino-
 sa: titha, & palustrium, aut lacustrium nonnulla, in-
 septa pariter, atq; equalia cõspiciantur, ut iucas. Gla-
 dioli uero, & butomi caulis equalitatem quandã pe-
 culiarem sortitus est, & longe magis frangi fortas-
 se

se pediculus eo in genere poni debeat. Igitur hæc differentiæ rerum illarum esse appareant, quibus fieri compositio potest. Illæ uero ad effectiones, uiresq; referuntur, ut durities, mollities, lentitas, fragilitas, densitas, raritas, leuitas, grauitas, quæq; alia eiusmodi sint. Salix enim sicca tantummodo leuis, suber etiã uiride leue est: buxus, & ebenus ne are factæ quidem leues redduntur, & aliæ fissiles, ceu abies: aliæ frangi celeriores, ut olea: aliæ item enodes, ut sambucus: aliæ nodosæ, ut pinus, abies. Nec huiusmodi differentiæ denegande naturæ sunt, nam fissilis abies certa meatuum rectitudine, fragilis olea obliquitate, atq; duritia, flexibilis tilia, & quæcumque alia huiusmodi sunt humoris sui lentitia: grauis buxus, & ebenus, quia densa: robur, quia terrenum: pari modo & reliqua omnia quodammodo ad naturam redigi possunt.

¶ Differentia medullarum, discrimin
radicum, differentia radicum in summa.

Caput IX.

Edulle præterea ratione inter se discrepant. Primum si aliæ habeant, aliæ careant, ut nonnulli tam alias quasdam, quàm sambucum medulla carere asseuerant, nam & inter eas quæ certo habent, alijs carnosæ, alijs lignosæ, alijs membranæ similis: carnosæ, uiti, fico, punicæ, sambuco, ferulæ: lignosæ larici, abieti, pino, & quidem huic præcipuè, quòd tede plurimum ingerat: his durior, atq; spissior.

fior corno, ilici, robori, cytiso, moro, ebano, celti: quæ
 quidē coloribus inter se distāt. Omnes enim nigrae in-
 spectantur: quinetiā robori talis, quod nigrum cogno-
 minant: omnes que lignis duriores. Quamobrem fle-
 xum nullū recipiunt: aliæ tamen alijs solutiores, mem-
 branis similes, arboribus nullæ, aut raro. In frutico-
 sis uero, atq; materia humili, ceu arundine, ferula, re-
 liquisq; eiusmodi tales nimirū habētur. Quædā medul-
 lam ipsam magnam, atque perspicuam continent, ut in-
 lex, robur cæteræq; prædictæ: quædam paruum, incer-
 tioremq; gerunt, ut olea, buxus; haud enim ita in his
 distincta spectatur. Quamobrem sunt, qui nō in me-
 dio, sed per totum lignum dispersam esse affirmant,
 ut nullus sit certus locus medullæ: nec desunt, quæ nul-
 lam omnino medullam habere uideantur, nam palmæ
 nullū penitus discrimē colligi potest. Radicibus præ-
 terea distant, alijs enim multæ, longæq; radices, ut fi-
 co, robori, plata no, quippe cū istæ, si locum habeant
 expeditum, subire quātumuis facile possint: alijs pau-
 cæ, ut punicæ, malo: alijs una tantummodo data est,
 ut abieti, pino, ita scilicet ut una, & prægrandis in-
 ima descenderet, parvæ autem complures ab illa exi-
 rent. Item earum, quæ unica radice firmantur, quæ-
 dam prægrandem, altèque infixam illam demittunt,
 quæ ex medio tendit, ceu amygdala: sed olea parvā
 illam, cæteras grandiores, contortioresque gerit,
 & alijs crassiores, alijs inæqualiores, ut lauro, oleæ,
 alijs tenues omnes, ut uiti. Differunt præterea leuitas
 b te,

leuitate, a speritate, spissitateq;: quoniam enim omnium ra-
 dices, rariore corpore partibus superioribus sunt, alie
 tamen alijs spissiores, magisque surculosae constant: et
 alie neruosae, ut abietis: alie carnosae potius, ut robo-
 ris: quaedam ueluti nodosae, uilloseque, ac oleae. Quod ex
 inde euenit, quia breues, ac tenues illas permultas, at
 que promiscuas mittunt: nam et si omnibus paruae e-
 grandibus exeunt, tamen non omnibus eodem modo
 congestae, frequentesque. Sunt item alie radiabus ala-
 tis, ut robur: alie summae adherentibus terrae, ut olea,
 punica, malus, cupressus: item alijs rectae, aequalisque:
 alijs obliquae, inaequalesque: id enim non solum loca ra-
 tione euenit, quod salicet, et recto tramite progredi
 non possunt, sed etiam naturae ipsius proprium est, ut
 in lauro, et olea liquet. Fico, caeterisque huiusmodi ra-
 dix obliqua propterea est, quod expedita, facilique se-
 mita carent. Medulla omnibus inest sicuti caudibus,
 et ramis, qui certe non absque ratione, sua testatur
 principia. Item quaedam prolis sursum uersus procre-
 andae uim obtinent, ut uitis, ut punice: quaedam nul-
 lam penitus proferre sobolem possunt, ut abietes, cu-
 pressi, pini. Suffruticum quoque herbarum, reliquo-
 rumque, has easdem differentias assignare licet, nisi quod
 radice penitus careat, ut tuber, fungus, cranium: nam
 alijs radix numerosa, ut tritico, ordeo, tiphæ, omni-
 busque huiusmodi esse similitudine quadam concer-
 nitur: alijs paucae, ut leguminibus. Olerum quoque maior
 ferè pars radice cohaeret singulari, ut brassica, beta,
 apium,

apium, rumex, sed nonnulla propagines magnas subgerunt, ut apium, beta. Quæ quidem pro corporis sui ratione altius, quàm arbores sanè radiantur. Sūt alijs carnosæ, ut raphano, rapæ, aro, croco: alijs lignosæ, ut erucæ, ocymo, & syluestribus magna ex parte: quibus non protinus plures, & fissæ exeant, sicut tritico, ordeo, & ei, quam specialiter herbã appellamus: hæc enim in annuorum, herbarumque genere differentia radicum, ut aliæ protinus multiplices, atque æquales præscindantur: aliæ simplices promantur, aut binæ, scilicet quæ maxime constant: nam aliæ pleræque ex ijs proueniunt.

**TRADIX GLADIOLI, ET
ARI, RADIX SCILLARUM,
ceparum, & bulborum.**

Caput X.

Ad summam radicum differentie in olerum genere, atque materia humili complures accipi possunt: sunt enim aliæ lignosæ, ut ocymi: aliæ carnosæ, ut betæ, multoque magis, ari, hastulæ regie, croci: quedam quasi ex carne, & cortice constant, ut raphanorum, raporum: aliæ geniculate, ceu harundinum, graminum, & quicquid harundinaceum: quæ quidē solæ uel maxime ijs, quæ super
b ij terram

terram emineant similes formari cernuntur: & enim
 tanquam harū dines fibris innixæ corradicantur: alia
 tunicis multiplicibus, cortico sæq; porriguntur, ut scyl
 la, bulbi, atque etiā æpe, hisq; similia, semper enim
 his aliquid circā eximi potest: quæ quidem omnia du
 plex quodāmodo genus radicis exhibere uidetur. Nō
 nullis hoc idem de omnibus capitatis, terræque cōditis
 placet: habent enim, & carnosam illā, & corticosam,
 ut scylla, & eas, quæ ex illa proueniūt: nō enim cras
 situdine, tenuitateq; tantum discrepant, sicut olerū,
 arborūq; , sed etiā genus diuersum habere uidentur.
 Euidenissima gladioli est, atque ari, quippe cum al
 tera crassa, leuis, carnosā: altera tenuis, atque neruo
 sa sit. Quāobrem dubitauerit sanè quispiam an inter
 radices hæc poni debeant: etenim, quod subter telluri
 coheret, radix esse appareat: quod uero cæteris è di
 uerso promitur, nihil obtinere radiās dixeris. Radix
 enim parte postrema tenuior est, inq; acutius assi
 due tendit: radix uero scyllarum, bulborum, arorūq;
 e contrario crescit. Item cæteræ radículas de suo late
 re mittunt: scyllarum uero, & item ceparum nihil pe
 nitus mittunt. In totum, quæ de capite per mediū pen
 dent radices esse uidentur, atq; coalescunt. Pars uero
 illa extuberans, ad cymæ, aut fructus modum consi
 stit: sed cum natura eorum plus esse, quàm radix de
 beat, idcirco oriri ambiguitas potest, quippe cum to
 tum illud radicem esse asseuerasse, haud quaquam
 recte actū intelligatur: radix enim bulbi, & gethyi,
 caule

caule omnino carebit, & in totum omnia, que natura sub terram distendi uoluit: caulis nimirum experientem sortientur naturam, si totum radice consumari placuerit: ac proinde tuber, quod nonnulli aschium uocant, & uingum, & quicquid sub terram aliud latitat, radices proculdubio erunt, quorum nullum forma constat radicis: hæc enim nature uiribus non locis discerni oportet: sed forte recte id quidem dicitur, illud tamen radix nihilominus est. Sed illa quoque radicis differentia reddi debet, ut alia tanta, quæ talis sit, alteraq; alimentum ab altera capessat. quanquã, & ipse, & earum carnosæ illæ alimentum sibi attrahere uidentur. Arorum itaque radices rusticæ alunt antè, quàm germina edere inceperint, redduntque ampliores, dum germinandi impetum cohibent: omnium enim eiusmodi naturam deorsum uersus potius uergere, manifestum est. Caules enim atque in totum partes supernæ, breues, imbecillesq; sunt. Inferæ autem, grandes, frequentes, ualidæ: nec solum in prædictis, uerum etiam in arundine, gramine, denique omnibus, quæ harundinacea, ijsq; similia sint, quæq; ferulacea, horum quoque radices grandes, atque carnosæ.

¶ De Croco, perdicio, uingo, la serpicio, magna deri, & platano in lycio.

Caput XI.

b iij

Pleraq;

Leraq; etiam herbaceorū radicibus
 eiusmodi cōtinentur, ut aspalax, cro-
 cū, quódq; perdiañ uocitatur, quòd
 perdices se ad id uolunt, terramq;
 suffodiāt. Pari modo, quod Aegyptij
 uingum appellant. Etenim folia eius ampla, & ger-
 men pusillum, sed radix longa, & in modum frus-
 ctus, & cibo idonea. Colligunt id cum annis effusus
 fuerit, còque deorum aras exornant. Euidentiſſi-
 man, & maximam præ cæteris differentiam laser-
 piäum obtinet, & quæ Magydaris nominata est: ha-
 rum enim utrique, omnibúsque huiusmodi natura ra-
 dicibus potius constare tota uidetur: igitur hoc ita su-
 mēdū est. Quædam autem ex radicibus plures diffe-
 rentias præter prædictas sortiri appareant, ceu Ara-
 chidnæ radix, eiusque, quod simile est araco: ambæ
 namque fructum non minorem superno afferunt.
 Pars ipsa carnosam radicem simplicem, crassam, alti-
 us infigendam mittit: cæteras uero, quibus insidet fru-
 ctus, tenues, ac summo cespite coherentes agit: loca
 arenosa potissimum amant: neutrum folia gerit, ne-
 que folijs quicquam simile, sed quasi binorum fru-
 ctuum partibus inter se oppositis, fœcunda potius
 extant: quod mirum profecto est. Naturæ, uiresq; plā-
 tarum tot differentijs uariant. Radices omnium pri-
 us, q̄ partes supernæ aulescunt: nulla tamen subire
 alius potest, quàm solis calor attingat: calor enī est,
 qui uim habet gignendi. Cæterum uel natura humi

radicis altitudinem, longeq; magis ad longitudinem plurimum conferre uidetur, si leuis, rara, transmea-
tūque facilis sit: nam in eiusmodi loās ulterius produ-
citur, & maiora incrementa sequuntur: constat id ma-
xime in genere urbanissimorum. Hæc enim si aquæ
copiam habent, in quantum libeat progredi possunt.
Præsertim si locus inanis sit, nec aliquid obstat, ceu
puteus, aut aliquis aquæductus, quæadmodum in Ly-
cæo platanus, apud aquæductum nouella adhuc, cir-
citer tria ac triginta cubita misit: cum simul, & co-
piam alimenti, & loci liberale spatium adeptæ fuisset.
Ficum (ut ita loquar) longissimam radicem habere
putaueris. Ad summam, quæ raro corpore sint, re-
ctamq; agant radicem, longius mittunt: & nouæ, si
ad uigorem ætatis suæ peruenerint, magis, quàm ue-
teres, longitudine, altitudinēque radicis fulciantur:
quippe cum etiam radices una cum reliquo corpore
diminui soleant. Succī pariter omnium radicū in sua
uiores, quàm fructus sui habentur: quarūdam etiam
penitus ferè insuaues: quāobrē sunt, quæ radicē sorti-
antur amarā: quāq; fructus ipsa prædulces pariāt.

Qualitas radicis Iridis, & fico indicæ, & lu-
pini uis. Caput .XII.

Edicæ nonnullæ, odoratæ aliæ, ceu
iridis: natura, uisq; peculiaris radicis
fico indicæ. Illa enim à germinibus
mittitur, quatenus se fico parenti cō-
iunxerit, tellurīq; tutè inherescit.

Fit itaque circum arborem frequens radicum con-
 cursus, qui caudicem nequaquam attingit, sed ab eo
 paulo distat: huic simile, uel potius quodammodo mi-
 rabilius, siquid ex folijs radicem dimittat, qualem cir-
 ca Opuntem herbulam esse quandam enarrant, cui
 datum est, ut et mandi suauitate possit. Quod enim lu-
 pinis inspicitur minus mirum, ut si sub alta serantur
 materia, radices obsistentes summū uersus terræ per-
 scindant, ualentēque germina edant. Radicum disse-
 rentias ijs conspiciari ipsis debemus.

¶ Quæ arbores enodes, quæ nodosæ, qualitas no-
 dorū, cæci, rodi, cradæ, gongri. Caput XIII.

Arborum autem uel tales differentie
 capi possunt: sunt enim aliæ nodo-
 sæ: aliæ enodes, tam natura, quàm lo-
 co plus, minusue: enodes inquā, non
 ut nodo omnino careāt, (Talis enim
 arbor nulla esse uidetur.) sed si quid eiusmodi sit, lo-
 cum inter alia obtinet, ceu iūcus, tipha, gladiolus: ad
 summam, si quid inter palustria sit: sed ita enodes ac-
 cipi uolo, ut nodos paucos naturæ ordine habeant,
 qualis sambucus, laurus, ficus: denique omnia, quibus
 cortex leuis, quæ uere concauo, & laxo corpore sur-
 gūt: nodosa olea, pinaſter, oleaſter. Horū alia in um-
 broſis, & à uento ſilentibus, & dilutis locis: alia in
 apricis, & hybernis, & gelidis, & macris, & ari-
 dis: nam inter eas, quæ genus idem ſortiuntur, quæ-
 dam minus nodosæ: ad summā mōtana campeſtribus,
 & ſiccæ

Et sicca palustribus nodosiores. Item ratione satius,
 Et enim crebrae enodes, atque procerae, rariore no-
 tiores, contortioresque assurgunt: fit enim, ut alterae
 sint in umbrosis, alterae in apricis. Mares quoque foeminae
 nodosiores, ubi sexus haberi uterque potest, ut
 cupressus, abies, ostryis cornus: genus enim quoddam,
 cornum foeminam uocant. Syluestres nodosiores ur-
 banis, tam simpliciter, quam quae sub eodem genere sta-
 tuuntur, ut oleaster, olea, caprificus, fico: pirus, pira-
 stro. Haec namque omnes nodosiores: omnes spissae, rari-
 oris corpore magna ex parte nodosiores: mares enim,
 syluestresque spissiores, praeterquam, si qua ob nimiam
 spissitatem omnino enodis sit, aut paucissimis nodis,
 ut buxus, ut celtis. Quibusdam nodi inordinati, utque
 forte euenit: quibusdam ordinati tam interuallo, quam
 numero, ut retulimus: ob id eas, egregias uocant: quibus-
 dam enim paritas ferè undique seruatur: quibus-
 dam assidue gradus, quod crassiori adiacet parti, idque
 pro ratione, quod in oleastris, et harudinibus praeci-
 pue patet: geniculum enim ueluti nodus est. Quidam
 inuicem respondent, ut oleastrorum: quidam promi-
 sui, utque fors tulit, extant. Sunt quaedam binis, quae-
 dam ternis, quaedam pluribus nodis, nonnullae quinis.
 Abietis recti, et nodi, et rami quodammodo infixi,
 ceteris autem minime: quamobrem abies ualidissima
 est. Malo profecto nodi pecciliares, faciebus enim bel-
 luarum similes extant, unus praegrans, alij circa eum
 parui complures. Nodorum alij caeci, alij foecundi: caeci

eos appello, quibus nullum germen enasā potest. Qui non solum natura, sed etiam lesione fieri solent: am arboris ictu aliquo disiecta, ad vulnus consolidandum emittens, oris undique plagæ circumactis, alio cicatricæque tumuerit: crassioribus ramis id potissimum euenit, nonnunquam etiam caudicibus. Ad summam, quæcunque partem caudicis, aut rami incideris, uel desicaris, nodus ibidem nascitur: tãquam si quod unum est dirimens, alterum principium facias: siue ob eã ipsam lesionem, siue ob aliam causam, ictus enim naturæ contrarius est. Ramuli omnium nodosiores semper uidentur, quia minimum ijs internodium interiacet, quemadmodum ficulnei, qui nuper prouenerint, tactu asperissimi sunt, & uitis palmatum summities: ut enim nodus in cæteris, ita gemma in uite, & geniculum in arundine, quibusdam ueluti cradæ gignuntur, ceu ulmo, robori, & præcipue platano: quæ si in asperis, aridis, uentosisq; locis stent, ita omnino fiat necesse est: denique, qui proximus terræ, & quasi iuxta caudicis caput cõcreuerit, hic senescens crassior redditur. Nonnullæ gō gros à quibusdam uocatos habēt, uel quod pro arboris natura respōdeat, ut olea: quippe cum nomen id maxime oleæ conueniat, eoque morbo plus, quàm cæteræ laborare uideatur. Premnium id nonnulli appellant, alij crotonā, alij alio nomine utūtur. Rectis uis stirpibus, minusque ab imis plātigeris, id aut nullo pacto, aut minus accidere solet: olea, & oleaster, uel caudicū concauitates peculiarem in modū habere uidentur.

Quæ

¶ *Quæ longæ, & ramosæ arbores.*

CAPVT

XIII.

Vnt igitur aliæ ad longitudinem tantum aptæ potissime augeri, ut abies, palma, cupressus: ad summam, quæ simpliciore assurgunt caudice, quæq; haud multis radicibus, neque ramis frequentibus patent. Aliæ pro sua natura his ipsis respondent, tam longitudine, quam profunditate, nonnullæ illico in ramos sparguntur, ceu malus: quædam ramosæ, molémque superiorem grandiorem gestantes, ut punica. Veruntamē ad singula, & locus, & alimentum, & cultus, plurimum ualet: iudicium, quod eadem, si crebræ serantur, exælse, gracilesque reddentur: si raræ, breuiore, atque crassiores: & si confestim ramos succidas, purgésque, exælse, ut uitis: si relinquant, breues assurgent. Quin etiã illud fidem satis præstare potest, olerũ enim nõnulla arboris figurã capessunt, ceu malua, betãque (ut dictum iã est) omnia locis suis melius augetur: nã & inter ea, quæ genus idem sortiuntur, quæ suis in loas manent, enodiora, ampliora, pulchriorãque extant, ut abies macædonica præstantior, q̄ parnasia, ceteræq; spectatur. Quæ quidem omnia, atque in totum syluestris materies pulchrior, & commodior, & copiosior parte montis aquilonia, quam meridiana enascitur. Aliæ itē perpetuò uirent, aliæ folijs deciduis sunt.

Quæ

Que semper uireāt, & quibus folia decidant,
ut platanus in Creta, & quercus Sybari.

CAPVT XV.

Irēt ex urbanis ppetuò olea, palma,
laurus, myrtus, pinus genus quoddā,
apressus: ex syluestribus abies, pina-
ster, iuniperus, smilax, thua, & ea,
quā Arcades phellodryn appellāt, ti-
lia, cedrus, picea, myrica, buxus, ilex, aquifolia, cela-
strus, philyra, acuta spina, aphaea, quæ mōte Olympo
proueniunt, potulaca, arbutus, terebinthus, laurus. Por-
tulaca, atque unedo folia inferiora dimittunt, cacumi-
nibus perpetuò uirent, ramisque assidue præpostero
gignunt. Hæc in arborum genere. Fruticam autem,
edera, rubus, harundo, rhānos, ædrula: est enim quid-
dam pusillum, quod nūquā arborefcit. Suffruticū,
herbarumq; ruta, brassica, rosa, uiola, abrotonum, san-
suam, serpillus, origanum, apium, equapium, papa-
uer, & syluestrium genera complura. Ex his quoque
nonnulla cacumine perdurant, amissis reliquis, ut api-
um, equapiū, origanum: nā, & ruta affligitur, atque
mutatur. Omnia uero tam in his, q̄ in reliquis generi-
bus quæ coma perpetua uirēt, folijs āgustioribus sunt,
& pinguedinem quandam, suauemq; olentiam red-
dunt: nonnulla, quanquā sua natura semper uirere
nequeant, tamen ex loā causa folia nunquam dimitt-
unt, ut dictum de his est, quæ in agro elephantino,
Memphiq; proueniunt. Atqui inferius ea parte, quam
delta

delta, à triquetra figura uoâtât, parum intercîpit tēporis, quin perpetuò uireant. In Creta insula, agro Cortynēsi, platanum apud fontem quendam stare asseuerant, quæ nunquàm folia deperdit. Iouem sub ea cū Europa concubuisse fabulantur. Quercus in agro Thuriō est, ubi Sybaris perspicua, quæ nunquàm folia dimittit: eam non unâ cum alijs germinare aiunt, sed post ortum æniacæ. Talem & in Cypro esse platanum fertur. Omnibus autumno, & per autumnum folia decidunt: alijs tamen ocysus, alijs tardius, ut quædam etiam ab hyeme occupentur. Foliorum iactura nō ita germinationi respondet, ut quæ prius germinauerint, prius folia dimittant, sed nōnullæ germinât quidē præmaturius, sed nihilo ante cæteras folia dimittūt. Quinimmo quibusdam tardiores incēptant, ceu amygdala. Quædam serotinæ germine esse solent, sed nihilo (ut ita dixerim) tardius, quàm cæteræ, folia deperdunt, ut morus. Regio autem solumq; madidum plurimum ad perdurandum conferre uidentur: quæ enim in siccis, atque in totum tenuibus locis extant, prius folia dimittunt, & ueteres prius, quàm nouæ: quædam & antè, quàm fructum percoquant, folia deperdunt, ut serotinæ fia, & piri syluestres. Illis, quæ perpetuò uirent oasus, ortusq; uisissim occurrunt. Non enim semper eadem durant, sed alia proueniunt, alia exarescunt: idq; aræ æstiuum solstitium maxime factitari uidetur. An quibusdam etiam post arcturi ortum, aut secus, in aliqua regione fiat, cōsyderandum relinquo

quo: foliorum occasus ita se habet.

De foliorū differentia, & figura, de lauro alexandrina. CAPVT XVI.

Olia uero in cæteris omnibus arboribus sibi ipsa similia sūt: populi autē, atq; edera, eiusq; qui croton uocatur, dissimilia, figurāq; diuersa habentur: noua enim orbiculātur, ueterata in angulū exeunt: inq; id omniū mutatio desinit. At edera cōtrā, dum enim noua est, āgulatiora folia gerit: cū autem etate prouecta fuerit, rotūda: nā ea quoq; apta est folijs imitari. Illud sanē peculiare, quod oleæ, tiliæ, ulmo, populo euenire uideatur: uertūt enim partes supinas mox post solstitiū æstiuum, eōq; argumēto rustici solstitiū cōfectū intelligunt. Omnia sola parte pronā, supināq; inter se distāt, ac cæterorū pars supina uiridior, atq; leuior est: neruiolos enim, & uenas in pronis habēt, sicut manus: oleaginosorum uero pars ea ipsa candidior, minusq; leuis: edera quoque frondes leues parte supina habet. Omnia, aut ærte plurima parte supina, perspicua pēdēt, eāq; Soli exponūtur, uertūturq; magna ex parte solē uersus. Quapropter haud facile dixeris utra pars potius ad ramulū uergat: quippe cū resupinatio quidē partē proximiorē pronā reddat, natura uero nō minus supinam uelle uideatur, presertim cū reflexus Solis causa fiat. Facile id spectari in ijs potest, quæ crebra, ordinatāque sūt, quæadmodū myrti: nonnulli, & alimētum parti supinæ per pronā deferri existimant,

existimant, quia madida semper, lanuginosaq; est. Sed non recte, id enim absq; natura propria fortasse contigit, quia non simili modo alterantur. Alimentum uero per uenas, aut neruos æque ambabus defertur partibus. Ex altera enim ad alteram deferri nulla ratio est, cum meatus non habeat, neque ima quæ subeat: sed de alimēto, quibus tandē ministrantibus offeratur, altera disputatio esse debet. Folia uero pluribus ipsa quoque differentijs, inter se distare uidentur: quippe cum arborū alijs ampla sint, ut uiti, fico, platano: alijs ā gusta, ut oleæ, punicæ, myrto: alijs rara, ut pino, abieti, ædro: alijs ueluti carnosæ, scilicet quia pulpa consistant, ut cupresso, myricæ, malo, & in fruticum genere, cneoro, sibi: Et herbarū, semperuiuæ, polio, quod contra uermiculos noxios uestimentis interpositum uale: nā betarum folia, aut brassicarum, earū uic, quas rutulas uocant, alio modo carnosæ sunt: caro enim in latitudinem distenditur, non in rotunditatem crassatur. Myricæ inter frutices, folium carnosum: nonnullis harundinacea, ut palmæ, coici, cæterisq; similibus quæ (ut in uniuersum loquar) folijs angularibus consistant. Etenim harundo, gladiolus, butomus, cæteraque palustria, folijs eiusmodi sunt. Cuncta autem folia, quasi ex duobus consistere uidentur, mediūque ueluti carinam habere, unde & cæteris meatus medijs amplius porrigatur. Differūt itē figura, alia enim orbiculata, ut piri: alia oblonga, ut mali: alia in acutū producta, & in angulū depressa, ut ederæ alicia.

Ad

Ad hæc alia multifida, & quasi serrata, ut abietis, ficilicis: uitis quoque aliquatenus fissa, fici laciniata, & (ut ita dixerim) cruâformis: nonnulla insecta, ut ulmi, roboris, nucisq; auellane: quædam cum extremo, tum lateribus sinuata conadunt, ut ilicis, roboris, smilacis, rubi, paliuri, aliorumque: pini quoque, laricis, abietis, atq; etiam ædri, & cedriæ extremitate pungentia. Quod spinas omnino pro folijs habeat, nullum inter arbores est, quod nos quidem nouerimus: at in genere materiæ humilis, spinæ pro folijs, acorne, drypidi, acano, omniq; penè generi spinoso: his enim omnibus loco folij spina oritur. Quod si quis folia hæc esse negauerit, carere folijs ea omnino sequetur, ut quædã aculeata quidem sint, folium uero habeant nullum, ac uaspargus. Rursus alia pediculo carent, ut scyllæ, bulbi, alia habent: & alia longum, ceu uitis, edera: alia breuem, ut quasi infixam cohereant, ceu oleæ, non sicut platani, & uitis propendentia, atque tremula. Illud quoque differentiam faciât, quod non ex eisdem partibus pendeant, sed plurimè quidem ex germine, nonnullis uero ex ramo, robori etiam ex caudice. Oleribus ex maiore parte folia ilico ab radice exeunt, ut cepe, allio, intubo erratico: ad hæc hastulæ regie, scyllæ, bulbo, siringio: atque in totum bulbosis, quorum nõ solum, quod primum oritur, uerumetiam caulis omnino sine folijs est. Quorundam enim folijs iam perfectis caulis conuenienter talis assurgit, ut lactuce, ocymi, apij, & frumentorũ. Similimodo nonnulla ex

his caulem primo mitem, post horridulum spinulis gerunt, ut lactuca, & cuncta folia spinosa redduntur: atque etiam magis in fruticū genere, ut rubus paliurus. Omnium autem pariter arborum, atq; reliquorū differentia publica, quod alia multis folijs, alia paucis constant: & alia latis, alia angustis: & alia ordinatis, ut myrtus, alia inordinatis, utque forte incidet, ut maior penē pars ceterarum plantarum. Peculiarē in oleribus, ceu *απα*, gerbyo, foliorum concavitas. Ad summam foliorum discrimen, aut magnitudine, aut multitudine, aut figura, aut latitudine, aut angustia, aut cavitate, aut asperitate, aut leuitate, aut quod cauleis horret, uel nō. Ad hęc dependentia, unde, quo: unde, idest, ab radice, aut germine, aut caule, aut ramo: quo, idest pediculo, aut sine ipso, cuius etiā generis cōplura spectantur: fructiferaq; nonnulla fructū folijs interceptū gerentia, ut laurus alexandrina, quę fructum super folijs gignit. Foliorum differentias iam communius diximus, hisq; penē continentur.

¶ Ex quibus constant folia, & pediculi qualitas, & distinctio fructuū. Caput XVII.

Constant autē foliorū alia ex neruo, & cortice & carne, ut fici, & uitis: alia quasi ex neruo tantū, ut harundinis, frumētis. Humor cōmunis omnium est: omnibus enim inest, tā his, quā reliquis annuis, ceu pediculo, flori, fructui, quicquid aliud ueniat: uel potius, & ijs, quę minus annua sunt:

c   nihil

nihil enim est, quod careat humore. Pediculorum alij ex neruo constare tantum uidentur, ut harū dinis, frumenti: alij ex eisdem, quibus caules. Florum alij ex cortice, & uena, & carne: alij ex carne tantum, ut qui inter lolia nascuntur. Fructus quoq; simili modo, alij enim ex carne, & neruo: alij ex carne tantum, nonnulli etiā autē constant. Humor hos quoq; omnes commutatur, ex carne, & neruo, ceu prunorum, cucumerū: ex humore, & autē, mori, punicæ. Alij secus distinguuntur, omnium (ut sic dixerim) pars exterior, cortex: interior, caro. Quorundam etiā nucleus.

¶ Semina arborum, & quæ semina cōgesta, & quæ discreta. De siliqua, hoc est ficu ægyptia.

Caput XVIII.

Postremum in omnibus semen est, hoc humorem, calorēq; insitum in se habet: qui cum desierint, semen infœcundum, sicuti urinum ouum relinquuntur. Quorūdam semen protinus post tegmen ambiens subest, ut palmæ, nucis, amygdalæ, quibus ambientia plura utiq; sunt, ceu palmæ: quibusdam caro, & nucleus interiacent, ut oleæ, pruni, aliorumq;. Alia siliquis includuntur, alia folliculis uesuntur, alia uasculis continentur: quædam etiā nuda patent in siliquis annua, ut legumina, & syluestrium pleraque. Quin et arborū quædā, ceu siliqua, quæ ficum ægyptiam quidā appellat: & cercis, & colatis

ſœtia aræ Liparâ, in foliulo ex annuis quædã, ut triticum, milium. Simili modo uasculo inclusa, & nuda: in uasculo, ut papauer, quæq; papaueri similia, nam ſesamæ modus quidam peculiaris. Nudo semine oleorum pleraque, ut anetum, coriannisum, cuminum, ſeniculus. pleraque alia. Arborum nulla semine nudo, sed aut carne obducto, aut cute, aut crusta, ceu glâs, & euboicum: aut ligno, ceu amygdala, & nux. Nullum in uasculo semen arboris est, nisi conum uasculum dixeris, quod absolui de fructibus potest. Semina ipsa quibusdam protinus carnosâ, ceu illa, quæ nucum, & glandium genere comprehenduntur. Quibusdam caro in nucleo est, ceu oliuæ, lauro, & alijs: non desunt quibus in nucleo tantum, uel nucleacea, & quasi retorrîda constant, ceu enico, & similibus, necnon & multis oteribus, Palmæ profectò euidentiſſima: cavitatem enim nullam hæc habent, sed tota plena, atque persolda sunt: tamen bis quoque humor quidam, calorque inest, ut dictum est. Differunt præterea, quòd alia congesta, atque promiscua: alia discreta, atq; distantia, ut cucurbitæ, cucumeris, & in arborum genere, fici, mali. Quin & congestorum ipsorum quædam putamine aliquo, aut tunica continentur, ut punicæ, mali, piri, uitis, fici: quædam congesta quidem, sed nullo inclusa, ut eorum, quæ spicam inter annua gerunt, nisi quis spicam ipsam ambiens quoddam esse putauerit. Quod si ita sit, racemus quoque ita se habe-

bit, ut reliqua, quæ racemata eduntur, quæq; uniuersa ob fertilitatem, uirtutemque soli prodeant: quemadmodum Syriæ, alijsq; locis oleas fructificare affirmant. Quin etiam illud pro differentia quadam accipi posse uidetur, quòd alia uno pediculo, singularique annexu congesta gignuntur, ut de racemis, spicisq; diximus, nullo ambiente communi tegmine prouenire: alia secus. Nam unumquodque semen, aut ambiens, seorsum acceptum, principium annexus proprium habere uidetur, ut aani, tum uuæ, tum punici. Item triticum, ordecum, malorum, pirorumque, ubinam cõiungantur, comprehendaturq; uelut membrana quadam, quam caro fructus obducit, minus perceperis, tamen uel eorum quodque principium habet proprium, & naturam distinctam: sed punici idcirco euidentissima, quòd expressius discernuntur. Nucleus enim cuique adheret: nec quemadmodum ficuum incerta, præ nimio suo humore cõculcantur. Hoc enim inter se distant, quanquam utraq; carne quadam, & eo, quæ carnem cum cæteris comprehendit, continentur. Hæc enim circa nucleum unumquemque, carnosum illum habent humorem, granum uero ficarium commune quasi omnibus est, sicuti, & uinaceum, & quæ his similia. Sed eiusmodi differentias plures capere fortasse possumus, quarum præcipuas, maximèq; naturales, haud ignorare oportet. Quæ autem pro saporibus, figuris, totisq; formis accipi possint, omnibus ferme exploratae habentur, ut explanatione nulla indigeant,

nisi

nisi tantum adusque quòd fructus figura nulla rectilincus, neq; angularis.

¶ De succorum, odorumque differentia.

Caput XIX.

Succorum uero alij uinosi, ceu uitis, mori, myrti: alij pingues, ut olcæ, lauri, nucis, amygdalæ, pini, laricis, abietis: alij dulces, ut fici, palmæ, roboris, glâdis: alij acres, ut origani, satuireiæ, nasturtij, sinapis: alij amari, ut absinthij, fellis terræ. Odore præterea distant, ut anesi, cedrulæ. Quorundam dilutos putaueris, ut prunorum: alij acidi, ut punicorum, & quorundam malorum: sed omnes, qui uel huic generi contribuantur, uinosos putandum: alij aliis generibus assignantur, quorum sigulos in libro de saporibus persequemur, tam genera ipsa numero amplectentes, quàm eorum inuicem differentias reddentes, quæq; uis cuiusq; naturaque sit. Arborum quoq; ipsarum humor, uti retulimus, uarijs generibus consummari uidetur: Alius enim succo lacteo similis, ut fici, papaueris: alius resinaceus, ut abietis, pini, omniumq; coniferarum: alius aquosus, ut uitis, piri, mali: et in olerum genere cucumeris, cucurbite, lactucæ. Nonnulli acrimoniam quandam sortiuntur, ceu thymi, saturiæ. Quidam etiam suauem olentiam præstant, ut apij, aneti, feniculi, reliquorumque similium. Omnes (ut absolute loquar) pro natura cuiusque arboris (utque in uniuersum transigam) plantæ, propriæ

am differentiam sibi sortiuntur. Quippe unumquodque, temperamentum quoddam, missionēq; obtinet peculiarem, que scilicet fructibus subiectis conueniat, quorū pluribus quedam similitudo innotescit, quanquā incertior, sēsūq; dubia: scilicet ea de causa, quod saporis natura, purā, sinceramq; confectionē, concoctionēque in carne fructus consequitur. Alterū enī quasi materiam, alterū quasi formam, speciemq; arbitremur oportet. Semina quoq; ipsa, & tunice, quibus uestiuntur, saporū discrimine inter se distāt. Vtq; simpliciter loquar, uniuerse arborū, plantarumq; ptes, ut radix, caulis, ramus, foliū, fructus, cognationē quādā habere tota cū natura uidentur, quāquā odore, saporeq; differant: ut pariuū plantę eiusdē, alię odoratę, & bene sapidę sint: alię inodoratę, inspidęq; omnino.

De odoribus florum, & foliorū, & radicū, quōtq; genera humor arborum habeat, deq; folijs, & fructu Tilię. Caput XX.

Vibusdā enim flores inodorati, folia uero odorata: quibusdam ē diuerso folia magis, & rami, ut coronario generi: quibusdam fructus: alijs neutrum, alijs radix, alijs pars aliqua. Similis & saporis ratio est: alia etenim mādi queunt, alia nequeunt. Neque folijs, neque fructibus peculiare præcipue, quod in tiliā cernimus. Nam huius folia prædulcia, & plerisq; animalium pabulo: Fru-

ctus

Etus uero mandi à nullo potest: è contrario namque
 nimirum, ut folia non mandantur. Fructus uero nõ
 tantum à nobis, sed etiam ab alijs animalibus mandi
 possint. Sed huius, cæterorũq; similium causas postea
 contemplari conabimur.

¶ Florũ genera, & differētia. Caput XXI.

Vnc exploratũ illud habeamus, p omnes
 partes differentias plures uario
 modo exultare. Nã & florũ, alij lanu-
 ginei, ut uitis, mori, edera: alij fo-
 liati, ut amygdala, mali, piri, pruni.
 Itẽ alij grandes habẽtur: oleaginei uero foliati qui-
 dem, sed pusilli: pari modo & annuorum, herbaceo-
 rũq; genere, alij foliati, alij lanuginei. Cũctorũ, alij bi-
 colores, alij unicolores, ijdeq; cãdidi: Quippe cũ tantũ
 ferẽ punice phœniceus, & quarũdã amygdalarũ sub-
 ruffus exeat. Nulla inter urbanas alia est flore uel bi-
 colore, uel pleno: sed si qua sit, syluestris profecto est,
 ceu abies. Flos enĩ eius croceus, & illi, quos in mari
 externo, rosis colore similes tradũt: at in añuorũ ex
 maiori penè pte tales excũt, & bicolores, & bini: bini
 ñquã, q; in flore alterũ florẽ insidētẽ mediũ gerũt, ut
 rosa, uiola nigra, lilium: nonnulli etiã folio uno emer-
 gũt, descriptionẽ tantũ plurium ostendentes, ut flos
 iasionẽ: in hoc enĩ haud quãq; foliũ unũquodq; discer-
 nitur. Nec cõceptaculo pars infima eget, sed postrema
 in āgulos excũt. Olea quoq; flos penè talis eẽ uidetur.

¶ Qualis florescens uitis, olea, rosa, mali medi

dice, & punice flos. Caput XXII.

Ifferunt etiam ortu, & positu: alia
 namq; florem circa fructum ipsum
 producant, ut uitis, olea, cuius pro-
 strati flosculi perforati spectantur,
 idq; argumento capitur propè arbo-
 rē defloruisse. Nam si exaruerint, aut made facti fue-
 rint, unā cū fructibus defluent, atque ita nullatenus
 perforabūtur. Maior ferè pars fructum in medio flo-
 ris tenet. Sed non de sunt, quæ uel super fructū ipsam
 florem insidentem emittant, ut punica, malus, ameri-
 ca, prunus, myrtus, Et in fruticum genere, rosa, ma-
 iorq; pars coronariarum. Semē enim sub floribus ha-
 bent: sed conspicuum id in rosa, quia extuberat. Nō
 nulla etiam cum seminibus ipsis flores edunt, ut uene-
 ria, cucicū, atq; omnia, quæ florē folio numeroso pro-
 ducunt. Singulis enim seminibus, singulos flores an-
 nexos gerunt. Simili modo, & herbaceorum nonnul-
 la, ut gith. Et in olerum genere, pepo, cucurbita, cuae-
 mis. Quippe omnibus flos in postremo fructus, &
 crescentibus fructibus, flos diu infixus seruatur: alia
 secus, modo quodam peculiari, ceu edera, morus: &
 enim florem hæc in totis fructibus habent: Sed neque
 postremis insidentem, neque in singulas partes ambi-
 entem, in medijs inculcatū, nisi forte cōcerni neque-
 at propter lanuginem. Sunt & simplices quidam flo-
 res, ceu cucumerum, qui postremis sarmentorū emer-
 gunt. Ob id eos auferunt: cucumeris enim prohibent
 incrementum.

incrementum. Inter flores mali medicæ, qui ueluti colli-
 quandam erectam in medio habeant, fœcundos hos
 fore affirmant: qui uero non habeant, hos fore infœ-
 cundos. An alijs quoque floriferis eueniat, ut flo-
 rem sterilem gignant. siue separatim, siue non sepa-
 ratim, præternitti non debet. Etenim genus quod-
 dā, & uitis, & punicæ, fructum perficere nequit, sed
 ad florē usque generatio tantum peruenit. Flos quo-
 que punicæ copiosus, creberq; est. Deniq; amplitudinē
 sui quodammodo pomi æmulatur. Parū se subtus at-
 tollens colligit, & ambitu congruo sinuatim reddit.

Plantarum, quibus genus commune, alias florere,
 alias nullo flore exilarari quidam affirmant, ut pal-
 marum marem florere, fœminam minime, sed protin-
 nus fructum promere. Igitur, quæ genus idem sortiuntur,
 id differentie obtinent: sicuti & omnia, quæ fru-
 ctum perficere nequeūt: Floris naturam plerūq; dif-
 ferentias habere satis his liquet.

Quomodo distent in fructificando arbores.

CAPVT XXIII.

Arbores autem uel hisæ in fructifican-
 do distare uidentur: Namq; aliæ fructū
 ex nouellis surculis gignūt aliæ ex an-
 notinis: aliæ de utrisq;. Ex nouellis fi-
 cus, & uitis: ex ānotinis olea, puni-
 cæ, malus, amygdala, pirus, myrtus, omnesq; ferē simi-
 les: oēs enim ex annotinis. At si cōtingat, ut aliquid cō-
 cipiant, atq; florēāt (euenit enim id quoq; nōnullis æu
 myrto

myrto, ut sic dixerim: præcipue, cum germinatur post
 arcturi exortū, id perficere nequeūt, sed semicōditū
 perit: ex utrisq; tā nouellis, quā ānotinis, si quæ mali
 biferae sint, aut si aliquid bis fructificat. Itē caprificus,
 quæ maturat, ficusq; profert ex nouellis. Peculiaris ma-
 xime orus si q̄ fructus caudicā profiliat, ut moro ægy-
 ptie. Hæc enim ex caudice ferre nōnulli affirmāt. Alij
 grādibus ex ramis eā fructificare, sicuti, & siliquam
 dicūt. Hæc enim fructū, uel ex his producit, nō tamen
 copiosū. Vocāt enim siliquā, quæ ficus ægyptias apella-
 tas, producit. Arborū item aliæ cacuminibus fructifi-
 cāt, aliæ lateribus, aliæ parte utraq;. Sed plura ex alijs
 fructū cacumine ferūt, q̄ ex aboribus, ut frumētorum,
 quæ spicā pariūt. Fruticū erica, piræa, amerina. Ole-
 rū, quibus radix capitata. Parte aut utraq;, tā arborū
 quedā, q̄ olerum, blitum, atriplex, brassicā: nā & olea
 idē quodāmodo facit. Cūq; cacumina ferūt, copię indi-
 ciū esse dicitur. Palma quoq; fructū quodāmodo cacumi-
 ne gignit. Sed hæc & folia, & germina cacumine ge-
 rit. Quippe uis eius genitalis parte superiori tota cōsta-
 fit. Ig. tur differētias, quas particulatim capere decet,
 his contēplari conemur: ille uero nature totius esse
 uidētur, scilicet quod plātarū, aliæ urbane, aliæ sylue-
 stres, & aliæ fructiferae, aliæ steriles, & perpetuo ui-
 rentes, & folia deperdentes, quæadmodum diximus.
 Quedā etiā in totū folijs carent, & aliæ florū fœcē-
 de, aliæ infœcūde, & aliæ germine, uel fructu præco-
 ces, aliæ serotinae. Pari modo, & reliqua his similia
 persequendum,

persequēdū, & hæc quidē in partibus, aut nō sine partibus esse constat. Illa uero propria maxime, & quodāmodo maxima differētia, quæ uel in animalium genere patet: quod aliæ aquatiles, aliæ terrene. Plantarum enim genus quoddā eiusmodi est, ut nisi in solo madete nasci minime possit. Quædā nascūtur quidē, sed nō similes, sed lōge deteriores. Cūctarū aut arborū, plantarūq; ut rē absolute cōtingamus, species in quoq; genere plures: quippe cum nihil ferē simplex sit.

¶ Replicatur differētia plantarū. Ca. XXIII.

Ed quæ urbana, aut syluestres dicuntur. hæc ipsam euidentissimā, summāq; differētiā habeāt, ut ficus, caprificus: olea, oleaster: pirus, piraster: pinus, pinaster. Quæ uero in alterutro illorū genere collocētur, harū differētiā fructibus, folijs, cæterisq; formis, partibusq; percipitur. Sed syluestriū plurimæ nomine carēt, expertiq; perpauci sūt: urbanarū aut plurimæ nomine suo noscuntur, sensusq; earū cōmuniō: Exempli gratia, uitis, fici, punice, mali, piri, lauri, myrti, reliquarūq;. Facit enim usus cōis, ut exploratæ differētiæ habeātur. Illud quoq; utroq; in genere proprium: Syluestres enim mare, ac foemina, uel solis, uel præcipue discernūtur: sed urbana generibus æte pluribus cōstant. Quorū alia inuentu, numerōq; facilia: alia difficilia, scilicet causa uarietatis. Sed partium, reliquarūq; naturarū differētiis hiscōtēplari tendū. De generationibus aut posthæc referre cōgruū est. Ad enim prædicta quasi de cætero cōsectari uidetur.

THEOPHRASTI DE HI
STORIA PLANTARVM
LIBER SECVNDVS.

De modo generationis, sationisq; in arboribus.
CAPVT I.

ARBORVM & summa-
tim Plātarum generationes,
aut spōte, aut semine, aut ra-
dicē, aut auulsioē, aut ramo,
aut surculo, aut ipso trunco
factitantur, aut etiam ligno
minutatim conciso. Nam eo
quoque modo planta exori-
tur, sed principatum in his spontanea obtinent. Quæ
uero semine, radicēque fieri solēt, naturales maxime,
inter reliquas esse appareant. Nam ipse quoque spon-
tanea quodammodo sunt, & syluestrium ob id gene-
ri accommodātur. Reliquæ autem hominum arti, aut
electui pertinent. Singula igitur modo ex prædictis ali-
quo erumpunt, sed pars maior pluribus sanè modis
procreatur. Olea enim omnibus prouenit rationibus,
præterquam surculo: defixa enim nequit germen ci-
tare, ut ficus ex crada, & punica ex uirga. Quan-
quā nonnulli adminiculo quoque defixam ad ederam, ui-
tam egisse communem, factāque arborem affirmēt.
Sed id raro: illud uero ex maiore parte à natura sū-
ctitari uidemus. Ficus quoque omnibus modis emer-
git

git: præterquàm ex ramo, & surculo. Malus, & pi-
 rus raro ex ramis. Cæterum cuncta magna ex parte,
 his quoque enasci contingit, modo leues, nouelli, faci-
 lèque auctiles petantur. Verum illi prouentus magis
 nature conueniunt. Contingens autem pro possibili
 accipi ratio est: quippe cum in totum, quæ ex supernis
 potius enascantur, paucissima sint: quemadmodùm quæ
 ex palmitibus uitis proueniunt: ista enim nec ex pro-
 ra, sed ex palmitibus exit, & si quid aliud eiusmodi
 annotetur, seu arbor, seu suffrutex: ut ruta, uiola,
 sisimbrum, serpillus, helenium. Omnium, itaque com-
 munitatis maxime generatio, quæ auulsione, atque semi-
 ne fiat. Omnia uero, quæ semen ferunt, semine quoq;
 gignuntur. Nasci, & laurum ex auulsione affirmant,
 si quis sublatis surculis serat. Sed, quod auellitur, radi-
 cis, aut stypitis aliquid habeat, oportet. Fieri tamen po-
 test, ut & absq; eo, tam punica, quàm malus, uerna
 exoriat. Amygdala quoque sata exurgere potest,
 sed plurimùm ferè modis uenire olea uidetur. Nam ex
 trunco, ramo conciso, radice, ligno, uirga: item admi-
 niulo, quemadmodum diximus. Myrtus inter cætera,
 huic maxime similis: nam & ligno, & ramo prouenit.
 Ligna tam eius, quàm oleæ, palmo minora diuidi haud
 quaquam oportet: neque cortex detrahi debet. Arbo-
 res modis prædictis exeunt, atq; cõcrescunt: insitiones
 enim aut inoculationes, mixturæ quædam, aut alio pacto
 generationes esse uidetur. De quibus postea dicemus.

Quomodo suffrutices herbe iterumque
 arbores

arbores nascantur.

CAPVT II.

Vffruticū aut, atq; herbarū pars maior semine, radicēq; nascitur, quaedā etiā utroq; nonnulla tñ ex germinibus, ut dictū iā est. Rosa, & liliū caulibus cōasis, ut etiam gramē exeunt. Caule quoq; toto propagato, rosa, & liliū nascatur. Peculiaris maxime gnatio, quæ ex lachryma fit. Quippe liliū ita exire uidetur, cum id qđ defluxit, sole exaruerit. Lachrymā quoq; equapij uim eādē sorti uolūt; & enim lachrymā id quoq; emittit. Prouenit & quoddā hartiadinis genus, si quis in obliquū colos præcās, fimo, terraēq; abscondat. Peculiare quoq; in ijs, quæ radice capiteata coherēt, ut ex radice proueniāt. Cū autē uis genitalis tot modis cōprehēdatur, arborum pars utiq; maior, quæ admodū paulo ante retulimus, pluribus modis apta est exoriri. Sunt tñ, quæ ex semine tantū nascantur: ut abies, pinus, larix, summatim oēs coniferae, itē palma: nō forte apud Babylonē ē uirgis quoque proueniat, sicut nonnulli asseuerāt. Cupressus cæteris qđ in locis, semine prouenit, in Creta aut in sula etiā trūco, ut mōtosa in Tarra. Apud hos enim cupressus cædua est, quæ ex cesura germinat, modis oībus præcisa. Nā & ab terra, & parte media, & superna: nonusq; loci, uel ex radicibus germinat, sed raro. De robore diuersa scētia est: qđā enim ex semine tantū eā p̄duci statuūt, alij ex radice quoq; sed lēte: nonnulli etiā ipso caudice detrūco: Auulsioē, aut radice, nihil ex ijs, q̄ ab imis plāti generā nō sint exoriri posse arbitrātur. Cūctorū aut, quorū

gñatio numerosior est, quæ auulsioe, atq; etiã magis, quæ sobole p̄fici p̄t: ocysima, & auctu p̄facilis est, si ab radice soboles accipiantur: & quæ sic, aut ullo pacto plãtis serãtur, hæc oĩa fructus similes afferre uidetur.

¶ Quãobrem de generet interĩ sata, & quæ nõ de generet, sed meliorescãt quoq; & hoc in arboribus. ca. III

Ve aut fructibus eorũ, quæ sic quoq; proueniunt, sata sint, hæc (ut ita loquar) oĩa deteriora redduntur. Quædã etiã oĩno degñant, ut uitis, malus, ficus, punica, pirus: Quippe cũ ex gra-

no ficario nullũ p̄itus genus procreetur, sed caprificus tantũ, aut ficus sylvestris erũpit. Colore etiã sepe numero discrepãt: ex nigra enim cãdida, & ex candida nigra gignitur: ex uite quoque nobili, ignobilis, & sepe diuersa genere exit. Nõnũquã nil penitus urbanũ, sed planẽ sylvestre prouenit: & adeo qñq; ut fructũ perficere minime queat. Quædã fructum ne cõpilare quidẽ ualent, sed ad florem usque tantummõ ueniunt. Nasctur ex nucleo quoque olea, sylvestris olea: ex acinis mali punia glaucis uilia exeũt, & ex enucleatis dura, & plerunq; acida: eodem mõ, ex piro uitiatum pirastrũ: ex malo tũ deterius gñe, tum acida ex dulcã: & cotonea ex struichea. Amygdala quoq; degenerat, tum sapore, tum quòd dura ex molli redditur. Idarco adultam inserere, aut plantam sepius transferre precipiunt. Quercus quoque deterior exit: itaque cum plerique ex ea, quæ in Epyro nascitur, seruissent, nullo pacto prouenire similis potuit. Laurũ, atque myr-

tum præstare interdum inquirunt, sed magna ex parte eas quoque degenerare, ne colorem quidem seruare, sed ex fructu rubro fieri nigrum, ut in Antandro. Plerumque cupressum quoque ex femina, marem prouenire affirmant: Palma inter ea, que semine exeunt, & pinus conifera, & picea, tineosa maxime (ut sic loquar) persistere in totum uidentur. Hæc igitur inter ea, que mâsuescere patiuntur. Inter feroces aut plures genus suum seruare possunt, scilicet uirium portione, utpote cum natura ualidiores sint: contrarium enim haud probe putaueris, nullam scilicet posse in illo ordine degenerare, atque omnino inter eas, que semine tantummodo exeunt, nisi quod cultura ualeat immutari. Loca quoque a locis differunt, & aer ab aere: Quibusdam enim in locis regio similia proferre uidetur, ut etiam in Philippis: è contrario uero pauca, paucisque in locis mutantur, ut ex semine syluestri urbanum, aut ex deteriori absolute gignatur melius: id enim de punice tantum in Aegypto Ciliaaque euenire accepimus: Namque in Aegypto acidam tum semine, tum planta in dulcem quodammodo, aut uinolentam conuertit. Cilicie uero circa Solos, iuxta amnem Pinnarum, qua contra Darium dimicatum est, omnes sine nucleo surgunt. Quod si quis etiam palmam nostratam in Babylone seruat, reddi fructiferam, & loci illius domesticis similem, consentaneum est. Eodem modo, & si qua alia tellus ad alium fructum ita se habet: etenim omni cura, culturaque exuberantior iste persistit. indicium quod ea,

que

quæ aliorum inde transferuntur, protinus sterile-
 scunt. Quædam etiam germinis infœcunda omnino red-
 duntur: quin & alimento, ac reliqua opera permutan-
 tur: & ut sylvestres mitescant, & urbanarum ipsarum
 quædam neglectæ imitescant, ceu punica, amygdala. Qui-
 dam etiam ex ordeo, triticum: & ex tritico, ordeum gi-
 gni, eodemq; fundo id fieri aiunt: sed hæc pro fabulosis
 quibusdam accipies. Quæ enim hunc in modum mutari
 possunt, sponte sanè mutari oportet. Diuersitate au-
 tem regionis mutatio sequitur, ut in Aegypto, & Ci-
 licia, de punica diximus nulla adhibita cultura. Eadẽ
 ratio ubi fructifera sterilescant, ceu persicum Aegy-
 pti, & palma in Græcia: & si quis eam, quæ in Cre-
 ta insula populus nigra uocitetur, trãstulerit. Quidam
 & sorbum sterile scere uolunt, si ad loca feruetia uenit.
 Hæc enim sua natura, frigida querit: utrumq; ex cõ-
 trarietatibus acãdere ratio est, siquidẽ nonnulla solo
 mutato nasci oĩno recusent. Mutationes pro soli natu-
 ra tales profectò accidunt: pro satu aut, quæ de semine
 diximus. Nam & eorum, quæ semine seri possunt, numero-
 sa notatur mutatio. Punica, & amygdala, cultura mu-
 tantur. Punica, si simum sullum, aquarumq; fluctium copiam
 adipiscatur: amygdala, si quis paxillum adigat, lachry-
 mamq; de fluente diutius auferat, reliquumq; cultum impẽ-
 dat. Pari modo, quæ ex sylvestribus mansuescunt, aut ex
 urbanis trãscunt in sylvestres, quædam cultu, quædam
 aut neglectu, mutantur: nisi quod non mutationes quidẽ il-
 las, sed cremeta, siue accessiones in melius, deterius=

ue putauerit. Neq; enim oleaster, olea: nec pyrafter, pyrus: nec caprificus, ficus fieri potest: quod enī oleastro acādere dicunt ut si surculos decidās, aut in totū trāfferas, germē oleagineū pferat, magna quēdā mutatio est. Sed hęc utro mō accipi debeāt, nihil referat.

Costenta in arboribus.

Caput III.

D hęc fortuitam quoq; mutationē fieri aiunt interdū fructuū, nōnūquam arborū summatim ipsarū. Quę quidē aruspices ostenta esse existimāt, exēpli gratia, punicū acidum edere dulce, & dulce acidū: rursus arbores ipsas, ut ex acida dulcis, & ex dulci acida ueniat: sed deterius in acidā, q̄ in dulcē mutari. Itē ex caprifico, ficū, & ex fico, caprificū: sed de fico in caprificum deterius, & ex olea, oleastrū: & ex oleastro inuicē oleā, quod raro euenit. Rursus ficū ex cādida nigrā, & ex nigra candidā: pari etiā modo, ut ex uite. Ergo hęc tāquam prodigia, & pręter naturę normā, acādere arbitrātur: solita uero nullo pacto mirantur, ut q̄ in uite, quā capneū uocāt, cernitur: nā ex nigro racemo, cādidiū, et ex cādido, nigrū, hęc pręstat. Neq; enī aruspices ista interpretantur, quoniā ne illa quidē, quę ratione regionis mutari soleāt, quēadmodū punicā in Aegypto mutari proposuimus: sed hic ita fieri nūrū, quoniam una tātū, aut duę, & hęc raro p̄ uniuersū tēpus mutantur. Et si aliquādo ita fit, in fructibus potius discernē, quā in totis arboribus precipitur. Nā talis quoq; reitemeritas

temeritas fructibus nōnunquam cōtingit, ut ficus pos-
 ma auersa ramulis ferat, & punica, uitisq; caudice
 suo fructificēt: ad hęc uitis fructū absq; folijs produ-
 xit: olea, folijs amissis fructificauit, quod & Thessa-
 lo Pisistrati filio acādisse prodiū est. Nōnūquam ra-
 tione hęc, aut alias ob causas quēdā accidūt, quę
 normę naturali incōgrua iudicātur, cū tamē non ita
 sit, ut olea penitus aliquando adusta regerminauerat
 tota. Bœotie uero germinibus omnibus à locustis de-
 rosis, iterū germinauit. Sed hęc haudquaquā pro ab-
 surdis animaduerti forsitan debent, quippe cū ad ma-
 nifestas causas redigi possint. Sed potius, si non ex
 proprijs locis fructificent, aut non fructus proprios
 ferant, natura tota immutatur, ut diximus. Mutatio-
 nes arborum tales adnotantur.

Quę herbe degenerent, meliorem scāntur, Sifymbriū
 in mentā, triticū in loliū, leguminacoctibilia,
 & iocōtibilia, & quo pacto crassefcāt. Caput V.

Reliquis autē plātis, sifymbriū, nisi
 edtura coherceatur, in mentā mutari
 uidetur. Quāobrē sepius id trāsferre
 cōsueuerūt. Triticum in lolium tran-
 sit. Sed hęc in arborum genere, si ita
 fit, spē, fortuitoq; eueniūt. Annis autē paratu quo-
 dā, & opa cōtingunt, ut tipha, semēq; mutare in triti-
 cum solent, si pista ferantur, idq; non protinus, sed
 anno tertio. Quod similiter serē fit, atq; cū semina ra-
 tione locorū pmutātur. Nā ea quoq; singulis in locis
 d ij temporis

temporis spatium pari ferè, atq; tìpha mutantur. Triti-
 cū quoq; syluestre, & ordeū, culta & mitigata per
 tēporis tantundē mutantur, & hæc fieri mutatione
 loci, culturæque uidentur. Nōnulla etiam utroque mo-
 do. Quædam cultura tantum, ut legumina, ne incocti-
 bilia fiant, nitro pridie macerata ferere in sicca tellu-
 re, præcipiunt: lentē, ut crassescat, paxillo demittunt:
 cicer, ut grandescat cum putaminibus madefactū ob-
 feritur. Temporum quoque ratione semina immutan-
 tur, ut leuiora, facilioræque reddantur: ut si eruum
 quis uere serat, facile, gratūque exit, non graue,
 quemadmodum si autumno seratur. Fit & in oleribus
 culturæ causa mutatio, ut apium, si satum conculcæ-
 tur, cylindroq; spissetur, coæqueturque, crispum in-
 quiunt prouenire. Mutantur itē, regione, tellurēque
 mutata, ut etiam cætera. Hæc esse omnium commu-
 nia cōstat: an uero ob aliquam offensam, aut demptio-
 nem partis, arbor reddi infœcunda possit, quemad-
 modum animalia, prætermittendum non est. Ergo
 secundum redditam illam diuisionem nihil ad plus mi-
 nūsue ferendum causa detrimenti notatur, sed aut
 totum perit, rut incolume perdurans fructificat. Se-
 nectæ uero communis quædam corruptio generibus
 omnibus acçidit, absurdum uero plantas sponte ori-
 ri, mutarique, appareat.

¶ In animalium genere mutationes.

Caput VI.

Am in animalium genere potius huiusmodi fieri mutationes naturales, plurésq; profectò cernuntur. Quaedã enim temporis ratione mutari uidentur, ut accipiter, upupa, & similes uolucres. Itẽ pro locorum mutatione, ut coluber stagnis exsiccatiss marcescit. Euidentiissima uero nonnulla cum in generatione cõsistunt: mutantur enim per animalia plura, ut cũ ex tineæ eruca, tũ ex ea papilio gignitur, inq; alijs pluribus hoc euenire notatũ est: sed forte id nõ absurdũ, nec simile huic, qđ querimus est.

¶ De satũ, & scrobibus, & radice, & positu arborum, & satione ficus. Caput VII.

Erunt ita arboribus summamq; omnibus terræ stirpibus euenit, ut antè iã dictum est, quò spõte germinetur facta mutatione quadã, ex ui aspectus cœlestis, generationes, mutationesq; hisce cõtemplandũ. Cum uerò cultus, operaque plurimum ualeat, atque etiã magis satus magnas differẽti as faciant, de his quoq; referre cõdecet, & primo de satũ. Ergo tẽpora atẽ exposuimus, qbus plãtas, quã primũ petere conueniat, & à solo simili eius quo serẽdum statueris, aut etiã deteriore: scrobes uero tẽpore atẽ lögissimo, atq; altius semp de fodiẽdũ, etiã ijs, quæ telluri sumæ adherẽt. Radicẽ autẽ nullã altius de scẽdere ternis semipedibus quidã uolunt: itaque illorũ cõsiliũ improbat, qui altius serunt, sed haud quaquam

d iij recte

recte id affirmasse in plerisq; uidetur. Nā si aut solis
 altū, aut regionē cōmodā, aut etiam terrā facilē nā
 āscantur, multo lōgiore radicē īpellunt, quæ scilicet
 apta sint stirpe alta adherere. Pinū itaq; uectē solici-
 tatā, quō trāfferretur, lōgiore q̄ octo cubita radicem
 habere qdā uidisse retulit, quāquā nō totā refōssā,
 sed abruptā: plantas, si fieri possit, corpore fibrato ca-
 pi oportet: sin minus, ex pte potius īferiore, q̄ supiore
 assumes, præterquā in uite. Et fibratas in recto demit-
 tēdū, at in fibres, aut ad palmi magnitudinē, aut plus
 paulo sternēdū, qdam etiam fibratas ipsas sternēdas
 præcipiunt. Positum quoq; obseruandū ex æquo, quē
 arbores nōnullæ haberēt, aut in Aquilonē uerse, aut
 in Oriētē, aut in Meridiē. Plantas etiā ipsas uiiradi-
 ces faciēdū, quæ scilicet pati hoc ualeant: alias apd̄ ar-
 bores ipsas, ut oleas, pīros, malos, ficus: alias exēptas,
 ut uites: quippe cū istæ apud parētē uiiradices minī-
 me effici possint. Si autē plantæ fibratæ, aut particula
 stipitis suffultæ, acāpi nequeant, ut oleæ lignū subtus
 scindēdum, & lapide intriccto serendū, pari modo
 & fici, & reliquarū. Seritur ficus, & si qs ramū ue-
 stiore, exactū pcutiat malleo, quoad sup̄ terram exi-
 guū relinquat, ac deinde arena sup̄inicctā operiat,
 easq; plantas meliores effici uolunt, quamdiu nouellæ
 extāt. Vitis quoq; satio similis cum palo seritur: palus
 enī ratione infirmitatis palmitē antecedit: serunt hoc
 modo & punicā, & alias arbores. Ficus, si iuxta scyl-
 lā seratur, ocyus crescit, minūsq; à uermibus infesta-
 tur.

tur. Summatim omne scyllæ appositū, facilius germinat, celeriusq; auge scit. Quæ autē ex trūco, præāsq; serātur, deorsum uersus sectura inuersa serere oportet, nec palmo minora præcidere, ut retulimus, corticemq; minime detrabere. Seruntur autē ex his rami, quibus germinantibus, terram semp assidue accumulādum, quoad satis corroboretur: hic oleæ, myrtiq; satus proprius est: Cæteri autē cōmunius omnibus cōpetunt. Ficus in radicando præcipua & satione qualibet maxime inter omnes arbores est. Punicas, myrtos, lauros, crebras serere, nō plus, q̄ nouenos pedes distātes, præcipiunt: malos distantiores paulo, p̄iros amplius, & prunos: amygdalas, et ficos, multo amplius. Simili modo & punicā. Pro loci quoq; ratione interualla relinquēdū, in mōtanis enī minora, q̄ in campestribus: omnium autē, (ut sic dicā,) maximū, ut solum cōmodum, cōueniēs q; cuiq; tribuatur, Tunc enim præcipue q̄q; uiget. Ut autē absolute loquamur, oleæ, fico, uitiq; solum cāpestre maxime cōpetere statuunt: nucū autē, pomorūq; generi radices mōtium. Nec inter ea, q̄bus genus cōmune est, solum accommodandū ignorare oportet. Vitiū solo differētia maxime numerosa est. Quot enim genera telluris, totidē et uitium esse quidam affirmant. Quæ cum secundum naturam seruntur, frugifere prodeunt, cum præter naturam, facile sterile= scunt. Igitur hæc omnium quodāmodo cōmunia sunt.

¶ Satus ex cultura palmarum: genera palmarum. Satio cæterarū arborum, cultus, et opa.

De fimo, & fimorū generibus. De puluere. Amygdalam ex amara dulcem fieri. Caput VIII.

Almarum autem satus, cultusque sequens, præter cæteros, peculiaris esse uidetur: Serūt enim ligna, quæ in fructibus insunt, bina iuxta, composita subter, binæque superne colligantes.

Omnia prona: germen enim non de supinis, cauisq; partibus mittunt, ut quidā uolunt, sed è supernis. Quæ propter in eorum coniunctione, quæ superponuntur, minime est operiendum prināpia, unde germen. Plura autem simul seruntur, quoniā satio unius infirma est. Horum radices amplexu mutuo cōnectuntur: atque ilico primi ortus promiscui coalescunt, ut unus ex cunctis caudex conficiatur. Satus ex seminibus talis fieri solet. Ex trunco autem palmæ ipsius, cum partem abstulerunt supernam, qua cerebrum includitur (auferunt autem cubitorum duorum longitudine) quam fissuris humore ipso detractō, defodiunt. Solum arenosum, saluginosumque concupiscit. Idcirco ubi tale non sit, agricolæ salem aspergunt. Quod quidē circum radices facere haud quaquam oportet, sed longius amandando accumulare quantum semisextarius. Quod talem appetat locum, illud quoque argumentum capiunt: Nam ubi palmarum copia sit, humus arenosa concernitur: quippe apud Babylonem qua palmæ nascuntur, sic esse aiunt. Quin & in Africa, & Aegypto, & Phœnice, Syriæ quoq; causæ cognominatæ,

cognominatæ, tribus tantum in locis arenacis eas gigni, quæ condi, reſeruariq; poſſint: reliquas autē, quæ cæteris in locis proueniunt, minime durare, ſed protinus putreſcere. Virides tamen ſuaues eſſe: guſtuq; gratas, atque ita cõſumi amant, & crebram rigationem. De ſimo diuerſa ſententia eſt: Quidam enim has ſimo delectari negant, ſed abhorrere omnino ſtatuuunt. Alij uſum ſimi concædunt, cremenſumq; magnum exere eo affirmant. Riuis tamen ſimum miſceri oportere inſiquiunt: quemadmodum Rhodij facere ſolēt. De hoc ita querendum amplius eſt: forſitan enim alij hoc modo, alij illo colere conſueuerunt. Et ſimum ipſum cum aqua utilē, ſine aqua non eſſe contingit. Cum autem anniculae ſunt, eas transferunt, & ſalem adijaūt, & bimas iterum transferunt. Etenim mutatione ſedis uehementiſſime gaudent. Transferunt quidam Vere, ſed Baby lonij aræ ſyduſ. Ad ſummam pars maior eo tempore ſerit, ut & proueniat, & creſcat ælerius. Nouellam minime tãgunt, ſed comas dumtaxat religant, ut proæra aſſurgat, nec uirgæ torqueatur. Poſt hæc deputat, cum iam maiuſcula ſit, & craſſitudinē habeat, tantũ uirgæ reliquunt, quantum magnitudo palmi: quandiu nouella ſit, fructum nullo intus ligno producit: poſtea cum ligno quidam Syrios nullã adhibere culturã, ſed purgare tantum, atq; irrorare affirmant. Aquam ſaturientem, potius quã pluuiã eas querere aiunt. Tale autē in conualle, qua palmaria ſunt, exuberare. Cõuallem iſtam, per Arabiam uſque ad rubrum tendere
mare,

mare, Syrios affirmare, ac plerosq; qui inde uenissent, referunt. Eius itaq; cōuallis parte cauisima, palmas exoriri enarrant. Sed hæc utroque modo forsitan fieri possunt. Nā pro regionibus, sicut & arbores ipsæ uariant. Culturas quoq; inter sese distare, haud pro absurdo intelligi debet. Genera autem palmarum plura. Primum enim & quasi discrimine maximo, quòd aliud fructiferum, aliud sterile, quo Babylonij lectos, & uasa cōficiunt. Fructiferarum aliæ mares, aliæ fœmine. Interest autem, quòd mas primum super spathā floret: Fœmina fructum oblongum ilico præstat. Fructuū ipsorum differentiæ plures, alij namque sine ligno intus, alij cū ligno: & alij duro ligno, alij molli. Colore quoque inter se discrepant: alij enim candidi, alij nigri, alij flauī: ad summam non pauciores, quàm ficorū colores, aut absolute genera statuūt. Ad hæc differre magnitudine figurāq; uolunt: quosdam enim in modū eē malorū, magnitudinēq; tātos, ut quatuor tantum in spicam teneantur, alios minutos cicerum magnitudine. Saporibus plurimū differre inquit, sed optimum tā inter nigros, quàm inter cādidos, genus quod regiū uocant, cū magnitudine, tū uirtute, sed rarū id esse. Nā tantū fermè in ortis antiqui Batoni apud Babylonē cōperiri affirmāt. In Cypro genus quoddā pealiare palmarū est, cuius fructus nūquā mature sāt, crudus tñ suauis apprime, dulcisq; est, dulædinēq; ipsā peculiarē sortitur. Quædam non fructu modo, uerum & arbore ipsa, longitudine, formāque reliqua distant. Nō enim

enim magnæ, excelsæq; , sed breues fœcūdiores, quàm cæteræ, trimæ protinus fructificantes. Tales etiam in Cypro, in Syria quoq; , Aegyptoq; palme proueniunt, quæ quadrimæ, aut cum plurimum quinquenes fructificant, hominis altitudine assurgētes. Genus aliud est in Cypro, quod & foliū amplius habet, & fructum multo ampliorem, discriminēq; peculiari discretum, magnitudine mali punici, figura oblongum: nō tamen sapidum tanquàm cæteræ, sed radicibus similem, ut non deuoretur, sed succo tantum expresso expuatur. Igitur palmæ, generibus (ut dictum est) pluribus constant. Recondi autē ex ijs fructibus, qui Syriæ nascuntur, illos tantum posse, quos palmaria cōuallis parturit, narrāt. Qui uero in Aegypto, & Cypro, & alibi gigniūt, hos recētes oēs consumi. Est autem palma, quoad simpliciter exprimi possit caudicæ uno, atque simplici corpore. Quædam tanē uel bifidæ exeunt, ut in Aegypto, quasi bifurcæ statura caudicis à parte, qua finditur, uel quina cubita, parēs quæ inter sese propè partes ipsæ assurgūt. In Creta quoq; plures bifidas prouenire affirmāt, quasdā trifidas. In Lapea uel quino arebro genus quoddā enasci tradunt. Fertilibus itaq; locis plura eiusmodi, atq; in totū gnā, differētiāsq; , à plius factitari cōsetaneū est. Genus aliud est, quod plurimum gigni in Aethiopia fertur, Cyce uocatū, fruticosū nō uno caudicæ, sed pluribus: & interdū aliquatenus cōiūctis, uirga minime lōga, sed cubitali tātū, leui tñ coma exarmini adnexa, folio amplo, & quasi ex duobus minutis

nutis compacto, forma eximia fructum figura, magnitudine, saporeque diuersum, quam cetera prestant, quippe rotundiorum, gustuque gratiore: sed minus dulcem. Triennio maturant, ut fructum ueterem habeant nouo subnascente. Panes quoque ex his conficiunt. De his igitur uel amplius consyderasse oportet. Palmæ autem, quas humiles uocant, genus aliud est, quasi æquiuoce dictum. Nam excepto cerebro uiuunt, & ab radicibus succisæ repullulant. Fructu quoque, & folijs distant. Sunt enim lato, mollique folio: ob id sportulas, tegetes, & capitum umbraula eo contexunt. Quin & in Creta insula multe, atque etiam multo plures in Sicilia tales proueniunt. Sed hæc prolixius, quam proposita res exigeret, diximus. In ceterorum autem satum plantas in contrarium multi permutant. Quamquam sint, qui referre nihilo uelint, minimeque in genere uitium. Alij pampinum lasciuiorem, & qui amplius fructum protegeret, ita exire, minusque amitti acinos putant, atque hoc idem effici in fico. Nā si in contrarium permutata feratur, fructum non amittere, scansilemque ita fieri censent: fructum præterea seruare, si quis, dum nascatur, caulē statim defringat. Satus, generationesque, quo pacto se habeant, dictum serè est: prout scilicet formula, notaque subsignandi amplecti singula licuit. In cultu, & opera omnium alia cōmunia alia: singulorum propria esse constat. Communia, fossio, rigatio, stercoreatio, item purgatio, & aridorum exemptio. Quamquam secundum plus, minusue differant.

Alie

Aliæ nãq; magis fimiũ, & aquã diligũt, aliæ minus: &
 cupressus, quæ nullo pacto fimiũ, nec aquã cõcupiscit,
 sed etiã emori dicitur, si copiose nouella adacquetur. Pu
 nica et uitis aquã diligũt. Ficus cũ rigatur, magis germi
 ne uiget, sed fructũ deteriorẽ parit: præter, q̃ laconica,
 quæ riguis uehemẽtissime gaudet. Purgari omnia quæ
 rũt, meliorãq; reddũtur exemptis aridis, tãquã aliæ
 nis, quæ tum incrementa, tum alimenta impediunt. Ob
 id cum arbor annosa est, eam totam decidunt, germi
 nare namque denuo incipit. Maxime purgatione, myr
 tun, & oleã egere Androtion autor est. Etenim quò
 pauciora reliqueris, melius germinant, fructumq; co
 piosius præstant, uite excepta. In hac enim plura relin
 quere ad germinationem, quã ad fructificationem,
 satius est. Ad summam, & hæc, & reliqua omnis cul
 tura, pro natura cuiusque propria impendenda est. Fi
 mo quoq; acerrimo, & rigatione copiosissima, ut &
 purgatione oleã, myrtũ, punicãmq; egere Androtion
 inquit. Nec enim medullã eas habere, nec ullo morbo
 sub terra infestari. Sed cũ arbor uetusta est, ramos de
 cidere, & trũcũ deinde colere, tanq̃ denuo satũ oport
 tere. Sunt qui diuturnissimã & ualidissimã myrtũ, &
 oleam esse affirmant. Hæc igitur præscrutari quispiã
 diligentius uelit. Et si non omnia, tamen, quod de me
 dulla, putatur. Fimus autem nec pariter omnibus, nec
 idem omnibus, conueuit. Aliæ nanque acriorem uelle
 uidentur, aliæ minus acrem, aliæ penitus leuem. Acer
 rimus hominis est, ut & Chartodras, omnium optimũ
 cum

eum esse asseuerat. Secundum suillum. Tertium caprarum. Quartum ouium. Quintum bouum Sextum iumentorum. Stipularius diuersus, diuersoque modo additur. Quidam enim illo debilior, quidam efficacior est. Omnibus fosiōne prodesse existimāt, sicut etiā sarculationē minoribus. Melius enim ita coalescere aiunt. Puluis quoque, ut nonnulla crescat uireatque, facere uidetur, ut uua. Quāobrem inferius sepe excitat, nonnulli et ficos suffodiunt, ubi puluere opus sit. Megarēses etiā peponibus, cucumeribus, atque cucurbitis, cum uenti anniuersarij perflāt, puluerē sarculo exatant, atque ita dulciores, mollioresque reddunt, absque rigatione. Hoc igitur cōcessum indubie habetur. Sed uitē puluere conspargere, aut ullo pacto tangere, cum uua nigrescere incipit, haud quaquam oportere existimant. Sed si unquam ita agendum sit, cum nigra omnino reddetur, agendum censent. Alij neque tunc oportere aiunt, nisi quoad runcandum sit. De his ergo ambigitur. Si quid autē fructum non fert, sed se totū in germina uertit, partē caudicis infimam scindunt, atque lapidē interponunt, utcumque dissectū, itaque fructificare posse asseuerāt. Pari modo et si quā radicis partē seaueris, fructū creatū iri. Quāobrem radices uitium summas, quū sarmētis luxuriāt, euellunt. Ficorū nō solū radices amputāt, uerū etiā obducto cinere, obstruunt, et passim caudicē scindunt, itaque fructū copiosius dari affirmāt. Amygdale uel palo ferreo infixō, cum penetratū sit, alium quernum foramini factō adigunt, terraque occultāt. quā punire nonnulli uocitant, perinde

perinde, ac si arbor iniuria lasciueret. Hoc idē & in piro fieri solet. Amygdalā uel ex amara dulcē effici uolunt, si quis caudice arcūfosso, præterforatōque, mēsurā dodrantali, undique lachrymam effluentē in idē defluere sinat. Sed hoc tam ad fructificandum, quā ad bene fructificandum conferre creditum est.

¶ Quæ fructus amittant antequam percoquant. De caprificatione. De cōditione flatuum. De culicibus ficarijs. De remedio ad culices.

CAPVT

IX.

Ructum autē antequam coquāt, amittere possunt, amygdala, malus, punica, pirus. Omnium maxime ficus, & palma quibus uel auxiliū magnopere queritur, unde & caprificatio cōperta habetur. Nam ex pomis annexis culices egredientes corrodunt, & peruia reddunt ficuum examina. Regiones quoq; ad iacturam fructuum differunt: quippe cū in Italia iacturā fieri negēt: quamobrē caprificandi usus terræ illius incolis nullus penitus est. Nec in aquilonis, & macrosis locis id desyderatur, ut in Phalico megarensis agri, & partibus quibusdam agri corinthij. Flatuum quoque conditio pari ratione referre uidetur. Aquilonijs enim potius q̄ australibus fructus decidunt, & si crebriores, uehementioresque fuere, maior iactura sequatur necesse est. Item natura ipsarū arborū refert. Præcoques enim amittūt, sero-

tinē

tiue haud quaquam amittunt, ut laconica, & alie
 quaedam. Quamobrem eas caprificare minime asso-
 lent. Hæc igitur locis, generibus, cæliq; ratione discri-
 men reapiunt. Culices uero ficarij, pomis caprifici
 egrediuntur, ut dictum est. Sed ex putrescentibus eo-
 rundem granis gignuntur, cuius indicium afferunt,
 quod postquam euolauerunt, grana ficiabus nulla peni-
 tus insunt. Euolant magna ex parte, pedem, aut pen-
 nam relinquentes in pomo. Est uel alterum culicium ge-
 nus, centinæ uocatum, quod ociose uiuit, quæ admodum
 fuci inter apes: & quos ex altero genere sua poma
 ingressos adspexerit, protinus necat: id uero suis mo-
 ritur operalis. Laudatur caprifici potissimum nigre,
 ex locis ortæ saxosis: ob rationem, quod permulta istæ
 grana contineant. Noscitur, quæ apte culcibus emer-
 serint: quod drubræ, & uersicolores, & robustæ con-
 stant: contrà, quæ minus apte, albæ, imbecillæque cer-
 nuntur. Apponuntur ficis, quæ scilicet eam operâ de-
 siderant, cum pluerit: ubi uero plurimus sit puluis, ibi
 plurimæ, ualidissimæq; caprificus exeunt. Quin & po-
 lium culices gignit, cum copiose fructificat. Et ulmis fo-
 lialis genus quoddam bestiolarû innaescitur, quod cni-
 pes appellant: qui cum in ficis gignuntur, ficarios il-
 los culicæ deuorant. Huius remedium caneros statuunt
 alligandos: in eos enim uertere sese culices inquirunt,
 sed ficis quidem auxilia istiusmodi comperta habentur.
 Palmis autem mascularum coitum referunt. Hoc enim
 & perdurare, & mature scere fructus potest. Capri-
 ficationem

ficationem ob similitudinem quidā rem appellarunt,
 que sic fieri solet: Dum mascula floret, spatham
 abscindentes, qua flores emergunt, protin-
 nus, ut lanuginem, & florem, & puluerem
 continet, super fructum fœminæ decuti-
 unt. Illa sic eo aspersu afficitur, ut suos
 fructus nullo pacto amittat, sed cun-
 ctos conseruet. Vnde fit, ut bisæ-
 rio adiumento mas esse fœminæ
 ualeat. Fructiferam enim fœ-
 minam uocant. Sed alte-
 rum ueluti coitus:

alterum ratio-

ne alia con-

tingit.

e Theo

THEOPHRASTI DE HI
STORIA PLANTARVM
LIBER TERTIVS.

De genitu syluestrium arborum.

CAPVT

I.

VONI AM de urbanis arboribus dictū est superiori uolumine: Nunc de syluestribus simili ratione indicare debemus: seu aliquid idē cum urbanis, diuersūnue habeant, seu in totum sui generis existant. Ergo generationes earum simplices quaedam esse intelliguntur, omnes enim semine, uel radice proueniunt: quod ita fit, non quia uel aliter fieri nequeat, sed forsitan, quòd serere quicquam nemo conetur. Namq; enasci potuissent, si locum idoneum, cultūque congruum adipscerentur: quē admodum illæ, quæ lucos, aquasq; desiderant, ceu platanus, salix, populus, ulmus. Hæc enim omnia & similia, sata germinant, & celerrime, pulcherrimeq; ex auulsione. Quæ etiā, si quis prægradē, eāq; cum arbore se exæquantem transtulit, perdurare optime potest. Harum maior sanè pars de fixa quoque feri nunquā recusat, ut populus tam alba, quam nigra. Igitur earum non solum semine, radiceq; generationem, uerum etiam hanc assignare ualemus. Reliquarum

quarum autem supradictæ notantur, præterquam earum, quæ semine tantum proueniunt ut abietis, pini, picæ. Quæ uero semen, fructumq; serant, ita ex radice, quam ex ijs ipsis prodire nimirum possunt. Nãq; eas, quæ steriles esse arbitratur, generare quidã affirmat, ut ulmũ, salicem: argumẽtũq; capiunt, non solũ, quod pleraque procul radiabus suis erũpant, uerũ etiã in contẽplatu eorũ, quæ interdũ euenisse notantur: ut in Phineo Arcadiæ, cũ aqua quæ in plano obstrusis faucibus extumuit, demũ erupisset, ubi propè à loco inũdato salices steterant, hic anno secundo, solo resticcato salices iterũ surrexisse affirmat: ubi autẽ ulmi, iterũ ulmos, & ubi pinastra, & abietes, ibidẽ pinastra, atque abietes: quasi istæ quoque illas æmularentur.

¶ De salice quæ frugiperda dicitur, deq; platano quæ in tripode euenisse narratur. Item aërẽ rerum omnium semina habere, amniũque inundationem semen afferre.

Caput II.

Aeterum salicẽ celeriter fructũ, antequam in plenum crassetur, percoquatũque dimittere asseuerat. Quã obrem Homerum haud improbe frugiperdã hanc appellasse inquit. De ulmo uel illud indicium afferunt: Cum enim flatibus delatum semen in loca proxima fuerit, nasci arborem aiunt. Itaque simile in his euenire perapitur, atque in suffruticum, & herbarum nonnullis.

e ij Quauis

Quàmuis enim semen nullum conspectum habeant, sed aliæ uelut lanuginem, aliæ florem, ut thymum, tamen ex his germen emittunt. Iam platanus quidē manifestum semē producit, eoq; gignitur, quod tam aliis, quàm illo præcipue indicio constat: & enim in tripode æneo, platanus aliquando prouenisse narratur. Has igitur generationes syluestrium statuendū, atque etiam spontaneas illas, quas uel naturæ interpretes reddunt. Anaxagoras enim aërem semina omnium habere, quibus cum aqua unà delatis omnia gigni assueuerat. Diogenes ex aqua putrescente, misturamque quandā cū terra capeffente, plantas nasci existimat. Cleodemus ex eisdē quidē atq; animalia, plātas quoque cōstare putauit. Sed quanto è turbidioribus, algentioribúsq; tanto amplius animalium priuari cōstantia, & natura. Quin & alij quidam de generatione referunt. Sed hæc à sensu quodammodo remota esse uidentur. Quædam uero confesse, conspectèq; annotantur, ut cū amnis exundauerit, aut riuo digressus, aut tota unda effusus, ut Nessus in Abderē si agro alueum sæpenumero mutat: & simul ut mutauerit tantum syluæ locis congenerat, ut intra triennium opaca undiq; reddat: rursus cū imbres crebriores diutius occupauerint, nam his quoque generationes plantarum fieri solent. Ergo amnium inundatio, semina, fructúsque afferre uidetur, & aquæductus, herbacearum semina præbere creduntur. Imbres autē cum hoc idem faciunt, & (semina enim secum plera-

que deferunt, tum etiam putredinem quandam aque, terræq; committunt: nam & ipsa terre ægyptiæ mistura materiam quandam gignere uidetur. Nonnusquam, modo subegeris, mouerisq; solū, familiaria protinus terræ illius emergant, ut in Creta insula cupressi. Fit certe & in minoribus simile: Simul enim quæcūq; fuerint mota, herba exit. In semimade factis autem segetibus, si subnouetur, tribulū emergere auunt. igitur hæc quidē mutationem consequuntur telluris, siue seminibus præiacentibus, siue etiam ipsa terra modo quodam affecta, preparataq; ad gignendum. Quod haud absurde forsitan credi potest, humoribus simul interclusis, quorum uis magna est: alibi autem uel ex pluuijs, peculiarem frequentiam syluæ exortam prodire, ut in Cyrena factō quodam picō, crassoque humore. Ita enim proxima sylua surrexit, nunquam antea uisa. Laserpiaū quoque, quod superiori tempore decrat, causa quadam eiusmodi exiuisse tradūt. Modi igitur generationum huiusmodi, tales adnotantur.

Differentiæ inter urbanas arbores, & syluestres: fructificatio arborū. Quid cultus, incultusque faciant. De cædro, & terebintho.

Caput III.

Uæque autem aut fructifera, aut sterilia intelligentur necesse est, & aut perpetuo uerētia, aut folia deperdētia, & aut florentia, aut flore carentia: quippe cū in omnibus, tam urbanis, q̄
e iij syluestribus.

syluestribus, publice quædam istæ diuisiones habeantur: priuata autem sera fructificatio, atque corroboratio. Item copiosa fructificatio, prima species syluestriū. Namq; serius fructus suos p̄ficiunt, atque in totum florescunt, germinātque ferè semper serius. Naturaq; ualidiora sentiuntur, & plus fructus præmonstrant, minus uero maturāt. Ni forte id et reliqua omnia facere soleant, quæq; cōmune genus sortiuntur, ut oleaster pirasterque, minus, quàm olea, & pirus. Sic enim omnia, præterquàm si quid inuētū rarū proueniat, ut in cornis, & sorbis: horū enim syluestria urbanis maturiora, suauioraque tradunt: & si quid aliud culturam nō patitur, seu arbor, seu ex minoribus aliquid, ut laserpiciū, capparīs, & in leguminū genere lupinū, quæ quæ uel natura esse syluestria dixeris. Quod enim mitigari recusat, ut etiā inter animalia est, id natura syluestre iudicā dū appareat, quāquam Hippon syluestre, urbanūq; esse unūquodque putat: & cultu quidē urbanū, in cultu reddi syluestre, quod partim recte, partim nō recte putat. Etenim quodque neglectū degenerat, immūtescitq;. Sed haud quodque cultum melius redditur, ut retulimus. Quapropter discernendum diligentius, & quædā syluestria, quædā urbana dicendum: ut animalium, quæ nō nisi cum hominibus uiuunt, quæq; mansuescere possint. Sed hoc nil forsità differt, utro tandē modo proponatur. Omne autē immūtescens, tū fructu deterius, tum ipsum breuius, & folijs, & ramis, & coricibus, & tota forma efficitur:

effiatur: quippe spissiora, cōtortiora, durioraque, tã ipsa fieri solent, quàm uniuersa natura, utpote cum ijs potissimum urbanorum, atque syluestrium discrimen intelligatur. Quamobrem quæcūque ex mansuescentibus eiusmodi cōstent, hæc syluestria nūcupātur, ceu pinus, et cupressus, aut in totū, aut mascula: quin etiā nux iuglans, atque castanea. Ne eoq; frigoris cupida, montanaq; potius sint. Etenim id quoq; ad arborem, & summatim plantarū immansuetudinem assumi oportet, seu per se, seu etiā p acādens. Verū syluestrium determinatio, siue hunc in modum, siue aliter acāpi debeat, nil ad rē presentē fortassis referat. Illud autem uerum, ut nota, absolutēque subsignemus, syluestria montana potius esse: Plurāque eorum locis eiusmodi magis uigere, nisi quis aquas concupiscentia, secūsque fluuios degentia, & in lucos assurgere solita accipiat. Hæc enim & similia campestribus potius connumerantur. Ceterum montibus quidem magnis, ut Parnaso, Cyllene, Olympo Perico, Mystioque, & si unquam locus alius huiuscemodi, nasci omnia certum est: scilicet ratione uarietatis locorum. Habent enim stagnantia, madentia, sicca, crassa, saxosa, pratāque, media omnia penè teluris discrimina. Ad hæc alia concaua, atque tranquilla: alia sublimia, & uenit exposita, ita ut permulta, & uaria gignere possint: quæq; planis proueniunt, isti quoque præstare ualeant: nil tamen absurdum si q ex montibus non æque omnia ferant, sed

propria quadam sylua, aut in totum, aut ex maiore parte scateant: ut in Creta insula circa agrum Idæum: cupressus enim ibi exuberat, & in Sicilia, Syria q̄; cedrus, nonnusquam Syriae terebinthus. Fit enim proprietas ex locorum discrimine, sed proprium iam in uniuersum penè exposuimus,

¶ **Q**ue arbores non nisi montibus nascantur, quæq̄; perpetuo uireant. Caput III.

Montibus autem propria, quæ nasci in planis uequeunt Macedonia abies, pinastrum, picea, aquifolia, tilia, caprinus, buxus, portulaca, taxus, iuniperus, terebinthus, caprificus, philyca, aphaerea, nux iuglans, castanea, ilex. Quæ uel in plana descendunt, tamarix, ulmus, populus, salix, cornus, alnus, robur, lacara, pirus, pomus, ostrya, celastrus, fraxinus, paliurus, spina acuta, acer, quam in monte caprinum, uel in plano gallicam uocant. Quamq̄ alij aliter distinguunt, & genus diuersum aceris, & caprini faciunt. Omnia uero, quæ communia montibus, planisq̄; habentur, ampliora, uisusque pulchriora in planis proueniunt, sed usu meliora, tam materie, quam fructu in montibus: piris, malisq̄; exceptis. Hæ namq̄; planis præstantiores non solum fructu, uerum & materie inspeçantur: quippe cum montibus breues, nodosæ, spinosæq̄; assurgant. Omnes autem etiam in montibus, cum ad apta loca propria fuerint, & pulchriores certe proueniunt, & copiosius ferunt.

Sed

Sed (ut absolute, atq; simplici agā ratione) quæ æqualibus montium tractibus emigrēt, primatum obtinēt: ex reliquis uero, quæ in finis, cauisq; præstantiores: omnium deterrimæ, quæ cacamine, nisi quid sua natura frigus adamet. Sed hæ quoq; situ inter se dissimili distant: qua de re postea dicendum. Nunc singula secundum prædictas differentias diuidemus. Ergo inter syluestria perpetuò uirent, quæ primo uolumine retulimus, abies, pinastrū, picea agrestis, buxus, portulaca, taxus, iuniperus, terebinthus, aquifolia, aphares, laurus, suber, quercus, elastrus, spina acuta, ilex, tamarix. Reliqua omnia folia amittunt, præterquam si quid aliquo loco superfluat, quemadmodū de quercu, & platano, quæ in Creta est, indicauimus, aut si quis omnino locus alimento exuberet. Fructum reliqua quidē omnia ferunt, de salice uero, & populo, & uilmo, (ut diximus) uaria sententia est.

¶ Differentiæ quæ de locis proueniunt: tum de persia, & palma. CAPVT V.

Vidam, & populum solā sterilem putāt, ut Arcades, ceteras autem omnes, quæ mōtibus proueniunt, fructum parere. At uero in Creta, & populi nigre cōplures fructificant. Vna apud adytū speluncæ Ideæ, qua munera deo dicat a conseruantur, altera parua ab ea proxima stat: & ulterius duodecim plurimū stadia ad fontē quēdā Sauri dictū, pleræq; sunt, & in monte proximo ab Ida, cui Cedrio nomen,

nomē: necnō & circa Tiresiam. In montibus alij ulmū tantum ex his fructiferā aiunt, ut Maædones. Discrimen autem ad fœcunditatem, sterilitatemq; summum, uel locorū natura facere potest, ceu in persica, palmisq; patescit. Persica enim in Aegypto, & locis proximus fructificat, quanquā in Rhodo usque florem dumtaxat deuenit. Palma apud Babylonem fructum nūrum in modum largitur. In Græcia uero ne fructū quidem maturat, apudq; nōnullos nec fructum ullum ostēdit. Simili modo etiā alia pleraq; huiusmodi percipiuntur: nā, & inter minora herbarum, ac reliquæ stirpis humilis, quedam in eadē contermina tellure fructifera, quedam sterilia gignuntur, quæ aāmodum cętaurium in Elio agro fœcundum, quod mōtuosis editur: infœcundum, quod planis flosculo tantum gaudens: quod cōcauis, ne floret quidē, nisi improbe. Itaque, & reliquorum, quæ unigena consistunt, unāmque appellationē sortiātur, aliud fœcundū, aliud esse infœcundum uidetur, ut ilex, quædā fructifera, quædā sterilis, & alnus uero similiter: abæ tamen florescunt.

¶ De Syluestriū arborum floribus. De germinatione. De florum, fructuūq; prouētu. De galla. CAP. VI.

Ere autem omnes, quas inter unigenas masculas uocant, steriles magna uidebuntur ex parte, earūque alias abunde florere, alias parū, alias nullo pacto florere affirmant. Cōtra inter alias, mares tantum fructificare putantur, uerum è floribus

ē floribus arbores generari, sicut ex earū fructibus,
 quæ fructum parere possunt, atque spissum adeo ex
 ortum factitari interdum utrinque, ut nisi facta semina
 nullus transitus sit. Quin & de floribus quarun-
 dam sententia uaria est, ut retulimus: quidā enim ro-
 bur, & nucē auellanam, & castaneam florere existi-
 mant, itē pinū, & piceam: alij nullam earum, sed uil-
 lum nucis, & muscum roboris, & nucamētum piceæ
 proportionē grossis præciduis respōdere existimāt. At
 Maædoniæ incolæ ne illas quidē florere arbitrantur,
 iuniperum, scissimam agrestē, acerē: nōnulli binas iu-
 niperos esse dicunt, & alteram florere quidē, sed fru-
 ctum nō ferre: alteram nō florere, sed protinus fructū
 ostendere, ut ficos, poma præcidua. Itaq; penē fieri, ut
 sola hæc arbor fructū in biēnium habeat: de his igitur
 amplius cogitandū. Germinatio uero alijs simul, atq;
 urbanis, alijs mox, alijs iā tardius, omnibus certe tēpo-
 re uerno, sed fructuū diuersitas numerosior est, quod
 uel antea diximus. Nō enim maturitates pro germi-
 nationum ratione sequuntur, sed plurimum interest: nā
 & earū, quæ serius fructificant, quas nōnulli āno red-
 dere uolunt, ut iuniperi, ut ilicis germinationes in ue-
 re proueniunt. Vni genæ autē ipse pro locorū natura,
 præpostero inter se discrepant. Etenim quæ paludibus
 astant, primæ germināt, ut Maædones uolūt: secū-
 de, quæ planis, nouissime, quæ mōtibus. Ipsarū autē sin-
 gularum arborum, aliæ cum urbanis germinare inci-
 piunt, ut potulata, aphares, pirus: post urbanā paulo,
 aliæ

alie ante fauoniū, & statim post a fflatus fauonij. Ante
 te fauonium cornus, tam mas, quam fœmina: post fa-
 uonium, laurus, alnus: paulo ante æquinoctium, tilia, ca-
 prinus, fagus, ficus. Quin & nux iuglās, quercus, sam-
 bucus mature germinant, atque etiam magis, quæ steri-
 les, luco seq; sunt, populus, ulmus, salix: paulo ab his
 ferius platanus. Reliquæ ineūte uere, ut caprificus, phia-
 lycæ, spina acuta, paliurius, terebinthus, nux iuglans,
 castanea. Serotino germine malus est, tardissimo ferē
 omniū suber, aria, quadratoria, thuiæ, taxus: germina-
 tiones ita se habent. Florum proventus (ut ita loquar)
 pro ratione germinationis sequuntur: Differūt tamē,
 multoq; magis fructus confectio uariat: quippe cor-
 nus ferē arca æstiuæ solstitia reddit, præcox scilicet: nā
 serotina, quam quidam fœminam dicent, post ipsum
 autumnum fructificat, huic fructus in gustabilis: lignū
 infirmum, fungosumq;: tanta est inter ambas differen-
 tia, cum mari firmissimum sit. Terebinthus circa triti-
 ci messem, aut paulo serius semen reddit: fraxinus, at-
 que acer, æstate: alnus, nux iuglans, pirorumq; genus
 quoddam, autumno: robur, & castanea serius, nā cir-
 ca Vergiliarum oasum: eodem modo & philycæ, &
 ilex, & paliurus, & spina acuta, post oasum Vergi-
 liarū. Aria hyemis initio: malus primis frigidibus, pi-
 rus serotina est: quippe quæ hyeme sua perficit poma:
 potulacæ, & aphaecæ fructum primum, cum uua dul-
 cescit, maturant: posteriorem, cum floret, bis enim istæ
 fructiferae hyeme incunte uidentur. Abies, & taxus,
 paulo

paulo ante solstitium florent. Est abietis flos croci colore, aliàsque pulcher: fructum post uergiliarum occisum dimittunt. Pinastrer, & picea paulo germinatione praeueniunt, diebus scilicet circiter quindecim, post uergilias: istæ quoque ratione uidelicet reddūt, sed hæ mediocrius. Omnium autem tardissime iuniperus, celastrus, iléxque, suos fructus perficiunt. Iuniperus enim anniculum habere uidetur, quippe cum nouus anni exacti fructum occupet: utq; aliqui uolunt, nec maturari solet, quapropter decerpitur, & aliquantum tēporis reseruatur. Quòd si in arbore relinquatur, maræscit. Alicem quoque semen anno perficere Arcades aiunt: simul enim fructum antæcedentem maturat, & nouum demonstrat. Quamobrem in his cuenit, ut assidue fructum habeant. Celasrus quoque ob hyemē fructum amittere proditur, serotina admodum, & tilia, & buxus. Fructum ingustabilem auctis animalibus tilia, cornus fœmina buxusq; gignunt. Quin & edera, iuniperus, pinus, potulacæ serotinæ habentur. At uero (ut Arcades uolunt) & in his, & omnibus serè seriores quadratoria, thuia, taxus. Fructuū iacturæ maturitatesq; syluestrium arborum tales differentiās sortiuntur, non solum si ad urbanas spectantur, uerumetiam, si inter se ipsas conferuntur. Euenit autem, ut cum primum inciperint, reliqua germinationem continuent: pinus uero, abies, roburq; intermittant, tērque turgescant, ternaque germina edant. Ideo & ter squamosæ dicuntur: omnis enim arbor cū germinat squamas corticum

ticū spargit. Fit germinatio prima statim mēse februa-
 rio incunte, quanq̄ in Ida mōte die maxime 15. mensis
 eiusdē. Tū cirāter triginta intermissis diebus, aut pau-
 lo pluribus iterū germinare incipūt, ab extremo sur-
 culi, usq; proximū germinis antecedētis. Et quedā sur-
 sum, quedā in latera circūquaq; emitiūt, ueluti genicu-
 lo factō, surculo primi germinis: quo modo, scilicet &
 prima fieri germinatio solet, idq; agitur circa martiū
 desinentē. Huius germinationis tēpore galla quoq; om-
 nnis gignitur, tā nigra, quā cādida: nascitur magna
 ex parte noctu uniuersa. Inq; diē aucta, ex apta resina
 cea, si ab aestu occupetur, in are sāt, augeriq; āplius ne-
 quit: aliās enim magnitudine āpliore grādesceret, qua
 de causa, eorū aliqua nō maiores fabis euadūt: nigra
 uero pluribus diebus uiret, & magnitudinē mali nō
 nullae capeffunt. Postea diebus cirāter quīdecim inter-
 missis, rursum germina tertio mittunt mense Aprili,
 diebus lōge paucioribus quā prius, fortēque id sex,
 aut septē diebus summum absoluitur. Sed germinatio
 similis, eodēmq; modo efficitur. Quō cū uētum sit, nō
 amplius in lōgitudinē, sed in crassitudinē, incrementa
 uertuntur. Omnium itaque arborum germinationes
 cōspiciat, sed abietis, piniq; maxime, quoniam genicu-
 la in uersus rectos porrigātur, ramiq; cōditi ex equo
 spectentur. Ad materiam quoque cedendam tempus
 nunc potissimum intelligitur, propter amplitudinem
 corticis. Ceteris enim temporibus cortex facile detra-
 hi nequit, detractōque nigrescit materies, a spectūque
 deformior

deformior redditur: nam ad usum quidem non refert, quinimmo robustior est, si post fructuum maturitatem eadatur. Hæc prædictorum fructuum propria.

¶ Germinationes in arcturo. Quid amētum, & iulus auellane. Qui auctus faciles, & difficiles. De radicibus syluestrium. CAPVT VII.

Germinationes autem, quæ ad ortum arcturi post uernum fieri solēt, omnibus ferè communes esse putantur, manifestiores tamen in urbanis, atque earū præcipue, sico, uiti, punicæ. Denique omnibus, quæ uberius coalescunt, & ubi tellus pinguis, lætaq; sit: ob id eam, quæ sub arcturum fieri solet, plurimam in Thessalia, Macedoniâque fieri dicunt. Simul enim contingit, ut etiam autumnus placidus, longusque sit. Ita & cæli quoque proffit mollities. Nam & in Aegypto ea de causa, semper ferè arbores germinant, aut arte parum temporis intermittunt. Sed germinationes (ut diximus) cōmunes omnium sunt, intermissiones autem, prædictorum tantum esse intelliguntur: proprium uero nonnullis, & quæ amētum appellāt, scilicet prædictis: habet enim, & abies, & pinus, & robur: ac etiā tilia, nux iuglās, castanea, picea. Ad robori ante germinationē uerni tēporis initio gignitur: sit ueluti foliorum cōceptus inter antecedentē obstructionem, & sequentem exortum, medius. At ex proprietate autumnii postquam folia decidere peculiari

liaria eius cōfestim gignuntur, quasi grauida intumescat, ut germina pariat, duretq; per hyemem usque ad uer. Nuci auellane, postquam fructus decidit, racematum quiddam, uermis prægrandis, magnitudine singulari, pediculo pingue, emergit: quod nonnulli iulum appellant. Hoc ex minutulis squamis innumeris ordine nucis pineæ constat, ut speciem non ab similem nucis pineæ nouelle, ac uiridi gerat, nisi quod oblongius, & per totum serè pariter crassum tendat. Hyeme hoc augetur: incunte uere dehiscit, & squamata illa flauescunt, & in lōgitudinem uel tripollicarem increscūt. Cum autē Vere folium existit, ista decidunt, & nucis alialacea tegmina totidem quot flores super pediculum contracta gignuntur, eorūque singulis nuce singule insunt. De tilia, & an quicquā aliud ameniferum sit, cogitandum. Sunt præterea quedam auctu faciles, quedam difficiles: faciles, quæ apud aquas assurgunt, ut ulmus, platanus, populus, salix: quanquam de hac nonnulli abigūt, utpote difficili auctu, & è fructiferis, abies, pinus, robur: omnium facillima taxus, lacera, fagus, iuniperus, aër, caprinus, ostrya, fraxinus, alnus, picea, potulaca, cornus, buxus, pirus. Fructificanc protinus, abies, pirus, picea: etiā si in quātūlibet magnitudinis creuerint. Auctio uero, ac germinatio reliquis incerta est tum modo, tum germine. Sed abieti certa, & continua, atque præpostera. Cum enim primum scissum de caudice fuerit, rursus de eo alterum finditur, idq; assidue factitatur, post quenque germinationis

nationis superuentum: at cæteris ne rami quidem aduerse conditi inter se constant, paucis quibusdam exceptis. Illud quoque differentie incrementum communiter omnium pariter urbanarum, atque syluestrium habere uidetur: quædam enim ex cacumine, & latere germinant, ut pirus, punica, ficus, myrius pars ferme maxima: quædam non cacumine, sed latere tantum, & ipsum, quod præsit, propellitur, sicut etiam caudex totus, ramique prægrandes augeri consueverunt. Fit hoc in nuce iuglande, & auellana, & quibusdam alijs, quarum omnium germiua in foliū unū finiuntur. Qua de causa ratione optima nullum germen superuenit, quo crescere possint, cum desit augendi principium. Frumentis quoque incrementum quodammodo simile: hæc enim protrusu corporis sui presentis assidue crescunt, etiam si folijs diminuantur, ut in depastis segetibus patescit: nec de latere ququam emittunt, ut legumina aliqua faciūt. Igitur hoc pro germinationis, simulque auctiōis differentia capi potest. Syluestria uero alta esse radice quidam negarunt, quòd semine omnia proueniant, sed non recte. Nam fieri potest, ut cum diutius uixerunt, radices procul demittant: nam & olerum plura hoc idem faciunt, licet hæc imbeciliora sint, atque indubie semine terre summissō orientur. Omnium itaque syluestrium alta radice descendere illex uidetur: abies, pinusque modica: thraupalus, & prunus, & spodias, quæ uelut syluestris prunus habetur, superficie uti-

f uaciores.

uaciores, sed hæ uel paucis adherēt radicibus. Thra-
 palus autem multis. Et accidit cæteris, quæ nō in pro-
 fundum radicem agunt, præcipueq; abieti, pinõque,
 ut radicitus flatu euertantur. Arcades ita referunt.
 Idæi abietem altius, quàm robur radice descendere
 uolunt, uerum simpliãore, meatuq; rectori: prunum
 que, nucémque auellanam, altissimam radicem habe-
 re inquirunt. Sed auellanam tenuem, atque robustam,
 prunum numerosam. Ambæ tamen diutius uiuant
 opus esse: prunum etiam emori contumacem refe-
 runt. Acerem superficie aliquatenus gaudere. Fra-
 xinum numerosiorem, densam, altãque sortiri. Iu-
 niperum quoque, cedrumque, per summa inniti,
 & alnum tenuem agere. Item scissimam: nam
 ea quoque summotenus, paucisq; radicibus
 degit. Sorbo radix per summa cespitum,
 sed ualida, crassa, moriq; contumax,
 multiplex tamen modice. Hæc al-
 ta radice descendere, superfi-
 cieque gaudere nota
 tur.:

¶ Quid quibus caudice præciso contingat. Cra-
 teres ex eo, quod abietis circũagnationem uo-
 cant. De multiplicatate fructuum eiusdem ar-
 boris. De ulmo, & galla duplici.:

CAPVT

VIII.

Caudice

Caudice præciso, reliquæ quidem omnes penè recrescunt, nisi radices antea morbo infestatæ fuerint: pinus uero, & abies radiatæ omnino, anno eodem inarescunt, etiam deciso cacamine. Euenit peculiare quiddam abieti: cum enim præcisa, uel aliquo pacto diminutæ afflatu fuerit, circa leuem partem sui caudicis (habet enim quadamtenus leuem, enodem, similem, ac etiam equipendam nauiculæ) mox circumnascitur paulo excelsitate inferius, quod quidam circumauctionem, alij circūagnationem appellant, colore nigrum, duritia ultra modum, ex quo crateres Arcades conficiunt. Crassitudo talis, qualem arborem esse contigerit, quò scilicet robustior, uegetiorque, uel plenior, eò crassior. Illud quoque peculiare hac eadem in re abieti accidit: cum enim ramis omnibus ablatis, cacamen decideris, mox emoritur: cum uero inferiora proxima leui illi parti præcideris, quod restat, uiuit, & agnatio, quam modo dixi, circum id fieri assolet: scilicet quia uegetius, ac uiridius est. Siquidem è latere, nunquam recrescit, neque ab imis plantigera abies surgit. Sed enim proprium id abietis est. Ferunt reliquæ sui generis fructum, & quæ annuatim renascuntur, illa folium, florem, germen: nonnullæ etiam muscum, aut clauiculam. Quibusdam datum à natura est, ut plura producant. Vlmus enim uuas affert, & folliculos quosdam. Ficus grossos præciduos,

& caprificos, si quæ inter ficos caprificare consue-
 re, ni forte pro genere fructuum hæc cepisse oportea-
 at. Nux auellana iulum callo compactili, Ilex gra-
 num puniceum, Laurus uuam, & fructifera, quan-
 quam non omnis, sed genus quoddam: uerum steri-
 lis copiosius, quam masculam nonnulli appellant, pi-
 nus nucamentum præsiduum. Robur omnium copio-
 sissime, præter fructum, alia gignit. Nam gallam
 paruulam, atque alteram resinofam, & nigram:
 quin, & aliud specie ueluti morum, sed durum, &
 fractu admodum difficile. Id tamen rarum. Ad hæc
 aliud effigiem colis representaus. Cum uero perfici-
 citur, durum quid parte emicante, & perforatum,
 & tauri caput quodammodo æmulans profert, quod
 præruptum, nuclei oleæ speciem intus ostendit. Fert
 & quod quidam pilum appellant. Id pilula est comã
 gerens lanaceam, mollem, nucleo durior, qua in luc-
 cernarum luminibus utuntur. Flagrat etenim pro-
 be, ut galla nigra. Fert & alteram comigeram pilu-
 lam, cæterum quidem inutilem, uerno autem tempo-
 re, succo melligeno inficientem tum tactu, tum gu-
 statu, inq; ramorum alis pilulam aliam gignit sine
 pediculo, concauoque sessilem, peculiarem certe,
 uersicolorẽque. Nam eminentes quosdam umbili-
 cos candicantes, uel passim uariantes nigris macu-
 lis habent. Partem mediam grani tinctura infectam,
 splendidamque ostendit, aperta, nigra, & putri-
 cans cernitur, Lapillum quoque puniceum magna

ex parte gignit, quanquam raro. Item aliam eo rariorem pilulam e folijs conuolutam, compressam, atque oblongam. Super folijs uero tergo adherentem pilulam fert candidam, aquosam, dum tenera est: haec etiam muscas interdum intus continet, ueniensque ad incrementum iustum, in modum leuis paruula galile indurescit. Robur tot, praeter fructum producat.

Fungi e robore. Viscum: humor melleus. Mas & foemina in arboribus. De fago. De roboris generibus. Differentiae in glandibus. De cerro. De gallis. Caput IX.

Vngos enim omitto, qui e radicibus, & iuxta radices erumpunt: communes enim eos cum ceteris habent arboribus: quin etiam uiscu taceo, quippe cum in alijs quoque proueniat, sed nihilominus (ut dictum est) ferax haec arbor habetur plurimarum. Sin autem, autore Hesiodo, mella, apesque ferat, magis quoque illud confirmatur. Ergo nascitur uel hic melleus humor caelo cadens, nec alijs magis insidens frondibus. Quin & cremati roboris nitrosus cinerem esse affirmant. Haec roboris propria. Arborum uniuersarum, ut dictum est, quoad genera sigillatim accipi possint, plures sane differentiae intelliguntur, publica tamen, qua foemina, masque distinguuntur. Quorum alterum fructifera,

f iij rum,

rum, alterum sterile in alijs est: ubi uero ambo fructifera, fructum meliorem foemina praestat, nisi forte mares eas libeat uocitari. sunt enim, qui ita uocant. Proxima huic differentia, qua urbanum à syluestri discernitur. Aliae uero per species unigenarum ipsorum redduntur, de quibus nunc indicare debemus: proprias quoque formas simul persequendo illarum, quae minus conspectae, notaeque habentur. Roboris genera id enim potissimo diuidunt, & quidam obiter, aliud urbanum, aliud syluestre appellant: non dulcedine fructus distinguendo, nam dulcissimus fagus, quam reddunt syluestrem, sed quoniam cultis magis prouentat, lignumque lauius habeat. Fagus autem scabra, montuosisque nascens. Ergo genera, alij quaterna, alij quina assignant. Ceterum nonnulla nomine discrepant. Ut eam, quae glandem dulcissimam fert, alij quercum, alij placidam uocant. Quod idem etiam in ceteris faciunt. At ut Idaei diuidere consueuerunt, genera haec roboris habentur: placida, cerrus, latifolia, fagus, salsicortex, quam alij recticorticem uocant, omnia fructifera: sed dulcissima glans fago, uti retulimus: secunda placidae, tertia latifoliae, quarta salsicortici, ultima & amarissima cerro: sed non singulis cuiusque generis dulcis, sed etiam amara nonnullis, ut in genere fagi uideri licet. Distant etiam magnitudine, figura, coloreque glandium. Peculiare fago, & salsicortici, quod ambae in genere dicto uirili, glandes parte postrema

ma utrinque lapidescunt, alijs in putamine, alijs in carne ipsa, ideoque detractis lapillis, concaua perinde, atque in animalibus relinquuntur. Folio quoque caudice, materie, totaque specie distant: namque placida non erecta, nec leuis, nec excelsa est: quippe, que corpore in orbem comoso, contorto, sinuosoque stet, ut nodosa, alioque assurgat: materies robusta, uerum infirmior, quam fago. Hec enim robustissima, putredinique nulli obnoxia est. Sed nec ipsa erecta, quanquam minus torta, quam quercus: caudice uero crassissimo constat, ut tota quoque breuis species reddatur. Nam eius etiam corpus in orbem comosum, minimeque erectum est. Cerrus rectissima, excelsissima, leuissima & materie per longitudinem robustissima, nunquam in cultis, aut rarerentur nascens. Latifolia secundum rectitudine, tum excelsitate, at ad edificiorum usus post falsicorticem deterrima. Ad cremandum quoque, carbonemque faciendum uitij obnoxia, sicut & falsicortex: quin & maxime, post illam tamen putrescit. Salsicortex enim crasso quidem caudice, sed fungoso, & cauato, si crassus sit magna ex parte cernitur. Quapropter edificijs minus hec utilis habetur. Item breui putrescit, quod ex natura eius arboris accidit. Qua de causa concaua, & inanis redditur. Sunt qui, & corde hanc solam carere uolunt, & fulmine solam iaci, quamuis non altitudine excellat. Aeolum quidam nec ad sacrificia

f iij lignis

lignis eius utuntur. Hæc pro materiæ uniuersæ speciæ ei modo discrimina intelliguntur. Gallas singula ferunt genera, sed quercus tantum ad coria utilis, cerri, latius foliæ, uisu quidem haud absimilis quernæ, nisi quod leuior, sed ad rem nullam utilis: fert & alteram, nigram, qua lanæ inficiuntur. Quod autem penem quidam appellant branchijs simile cerrus sola producit, canum, mucosumque cubitali longitudine pēdens, ceteri uillus linthei prolixus: nascitur id ē cortice, nō ē surculo, unde glans: nec ē gemma, sed à latere supernorum nodorum. At uero falsicortex id nigricans, pusillumque gignit. Idæi hunc in modum distinguere solent.

¶ Alia glandiferarum distinctio. Quæ arbor improba ad carbonem faciendum. De pinorū generibus. De picea, abiete, taxo, ostra, tilia: deq; flore, & fructu tiliæ. Caput X.

Acedones quaterna genera faciunt: Veriquercum, quæ glandem dulcem producit: æsculum, quæ amaram: fagum, quæ rotundam: cerrum, quæ alij sterilem dicunt, alij fructum uitiatum adeo ferre, ut eum animalium nullum mandere possit, præterquam sues: & hos, cum aliam nullam habent, magnaque ex parte caput tentari. Materies quoque improba, & laborata quidem, omnino inutilis: rumpitur enim, & cadit: rudis autem melior, ob id sic ea utuntur. Improba etiam ad cremandum,

& ad

Et ad carbonem faciendum: quippe cum carbo eius omnino inutilis, quod transfiliat scintillæque præterquam in ararijs officinis. His enim utilior cæteris hic habetur. Quod enim flatu desinente protinus extinguatur, paucus absumi potest. Salsicorticis materies ad axes, similiæque tantum commoda est: roboris genera hæc assignant. Sed cæterarum pauciora sanè adnotant. Pariemque serè plurimam mare, ac fœmina discernunt, ut indicauimus: præterquam in paucis, inter, quæ et pinus habita est. Pinorum enim aliam urbanam, aliam syluestrem assignant. Syluestris binum statuunt genus: quorum alterum ideam, alterum maritimam uocant. Harum rectior, celsior, materiæque crassior idea: folio tenuiori, mibeallioriq; maritima, et cortice leuiori, utiliq; ad coria, quod alteri minus. Nux maritime rotunda, breuiq; dehiscens: ideae oblongior, uiridis: minusque hiscans, tanquam syluestrior: lignum maritime ualidius, nam eas quoque terrenorum differentius sumi par est: haud enim incognite sunt usus causa, idea ramosior crassiorq; stat, ut retulimus. Ad hæc piæ ipsa omnino copiosius præbet. Pix nigrior, dulcior, tenuior, odoratuq; gratior sentitur, dū cruda est. Decocta uero deterior euadit: quoniam multum habeat serum. Sed quæ isti nominibus proprijs distinguunt, alij mare, fœminæque diuidere solent. Maædones uero etiam genus quoddam pini sterilem dicunt, et marem breuiorē, folioque duriorē: fœminam procriorem, folijs pingue, mollem, procliuiorēque. Ma

ri lignum circuncincta medulla durum, & operi fabricili uersuale. Fœminæ tractatu omnino facile, atque mollius. Quod quidē omnium ferè marium, fœminarūque publicæ differentia est, ut cæsores materia asseuerant. Quippe omnis mas securi breuior, & constrictior operiq; difficilior est, colorēque nigrior. Fœmina proærior, atque facilior. Nam & quod ægidem appellant, pinus fœmina gignit. Id autem est cor eius. Ratio, quòd minus pinosa, minusque tedam ingerēs, & leuior, cursūque uenarum probior est. Fit in arboribus magnis, cum prostrate parte candida, & circumstante putruerint. His enim detractis, medullæ relictæ securis adigitur. Est decolor omnino, neruōque tenui compacta, quam Idæi tedarij fiam appellant. Quod uero pinis subnascitur, colore teda rubidius maribus potius inest, odoris grauissimā, nec tedam redolens, nec flagrans, sed ab igne disiliens. Igitur genera pini hæc assignant, urbanum, atque syluestre: syluestrisque marem, & fœminam, ac tertiam sterilem. At Arcadiæ incolæ, nec sterilem. nec urbanam pinum appellant, sed piceam. Etenim caudicē euidentiore esse piceæ, utpote, qui gracilitate nō careat, & operibus ipsam materiā ineptā. Nam pini materies, & crassior, & leuior, & exalsior est. Folia quoq; pinū multa, pingua, alta, flexaq; habere. Piceā autē etiā coniferā ipsam, pauca, squalidiora, horrentioraq;. Piceā item euidentiore: paucam enim, atque amarā, ut etiā coniferam. Pino autem copiosam, boniq; odoris.

ris. Nascitur picea in Arcadia pauca, sed circa Elium agrum multa. Igitur in genere toto, discrepare uidentur. Picea uero ea quoque ratione distare à pino uidetur, quòd pinguior, folio tenuior, magnitudine minor, erectaque minus assurgit. Præterea, quòd conum minorem, horridiorè inque nucleum, resina rosidiorem ferat. Ambabus folia capillata, & materies candidior, similiórque abieti, atque in totum minus pinosa. Magnam & hanc ad pinum differentiam habet. Pinum enim adustis radicibus nunquam regenerare, piceam regenerare quidem affirmant, ut in Lesbò accidit incenso monte Pyrrhæo, qui piceis scætet. Morbum pinus accidere talem Idæi incolæ narant: cum non solum cor, sed etiam pars externa caudicis in tedam transiuerit, tunc strangulari quodammodo, quod sponte accidit ubertate arboris largissima, quoad, quis coniectare possit. Teda enim totum efficitur. Ergo hæc pini propria affectio est. Abies quædam mascula, quædam fœmina est. Distant inter se folijs. Mari enim acutiora, magisq; pungentia, flexaque magis. Quamobrem aspectu crispior tota arbor uidetur: quin & materia differunt. Nam fœminæ candidior, mollior, operibusque facilior, atque totus caudex procerior. Mari autem uariator, latior, durior: medulla refertior, atque in totum aspectu deterior. Nuci maris pauci nuclei parte priore in sunt. Fœminæ nulli omnino, ut Macedones referunt. Folium pinatum, atque in angustius tendens, ut tota species conmeratum

meratū sanè imitetur. Simileq; potissimo cyathis Bæo-
 torum appareat, densum adeò est, ut nec niuem, nec
 imbrem transmittat: in summam arboris forma decora
 est, quippe germinatio quædam peculiaris nunc præ-
 ter alias agitur (ut retulimus) solaque ordinem ser-
 uat. Est magnitudine exælsa, longèque pino procerior.
 Distat etiam ligno, nõ paulum. Nam abieti neruosum,
 molle, leuèque: pino autem tedæum, pöderosum, atq;
 carnosius. Nodi plures pino, sed duriores abieti. Quin
 & reliquis omnibus ferè duriores, quanquam mollius
 lignum est. Ad summam nodi densissimi, solidissimi,
 patētiorèsque abieti, atque pino: colorèque tedæ pro-
 ximi, & maxime sui generis: pinòque magis, quam
 abieti. Habet ut pinus ægidè, ita abies album, dictum
 luffon, ueluti ægidi respondens, nisi quòd id habet al-
 bum. Aegis uero gratius colorata est, quoniam tedam
 gerit. Spissum hoc & candidum, pulchrūque, ex ar-
 boribus iam uetustioribus gignitur, sed frugi, inuenta
 rarū, uile, copiosum. Faciunt ex eo tabellas pictorias,
 atque codicillos plures, lautiorèsque, & materie præ-
 stantiores. Arcades abo ægidè uocitant tam pini, quam
 abietis, & copiosorem esse abietis uolunt, sed me-
 liorem pini. Abietis enim totam cōmodam, leuem, spif-
 samque: pini uero exiguam, & crispiorē, robustio-
 rem, in totūque meliorem. Sed hi nomine inter se dif-
 sentire uidentur. Abies uero differentijs illis à pino
 distinguitur, ac etiam circūauctione, siue agnatione,
 quam superius diximus. Scissima nullas penitus dif-
 ferentias

rentias habet, sed ferè equiparatur abieti. Simplex genere est, erecta, leuis, enodis, crassitudine, altitudineq; equalis ferè abieti. Quin, & cætera non absimilis est, lignum coloratum, robustum, neruatimq; cortex leuis, folium crassum, bifidum, oblongius, quam piro, extremo aculeatum: radices, nec multæ, nec alte descendentes: fructus leuis, glandeus in calicæ echinata: placida tamen, & leui, nõ hispida, ut castaneæ, similis tamen illi dulcèdine, atque succo. Nascitur etiam montibus candida materie, quæ ad multa perutilis: et enim ad carpenta, lectos, subsellia, mensas, nauigiæque: campestris nigra, & ad hæc minus utilis: fructum tamen similem ferunt. Taxus quoque genere simplex, proæra, auctu insignis, similisq; abieti, nisi q, nõ pariter excelsa, magisq; alis sinuata est. Folio quoque abieti similis, sed pinguior, molliorq; ligno. Quæ in Arcadia nascitur, nigro, aut puniceo cõstat: quæ autem in Ida, flauo, & cedro simili, propter quod uendentes fraudare dicuntur: tanquam cedrum uenundet. Totum enim cor esse corticæ detracto. Corticem similem cedro habere, tum scabricia, tum colore: radices breues, graciles, per summâque cespitum: rara hæc circa Idam. At in Macedonia, Arcadiâq; uel fructum abunde proferre, rotundum, saba paulo maiorem, colore ruffum, tactu mollem aiunt: quòd si iumenta foliâ comederint, emoriuntur: si ruminantia, nihil patiuntur: fructus & ab aliquibus hominibus mādatur, suauis que est, atque innoxius. Est & ostrys species

cies simplex: quam nonnulli ostrya uocant: tam corpore, quam cortice scissima uiana, folio piri, praeterquam quod id multo oblongius, inque acutum depressius, atque maius, neruo multiplici de medio constans. Reliquis autem rectis in modum costarum tum prolixius, tum crassius porrectis: item per neruos rugatum, et ambitu leuiter serratum: materies dura, decolor, exalbida: fructus pusillus, oblongus, ordeo similis, colore flauus: radices sublimis: aquas conuallensque; arbor haec gestit. Domum in ferri minime idoneam tradit: quippe mortifera esse, et partus quacunq; fuerit, difficiles reddere. Tilia quaedam mas, quaedam foemina: distant inter se tum materie, tum totius corporis forma, et quod altera fructifera, altera sterilis. Nam materies mares, dura, flaua, nodosior, spinosiorque; foemina candidior, et cortex mares crassior, detractiusque; inflexibilis propter duritiam est: foemina candidior, flexibiliorque; ex quo anas faciunt. Item foemina odoratior, et mas sterilis, nulloque flore est: foemina, et flore, et fructum gignit. Flos calicula intectus praeter folij pediculum, amentumque; futurum, pediculo altero annexus, uiridis, dum in calicula est: detectus autem leuiter flauus: floret cum rubanis, fructus oblongus, orbiculatus, magnitudine fabae, similis ederae acino, quinque angulis, ueluti neruis eminentibus, inque acutum, cum sese contrahentibus partitus, qui scilicet maiusculus est, minutiusculus autem confusior constat. Cum ille maiusculus scabitur, paruula quaedam, ac praeternua semina, quatuoratriplex emittit, folium,

Et cortex dulcia, suauiaq;: foliū forma edraceū, nisi quod in angulū acutiorem rotundatur. Et quanquam iuxta pediculū curuatius, tamē de medio in acutiū coactū prætedit, seq; prolixius protrahit, crispū in orbē leuiter atque serratum. Medullam exiguam materies continet: nec multo reliquo molliorem corpore, nam et reliquum ligni molle est.

CAERIS, et fraxini genera. CAPVT XI.

Ceris (ut retulimus) alij bina , alij terna genera statuunt. Vnū, quod cōmuni generis nomine acere uocant: secūdū caprinū, teriū lectirotariā: uideat, ut Stagrite distinguere solēt:

caprinus uero ab acere distat, q; aceri cādida, atq; neruata materia, caprino aut flaua crispāq;: āpla ābabus. Platano in findēdo similis. Venis enim in longum fluctuat, sed gracilior, macilentior, mollior, longior. Omnia eius fissa in acutum compressa absconduntur. Nec ita semifissa, sed summū potius præfissa multineruia minus sunt, quā pro sua magnitudine esse debeant. Corticē paulo scabriore, quā tilia uestitur, subliuido, crasso, spissioriq; picea, inflectiq; contumaci. Radices paucas, et sublimes, crispasque ferē magna ex parte tam flaua, quā candida gerit. Riguis potissimona scitur, ut Idæi uolunt, inuētiq; rara est. De flore nasci aiunt fructum haud ualde oblongum, et paliuro similem: uerum oblongiorem assignant.

At

At uero Olympi incolæ caprinum montanam potius esse uolunt. Acerem planis etiam nasci, atque nascentem in monte flauam grate coloratam, crispam, & solidam esse, qua ad opera lautiora utuntur: campestrē uero candidam, rariorem corpore, minusque crispam, quam nonnulli gallicam, non acerem uocant: marisque materiem crispiorē esse, atque contortam, & planis eam potius nasci, germinarēque maturius. Duo & fraxini genera, quorum alterum excelsum, procerūque est, lignum candidum, crassiuenum, neruatū, mollius, enodius, crispiusque habens. Alterum humilius, minus auctile, scabrius, durius, flauius. Folia laurinis lauri latifoliæ similia, in acutius tamen coacta, & ambitu leuiter serrata, ac subsidētia. Ramulus totus, quē folium unum putaueris, quoniam simul cuncta folia ferat, singulari pediculo, & singulis folijs coniugatim, ueluti per genicula pendentibus constat. Amplo intervallo cōiugationibus distinctis, similiter atque in sorbo. Sunt alijs breuiora internodia, coniugationēsque pauciores: alijs ut puta candidis longæ, pluresque, & singula folia oblongiora, angustiora, colorēque porracea: cortice leui, spisso, tenui, colorēque rubro integitur: radiabus crebris, crassis, sublimibusque adheret. Fructum Idei nullum hanc habere existimant, atque etiam flore carere. Fert tamen in siliqua fructum minutum nuas modo, qualis amygdalæ, gustu subamarum. Fert & alia quedam ueluti muscos, quæ admodum laurus, uerum magis adstringentia gustum

sum, singuláque per se in orbem circūacta platani pi-
lorum specie. Horum alia arca fructum, alia multo
semota exeunt. Quin & implicamina quædam eodē
modo nascuntur. Leuis illa locis potissimo concauis,
madidisq; emigrat: scabra, siccis, atque saxosis. Qui-
dam alteram fraxinum, aliterā bubulam fraxinū uo-
cant uidelicet Maædones: maior, & rarior corpore
bubula est, ob id minus crispa. Est enim omne campe-
stre leue: montanum autem omne, scabrum. Quæ mō-
tibus nascitur colorata, leuis, robusta, lētāque est: quæ
in planis, decolor, rara corpore, scabraq; assurgit.
Ad summam arbores ferè omnes, quæ tam montibus,
quàm planis eadem proueniunt, monte colorate ual-
de, candidæq; assurgunt, ut scissima, ulnus, reliquæq;
plano autē rariore corpore, pallidiores, deteriores
q; præterquã pyrus, & fraxinus, ut Olympi incolæ
uolunt. Hæ nāque in planis cum fructu, tum materie
præstant, quippe montibus scabræ, spinosæ, nodosæ
que proueniunt: planis autem leuiore, fructūque
dulciorem, carnosiorēque ferunt: uerum magnitudi-
ne campestres semper excellunt.

Quòd cornus mascula, & fœmina. De cedro.
Quoiq; mespilorū, & sorborū genera. Caput XII.

Ornus quædam mascula, quædam fœ-
mina, quæ & fœminicornum uocant:
habet foliū amygdale, nisi quòd pin-
guius, crassiùsque: corticem neruosū,
& tenuem: caudicem non nimis cras-
sum.

sum. Ceterum foemina uirgas paruas, sicut amerina, suo latere profert, & fruticosior est: nodos ambæ, perinde ac amerina tum geminatos, tum inuicem congruos habent. Materies maris excors, totaq; solida, cornibus spissitate, firmitateque similis. Foeminae uero medullam continet, & mollior est, atque cauatur: ob id ad uenabulorũ usum inutilis. Maris lōgitudō duo- denorum maxime cubitorum, quanta uenabulorum macedonicorum longissimorum est. Caudex enim totus nulla excellentia extat. Qui Idam troianam incolunt, marem sterilem dicunt, foeminam autem fructuosam. Nucleum fructus oliuæ similem habet, gustu dulcis, odoratūque gratus: flos oleæ, & floret, fructificatq; eodem modo, ut singulari pediculo plura proferat. Tempore quoque firmè conueniunt. At Macedones ambas fructificare affirmāt, sed foeminae fructum ingustabilem esse: radices autem modo amerinarum habere ualidas, & nulli perniciæ obnoxias. Nascitur in humidis locis, nec tantum in siccis: prouenit semine, atque auulsione. Cedrum quidam binam esse affirmant: alteram lyciam, alteram punicam, alij simplicem dicunt scilicet qui Idam incolunt: est iunipero non absimilis, sed folio maxime distat. Quippe cedro durum, acutum, spinosumque, iunipero mollius: excelsior quoque iuniperus nasci uidetur: ceterum alij nominibus minime diuidunt, sed ambas cedros appellant: cedrum tamen cum additione, cedrum acutum nuncupant: ambæ nodo se, alo se,

se, & materie tortuose: uel potius iunipero parua,
spissaque materies, breuitque putrescens, cum ca-
sa fuerit. Cedro maxima ex parte corde referta,
& putredinem nullam sentiens: fructus cedro odo-
ratus, pulcher, gustatūque suauis. Innipero cate-
ra quidem similis, sed niger, gustūque astringens,
ut præ nimia acerbitate, propè ingustabilis sit: du-
rat in annum: tunc, cum alter subnatus fuerit,
præcedens decidit. At ut Arcades uolunt, fructus
simul retinet ternos, id est anni proxime exacti non-
dum maturum, & tertij ante præsentem iam ma-
turum, atque gustabilem, & tertium nouum ip-
sum demonstrant. Satyrus ambas sine flore sibi
rusticos attulisse, inquit, cortice cupresso similes
uidebantur, uerum scabriori. Radices rare cor-
pore ambabus: atque per summa telluris dispersæ.
Nascuntur saxosis, & frigidis locis, & solum
cuiusmodi querunt. Mespili tria genera, anthedon,
satanea, gallica, ut Idæi diuidere consueuerunt. Fert
satanea fructum grandiolem, candidiolem, so-
lutiorem, lignūque intus mollius habentem.
Reliquæ minorem, sed odore præstantiorem, ma-
gisque gustu astringentem, ita ut seruari diutius
possit. Lignum quoque his spissius, flauiusque: cæ-
tera autem simile. Flos amygdalæ omnibus, ue-
rum non ruffus, ut illi, sed propè uiridis: magni-
tudine arbor ista excellit, gyrōque comatur: foli-
um magna ex parte infissum, quæ uel apium parte.
g ij postrema

postrema imitatur, ampliore figura: quodque promissum nervosum, apio tenuius, oblongius, totumque circumsum est, & pediculo tenui, ac longo dependet: antequam decidat, uehementer rubet: radice numero sa, altaque arbor coheret, ob id diuturna, & inextirpabilis est: lignum quoque spissum, solidum, nullamque sentiens putredinem habet. Nascitur & semine, & auulsione. Morbus earum, ut senescentes uermibus erodantur. Vermes isti grandes, & alij, quam qui in reliquis cernuntur arboribus. Sorborum duo genera dicunt, foeminam fructiferam, & masculam sterilem. Ceterum fructibus differunt, quod aliae orbiculatum, aliae ouatum ferant: distant & succis, nam omni quasi ex parte odoratiores, dulcioresque orbiculati sentiuntur: ouati saepe numero acidi, minusque odorati: folium ambabus totum prolixo, neruaceoque pediculo constans. Singula uero in uersum condita, modo a lateribus exeunt, tanquam ex omnibus unum exultet, ad neruum usque laciniatum, uerum inter se ampliusculo singula distant. Decidunt non paulatim, sed simul tota illa alata facies. Sunt in uetustioribus, breuioribusque pauciora. Omnibus in postremo pediculi folium impar prominet, ut etiam cuncta numero impari absoluant. Figura laurum tenuifoliam imitantur, uerum ambitu ferrata, breuioraque sunt, nec in extremum acutum mucronata, sed in rotundius orbiculata. Flos racematim singulari pedicolo, est multis minutis, & candidis constans. Fructus quoque cum

large

large fructificatur, racemi modo aceruatus produci-
 tur. Quippe multa eidem coherent peciolo, ita ut fa-
 ui quodammodo speciem gerat. Eroditur à uermi-
 bus super arborem, crudus adhuc, magis quàm me-
 spila, pyræq; , quàmuis hic maxime omnium sit acer-
 bus. Ipsa quoque arbor uermibus obnoxia est, at-
 que ita senescens exarescit. Et uermis eius peculiaris,
 ruffus, pilosus. Noua admodum fructificat: etenim
 trima continuo parit. Autumno cum folium amiserit,
 protinus amentaceum gerit peciolum, pinguem, ac
 turgidum, quasi iam parturiat: germina itaque hyc-
 me perdurant. Aculeis tam sorbus, quàm mespilus ca-
 ret: cortice leui, pinguiusculo: colore ad flauum albi-
 cante, nouæ uestiuntur. Annosæ autem scabro, nigro
 q;. Præstat hæc arbor magnitudine, rectitudinèque: co-
 ma concinna ornatur, quippe magna fermè ex parte
 nucis pineæ figuram suo uertice capit, nisi aliquid im-
 pediat. Materies solida, spissa, colorata, ualida.
 Radices haud multas, nec alte descendentes, ualidas
 tamen, & crassas, & incorruptibiles agit. Nas-
 scitur radice, auulsione, semine: solum ge-
 lidum, atque humectum quærit, quo ta-
 met si uiuacior, abolerique contu-
 macior, tamen montibus eti-
 am nascitur.

CDe Ceraso, flamma Iouis, Sambuco, Salice, et
 eius generibus.

CAPVT XIII.

g iij

arbor

Arbor natura peculiaris cerasus est, magnitudine excellens, quippe, quæ ad uigintiquatuor cubita crescat: recta, admodum crassa, ut & bicubitalem ambitum è radice compleat. Folium mespili, sed admodum durum, latiusque ut è longinquo arbor colore sit manifesta: corticis leuitate, colore, crassitudinèque tiliæ similis. Quapropter cunas ex eo conficiunt, sicut etiam è corticibus tiliæ. Hic neque recto meatu ascendit, neque gyro pariter obducit, sed mucronatim ambit, ab inferius sursum uersus se, ad minusque contrahens, quemadmodum foliorum descriptio. Cùmque desquamatur, hoc eodem modo decorticatur, alioquin præscinditur, nec pars aliqua eodem filo detrahi potest. Quin & per crassitudinem prætenuis modo folij scinditur, reliquumque durare, arboreinque tueri potest, simili modo ambiendo: reliquo autem cortice ablato, humor tunc quoque defluit, & cum externa tunica tantum detracta sit, reliqua pituitaceo quodam humore nigrescit, rursusq; anno secundo, alia, uice illius subnascitur, uerum tenuior. Materies in neruo cortici suo similis se in anfractum conuoluenti. Virgæ quoque eodem modo ilico enascuntur: ramis crescentibus euenit, ut alij deorsum assidue pereant, alij sursum uersus increscant: omnino arbor minus ramosa est, sed multo enodior, quàm populus: radice multiplici perquam summa, sed non crassa inrititur,

innititur, & conuolutio eadem radice, & corticis radicem tegentis est: flos candidus, piro ex mespilo proximus, ex paruulis floribus constans, forma fauæ: fructus rubet, figura Iouis flammæ persimilis, magnitudine fabæ, uerum Iouis flammæ nucleus durus, ceraso autem mollis: nascitur ubi tilia, in plenti, ubi amnes, & rigua. Sambucus quoque iuxta aquam potissimum, locisque umbrosis emicat, ceterum & in minus eiusmodi solo nasci non recusat: est fruticosa uirgis, quæ annicula donec folia decidant, in longitudinem crescunt, tum in crassitudinem se distendunt: uirgis excelsio non nimis magna, sed sæna maxime cubita, caudicæ crassitudo modo galeæ: cortex leuis, tenuis, spissus: materies fungosa, & siccata, leuis, medulla præmolli constans, ut uirgæ totæ concauentur. Quamobrem ex his baculos faciunt præleues: siccata ualida est, & inoffensa aquis: etiam disquamata si sit, disquamatur sua sponte, cum exaruerit. Radices per summam cespitem non multas, nec grandes agit: folium, quod particulatim exeat, molle, atque oblongum, sicut lauro latifoliæ, uerum maius, latius, rotundiùsque de medio, subtùsque: extremo in acutum compressius, ambitu serratum, totum autem circa unum pediculum, crassum, neruosumque, tanquam ramulus constat: & foliorum alia hinc, alia inde geniculatim, coniugatimq; adheret, ac inter sese spatio distant, unumque exit in cacumẽ: subrussa admodum folia, fungosaq; sunt,

sunt: defluit id totum simul, & hinc unum folium totum esse ratione putaueris. Rami quoque nouelli quaedam ad geniculorum speciem habent, flos candidus est minutis permultis candidis constans: specie faui super fissuras pediculi. Redolet lirium, grauius enim: fructum uero non secus singulo pediculo crasso annexum, racematum profert. Hic maturescens nigrescit, immaturus omphaceus est: magnitudine eruo paulo maior: humore, aspectu uinaceus, & interna uisu sesamacea continet: salix quoque aquatica, & multigena est. Nam alia nigra dicta, quod cortice nigro, aut puniceo tegatur: alia candida, quod candido: uirgas pulchriores, & ad texendum comodiores nigra profert, candida spissiores. Est tam nigrae, quam candidae genus quoddam paruū, & incremento in excelsum orbatum, sicut uel in ceteris arboribus idem intelligi potest, ut in cedro, & palma. Hoc Arcades non salicem, sed hellicam uocant, existimantque (ut retulimus) fructum fecundum eam parere.

¶ Ulmi genera quot sint. De populo, Alno, betula, Colytea. CAPVT XIII.

Vnt & ulmi genera duo, alterum montium, alterum ulmus uocatur: interest, quod ulmus fruticosior est, montium auctior: folium indiuiduum, leuiter circumserratum, oblongum

gius

gus, quàm piro, scabrum, non leue. Præstat hæc ar-
 bos, & amplitudine, & altitudine, non crebra circa
 Idam, sed rara prouenit: amat rigua, materies flaua,
 robusta, neruata, deformis: quippe tota cor est. Utun-
 tur ea, uel ad lautiores fores: & uiridis cæsu facilis,
 siccæ difficilis est: sterilis denique putatur, gummam in
 peciolis gignit, & animalia quædam calicea, & amen-
 ta peculiariter gerit. Autumno multa, minuta, nigra: cæ-
 teris uero temporibus quid ferat, minus animaduer-
 sum est. Populus alba, nigraque, uniformes habentur:
 corpore ambæ erecto, sed excelsior, leuiorque nigra:
 figura foliorum similis, & lignum cum cæditur, albe-
 dine simile est: utranque ne florem quidem habere exi-
 stimant. Alpina, populo albæ non absimilis est, cū ma-
 gnitudine, tum uero quòd ramis albicantibus spargi-
 tur: folio edere, sed parte altera sine angulo, altera
 oblongo, inq; angulum exeunte acutum. Colore parte
 resupina, pronaque fermè simili: pediculo prolixo, te-
 nuq; annexo. Quamobrem non erecto, sed inflexo:
 cortice asperiori, quàm populus alba, scabriorique,
 ut pinus syluestris. Alnus quoque sterilis, & unigena
 est natura, corpore recto, ligno molli, medullaque mol-
 li, ut uirgæ graciliores totæ cõcauentur: folio piri, nisi
 quòd ampliori, neruosioriq; cortice scabro, ruffoque
 intus, qua de causa coria tingit: radice summa, nec
 maiore quàm laurus: nascitur in aquosis, alio nullo
 pacto. Betula foliis caryæ dictæ conditur, præterquam
 quòd paulo angustiori, cortice autem uersicolore, &

materie

materiè leui, non nisi ad baculos utili. Colytra folio scæ-
liã uicina est, ramosa, foliosãque, in totum ampla: fru-
ctum in siliqua sicuti legumina gignit, eãque lata, nõ
angusta. Semen inclusum paruum, non magnum:
durum modicè, non nimis, nec abunde pro magnitudi-
ne sua fructificat. Sed quæ fructum in siliquis ferant,
rara inuentu: quippe inter arbores, pauca huiusmodi
habentur.

¶ De nuce auellana, terebintho, buxo, cratægo.

CAPVT XV.

Nux auellana (etenim hæc quoq; natu-
ra syluestris est) quoniam syluestris,
nullo, aut non multo deterius, quàm
urbana, fructificet: & hyemes qua-
cunque perpeti possit, montibusque
magna ex parte proueniat, & quidem fecundissi-
ma tempora ubertate. Ad hæc quòd non caudicosa,
sed fruticosa, uirgis sine alis enodibus, uerum bre-
uibus, crassisq; nonnullis assurgit. Ceterum & mã-
sue scere potest, differi tamen, quòd fructum melio-
rem, solumq; amplius habeat: circumferratam foliã
ambabus, simillimum alno, sed latius: atq; arbor ipsa
amplior, fecundior assidue redditur, uirgis præcis.
Ambæ bino genere constant, quedã enim rotundam,
quedã oblongam nucem largiuntur. Sed urbanarum
fructus candidior est, locis a quosis potissimo fructifi-
cat melius. Syluestres translata mansuescunt, corti-
cem summum habent tenuem, maculis albidis, pecu-
liariter

liariter uariatum. Materies admodum lenta, ut prægraciles uirgæ, desquamata, crassæ, de rase reno-
uentur. Habent medullam tenuem, flauam, quæ
concauantur: peculiare his iulus callo compactus,
ut retulimus. Terebinthorum alia mascula, alia fœ-
mina: mascula sterilis est, ob id sexui maris adapta-
tur: fœminarum, alia fructum protinus ruffum
promit magnitudine lentis, qui concoqui nequit:
alia uiridem editum, ruffum postmodum tingit, &
cum uite maturefcentem nigrum nouissimo facit,
magnitudine fabæ, resinofum, & sulfurosum.
Circa Idam, & Macedoniam breuis, fruticosa, con-
tortaque nascitur: at apud Damascum Syriæ, ma-
gna, copiosa, decoraque: montem enim quendam
terebinthis refertum, ut nil aliud habeat, referunt.
Materies ei lenta, radices ualidæ in profundo, at-
que in totum incorrupta hæc arbor habetur: flos oleæ,
uerum colore ruffo: folia circa unum pedicu-
lum, pleraq; specie laurinarum coniugatim quemad-
modum sorbo, quodque parte postrema acuminet,
impar exit: uerum minus angulata, quam sorbo, am-
bituq; Laurino similia, & pinguia cū uniuerso fru-
ctu. Fert & ad nucis similitudinem quedam conca-
ua, ut ulmus: quibus bestiole, tanquam alices inna-
santur. Fit in his resinofum quid, lentumque, sed re-
sina tamen nõ hinc legitur, sed à ligno fructus resinæ
copiã non mittit, sed manibus tantũ adheret: & si nõ
lauetur, postquã collectus est, inter se coheresat: cum

uero lauatur, candidus, probèq; maturus supernatat, niger subsidit. Buxus magnitudine non excellit, folio myrto similis, nascitur locis argentibus, atque asperis. Quippe Cytora talis est, qua plurima prouenit. Olympus quoque macedonius frigidus est: nam & in eo gignitur, quanquam nõ magna: maxima autè, pulcherri mãq; in Cyrena est. Proæra enim, crassitudinèq; cæteris lōge præstantior, ideo uel in suaue est buxū olens. Crategus, quam alij crategonem uocant, folio mespilæ promisso scilicet est: uerum maiori, latiori, oblongioriq; nec ferrato, quemadmodum illa sit. Hæc nec admodum magna, neque crassa. Materies ei uersicolor, ualida, flaua, cortex leuis, mespilo similis, radix singularis acta in profundum. Magna ex parte fructus rotundus, qui maturescens siccatur, nigrescitq;: gustu, & succo, mespilaceus: quapropter ueluti syluestris mespilus apparuerit, est specie simplex, & sine ullo discrimine.

Ilicem præter glandem, granum quoddam ferre puniceum: nec nõ uiscum habere, & hyphear, atque ideo quaternos habere fructus. De smilacæ, Phellodry. Item phellodry, atque ilicis fructum uocari acylum, Roboris uero glandem. Dein De arbuto, potulacæ, pruno, ac subure.

Ilex folio roboris est: uerum minori,
 aculeatoque: cortice leuiori, quam ro-
 bur. Arbor ipsa magna assurgit, mo-
 do roboris, si locum, solūq; adipiscat-
 tur idoneū: materies spissa, robusta-
 que: radix alta admodum, atque multiplex: fructus
 glandosus, sed glans ipsa pusilla est: ueterem nouus
 occupat, nam serò maturescit: quamobrem bifera hæc
 à nonnullis existimata est. Fert præter glandem, gra-
 num quoddam puniceū, & uiscam, atque hyphear ha-
 bet. Quapropter ut fructus quaternos habeat nonnū-
 quam contingit, binos proprios, binosque alienos: uis-
 sci, scilicet atq; hyphearis: fert à septentrione uiscū,
 à meridie hyphear. Smilacem Arcades uocant arborē
 ilicā similem, folio tamen nō aculeato, sed molliori, pro-
 fundiori, differentijsq; pluribus distinguendum: nec ma-
 terie, ut illa, solida spissaq; sed soluta, molliq; in ope-
 re: quod Phellodryn iidem Arcades nuncupant. Natu-
 ra huiusmodi est, simplici quidem ratione inter ilicem,
 & robur hanc esse putaueris: & quidam feminam
 ilicem esse putarunt, ideoque ubi ilex non prouenit,
 hac ad plaustra, similiāque utuntur opera, ut Laæde-
 monij, & Elij. Doreis quidē uel agrestem eā appellāt:
 est mollior, ac solutior ilicē: durior, ac spissior quercus:
 colore ligni decorticati: cādidior ilicē, fuluor quercus,
 folio similis ābabus: uerū maiori, q̄ ilex, minori, quam
 quercus: & fructū pro magnitudine minorē, quam ilex
 habet: maiorē, q̄ quercus. Fructū ilicis, huiusq; nonnulli
 acylum

acylū uocāt, roboris autē glādē: est & medulla mani-
 festior, quā illex. Phellodrys natura huiusmodi est. Ar-
 butus, quæ pomum abo idoneum ferat magnitudine nō
 nimium præstat: corticē tenuē tamarici similit̄ habet, sō-
 lium inter ilicem, & laurum: floret mēse Iulio, flores
 singulari appēdice parte postrema racemati coherēt,
 sp̄:æe quisq; myrto oblōgo similis, & magnitudine tā-
 tus, nō foliatus: cōcauus tāquam ouum ex calptum ore
 aperto: cū autem defloruerit, retinaculum perforatur:
 quōdq; defloruerit, tenue, sicut uerticillis circa fissum,
 uel carnius doricus extare apparet. Fructus āno inte-
 gro mature scit, ut simul hunc haberi, atq; alterum flo-
 re sponderi contingat. Potulaca quoq; folio arbuti si-
 milis est, magnitudine non nimium præstans, cortice al-
 bo circūrūpi solito, fructū arbuti similit̄ parit. Prunus
 his folio similis, corpore parua. Peculiare in hac, frū-
 ctū lanugine pappo dicta, perire: id enim de nulla alia
 arbore accepimus. Hæc regionibus, locisq; pluribus
 assignātur communia. Quædā uero propria locis ær-
 tis redduntur: Ut suber arbor Pyrrheni familiaris,
 caudicosa, parūq; ramigera, admodū tamen procera,
 auctūq; insignis: ligno robusta, cortice unice crasso,
 disrūpique solito quæ admodū picæ, uerū fragmentis
 grandioribus: folio fraxini, crasso, oblongiori, non
 perpetuo, sed deciduo: fructū glandosum asidue fert,
 a qui foliæ similem: detrahunt corticem, uniuersumq;
 diuidendum censent, alioquin arborē deteriore m̄ ef-
 fici uolunt, rursum uero intra tricennium repletur.

De colutea, colyteaque, & lauru alexandrina, ficôque, & uiti: deque ea uitate, quam uocât phalacras: Quôtque rhamnorum genera. Item de equo, & paliuero.

CAPVT XVII.

Olutea quoque Liparæ propria traditur, arbos magnitudine præstans, fructum in siliqua ferens, magnitudine lentis, qui oues mirum in modum pinguefacit. Nascitur semine, & primo præcipuo ouillo. Tempus ferendi, cum arcturus occidit, ferendum semine præmadefacto, cum iam in aqua pullulare inceperit. Habet folium non absimile fœnograeco: germinat primo unicaulis, triennio maxime. Quo quidem tempore baculos decidunt: tunc enim præstantiores esse uidentur: & si ita quis decurtauerit, mox arbor emoriatur, haud enim latere plantigera constat: spargitur deinde in ramos, quartoque anno arborefcit. Arbor circa Idam proueniens, quam colyteam uocant, genus aliud est fruticosum, ramosum, alosum, inuentu rarum, non crebrum: folio laurino lauri latifoliae, sed rotundiori, aprioriq; ut uel ulmeo simile appareat, oblongius tñ: colore parte altera herbido, tergo aut albido, neruosoq;. Tñ ibidē neruulis prætenuibis fibrisq;, tñ inter eas ppagines, quæ de medio callo, in costarū specie adducuntur, corti

æ non leui, sed quasi uitis uestitur: ligno duro, spissō-
 que constat: radices per summa graciles, atque solu-
 tas gerit, sed uibratas, flauāsque maiorem in modum:
 fructu, florēque carere putatur. Amentum autem, sur-
 culum, gemmāsque circa folia, admodum leues, pin-
 gues, candidāsque, facie amentacea fundit: præcisa,
 uel igne deusta, ab imis subnascitur, atque resurgit. Il-
 la quoque propria esse circa Idam feruntur, laurus
 alexandrina cognominata, & ficus quædam, uitisq̃:
 Lauri proprietates, quòd fructū sup folia gignit, quæ
 admodum myrtus syluestris: quippe fructum ambæ suæ
 per dorsum folij ferunt. Ficus fruticosa est, nec excelsa
 sed crassa, ut uel cubitali ambitu sit, ligno contorto, len-
 to, inferius leui, nullōque ramo superius, gyro coma-
 to, colore tam folij, quam corticis liuido, figura folijs tē-
 liæ similis: mollia quoque, latāque sunt, magnitudine
 similia: flos mespili, & cum mespilo floret: fructus, quæ
 ficam appellant, rufus, magnitudine oliuæ, sed rotun-
 dior, gustu mespilæus: crassas radiæ agit ut ficus ur-
 bana, leniāsque: nunquàm hæc putret, & cor solidū,
 non mollem medullam cōtinet. Vitis nascitur ea par-
 te Idæ, quam uocant Phalacras: est fruticosa, uirgis
 paruulis, & ramulis cubitalibus penè exporrigitur:
 quibus acini laterales nigri adherent, magnitudine fa-
 bæ, dulces, qui lignum uinæi modo intus cōtinent: fo-
 lium rotundum, indiuiduum, paruūq̃. Ceteris quoq̃
 montibus propria quædam natura dederat, alijs ar-
 bores, alijs frutices, alijs reliquæ materiæ aliquid. Sed
 proprietatem

proprietas singulis locis inesse, dictum sæpius est: discrimen autem quod in prædictis unigenis, tam arboribus quàm frutiabibus præcipitur, in reliquis quoque plurimis pari modo, ut exposuimus, intelligi potest. Exempli gratia: In rhamno, paliuro, æquo, oëto, flüda, edera, rubo, multisq; alijs. Rhamnorum enim alia nigra, alia candida, fructusque diuersus, ambæ uero aculeigeræ: æquorum quoque alia candida, alia nigra: & flos, fructusque utriusque pro ratione discriminis alius candidus, alius niger. Nonnulli etiam medijs quodammodo sunt, quibus flos in purpuram candicans, nec enim fuluus, nec exalbidus est: folia quoque tenuiora, leuioræque candidæ, ut uirgæ, similiter graales, & leues. Paliurus quoque differentias nonnullas habet: omnes autem fructiferæ sunt. Et paliurus quidem in siliqua fert, in qua ternæ, aut quaternæ semina gignit, quibus medici contra tussim contusis utuntur: habent enim lentitiã quandam, atque pinguedinem, ut semen lini. Nasçitur locis dilutis, & aridis sicut rubus, sed non minus diluta querit: folijs deciduis est, non perpetuis, quemadmodum rhamnus.

Rubi genera quot: ac de canirubo, fluidarũq; generibus, & medicamento osseo, quod fluida dicitur. Item de Edera, Smulace. Deq; arbore appellata Euonymo. Caput XVIII.

b

Rubi

Vbi genera plura, sed maximo inter
 se discrimine distāt: quòd quaedā cre-
 sta excelsaque, quaedam propè à ter-
 ra, protinúsque deorsum uergens:
 cūmque se terræ coniunxerit, radi-
 cans rursus, quem humirubum quidam appellant. Ca-
 nirubus autem fructum subrutilum parit, malo punia-
 co similem: est inter fruticē, atque arborem punice,
 non absimilis folio amerinæ. Fluidarum, aliam ma-
 sculam, aliam fœminam dicunt, quòd alia sterilis, alia
 fructifera sit: nec uirgas lōgas gerit, neque crassas:
 folium ulneo simile, nisi quòd parum oblongius, den-
 sumque aliquantulum: ramulorum nouellorum folia
 paribus internodijs coniugatim condita adherent, et
 planè è lateribus ordo uersus conspicitur. Inficiūt his
 coriarij alba coria: flos candidus, racematim enascēs.
 Hic ubi defluxit, fructus cum labrusca rubescit: fi-
 untq; ceu lentes tenues congestæ, figura his quoque
 in modum uirgæ. Medicamentum fluida dictum, osse-
 um in his continetur: radix per summa, & simplex,
 ut facile auelli possit radicitus: lignum sine medulla
 & cesum quoque, incorruptum perdurat. Nascitur
 omnibus locis, sed in argilaceis potissimo præstat.
 Edera quoque multigena est: quaedam enim humi re-
 pens, quaedam se in excelsum attollens: & excelsa-
 rum genera plura, sed trina summa patefcunt, can-
 dida, nigra, tertiâque clauicula. Horum item specia-
 es plures: quippe alia fructu tantum candida, alia
 citam

etiam folijs: rursus fructum tantum candidum ferentium, alia maiusculum, densum, & uelut in globum circumactum fructum profert, quam corymbiam quidam uocarunt: Athenienses acharnicam riguam eam appellant: Alia minorem, sparsiorémque modo nigrae. Habet nigra differentias, sed non hunc in modum conspicuas: sed clauicula differentijs maximis discernitur, etenim folijs plurimum distat, cum paruitate, tum quòd angulata, concinnioráque sint, cum edera rotundiora, simplicioráque habeat. Distant etiam internodiorũ lōgitudine, atq; etiã sterilitate, quoniam fructum quaedã non ferant: Quòd non in ederam transfigurentur, ut quidam uolūt: at uero si omnes edere scant, ut alijs placet, ætatis certe, dispositionisque, non generis erit discrimen: quemadmodum piri ad pirastrum. Tamen eius quoque folium multum ab edera distat, uerum id rarum, & in paucis euenit, ut uetustate permutetur, ceu in populo alba, & crotonc. Ergo clauicula plura genera, sed que conspectiora, summáque occurrant, tria sunt: Herbacea, ac uirens, quæ plurima est: secunda candida: tertia uersicolor, quam thraciam quidam appellant. Et harum quæque distare uidetur, quippe herbaceæ quedam folio tenuiori, oblongiori, atque etiam densiori: quedam minus hæc omnia habens: & in uersicoloris genere, alia folio ampliori, alia minori, macularúmque habitu diuersa: pari modo, & magnitudine, coloreque distant.

stant. Auctu perfacilis herbacea, inq; plurimum uenit: manifestam, quæ ederescat affirmant, non tantum folijs, quæ maiora, latioraque habet, uerum etiam germinibus: protinus enim erecta gerit, non inflexa gracilitate, & longitudine. Herbacea uerò crassiora, breuioraque: ac edera, ut semen proferre incepit, germen sublime, rectumque edit. Est quidem uniuersa edera radice numerosa, densa, flexuosa, surculosa, crassa, nec nimis alta: sed præcipue nigra, & inter candidas, quæ asperrima, immittissimaque habetur: quamobrem eius amplexus arbores omnes infestat, omnes enim necat, & exiccacat, ablato alimento. Crassatur hæc maiorem in modum, atque arborescit intantum, ut per se ipsa edere arbor fiat. Attamen ex maiore parte semper super aliud uitam degere solet, atque (ut ita dixerim) amplexicaulis est, ita pro sua natura, uel quiddam eiusmodi ilico gerit. Nam è germinibus radicales assidue inter folia mittit, quibus arboribus, murisq; obrepit, quasi de industria à natura exhibitis: atque ita humorem auferens, exhauriensque arefacit. Et si inferius succadatur, nihilo minus uiuere, durareque potest. Habet uel aliud discrimen non mediocrem in fructu: Nam alius dulcis, alius uehementer amarus, tam in candida, quam in nigra. Indicium quòd alium aues mandunt, aliū minime attingūt. Edera ita se habet. Smilax, id est, edera cilicia amplexicaulis ipsa quoque assurgit, fructus aculeatus,

Et uelut præhorridus: folium edere, parum sine an-
 gulo iuxta pediculi retinaculum humectum: peculiaris
 re, quod medium illum callum, qui instar spinæ ani-
 mantium secat, prætenuem habet, et interualla sta-
 minea: non ex eo porrecta, ut cætera, sed circa eum
 in orbem arcumacta, ab annexu pediculi ducit, ad
 caulem uero foliorum internodia consumantem: uil-
 lus ab eisdem pediculis, atque folia tenuis, seque cõuol-
 uens dependet. Flos candidus, suauiter olens uer-
 no proueniens tempore: fructus proximus herbæ so-
 lano, atque melothro, et maxime uuæ labruscæ uo-
 citatæ. Racemi pēsiles ut edere sunt, uerum ad labru-
 scam potius accedunt: nam de eodem puncto pedicu-
 li aânorum exeunt. Colore fructus rutilus est: nucle-
 os in uniuersum quidem binos continet, quanquam
 grandior ternos, et paruulus unum. Nucleus du-
 rus admodum est, et colore forinsecus niger. Peculi-
 liare racemis, quod per latera caulium sepiunt: postre-
 moque caulis, racemus omnium maximus propendet,
 sicut in rhamno, et rubo: unde fit, ut extremo fru-
 ctifera, latere large fructifera ista spectetur. Arbor
 Euonymus dicta, nascitur cum alibi, tñ in Lesbo in-
 sula monte Orcynio, cui nomen Ordyno: magnitudi-
 ne mali punicæ, atque folio eiusdem maiori, quàm
 Vincaperuinca: et molli, ut punica. Germinare mē-
 se Septembri incipit, floret in uere, flos colore al-
 bæ uiolæ similis, odore infestus, uelut cruorem infe-
 rens: fructus cum putamine siliquæ sesamæ proxi-
 mus,

mus, intus solidus, præterquam quòd in uersus di-
 uiditur quaternos: hic pecus enecat gustatus,
 quin etiam folium idem facit, & potiss-
 simo capras, nisi purgentur, intea-
 rimit. Purgantur autem ano-
 cho. Et de arboribus qui-
 dem, atque frutici-
 bus dictum iam
 est: reliqua de
 cetero in
 dicādū.

THEOPHRASTI DE HI
STORIA PLANTARVM
LIBER QVARTVS.

Quibus locis quæque arbores gaudeant.

CAPVT

I.

XPOSITAE Superius
sunt differentia unigeno-
rum: omnia uerò suis locis
meliora proueniūt, magis
que uigent: nec syluestribus
loca propria desunt, sed sin-
gula sibi accommodata sor-
tiuntur, quemadmodum ur-

ba. Quædam enim aquosa, & palustria adamant,
ut populus, ut salix: denique omnia, quæ secus fluuios
nasci solent, quædam edita quærunt, atq; aprica, alia
potius umbrosa. Pinastrum enim pulcherrimum, am-
plissimumq; apricis emigrat, umbrosis autem nasci
omnino nequit: contrà abies umbrosis pulcherrima,
apricis haud similis sibi assurgit. Itaq; in Arcadia cir-
ca Cranam uocatam, loco quodam concauo, & silen-
te à uentis, quem nunquam solem attingere aiunt, a-
bietet plurimum tum longitudine tum crassitudine ce-
teris præstant: non tamen pariter frequentes, ne-
que pulchræ cernuntur, sicut etiam pinastri, quæ lo-
cis umbrosis enascantur. Quamobrem ad lautiora
operum, ut fores, cæteraq; magnificièdâ hisce minus
b iiij utuntur,

utuntur, sed ad nauigia, domosque duntaxat: quippe
 trabes & antennas ex his optimas faciunt, atque etiã
 am malos præstantissima longitudine, sed non similia
 ter ualidas, atque ex ijs, quæ soli expositæ starèt: sed
 ex breuitate densiores illis, robustioresque. Taxus
 quoque, & padus, & thraupalus gaudent uehemen-
 ter umbrosis. Montium cacuminibus, locisque argenti-
 bus thuia enascitur, & excelsa quidẽ abies, et iunipe-
 rus nascuntur quidem, sed non in excelsum, sicut etiã
 circa Cyllenũ promotoriũ euenit. Celastrus quoque sum-
 mis, gelidissimisque prouenit locis. Igitur hæc frigidorũ
 locorum auida, ratione posueris, reliqua uero (ut
 ita dixerim) omnia apricis potius gaudent. Verum
 id quoque pro modo suæ cuique telluris euenit. Ita-
 que in Creta insula montibus Idæis, Leucisque uo-
 catis, super summa, quibus nix nunquam deest, cui-
 pressum comperiri affirmant. Nam id genus syluæ
 plurimum, & in montibus, & omnino in insula est.
 Sunt autem, (ut dictum superius est) tam è syluæ
 sribus, quàm ex urbanis, alia campestria, alia po-
 tius montana. Inque montibus ipsis ad portionem a-
 lia in imis, alia in summis proueniunt, ita ut &
 pulchriora, & fertiliora exurgant. Vbique au-
 tem uniuersæque syluæ pars ad septentrionem spe-
 ctans ligna spissiora, pulchrioraque profert, & sum-
 matim meliora, atque omnino robustiora in aqui-
 lonijs exeunt, augentur, atque proficiunt: densè
 in longitudinem potius, ideoque enodes.

Recte,

Rectæ, proceræq; sunt, remiq; ex his optimi sumuntur. Potius autem in profunditatem, & crassitudinem distendantur: propterea obliquiores, nodosiores, atq; in totum solidiores, spissioresque assurgunt. Has easdem ferè differentias habent & quæ opacis, a flatuq; permotis nascuntur: nodosiores enim breuiores, minusque rectæ, quæ appricis, quàm quæ flatibus expositis locis exeant. Quòd autem singula terram propriam, coeliq; accommodatam temperiem querunt eo sanè manifestum, qd quædam loca aliqua ferunt, quædam nec sponte ipsa nascuntur, nec sata facile ferunt: & quæ apphenderint, fructum nullatenus pariunt, ut de palma, & moro ægyptia, alijsq; quibusdam retulimus. Sūt enim plura, locisq; pluribus, quæ tametsi feruntur, non tamen augeri, fructificariq; possunt, sed uitiata in totum assurgunt: de quibus fortasse dicendū est, in quantum habeamus historie.

¶ De moro ægyptia, & fici cypria, & siliqua, & persea, glandēque & aciosera. Ca. II.

Vnt enim pleræq; in Aegypto arbores, ut morus, & persea dicta, & glās, & spina, & aliæ quædam, quæ peregrinari omnino nequeunt. Morus similis quodāmodo moro nostrati est, quippe folio, magnitudine, aspectuque proxima. Fructum præter cæteras peculiariter gignit, ut uolumine primo differuimus. Non enim germinibus, non ramis, sed caudice pomum parit magnitudine fici, & uisu

uisu proximū: succo, atq; sapore caprificis sanè simile, uerum longe dulcius, granisq; internis omnino carens, multitudine numerosius mature scire nequit, nisi scalpū. Quod unguibus ferreis scalpitur: quæ cū scalpata sint, ad quartū diē mature sunt: hisæ ablati, alia & alia ex eodē loco subnascuntur, nullo diuersa: idq; alij ter, alij sæpius factitari affirmant: lactuosa arbor admodum est, & ligno ad multa percomodo. Propriū id præter cætera habere uidetur, quòd cæsum cōtinuo uiride est. Siccatur autem in profundo aque: mergitur enim in profundas fodinas stagnaq; protinus, atq; cōditur, madefactūq; in profundo siccatur: cūq; siccum omnino fuerit, supfluitat, atq; innatat: itaq; probe cōditum esse uiuatur, fit enim leue, atq; solutū. Morus proprietates hasæ sortita est: Proxima natura eius uidetur, quæ in Creta ficus cypria nuncupatur: nam illa quoq; fructum caudice, ramisq; crassissimis fert, nisi quòd germē quoddā sine ullo folio: tanquā radiculam mittit, cui fructus præpilatur. Caudex magnus & populo albæ similis, foliū ulmo in fructus quaternos perficit, totiesq; germinat, sed nullū ad maturitatem perducit, nisi pomo ipso immaturo inciso, emissioque lacte. Dulcedo fiaibus nō absimilis, & interna grossis planè cōueniunt: magnitudo autē pruni est. Similis etiā siliqua, quā Iones Ceroniā uocāt: Nā & ipsa caudice maximā fructus partē expellit, ramis autē (ut diximus) paucū fert. Siliqua, quā ægyptiā ficū quidā appellant, errore scilicet (nulla enim omnino in Aegypto, sed in Syria

Syria nascitur, & in Ionia circa Cnidũ, Rhodumq; fo-
 lijs semper comãtibus, flore candido, & olente grauis-
 sime, radice leuiter sublimi, atq; omnino plãtiga imis
 partibus est: superius tamen subarefcens, fructũ an-
 niculum simul, & nouum habet: altero nãq; detracto
 post Canis ortũ, protinus alterũ gigni patescit, gigni-
 tur enim uix modo indiscretus, atq; uniformis: tum au-
 ctus circa arcturum, & æquinoctium floret, dehinc
 hyeme exacta, durat usque ad Canis ortum. Ergo simi-
 litudo quidem, qniam hæc etiã fructum caudicæ fert,
 differentijs autem predictis à moro utique distingun-
 tur. Est in Aegypto alia quoque arbor persea dicta,
 aspectu magna, formosãque: folio, flore, ramo, to-
 tãque figura potissimum piro uiana: nisi quòd altera
 folio perpetuo, altera deciduo est. Fructum abunde
 parit, omni que tempore perficit, quippe nouus an-
 niculum semper occupat. Maturitas anniuersariorum
 afflatu conficitur: reliquum crudiores auferunt,
 atque recondunt. Est magnitudine piri, figura ob-
 longus, amygdalæ modo, colore herbidus, nucem
 intus quemadmodum prunus continet: uerum lon-
 ge minorem, molliorẽque: carnem uehementer dul-
 cem, suauem, concoctũque facilem: nil enim eos, qui
 nimium comederint, tentat. Radice arbor exupe-
 rat, tum longitudine, tum etiam crassitudine, multitu-
 dinẽque: materiem robustam, & uisu gerit decoram,
 atram, ut faba græca. Ex hac etiam simulachra,
 & mensas, & reliqua similia faciunt. Glans à fru-
 ctu

Et nomen accepit, folium ei simile atque myrto, oblongus tamen: ille sa, magna que arbor est, uerum non recta, sed contorta. Fructus putamine contuso unguentarij uti solent: est enim boni odoris, sed fructus ipse inutilis, magnitudine, uisusque inturi proximus: materies ualida, & tam ad alia, quam ad nauigia, percomoda. Cuciofera quæ appellatur, palmæ similis est, similitudinem in caudice, & folijs representans: sed differt, & palma indiuidua, simplexque assurgit: hæc cum alia quatenus increuerit, scinditur, fitque bifida, iterumque horum utrumque pari modo diuiditur. Item uirgas breues, nec multas profert, cortice sicuti palmæ ad uterum silium nexu utuntur. Fructum peculiarem parit, nam & magnitudine, & figura, & succo singularem, quippe magnitudine ferme, qua manum impleat: rotundum, non oblongum, colore flauicantem, succo dulcem, & ori gratissimum: non congestum, ut palma, sed per singula discretum: nucleo magno, uehementerque duro, ex quo annulos uersicolores detornant, quibus in stragularijs uinculis utuntur. Materies à palma plurimum distat, altera enim rara corpore, nervosa, & uiridis: altera spissa, grauis, carnosaque, & cæsa, crispa admodum, atque dura. Persæ quidem maiorem in modum eam præferbant, sed lectorum pedes ea conficiebant.

De spina, quotque eius genera. Item de pruno, & arboris magnitudine circa Memphim.

CAPVT

III.

Spina

Pina ex eo nomen accepit, quòd tota arbor auleis horret, excepto audia: nam & super germina, foliàque aculeos gerit: magnitudine excellit, materies quippe duodenorum cubitorum.

Tectis idonea ceditur. Eius duo genera sunt, quaedam enim candida, quaedam nigra: & altera imbecillis, facileq; putrescens: nigra autem robustior, atq; incorrupta: ob id in nauium fabrica ad costas, uentrisq; compagnes ea utuntur: erecta non ualde assurgit. Fructus in siliqua modo leguminũ, quo incolæ coria perficiunt uice galle. Flos & pulcher aspectu, ut coronas ex eo facerent: & medicamentis perutilis, qua de causa colligenda medijs solet. Fit & gumma ex ea: manat tum arbore percussa, tum sponte, sine ulla fissura: cum autem cæsa fuerit, anno tertio protinus resurgit. Copia huius arboris large habetur, & sylua in gens circa agrum thebanũ est, ubi & robur, & persea, & olea quoq; eo loco emigrat: non aquis fluuij riguo (distat enim plus, quàm trecentis stadijs) sed suis fontibus, qui circum tractum permulti exiliunt. Oleum nihilo deterius hoc nostrate habetur, nisi quòd deterius olet, quoniam natura sole raro utatur. Materies arboris dura: & cæsa, colorem æltis utique representat. Aliã quaedam arbor prunus habetur insignis magnitudine, fructum ferens natura, & magnitudine mespilis proximũ, nisi quòd rotundum nucleum habet. Florere incipit mense Julio, fructum circa brumã perficit, nec folia dimittit.

Qui

Qui circa agrū thebanū colūt, propter arboris copiam, fructū siccāt, lignōq; exēpto iūdūt, offāsque faciūt. Nascitur peculiaris quedā materia circa Mēphim: nō folijs, uel ramis, uel tota forma proprietatē sortita, sed affectione, quæ accidit: quippe facies eius spinosa, foliumq; filicibus nō absimile: sed non ramulos qui squā tetigerit, folia quasi hebetata cōcidere, tum tēpore aliquo post reuiuiscere, rursusq; uirere affirmant. Atque propria quidem eius regionis, tanquam si quis arbores, aut frutices dicat, insignia hec assignantur. Nam de ijs, quæ in fluuio, atque paludibus exeāt, postea disseremus, cū de reliquis etiā aquatilibus uerba faciemus. Omnes autem huiusmodi arbores suis locis magnæ, tū longitudine, tū crassitudine assurgunt. Itaque Circa Memphim, arborē tāta magnitudine esse ferūt, ut tres homines nequeant eius amplecti caudicē, cuius etiam materie cæsa commoda operibus est: admodum enim spissa, colorq; celtis arboris est. In Africa uero celtis plurima, optimaq; gignitur, nec nō et palurius: quin et quibusdā partibus, ut Nassamonico agro, et apud Ammonē, aliōsq; existit. In Cyrenēsi autē expressus, oleaq; optime prodeūt. Oleūq; plurimū fit, sed omnium maxime peculiare la serpitiū est. Nam id quoq; copiosū ea regio profert, odorq; suauissimū.

¶ De Celte, et Palurio, et palmis Africa sitiētis: et Mero monte, ubi Liberū patrē natū fabulantur, deq; malo medica, et persica.

Elt̄is proprium genus præstat; magni-
 tudine quanta pirus, aut paulo mino-
 re: incisuras folium habet, ac ilicis es-
 se uideatur: materies nigra. Genera
 eius plura, fructibus inter se discretis
 produitur: fructus magnitudine fabæ, mature scit uua-
 rum modo, uarie colores immutans: nascitur quem-
 admodum myrta aduersa inter se, densus super ger-
 mina, gustatu inter Lotophagos dictos prædulcis, sua-
 uis, innocuus, atque etiam bonæ frugis. Ventribus est
 suauior, qui sine ligno interiori est: nam uel genus hu-
 iusmodi redditur, & uinum eo exprimitur. Multa hæc
 arbor, fructuque copiosa est. Exercitum itaque Ophel-
 li, cum in Carthaginem proficisceretur, uel eo fructu
 diebus pluribus pastum comæatum defectu, accipi-
 mus. Est igitur in insula Lotophagia Pharide uocata
 larga copia, cæterū nō minor in continenti, sed longe
 largior est: plurima enim hæc omnino in Africa, &
 paliurus, ut retulimus: quippe apud Hesperides hisce
 ad urendum utuntur. Sed hæc cæltis distat ab ea, quæ
 Lotophagorū. Paliurus certe fruticosior est, folio huic
 nostrati simili: fructu diuerso, non enim lato, sed ro-
 tundo, rubroque: magnitudine, qua cedri, aut paulo
 minore: nucleum non mandēdum, modo acinorum pu-
 nici habet: fructū uero iuandū per se, atque si quis ui-
 nū infundat, tū ipsū suauiore, tū uinū suauius reddi
 assueuerant.

asseuerant. Nonnulli æltim arborem fruticosam, ramo
 sanque tradunt, caudice firmo, uel fideli, fructu nu-
 ce obducto, parte externa minime carnosâ, sed potius
 pelliculari: cibo nō tam dulci, quā gustatu aliās gra-
 to, & uinum quod eo exprimitur, non nisi binos, aut
 ternos dies durare, dein acescere: suauiore[m] itaq; fru-
 ctum apud Lotophagos esse, materiem autem optimā
 in Cyrenæa prouincia, tractunq; Lotophagorum ser-
 uidiorem confirmant. Radicem autem esse quidē mul-
 to nigriorem, quā lignum, sed minus spissam, & ad
 pauciora commodam: quippe tantum ad pugiones, glu-
 tinamētâque usui est. Lignum, tibijs, & alijs plerisq;
 expetitur. Parte autem Africæ, qua nunquā pluit, ple-
 raque alia, & palmas magnas, atque optimas proue-
 nire aiunt. Ceterum ubi palma, salsilaginē, & riguis
 esse locum, nec admodum in profundo aquam compe-
 riri, & dulcem, & ibi salsam inuicē propinquas. At
 ubi reliqua oriuntur, solum siccum, & omni aqua or-
 batum esse: alibi uero puteos etiam esse centum pas-
 sum, ut non nisi iumentis per uertiginē haurire poss-
 sint. Quamobrem mirum quo tandem pacto effossæ
 sint altitudines tam profundæ. Igitur aquas subditas
 palmis uel ad Ammonis delubrum esse ferunt, uerum
 differētiam, quam diximus, obtinet. Thymum quoq;
 parte pluuia carente, plurimum nasci, & alia pecu-
 liaris nature complura, atque etiam leporem isthic ge-
 gni, & damam, & struthum, & alia ex genere be-
 stiarum. Sed hæc an locum aliquem bibendi gratia pes-
 tant,

tant, incertum est. Præsertim cum post dies aliquot bibant, ut nonnulla ex urbanis tertio, uel quarto die potum ducantur. Serpentes autem, lacertæ, & similia, quod sine potu uiuere possunt, nulli dubium est. Afros hæc onū mādere affirmare aiunt, qui uel apud nos uermis quidam multipes, aterq; gignitur, sese in orbis conuoluens: hunc autem locis illis multū admodū nasci, naturaque esse humidū narrant: rore uero partē carentē pluuia, semper abundare: quapropter palmā, & si quid aliud humectis proueniat, partim eo, quod de terra ascendit, partim ratione cœli cōstat nutriri. Satis enim humoris est, pro magnitudine, & natura eorum, utpote sicca, & siccis constat: & pro desiderio arborum, quæ cum plurimæ non sunt, tum peculiare nascuntur. De la serpito qualem naturam fortiaur, postea indicandum. In Asia uero apud singulos peculiaria quædam proueniunt: quædam namq; proferūt terræ, quædam nullo modo producant, ut in Asia ederam, & abietē parte superiore Syriæ, itinere à mari quinq; dierū, nasci negant: sed in India uisam in monte, cui Mero nomen, affirmant, quo Liberrum patrem ortū fabulæ aiunt. Qua de causa Alexander cū aliquando ex India descenderet, coronatus et ipse, & exercitus ibat. Harpalus uero in Media tantum locare eā contendit, serendo sepe in ortis Babylonis, & curioso colendo, sed nihil efficere potuit. Hæc enī nullo pacto uiuere ualebat, sicut reliqua, quæ aduecta de Græcia sunt, hospitari patiebantur. Hoc
i igitur ob

igitur ob cæli conditionem regio recusat. Et buxum uero, & tiliam uix summo conatu recipit: nam his et cultores hortorum uehementer laborant. Alia uero tum in arborum genere, tum in stirpe humili, peculiaria gignit. Et omnino plaga ad exortum, atque meridiem spectans, ut animalia ita etiam plantas præter cætera loca peculiare ferre uidetur, ut Media provincia, & Persis tam alia plura, quam malum, quam medicam, & persicam uocant. Habet hæc arbor folium simile, & penè equale, atque potulaca: aculeos quales pirus, aut spina acuta, sed leues, acutosque uehementer, & ualidos. Pomum eius nõ manditur, sed odore præcellit, necnon & folium arboris odoratissimum est. Et si inter uestes pomum ponatur, inoffensas conseruat. Vtile & cum medicinam mortifera quis biberit, uel ad oris suauem olentiam: quippe si quis interna pomi in iure, aut aliquo humore concocta in os expresserit, digesseritque, suauem halitum reddet. Semen detractum uere sulcis seritur diligentissime cultis, rigatur deinde quarto, aut quinto die: cum autem maiuscula fuerit, transfertur uere iterum ad molle, riguumque solum, nec ualde tenue, tale enim desyderat. Fert poma omnibus horis, alijs decidentibus, alijs subnascantibus, alijs maturescentibus: floribus his tantum fructus enascitur, qui (ut diximus) ueluti colum quandam extantem, in suo medio gerunt: qui enim ea careant, in secundi labuntur. Seritur etiam fictilibus in uasis perforatis, quæ
admodum

admodum palma. Hæc itaque (ut dictum est,) Perse-
di, Medicæq; familiaris habetur.

¶ De ficu indica, aliisque multis Indiæ arboribus, Quotque hebeni sine genera. De Terebintho indica. Deque lanigeris arboribus, necnon seminibus, & herbis Indiæ. De oriza. De spina candida, quæ herculacea dicta est.

CAPVT

V.

Indica autem regio, arborem ficū uocatam sortitur, quæ è ramis radices dimittit singulis annis, ut primo uoluntate reuoluit: dimittit autem non ex nouellis, sed ex anniculis, atque etiam uetustioribus. Illæ se terræ coniungentes, ceu sepe circum arborem faciunt, ita ut ueluti tabernaculum condatur, quo etiam morari homines solent. Radices autem nascentes euidentissime à ramis discernuntur: sunt enim albiore, hirtæ, tortuoseque, binæque fronde foliatæ. Item arbor comam supernam lasciuam gerit, totaque fornicato ambitu pulchre orbiculatur, & magnitudine uehementer excellit: quippe umbram bino studio facere fertur: & crassitudine caudicis, plerasque ultra, quam sexaginta graduum orbem colligere, magna uero ex parte quadraginta. Folium pelta non minus habet: Fructum admodum paruum: magnitudine ciceris, ficci similes: quæ obrem Græci ficum eam arborem appellabāt. Pa-

rum mirum in modum fructificat, nō tantum pro ma-
 gnitudinis desiderio, uerum etiam omnibus rebus: na-
 scitur arbor hęc arca Acesinam annem. Est & alia
 arbor & magnitudine insignis, & suauitate fru-
 ctus, amplitudinēque mirum in modū præcellens: hoc
 sapientes Indorum, qui nudi degunt, cibo utuntur.
 Alia cui folium specie prælongum, simile pennis stru-
 thiorum, quę super galeis imponuntur, longitudine
 duorum cubitorum: Alia cui fructus longus, nec re-
 ctus, sed cōtortus: cibo dulcis, sed morsus in aluo, dif-
 ficultatēsque facit intestinorum: ob id Alexander ne-
 quis māderet, interdixit: Alia cui fructus similis cor-
 nis. Sunt & alia plura ijs diuersa, quę Græcia gignit
 sed nomine carent: nec mirum quicquā ex eorum
 proprietate putandum. Nam (ut quidam referunt.)
 nulla omnino arbor, nullus frutex, nulla herba simi-
 lis ijs comperitur, quę in Græcia proueniunt, paucis
 exceptis. Hebenus quoque eius regionis uernacula
 est. Huius duo genera constant, alterum materie lau-
 datum, pulchrūque: alterum uile, uitiatūque. Ra-
 rum, quod præstantius: reliquum permultum habe-
 tur: colorem commendatum, non re condita, sed sta-
 tim sua natura capescit: fruticosa est cytisi modo.
 Ferunt & terebinthum haberi, ut alij similem tere-
 bintho: cui folia, & rami, & reliqua omnia terebin-
 tho similia: fructus autem diuersus, similis enim amy-
 dalis. Nam & in Bactris terebinthum hanc esse, fer-
 reque nuces amygdalarum magnitudine: quoniam

non magnas, sed uisu similes, & suauitate amygdalis præstantiores, & ideo loci illius homines his potius uti. Plantæ autem ex quibus uestes conficiunt, folium moro simile habent, corpore autem toto rosis caninis proxime cernuntur: seruntur ordinatim, quæ propter è longinquo aspicienti, uites apparent. Palmas quoque nonnullæ partes pleraque habent. Hæc in arborum genere. Fert & semina propria, alia leguminibus similia, alia tritico, alia ordeo. Cicer enim, & lens, & reliqua nostræ regionis ibi haudquaquã habentur, sed alia quædam nascuntur, quibus edulia proxima conficiuntur: nec discerni queunt, ut ferunt, nisi quis audierit. Est & ordeum, & triticum, & genus quoddam aliud ordei syluestris, quo & panem suauem conficiunt, atque alicam bonam. Id Græcorum equi cum principio manderent, interibant: deinde paulatim, cum paleis assueti, nihil penitus ledébatur. Serunt potissimo quod orizam uocant, id semini nuncupato simile est, pistumque tanquam alica, rededitur concoctu per facile, aspectu lolij simile. Statim magna parte temporis in aqua: effundit non spicam, sed ueluti iubam modo milij, atque panici. Est enim aliud, quod Græci φεωδον, id est lentem uocabant, hoc uisu fæno græco simile est: metitur circa uergiliarum occasum. Interest etiam terræ ipsius ratione, quod quedam omnia ferat, quedam non ferat. Quippe montuosa & uitam, & oleam, & nucum pomorumque uniuersum possidet genus: uerum oleam ste-

rilem, & natura penè inter oleastrum, atque oleam. Item specie tota distat, & folium latius hoc, angustius illo. Hæc in India. In regione autem Aria dicta, spina est, ex qua la chryma gignitur, illyriæ similis tam uisu, quàm olfactu: hæc ubi sol illuxerit, defluit. Quin & alia multa præter hæc nostratia tum agris, tum annibus proueniunt. Alijs locis spina candida nascitur ramis ternis, ex qua regulas, atque baculos faciunt: succosa, humoris lactei, fungosaque est. Herculaceam hanc appellant. Est etiam aliud, stirpis humilis: magnitudine quidem raphani, folio uero tam magnitudine, quàm forma lauro simili: id qui comederit protinus moritur. Quocirca ubi equi adessent, nunquam eos à manibus laxabant. Codrosiæ prouinciæ nasci quiddam folio laurino referunt, cuius quantulumcumque iumenta comedisent, mox interibant: similiter affecta distentaque, atque illi, qui morbo comitali uexantur. Aliam autem esse spinam, folio nullo, radice singulari: aculeum potissimum quoque in nodo gerentem, quo fracto, aut attrito, succum lacteum multum effluere, qui cæteris omnibus animalibus cæcitatem insert. Homines autem.

Quibusdam item locis herbam quandam exire sub qua serpentes minutos admodum conatos manere: quorum ictu, moriendum protinus esset, cum herbam quisquam aggressus fuerit. Quin & à palmis incoctis strangulari, qui comederit: idque postea

postea perspectum. Sed huiusmodi uires, tam animalium, quàm plantarum, uel apud alios forsitan comperiri possint.

¶ Arbores odoratæ ubi nascantur, & quæ sint. Quid ferat septentrio. Item quid quoque loco proueniat. Quid in Creta, Rhodo, Lycia, Ponto, Propontide. Quid Thmolus, Olympus, Ida, quidq; multi alij montes ferant. Quæ in toto orbe loca ad Naualem materiam.

CAPVT VI.

I Nter plantas autem omnium maxime superfluant, plurimùmque à reliquis distant, quæ in Arabia, Syria, Indiâ que odoratæ nascuntur: Ut thus, mirra, casia, laser, cinnamomum: quot quot alia huiusmodi, de quibus alio uolumine plene retulimus. Ergo plagis ad exortum, meridiemque uergentibus, & hæc ipsa peculiaria, & alia his plura proueniunt. At uero septentrionem uersus non ita est: nihil enim èffatu dignum narratur, præter cõmunes has arbores, quæ & loca frigida amant, & apud nos quoque reperiuntur: ut pinus, robur, abies, buxus, castanea, tilia, reliquæ similes. Nihil enim præter hæc aliud habetur, sed potius ex humilibus quædam, loca argentia querunt, ut febrifuga, absinthium. Item quæ radice, succo medentur, ut ueratrum, agitatoriu, scamonia: cuncta ferè, quorum radix expetitur.

Quedã enim in Ponto, ac Thracia gignuntur: quedã circa Oetam, Parnasum, Pelium, Ossam, Partheniũ. Multa etiam in Arcadia, & agro laconico exeunt: nã ea quoq; regio medicaminibus scatet. At odoratorum nihil in his penitus, cõsecratice excepta, quæ in Illyride, & arca Adriã prouenit: & laudata quidem, ceterisq; longe præstantior. Verum in feruidis, meridianisq; locis, uelut ex opposito, copia odoratorum habetur. Cupressum quoque loca feruida magis habent, ut Creta, Lycia, Rhodus. At ex ijs, quæ mansuescere possunt, laurum, myrtũ, quæ minime in frigidis durare affirmant, minúsque myrtum: argumentoque capiunt, quòd in Olympo laurus multa, myrtus nulla omnino: in Ponto autem toto neutra est: quam summo studio, omniq; solertia serere conantur ad usus religionis. Fici tamen multæ, magnæq; & punice, ample opacitatis habentur: quin & piri, & mali permultæ, ac uarij generis, maiorem in modum: bonæq; frugis, & uernæ, præterquam si quæ scrotinæ. Ex syluestribus uero robur, ulmus, malus, & similes: sed pinastrum, abies, atque picea desunt, & omnino quæ tedam in sese gerunt. Humida hæc autem, & multò deterior sinopensi: quapropter non multus est eius usus, nisi ad ea, quæ sub diuo. Hæc circa Pontum, aut certe locis quidem eius quibusdam haberi nouimus. In Propontide uero, & myrtus, & laurus montibus, multis in locis prouenit: sed fortasse sunt etiam quæ locorum propria poni debeant.

beant, quippe cum singula (uti retulimus) diuersa secundum materiam habeant: non solum quò leandem meliorem, deterioreme possideant, uerum etiam quòd ferant, nec ne: Ut Thmolus, Olympusque mystus nucem, & castaneam plurimam ferunt: item uitem, malū, punicā. At Ida, quibusdā earū caret: quibusdā prarris habet. Et circa Macædoniā, & Olympū piericum, quædā earū cōperiūtur, quædā minime: in Eubœa uerò, & circa Magnesiā cuboicæ multæ quidē habētur, è reliquis autē nulla: nec circa Peliū, nec reliquis montibus tractus istius. Quin & ad naualem materiem locus ibidem exiguus est, & omnino in uniuerso terrarum orbe. Quippe cum Europe, Macædonia, & Thracia, & Italia tantum habere uidentur: Asia uero, Cilicia, Sinope, Amysus, adhæc Olympus, & Ida, uerum nō multum. Cedrum enim Syria gignit, eaque ad triremes utuntur. Et ea uero, quæ aquas adamant, ac secus fluuios degunt, pari modo intelliguntur.

¶ De platano, & Algarum generibus, ac bryo: item de marinis, quercu, & abietæ, & uite, & ficu, & palma. CAPVT VII.

Platanū enim esse in Adria negant, præterq̃ circa Diomedis delubrum: inq̃: uniuersa Italia raram esse affirmant, quanq̃ multi, magniq̃: fluuij utrobq̃: diluunt: sed locus planè recusare

sare uidetur. Dionysius tyrannus maior, ambitiosus contendens in Rhegio cōseuit in hortis eas, quæ nūc in gymnasio stant, nec ullam magnitudinē capere possunt: contrā, alia loca platanum habent plurimā, alia ulmo & salice scotent, alia tamarice, ut Hemus. Hæc igitur, quemadmodum diximus, locorū propria poni debent pariter in syluestribus, atque urbanis. Cæterum in quibusdam fieri forsitan potest, ut ager cultu diligentissimo adhibito ferre queat: quot uel nunc, & animalium, & plātarum quibusdā conuenire uidemus. Summam uero differentiam nature arborum, & ad summam plantarum existimandum, ut inter prima retulimus, quod alia terrena, alia aquatilia ex plantis quoque, ut ex animalibus constant. Etenim non solum in paludibus, lacubus, fluuijsq; uerum etiā in mari materie quedā proueniunt humiles, & in extero etiam arbores. Quippe in hoc nostro exigua omnia nascuntur, & nihil ferè super mare emicat: at in illo, & hæc eadem excedūt, & alia de arboribus maiora lōge assurgūt. Nostri itaq; tractus euidentissima cōmunissimāq; algarū gñā sunt: ignotiora uero, & maxime propria ratione locorū, abies, ficus, quercus, uitis, palma. Horum alia iuxta terram, alia pelagica, alia ambobus locis communia: & quedā multigena, ut alga, quedam unicum genus sortita. Nam algæ quoddam genus, folio lato, colore herbido est, quod porrum quidam appellant, alij cingulum: radice hirsuta, extrinsecus squamata, intrinsecus longa admodum, crassaque

crassâq; plene cepige hys non absimili: Aliud folio cri-
 nito, terræ ipsi adherens, sæpè que à mari tantum allui-
 tur: alterum altius degit, nascitur quidem in mari ex-
 tero circa Hæralis columnas, mira magnitudine, lati-
 tudinè que, ut ferunt, amplius, quàm ut manu apprehē-
 di possit. Fertur hoc ad mare internum fluxu extrin-
 secus, porrumq; id appellant: ànuum esse aiūt, & na-
 sci uere desinente, uigere æstate, minui autumno, in-
 terire atque decidere hyeme. Quin & reliqua omnia
 nascētia de teriora, obscuriorâ que hyeme fieri. Hæc
 itaque ceu terrena circa mare deprehenduntur: alga
 uero proueniens in alto, quam spongijarij pelagicam
 deserunt, in Creta insula iuxta terram, super saxa, plu-
 rima, optimâ que prouenit: qua non solum uittas, sed
 etiam lanas, uestesq; inficiunt, & quandiu recens in-
 sectio sit, color lōge purpuram præstat. Gignitur par-
 te aquilonia tū copiosius, tum melius, ut etiâ spōgie,
 reliquâq; similia. Sūt alia graminibus proxima, q̄ppe
 folio simili, & radice geniculata, lōga, oblique adhe-
 rente, modo graminis, & caule calamaceo, ut gra-
 men, magnitudine alga multo minora. Est aliud bryū
 dictum, folio coloris herbidi, amplo, nec lactucis
 dissimile: rugosiori tamen, & ueluti contracto: ca-
 ret caule. Sed ab uno initio plura folia huiusmodi ex-
 eunt, & rursus ab alio. Nascitur super lapides, ficti-
 liâ que iuxta terram. Et minora quidem hæc fermè tra-
 duntur. Quercus autē, & abies terrena quidē ambæ
 spectantur: nascuntur uero sup lapides, atque fictilia: ca-
 rent

rent radicibus, sed modo patellarum adherent. Foliis ambabus uelut carnosum, oblongius, crassiusque: & abietis crassius, frequens, nec leguminum siliquis ab simile: concavum intus, nec quicquam intra se continens: quercui tenue, ac potius tamaricis: color ambobus accedens ad purpuram: forma tota abietis erecta, quercus flexuosior, atque in latitudinem magis ampliata: ambæ uel multicaules fiunt, sed simplicior abies: rami abieti, longi, recti, solutique: quercui breuiiores, contortiores, spissioresque: magnitudo tota ambabus cubitalis, parumue altior, uerum maior, (ut simpliciter dicam) abieti. Quercus uel ad lanas inficiendas utilis mulieribus: ramis adnexa pendent pleraque animalium testigerorum, subter alia quedam cauli ipsi adherent: ad quedam tota obesa ingrediuntur millipeda, & alia quedam generis eiusdem, bestiola, quodque polypi speciem gerit. Hæc itaque terrena, contemplatue consistant facilia. Quidam autem uel alteram quercum nascentem in alto referunt, quæ etiam fructum fert, & glans eius commoda est. Quin & alias magnitudine insignes quasdam compertas homines nantes, sequi summergentes referre, traditur. Vitis utroque nascitur loco: Nam & terræ proxima, & pelagica est, & maiora fert folia, sarmeta fructumque. Ficus folio caret, nec magnitudine prestat, color cortici puniceus. Palma pelagica est, caudice admodum breui, uirgis rectis ferè, quæ subter exeunt: nec in ambuu, sicut rami uirgarum, sed uelut in latitudinem sigillatim continuat,

te, nonnunquã etiã inter sese differentes. Virgarum autem, seu surculorum ipsorũ similis natura quodãmodo est, folijs spinarũ acanicarum ut soncis, atque similibus. Hi tamen erecti, nec quemadmodũ illa, circũ flexi, & folijs à mari corrosi: nã eo, quòd medius caulis transmeat per totum, reliquũ quoque aspectus proximum est: color his & caulibus, atque uniuersæ plantæ ruber intense, atque puniceus. Et ea quidem, quæ hoc in mari proueniunt, tot esse uidentur. Spongia nãq; quæ & physisæ uocatur, & quicquid eiusmodi, naturam alterã planè sortiuntur. In extero autè circa Gaditanum fretũ, porrum (ut retulimus) nascitur, & ea quæ in lapidem transfigurantur, ut thymũ & quæ lauriformia sunt, & reliqua.

Capud mare rubrum in Arabia nullam arborẽ prouenire præter spinam sitientem: idẽmque mare beluis plenum, plurimãsque habere canicadas. De plantis, & arbusculis miræ naturæ: de quæ magnis arboribus in insulis, quas æstus operit. Item circa Persidem magnas esse arbores.

CAPVT

VIII.

Ari aut rubro uocato in Arabia paulo à Copto superius, arbor nulla in terra prouenit, præter spinam, quæ dispas uocatur, & hæc rara propter seruores, & aquæ penuriam: quippe nõ nisi quarto, quintoque anno pluit, & tunc impetuose, & breui tempore. At in mari nimirum exeunt, easq; laurum,

laurum, & oleam appellāt: laurus arie similis ex toto est, olea folio tantum: fructum olea proximū his nostris oliuis parit, & lachrymam emittit, ex qua mediā sistendo sanguini medicamentum componunt, quod fieri laudatissimum solet. Cum autem aquæ plures ināserint, fungi iuxta mare quodam in loco erūpunt, qui sole tacti in lapidem commutantur. Mare hoc belluis refertum, plurimasq; caniculas habet: in tantū, ut nare tutum non sit. In sinu autem Heroo cognominato, ad quē descendunt Aegyptij, laurus est, & olea, & thymum: uerum nō uiridia, sed lapidis specie parte à mari eminēte, similia tamen uiridibus tam folijs, quā germinibus. Colos quoque floris in thymo, tanquam nondum perfecte floruerit, liquidò deprehenditur. Lōgitudō arbuscularum cubitorum ternorum est. Qui uero ex Ināia missi ab Alexādro nauigarunt, plātas marinas, quoad in aqua sint, colorem algæ minutæ habere: cum uero exēptæ, ad solem ponuntur, mox sali similes fieri narrauerunt. Iuncos quoque lapides apud mare id prouenire, quos nemo uisu à ueris potuit discernere. Eo mirabilius referunt nasci arbusculas quasdam, colore cornu bubuli, ramis asperas, & cacuminibus rubētes, quas cum compressius tractantur, frāgi, & igni iniectas, ut ferrū exardescere: restinctas tamē trāquillari, ac eundem colorem seruare. Insulis autem quas operit æstus, arbores nasci ingentes, magnitudine platanorum, populorumq; altissimarum: & contingere, ut cum æstus inuasit, reliquæ omnes tote integantur,

maximarum

maximarum uero examina extent, ad que naues re-
 ligentur: cumq; aestus recesserit, ad radices equo modo
 annecti possunt. Folia arboribus Laureæ dicunt: florē
 uiolæ, & colore, & odore: fructum magnitudine
 oliuæ, & hunc odoris admodum boni: folia nunquam
 decidere, florem & fructum primo autumnō nasci,
 uere defluere. Alias quoque uisas in eodem mari sem-
 per folia retinentes, & fructum lupino similem feren-
 tes retulerunt. Circa Persidem Carmanie contermina-
 nam, qua maris aestus fieri solet, arbores magnæ simi-
 les potulacæ tam forma, quam folijs spectantur, fru-
 ctum plurimum ferentes: amygdalis similem extrinse-
 cus, interna uero singulis quasi connexa inuolutan-
 tur. Subroduntur istæ arbores omnes à mari parte me-
 dia, stantque radiabus polyporum modo: cum enim
 aestus recesserit, omnia inspici possunt. Aqua uero nul-
 la omnino eo in loco est. Riuus namq; aliqui relinquun-
 tur, quibus nauigant, qui & ipsi maris particulae sunt.
 Quamobrem constare quidam existimant, quod ipso
 mari aluntur, non aqua: præterquam si quid è terra
 stirpibus attrahant. Quod tamen & ipsum falsum es-
 se haud dubie intelligi potest, quippe cum ne in pro-
 fundum quidem radices descendant. In totum genus
 idem mari, atque terra nascentium esse uolunt: & ma-
 rina quidem pusilla, & ficus specie prouenire: terre-
 na uero magna, atque uiridia, floreque odorato, &
 fructu modo lupini.

De arboribus, quæ in Tylo insula, quarum nonnullæ lanigeræ sunt. De plantis, quæ in amnibus, paludibus, stagnisq; proueniunt: deque Papyro, Sari, Mnasio

CAPVT IX.

IN Tylo autem insula, quæ in sinu Arabico est, parte ad orientem spectante, tanta arborum multitudinē esse affirmant ubi æstus recesserit, ut locus frequentissimo uallo munitus relinquatur: atque his omnibus magnitudo, quæ fico: flos odore excellens, fructus ingustabilis, & uisu lupino similis. Lanigeras quoque arbores multas eandem insulam ferre proditum est: his folia uitigena gerere, uerum minora, fructum nullum. Id in quo lana continetur mali amplitudine cerni, uernum nascens compressum, cum tempestiue maturitatis sit, aperiri: & lanam excipi, qua telas texunt, alias uiles, alias pretiosas. Hoc idem & in India (sicut dictum est) & in Arabia fieri asseuerant. Esse etiam alias arbores flore uiolæ matronalis affirmant, uerum sine odore, magnitudine uel quadruplo uiolæ maiore. Est & alia quædam arbor foliosa rosæ modo, florisq; rosæ: hunc noctu comprimi, solis exortu aperiri, meridie in plenum expandi, uesperiterum colligi paulatim, noctuq; concludi: incole eum dormire tunc dicere assolent. Quin & palmas & uites, & genera nucum, pomorumque, & ficos, quibus folia nunquam decidunt, nasci eadem in insula affirmant. Aquam celestem fieri quidem, sed non ad

ad fructus usui esse, sed fontes in insula esse permul-
tos, quibus omnia rigentur: & eam aquã frumentis,
arboribusque magis prodesse: qua de causa, post plu-
uiam protinus hanc persundunt, quasi illam abluere,
atque abstergere uelint. Et arbores quidẽ maris exte-
ri, quæ hæcenus exploratæ habentur, tot ferè esse cõ-
stat. De ijs autem, quæ in amnibus, paludibus, stagnis
q; proueniunt, deinceps dicendum est: quæ locis huius-
modi degant, tribus generibus consumari omnino
uidetur. Sunt enim alia arbores, alia ueluti herbacea,
alia frutetia. Harundinem, gladiolum, fleũ, iuncũ,
butomium, quæ omnibus ferè fluuijs, locisq; eiusmodi
cõmunia sunt: nonnusq; & rubi, & paliuri: & arbo-
res, ut salix, populus, platanus: quædam usque adeo,
ut aqua occultentur, quædam ut parum excedat: quo-
rundam radices, & caudicis aliquid tantum in aqua,
reliquum totum corpus extrã patefit. Hoc enim sa-
lici, alno, platano, tiliæ, deniq; omnibus aquarũ auidis
euenit: quæ & ipse omnibus ferè fluuijs cõmunes cer-
tò intelliguntur. Nam & in Nilo platanus prouenit,
non tamen multa, atque etiam populus est rarior: at
fraxinus, & quæ bubula fraxinus cognominatur,
plurima est. Quæ itaq; in Aegypto nascuntur, in to-
tum quidem numerosiora utique sunt, quàm ut mem-
bratim enumerari queant. Cæterum (ut simplici, ac
absoluta ratione agamus) omnia cibo idonea, succos
que dulces habentia perapiuntur: sed prestare dulce
dine, copiãque alimonie tria illa uidentur, Papyrus,

& quod uocatur Sari, & tertium, quod Mnasiū ap-
 pellant. Nascitur papyrus non in altitudine gurgiz-
 tum, sed propè intra duo cubita, nonnusquam etiam
 minus: crassitudine radicis qua uola uiri robusti, lō-
 gitudine super dena cubita prouenit: super terram
 ipsam radices obliquas, tenues, densasque in limum
 demittens sursum, quos papyros dixere, profert,
 triquetros, angulatos, magnitudine quaternorū fer-
 mē cubitorum, coma inutili, exilique fastigiatos: fru-
 ctus nullius foecundos, hōsque ex multis partibus mit-
 tit. Radicibus pro ligno utuntur, non tantum ignis
 gratia, sed ad uasa quoque plurifariam faciendā.
 Quippe materiem amplam, probāque præstant.
 Papyrus ipse ad plurima utilis, etenim ex eo nauigia
 faciunt, & è libro uela, tegetēsque texunt: & ue-
 stem quandam, atque stragula, ac funes, aliāque
 plura. Et quidem externis hominibus chartæ euiden-
 tissimæ habentur: sed summam, frequentissimāque
 opem, & in re cibaria præstat. Omnes enim in-
 cole, & crudum, & elixum, & assum manducant,
 & succum deuorant: manducamentum autem expu-
 unt. Talis papyrus est, talēsque usus præbet. Nasci-
 tur & in Syria circa lacum, quo & calamus odora-
 tus: unde & Antigonus in re nauali funes fecisse
 proditur. Sari in aqua prouenit, circa paludes, pla-
 nāque ubi amnis recesserit: habet radicem prædurā,
 flexuosāque: ex qua, que saria uocant, exeunt: his
 longitudo duum cubitorum, crassitudo pollicaris.

Triangulum

Triangulum id quoque papyri modo, & comam similem gerit: qui manducant, eius quoque māducamentum expuunt. Radice fabri ferrarij utuntur: carbonem enim optimum facit, propter ligni duritiā. Mansium herbaceis annumerandum, itaque usum nullum exhibet, præterquam in re cibaria. Dulcedine quidē præstare tradita hæc sunt. Nasceitur etiam aliud in paludibus, stagnisque, quod terram minime attingit: natura lilijs simile, sed foliosius, & folia inter sese quasi uno condita uersu, color uiridis admodum: usus eius medicis ad mulierum profluvia.

¶ De faba, loto, & corsio loti radice, & malinathalla.

CAPVT X.

Aba in paludibus, stagnisq; exit. Caulis eius, qui longissimus, quaterna cubita perficit: crassitudo digitalis est, similis calamo molli, non geniculato, rimas intrinsecus habet tendentes per totum lilijs modo: caput super hunc fauo orbiculato uestparum non absimile. Inque singulis cellis singule fabæ continentur paululo super id eminentes, multitudine plurimum terdenæ: flos duplex, quàm papaueris, color roseus in plenum caput: super aquam folia ad singulas fabas amplexa exeunt: fabam quamque conterenti amarū illud, ex quo pilula fit, inflexum patescit. Fructus ita se habet. Radix crassissima, harundine plenior, rimas simili ter, atque caulis habens: manditur, & cruda, & elixa, et

lz ij   assa,

*assa: eoque cibo, qui incolunt paludes, utuntur. Nasci-
 tur itaque sponte uel plurima: ceterū, & seritur in
 limo, paleis large admistis, ut descēdat, incorruptaq;
 maneat, sicq; fabeta faciunt. Sin autem semel appre-
 henderit, perpetuò manet: radix enim ualida est, nec
 procul harundinum stirpibus, uerū spinis subhorrēs:
 quā obrem crocodilus eam refugit, ne occurrēs oculis
 offendatur: quoniā acute nō uidet. Nascitur hæc eti-
 am in Syria, Ciliciaq; sed tractus ipsi non plene confi-
 ciunt. Et circa Toranam agri calcidici quodam in la-
 cu exit, magnitudine mediocri, ubi & percoquitur,
 & p̄ficitur, & in plenum fructificat. Qui lotus uoci-
 tatur, planis parte maxima prouenit, cum rura inun-
 dātur: huic natura caulis similis fabæ, & fructus eor-
 dem modo, uerum minores, graciliorēsque. Nascitur
 fructus in capite, modo quo in faba, flos candidus, li-
 lijs foliorum angustia proximus: multi, ac densi promi-
 scui exeunt. Sole occidente se comprimunt, capūtque
 integunt, ad ortum aperiuntur, & super aquam as-
 surgunt: idque facit dum caput perficiatur, florēs-
 q; defluant: capitis magnitudo quanta papaueris ma-
 ximi, & percingitur incisuris non alio modo, quā
 papauer: nisi quòd in his fructus frequentior habe-
 tur, qui milio non absimilis est. In Euphrate caput, flo-
 rēsque mergi referunt, atque descendere usq; in me-
 dias noctes: tantūmque abire in altum, ut ne demissa
 quidem manu capere sit: diluulo deinde redire, &
 ad diem magis. Sole oriente iam extra undas emer-
 gere,*

gere, florem q̄; patefacere: quo patefacto amplius
 insurgere, ut planè ab aqua absit alte. Aegyptij capi
 ta ipsa acervis putrefaciunt, cumque tegumenta pu
 truerint, in flumine lauando separant fructum, &
 siccantes, pinsentesq̄; panem faciunt, eoque cibo
 utuntur. Radix loti corsium appellata, rotunda est,
 cotonei mali amplitudine, cortice nigro, quali nux
 castanea tegitur: corpus internum, candidum, eli
 xum, assùmque in specimen albuminis uertitur, gra
 tum cibus: manditur etiam crudum, sed gratius deco
 ctum, seu aqua, seu pruna. Quæ non nisi in aquis cõ
 periri queant, tot ferè explorata habentur. Locis au
 tem arenosis, haud procul à fluuio nascitur terrenū,
 quod malinathallam appellant, figura rotundum, ma
 gnitudine mespili, sine nucleo, sine cortice, folia ut
 gladiolus mittit. Hæc incolæ legentes in brito ordea
 ceo decoquunt, dulcía admodum efficiuntur, hisque
 pro bellarijs utuntur. Omnia nascentia inibi bobus,
 pecoríque cibo idonea sunt. Sed inter omnia genus
 quoddam præstantius stagnis, paludibusque exori
 tur, quod & uiride pascit, & siccatum bobus hye
 me præbetur. Est etiam aliud frumentis sponte inter
 nascens, quod cum syncerum à frumento secreue
 rint, leuiter pinsentes, hyeme, solo humescente se
 runt: editum metunt, & siccant, atque ita bobus, e
 quis, iumentisq̄; id quoque cum fructu subnascen
 te, pabulo præbent: fructus magnitudine sesamæ, ro
 tundus, colore uiridis, bonæ frugis maiorem in mo
 dum.

dum. Hæc ferè superuacua in Aegypto notari possunt.

Fluuiorum singuli quid priuatim ferant. De tribulo, ac plantis lacus Orchomenij, quæ sunt salix, oleagnus, sida, harundo tibialis, gladiolus, phleum, tipha, mentiflora, icma, ipnum.

CAPVT

XI.

Fluuiorū singuli priuatim aliqd ferre uidentur, ut & loca terrena: Nec enim tribulus in omnibus, nec ubique erūpit, sed palustribus fluminum tantū: altitudine cū profundissima quinzorū cubitorum, aut paulo profundiore, ut in Strymone fluuio. Tanta penè & harūdo, & reliqua prodeunt: nihil autem eius excedit, præterquā ipsa folia inflexa quodammodo, & occultantia tribulum. Tribulus ipsemersus in aquam, pronus ad inum uergit: folio amplo ad effigiem ulmei, pediculo admodum longo, caule parte summa quidem crassiori, unde folia. fructusque dependent: inferna autem gracilior, continue usque ad radicem capillamenta quædam indidem exorta gerente, quæ maxima ex parte aduersa inter se congruunt: nonnulla etiam discrepant, subius ab radice ampla exeunt, superiora assiduè ad minus, minusque procedunt, ut postrema omnino exigua sint, & differentia magna ab radice ad caulem exultet: pleraque lateralia germina

mina insurgant, quippe terna, quaternaq̄: quorū ma-
ximū assidue, quod ab radice propius absit, tū quod
post id sequitur, & reliqua deinceps pro ratione.
Germen ipsum, quod latere promitur, uelut caulis
alter est. Primo quidem gracilior, sed folio, fructū-
que similis: fructus niger, durūque uehementer: ra-
dicem quantam, qualēque habeat, querendum. Ta-
lis natura tribuli est: nascitur semine decedente, ger-
menque in uere suum emittit: radicem alij annuam,
alij diuturniorem affirmant, & caulem ex ea ori-
ri. Hoc igitur querendum proprium, præter ea,
quæ reliquis insunt. Capillamenta illa cauli adna-
scentia intelliguntur: hæc enim nec folia, nec cau-
les esse uidentur: nam lateralis quidem ipsa germi-
natio communis harundine, alijsq̄: habetur. Propria
itaque priuatè, cōmunia publicè contemplari cōgruū
est. Quin & secundum loca diuidendum, ut si alia
palustria, alia lacustria, alia fluuialia potius sint, aut
etiā omnium locorū cōmunia: & quænam in humido,
ac sicco eadem nascatur, & quæ in humido tantum:
utq̄: simpliciter agam, ad ea quæ uolumine primo ex-
posuimus cōmunissime digerendū est. Lacu itaq; Or-
chomenio arbores, materieque humiles ille proueni-
unt, salix, oleagnūque, oleæ, amerinæq̄: specie præ-
fert, sida, harūdo tibialis, & reliqua, gladiolus, phle-
um, tiphæa. Ad hæc mensiflora, icma, & quod ipsum
appellant. Quod enim lemna uocatur, altius mergi-
tur in aqua. Horum reliqua quidem explorata habē-
tur.

tur. De oleagno, sida, mensiflora, icma, ipnóque, quæ alijs quoque locis forsitan proueniunt alijs appellata nominibus, referre debemus. Est oleagnus natura fruticosa, nec cæteris amerinis absimilis folio: Figura quidem proximo cæteris, sed molli, ut malus, lanuginosóque: flore populi albæ, uerum minori, fructu nullo. Nascitur plurima super insulas fluitantes. Sunt enim & in eo quædam fluitantes, ut in Aegypto circa paludes, & in Thesprotide, alijsque stagnis, sed illæ minus aqua implentur. Talis est oleagnus. Sida specie papaueri similis est: tale etenim caput gerit, nisi quòd amplius: ad portionem magnitudine mali tota amplitudo, nec nudum, sed candidis membranis intectum: hisque forinsecus folia herbescentia proxima rosis adhuc in calice contentis, quæ terna se applicant, apertum grana rubra ostendit: figura non modo papaueris, sed orbiculata, exigua, nec multo milio maiora. Saporem dilutum quendam ut triticum, reddit: crassatur æstate, pediculo paruo annectitur: flos calici rose similis, sed maior, et fere duplex magnitudine. Hunc itaque, & folium super undas emicare affirmant: mox cum defloruerit, fructusque compilatus sit, magis in aquam declinari, demum terrâ attingere, fructumq; fundere. Fructificare autem in lacu tria, hoc & butomû, & phleum, proditû est: fructum butomi, nigrû dicunt, magnitudine si de proximum. Phlei anthellam uocatam, quo ad lixiuium utuntur, id placetaceû quoddâ est, molle, rubidum:

rubidū: & phlei uero, & butomi fœmina sterilis est,
 ad nexus utilis, mas inutilis. De icma & mensiflora,
 & ipno querendum. Peculiare inter hæc maxime ti-
 pha est, partim quia folio caret, partim quia non ut
 reliqua radice numerosa adheret: nam illa deorsum
 uersus non minus urgent, utrésque intendunt: potis-
 simo gladiolus sicut etiam gramen: qua de causa diffi-
 cile hæc intercunt, & omnino genus eiusmodi uniuersum
 diuturnius est. Radix gladioli plurimum inæqua-
 litate à cæteris distat, quòd pars quædam crassa carno-
 sâque sit, quædam gracilis, atque lignosa. Quin &
 germinatione, generationeque refert: Nascitur enim
 de ramacco illo radix altera tenuis, iuxta latus: deinde
 caro rursus in eo cõglobatur, ex qua sese caulis pro-
 mit, in quo positum germen est. In profundum quoque
 radices eodem modo demittit: quamobrem omnium
 maxime mori contumax, euelliq; difficilis est. Proxime
 ferè gramen è geniculis oritur: radices enim genicula-
 tæ, atque è singulis germen sursum, radix subtus erū-
 pit. Pari modo, & spina quæ ceanothos appellatur
 germinat, uerum huius radix non harundinosa, neq;
 geniculata est. Hæc prolixius propter suam affinita-
 tem placuit explicari. Vtroque autè loco, id est & ter-
 ra & aqua, salix, harundo (excepta tibiali) gladio-
 lus, tîpha, phleum, butomum exeūt: Sida in aqua tan-
 tum: De tîpha ambigitur. Maiora autem melioraque
 semper inter utroque loco nascèntia, quæ in aqua exe-
 cunt esse affirmant. In sulis quoque fluitantibus non-
 nullæ

nulla eorum prouenire, ut gladiolum, butomū, phleū: ita ut partes easdem omnino seruent. Cibo idonea ex nascentibus lacu, sida, & ipsa, & folia ouibus, germē suis, fructus hominibus: phlei, tūphæ, butomiq; pars tenera ab radicibus proxima est, ut quā pueri paruuli potissimo mādunt. Radix sola phlei peudibus pabulo est: cū autē squalor uiget, nec humor, q̄ perlueret, cacumina, incescit, omnia squalent, quæ stagnis degūt: sed præcipue harundo, de qua utique indicandum restat: nā de cæteris ferè omnibus satis iam dictum est.

¶ De harūdinibus, quarū genera duo, dēq; sagittaria, quæ appellatur à quibusdā cretici. Ca. XII

Arūdinis duo genera tradūt, tibialē, & reliquā. Quippe unū genus reliquæ deprehēdi, sed inter se inuicē firmitate crassitate, tenuitate, exilitatēq; Crassā, & ualidā uallatoriā uocant: alteram autem texilem. Nasci texilem super insulas fluitantes, uallatoriam in comythis. Comythes uocant ubi aceruata harūdo, implexāq; mutuo radicum raptu sit: quod sit locis stagnorum, ubi tellus pinguis, letāq; est. Nōnūquā etiā ubi tibialis, uallatoriā gigni: longiorē quidem, q̄ reliqua uallatoria, sed uermibus erodendam. Huius differentias eis tradunt. Tibialiū: quandam nono anno prouenire nonnulli uolunt. Hūc quoque ordinem generandi statuunt, quod error est. In totum enim aucto lacu enascitur. Sed quoniam id superiori tempore nono anno potissimum euenire uideretur,

deretur, ortum quoque harundinis talem esse crediderunt, euentum fortuitum pro ordine certo capientes. Gignitur uero copiosior, meliôrque, cum post imbres frequentes biennio, cum minimum aqua permanfit: quod maxime posteriori tempore factum meminere, cum in faustum illud Cheroniæ accidit: quippe ante hoc annis pluribus lacum altitudinem extendisse, post, ubi uehemens pestis inuasit, impletum quidem affirmant: sed cum inundatio non mansisset, sed hyeme decreuisset, sic & harundinem prouenisse. Fertur enim, uideturq; aucta altitudine lacus, duranteque inundatione crassari harundinem: & fieri crassatam quidam armamentariam, bombyciam uero, cum non aqua permanferit. Generationem itaq; talem tradidere. Distare autem à reliquis harundinibus armamentariam (ut in uniuersum capiamus) præstantia quadam nutritionis naturalis confirmant: quippe plenior, carnosior, in totumq; facie foemina lasciuiorem spectari: etenim folium amplius, candidiusq; habere & minus lanuginis, quam ceteræ: quasdam etiam omnino nihil habere, quas & nomine spadonũ appellat. Hinc paria optima fieri quidam affirmant, sed pauca tamen in opere bene succedere: cædi tẽpestiue solitas, usq; ad Antigenede, cum adhuc simplicius tibia uterentur sub arcturo, mense septẽbri: quippe sic cæsas plerisq; quidam post annis utiles esse incipere, multaque interim exercitatione sonandi indigere, sed ora linguarum comprimi, quod erat illis theatrorum moribus utilius: sed
postquam

postquam uarietas, fictioq; accessit, caesura mutata est. Cedunt enim nostra etate, mēse Maio, & Iunio, quasi paulo ante solstitium uel sub ipso solstitio: & fieri utiles in trimatu referunt, & breui exercitatione egere linguasque disiectu delecti: quod his necessarium est, qui sonos fingant, & multifariam flectant. Hæc armentariæ cedende tempora tradunt. Preparatio uero, & cōfectio hunc in modum fieri solet: Cum collegerint, hyeme sub diuo exponunt suis uestitam tunicis, uere autem dispoliatam, attrituque expurgatam, soli expandunt: æstate posthac concisam in internodia, rursum sub diuo, ad tempus quoddam exponunt, relicto internodijs superiori geniculo. His longitudo palmo nunquam minor: optima ex internodijs ad parium constructum, media totius harundinis mollissima paria gerunt, quæ aduersum germina exeunt: durissima, quæ proxima radici habentur. Linguis eodem internodio exemptas congruere, cæteras esse discordes: proximam ab radice leuam poni, dexteramque germina uersus pateat, inciso duas in partes internodio. Os lingue utriusque secundum calami incisuram faciunt, & si quo alio modo lingue conficiantur, nõ satis eas congruere. Talis preparatio, atque cōfectio est. Nascitur plurima inter Cephisum, & Melanã. Pelecania locus hic nominatur: huius quædam partes Chytri uocati, lacus altitudines sunt, quibus harundinem laudatissimam prouenire affirmant. Quin & quo Probactia dicta defertur. Is autem annus est ex Lebadea perfluens

fluens. Sed omnium optima nasci creditur circa Oxæā Campen uocitatam. Locus hic Cephisi hostium est, uicinus ei campus pinguis, & hilaris, quem Hippiam uocant. Est etiā alius locus aquilonius Oxæe Campe Boëdrias nomine, quo etiam ipso nobilem harundinē nasci assueuerant. In totumque ubi crassum, letum, fœcosumque solum sit, Cephisusq; se permiscet, atque etiā alitudo lacus ampliatur, harundinem optimam oriri. Nam circa Oxæam Campen, & Boëdriam, hæc omnia comperiuntur. Quod autē Cephisus uim magnam ad faciendam harundinem laudabilem sortiatur, argumento capiunt, quod eo loco, ad quem Melas, qui uocatur, influit, quanquam locus profundus, solumque crassum, atque fœcosum est, tamen aut omnino nulla, aut uitiosa exurgit. Generationem harundinis tibialis, naturam, confectionem, quibusque differentiis à reliquis distet, satis dixisse arbitramur. Genera non hæc solum, sed plura harundinis etiam intelliguntur, que differentiis uel sensui manifestis discernuntur: quedam enim densa, tam carne, quam geniculis: quedam rara, paucisq; geniculis: & alia caua tota, quam fistulariam quidam appellant (nihil enim ferè ligni, carnisue habet) alia solida, & tota penè intus repleta. Item alia breuis, alia procera, excelsa, crassaque: & alia gracilis foliosaq; alia paucis folijs omnino: multe quedam differentiæ pro natura, usq; intelliguntur, singule nãq; ad singula utiles. Nominibus alij alijs appellat, sed cãna cõmunissima quodãmodo est, quã & frutetiã maxime

xime omnium refertur, & apud flumina, lacusq; potissimum nasci: plurimum tamen in quoq; genere distare inter sese aquaticas, & siccas nascentes perhibetur. Sagittaria quoq; quae cretica quidam appellant, sui generis est, nodis paucis, geniculata, carnosior omnibus, maximèq; flexum recipiens: atq; omnino obseques, quò libeat flexi calefacta. Magnas & folia differentias reddunt, quæ admodum diximus non multitudine, magnitudineq; tantum, sed etiam colore: quippe quæ laconica cognominatur, uersicolor est. Item posito ipso, atq; annexu: quædam enim ab ima parte foliorum plurima ferunt, ipsæq; perinde atque è frutice se attollunt. Quidam uel discernendum penè lacustrium esse uolunt, scilicet multa habere folia, & gladioli, phlei, algæ, butoniq; folijs similia: uerum hoc amplius scrutari oportet. Genus autem quoddam harundinis uel terrenum emigrat, quod non erigit caule, sed super terram spargitur graminis modo, atq; ita se ampliat: mascula solida est, femina inanis: quippe ad hanc mare, feminaque distinguunt. Proueniunt ex eodem fundo pluscaule, non tamen fruticant: folio non longo, sed salici simile: magnitudine præstant, atque robuste, ut uicem hastarum præbeant. Hæ circa Acesinam annè oriuntur. Omnis autem harundo uiuax est, atque adusta melius resurgit. Itemque stirpe crassa, numerosaq; est, ob id mori peruicax. Radix ipsa geniculata, quemadmodum graminis: uerum non omnes simili modo informantur, sed de harundinibus hætenus.

¶ De iunco, & Insulis fluitantibus in lacu Orcho-
menio.

CAPVT XIII.

Estat ut de iunco dicamus, utpote ge-
neri eidem annumerando: nā hic etiā
inter aquatica poni debet. Tria huius
genera sunt, ut nonnulli distingunt:
acutus, & sterilis, quē marē appellāt:

frugifer, quem atriferū uocitamus, quoniā semen ni-
grū ferat, crassior hic, atque carnosior: tertius, magni-
tudine, crassitate carnositateque insignis, qui mariscus
uocatus est. Ex his atrifer per se suo genere proue-
nit: acutus, atque mariscus eodem cōspite exeunt, quod
absurdum apparet, uisūque mirabile fuit, toto cōspite
iunci deportato: quippe pars maior steriles erant eo-
dem exortū, frugiferi autem pauci. Igitur de hoc co-
gitandum. Fructus omnino minor habetur: commo-
dior autem ad texendum mariscus, quia mollis, car-
nosusque est. Omnino frugifer in callum de regulari
furculo ipso tumescens, mox ueluti oua parit, circun-
dantes enim spicatum pediculos iunco lineari affi-
xos initio gerit: quorum summitatibus paululo late-
rales orbes uasculorum leuiter hiscentes inducit.
His semen exiguum effigie cuspidis sagittarum in-
gerit: nigrum non absimile semini herbæ ingui-
nalis, uerum exilius, radice longa adheret, multo-
que crassiore, q̄ acutus. Hæc omnibus annis moritur,
dein altera rursus à iunci cacumine defigitur: Quod
uel uisu p̄cipi facile potest: q̄ppe aliæ siccæ, aliæ uirides
demissæ

demissæ cernuntur. Caput cæpis, & geibis simile, ut
 pote quod in unum ex pluribus cõglobatũ prælatũq;
 inferius, tegumẽtisq; subrubris intectum cõstet. Ergo
 propriũ his radicibus eueniat, siquidẽ per años exa-
 rescãt, ac desuper denuo generetur. Talis iuncoorũ na-
 tura intelligitur. Sin aut, & rubus, & palurus in aq;
 uiuere possint, aut propè, ut quibusdam in locis per-
 cipitur, eorum quoque differentie iam explorata hæ-
 bentur: quippe cum de ambobus uolumine superiori
 dixerimus. In sulis autem fluitatibus, quæ in Orcho-
 meno sunt, magnitudo utique multifaria, sed quæ am-
 plissima ad ternorum ambitum stadiorum spectatur: at
 in Aegypto magnæ admodum coagmentantur, ut &
 fues permulti in eis nascantur, quos incolæ transeũ-
 tes uenari consueuerunt. Atque de aquaticis hæctenus.

¶ Vitam plantarum aquatiliũ, quàm terrestrium
 breuiorem, sicut & in animalium genere. In qui-
 busdam tum urbanis, tum syluestribus uitæ longie-
 tudinem uel famæ à fabularum autoribus traditæ
 testimonio patere, ut oleæ Athenis, in Delo pal-
 mæ, oleastri in Olympia, phagorum in Troia su-
 per tumulum Ili, platani in Delphis, atque al-
 terius in Caphis Arcadiæ, quas seuisse dicunt Aga-
 memnonem. Questio pulcherrima, an arbor ea-
 dem maneat cum caudex paulatim præceditur,
 mutaturq; uniuersus. CAPVT XIII.

DE breuitate uitæ plantarum aquatili-
 um in tantum usque fandū habemus:
 uidelicet, quoad aliquatenus in uni-
 uersum possimus exprimere. Vita
 aquatilibus breuior, quàm terrestri-
 bus est: sicut etiam in animalium genere manifesto
 sentimus, sed singulatim terrestrium enarrare uitas,
 nimirum decet. Ergo syluestres nullam habere dif-
 ferentiam rustici putant, sed omnes longæuas, nullā-
 q; esse breuem uolunt. Sed hoc quidem ipsum uere for-
 sitan putent (omnes enim uitam reliquarum longe
 superant) ueruntamen inter se distāt: quædam enim
 magis, quædam minus longæuæ, ut in genere urba-
 narum etiam deprehenditur: sed quænam sint istæ
 querendum. Urbanæ apertè differunt, eo quòd aliæ
 longæ uitæ, aliæ breuis sunt. Sed quoad simpliciter di-
 ci potest, uita syluestribus longior, quàm urbanis:
 atque omnino ijs, quæ in oppositum generatim di-
 stingui possūt, ut oleastro, quàm oleæ: & pirastro, quàm
 piro: & caprifico, quàm fico: quippe robustiores,
 spissiores, fructūque infœcundiores existunt. Vita
 autem longitudo in quibusdam tum urbanis, tum syl-
 uestribus uel famæ, à fabularum autoribus traditæ,
 testimonio patet. Nam oleam Athenis referunt, pal-
 mam Deli, oleastrum Olympiæ, fagos Troiæ super
 tumulum Ili: Sunt qui & Delphicam platanum, &
 alteram in Caphyis Arcadiæ stantem, satas Aga-
 memnonis manu dicant. Sed hæc quo pacto se habe-
 ant,

ant, indagacionis alterius forsitan interest explorare. Quòd autem summa arborum differentia sit, plene intelligi potest: uiuunt enim prædictæ, aliæque com-
 plures longo tempore. Breui profectò punica, ficus, malus, præcipue uerna: & dulcis minus, quàm acida, ut inter punicas, quæ nucleo caret interiori. Genera quoque uitium nonnulla uitæ breuis habentur: potissimò, quæ fecundissima sunt: uidentur & quæ aquis propinquæ proueniunt, minus durare, quàm quæ in siccis, ut salix, populus, sambucus. Quædam senescunt quidem, putrescuntque uelocius, sed ex eis dæ rursus latere suo germinant, ut lauri, mali, punice, & auidarum aquæ pars maior. De quibus etiam ratione quispiam quærat, eadè ne dici debeant, an diuersæ: & quemadmodum si præciso caudice, ut agricolæ faciunt, rursus germina assidue, rectèque colendo inuites, aut si in radicem usque decideris, uel deusseris (Nam hoc etiam facere solent, nonnunquam & sponte accidunt) utrum inquam ita arborem eandem dici oporteat, an alteram? Etenim si partes incrementis, & minutionibus, atque etiam purgamentis naturalibus distare assidue uideantur, sic arborem eandem esse appareat: cur enim in his potius, quàm in illis referat? Sin autem caudex potissimum ueluti essentia, naturæque arboris esse credatur, cum hic permutatur, totam quoque arborem alteram esse ratione putaueris. Nisi forte quia eadem utriq; initia sunt, idem esse posueris, Atqui sæpenumero euenit,

nit, ut & radices altere sint, permulenturque primis putrefactis, alijs denuo enascentibus. Nam eo modo quo uites omnium maxime longaeuas putant, quoniam non alias creent, sed ex se repleantur, irridenda comparatio fortassis appareat: modo caudex non perduret. Hic enim sicut fundamentum, naturaque arborum constat. Sed haec utro tandem modo dici debeat, nihil ad praesens referat opus.

¶ De uita oleae, ac uitium, quoque modo colendae uites. CAPVT XV.

Lud autem diuturnissimum forsitan sit, quod omnibus rebus durare queat, ut olea, & caudice, & germine laterali, nepotiumque procreatione, atque etiam stirpe incorrupta: uita uero unius in qua posito caudice, pro principio temporis agi mensura debeat, annis maxime ducentis consumari uideamus: sin autem credimus (quod quidam de uitibus referunt,) quod radicibus particulatim detractis caudex, naturaque tota similis, ac similifera quantumuis temporis permanere queat, haec prorsus longaeua omnium praecipue constat. Colendum autem hunc in modum censent, cum uitis iam delabi uidetur, palmites admitendum, fructumque anno capiendum. Deinde altera ex parte uitis suffodiendo radices omnes purgandum, post festucis implendum, terramque accumulandum: isto itaque

l ij anno

anno male admodum ferre aiunt, postero melius, tertio & quarto stabiliri: ferreque multas bonasq; uvas, ut non alio modo se habeat, quam cum uigebat. Cum iterum languescere incipit, partem alteram suffodiendum, colendumque simili ablaqueationis ratione, atque ita semper durare posse affirmant. Id autem anno maxime decimo fieri. Qua de causa, nec præcidere unquam eos debere, qui ita faciunt, sed per multas etates caudices eosdem durare, ut ne meminisse quidem sit, qui scuerint. Hoc igitur experientis accipientes credere fortasse debemus. Quæ autem uite longæ, breuisue sint, ijs quæ retulimus contemplari oportet.

De morbis arborum. Quiq; communes, & qui priuati sint. Quid syderatio, uerminatio, radicatio, clauus, fungus, olla, scabies, cochleæ, cradatio, ceraſta, quid in uite hirculatio. Quid Roratio. CAPVT XVI.

Orbos syluestribus accidere negant, quibus intereant, tamen eas quoque male affici dicunt: perspicuèque præcipue, cum uel paulo post germinatura, uel germinare incipientes, uel florentes, grandine uexantur, cùmque flatus frigidus, feruidusue, his eisdem temporibus successerit: tempestiuus autem hyemibus, nec si excedant, quicquam offendi. Quinimmo omnibus algorem prodesse uolunt:

se uolūt: quippe nisi alserint, deterius germinare. Vrbanis morbi plures eueniunt, alij omnibus quasi communes, aut pluribus: alij priuati per genera. Communes, uermiculatio, syderatio, radication: omnes enim ferè uermes etiam gignunt, sed quædam pauciores, quædam plures, ut ficus, malus, pirus. Minime autem, (ut simplici ratione dicā) acres, & succo humētes lateo uermiculantur, eodēque modo syderantur. Magis aut nouellis, quā uigentibus id accidere solet: et omnium maxime fico, & uiti. Olea præter uermes, qui & ficum interimunt fœtificātes in ea, clauum patitur, quidā fungū appellant, alij ollam, hoc est ueluti solis exustio: nōnunquā etiā nouellæ, propter nimiam fertilitatē intereunt. Scabies, & cochleæ adnasci soliti ficorū peculiaria sunt. Nō tamen id acādit eis ubiq; sed morbi his quoque ratione locorū euenire uidentur, quēadmodū animalibus. Nā apud aliquos scabies nullo modo infestat, ut nec circa Aeneam, ficus maxime radicationē, cradationēq; sentit. Vocant Radicationem, cū radices inarescunt, marcescuntque: Cradationem cum rami: Crados enim ramos ficulnos quidā appellant, unde & morbo nomen. Caprificus neque radicatione, neque cradatione, uel scabie infestatur, neque radicibus uermiculatur. Quædā nec suos grossos amittunt, etiam si fico inserantur. Scabies potissimo gignitur, cum aquæ parum post uergilias inceserit. Nam si multum fuerit, causa contrahendæ scabiei omnis abluatur: & acādit tunc, ut & caprificus.

eus, & grossi decidant. Vermium autem qui ficorum proprij sunt, alij ex ipsis nascuntur arboribus: alios parit, qui cerasta uocatur: omnes tamen in cerastam figurantur. Sonum edunt ceu paruuli stridoris. Ficus laborat, & si imbres nimij fuere, sic enim ad radicem quasi glabratur: quod quidem uitium aulā appellant. Vitis hirculatur, quod eius præter syderationem potissimum est, aut cum germina à flatibus fuerint abscisa, aut cum imperitia cultura fuerint lesa, aut tertio cum in supinum fuerint excisa. Roratio, quod quidam *Ψιδή* dicunt, cum uitis deflorescens irrorat, aut cum fieri solet genus affectionis, hoc est, ut acini defluant, & remanentes paruuli constent. Quaedam & cum alsere egrotant, ut uitis: oculi namque primo putate hebetantur, rursusque ex calore nimio idem euenit: etenim eorum quoque temperamentum poscunt, sicut etiam alimēti omnino. Omne quod præter naturā sit, periculosū occurrit: uulnera quoque ictusque circumfodientium magnopere faciunt, ut mutationes æstuum, aut frigorum nō tolerentur. Cum enim per luxationem laboremque debile sit, facillime à teporis excessu deuincitur. Porro, ut quidam existmant, maxima ferè pars morborum ictu iniurioso contrahitur. Quippe, quæ syderata appellant, quæque radice inarescam, hac eadem de causa laborant. Credūt & hos duos esse morbos duntaxat, sed id quidē haud confessum satis habetur. Ex omnibus uero infirmissima est uerna malus, & earum potissimò dulcis.

Quibusdam

Quibusdam lesiones, nonnullæ sterilitatem, non necem inferūt: ut si quis larici cacumen auferat, uel palmæ, sterilefcere ambæ uidentur, nec penitus interire. Aegrotant aliquando, & fructus ipsi, cum afflatus, imbrésque tempestiue non fuerint. Accidit enim arboribus, ut aliàs fructus amittant, factis, aut non factis pluuijs ut ficis: aliàs deteriores reddātur, putrefactæ, strangulatæq; humoris nimietate, aut contrà exiccatæ penuria ultra modum. Pessimum cū deflorescentibus quibusdam, imber incessit, ut oleæ, uitiq;. Simul enim defluit fructus propter exilitatem. In Mileto oleas cum florent, erucæ erodunt: aliæ frondē, aliæ florem: genere diuersa: Itaque arbores dispoliant. Nascuntur tempore austrino: & uento si sol acrior insecutus fuerit, rumpuntur. Circa Tarenatum fructum uberem oleæ semper præmonstrant, sed sub flore pars magna perditur. Hæc ergo propria locorum.

¶ De Arachinio morbo oleæ, deque tabe, uredine: quæq; morbis præcipue infestentur.

CAPVT XVII.

Ritur & alius morbus oleis, qui Arachinium appellatur. Nascitur enim hoc, & fructū absomit. Adurunt & æstus quidam & oliuas, & uuas, & alios fructus. Sentiunt & uermiculationem fructus quorundam, ut oleæ, piri, mali, mespili, punicæ. Vermis oleæ natus sub cute fructum adi-

mit: at si in ipso nucleo erodens, prodest: sub cute gigni prohibentur pluuijs, quæ post arcturum sequantur. Et in drupis quoque oleis uermes nascuntur, qui ad lacturam peiores certe deprehenduntur, & maradi, putresque omnino uidentur. Hinc & austrinis nascuntur, & riguis magis. Gignuntur & culices in aliquibus arborum, ut in robore, & fico, & consistere ex humore uidentur, corticibus subdito gustu dulci. Gignuntur ijdem, & in quibusdam oleribus: alibi uero crucæ, diuerso scilicet ortus principio. Et morbi quidem ij ferè, atque in his sunt. Affectiones autem quædam temporie, aut aliàs per se euenientes, necare assolent, quas nullus dixerit morbos, ut tabes, et quod uredinem quidam appellant: alij uero apud alios status interimere, ac exurere noti sunt. Ut in Calicidæ Eubœæ olympias cū flauerit frigidus ante solstitia, aut post solstitia hyberna: arbores enim exurit, atque adeò aridas, siccāsque facit, ut ne sol quidem tempusque longum reddere ita possint: quocirca uredinem uocant. Hæc sæpe aliàs, & Archippo Athenis magistratu anno quadragesimo facta uehementissima proditur. Laborant maxime loca concaua, & inter ualles, & uicina fluminibus, atque in summam, quæ ab omni afflatu penitus silent. Ex arboribus uero ficus præcipue infestatur, secundo loco olea, oleaster magis laborauit, quanquam robustior, quod mirum fuit. Amygdalæ penitus, mali, piri, punicæ sine noxa extiterunt: quãobrem

quamobrē id quoque mirū, exuruntur statim à caudice, atq; in totū magis, priusq; (ut ita dixerim) sentiunt partes inferiores. Deprehēduntur quēdā statim in germinatione. Olea uero quoniam semper uireat, tardius Quę itaque frondes amiserint, reuiuiscunt: quę minus, penitus pereunt. Nonnunquā quēdā exuste, sōlijsq; arefactis regerminarūt sine ulla iactura, folijsq; reuixere. Id quibusdā in locis uel sæpenumero euenit, ut in Philippis. Quę autem tabere, modo nō penitus perierint, citissime possunt regerminare, ita ut uitis statim fructificet, sicut in Thessalia fit. Ponto autem circa Pantoapeum tabes bifariam in uadit aliquādo frigore, cum annus frigidus est: aliquādo gelu, si diu durauit, ambo post brumam, diebus maxime quadraginta peractis, fieri solent. Fit gelu sereno tempore, frigus, quo tabes, præcipue cū in sereno squamule quędam deferuntur, patent: assa uero non durant, quamquā circa Thraciam concrescant. Sed enim morbi, quot, qualēsque sint, ac rursus interitus, qui excessu hyemis, aut æstus eueniant, quiq; ab afflatuum frigore, calorēue proficiſcantur, hisce contemplandi: quādo nil prohibet nonnullos etiam, cum syluestribus cōmunes haberi, tum uniuersa arborum nece, tum etiam magis fructuum lue: quod aperte euenire uidemus: quippe cum sepe nec illę probe fructificent, sed credēque id obseruatum habetur.

¶ Quę arbores, qbus detractis partibus aut egrescant, aut interimantur. CAPVT XVIII.

Restat

Estat, ut exponamus, quæ partibus
 quibusdã ablatis, enecentur. Cõmu-
 nis itaq; omnibus mors cortice in or-
 bem detracto. Omnes enim ferè hoc
 modo necari uidentur, exapta potula-
 ca, quæ tamen & ipsa si quis carnẽ uehemẽter pres-
 serit, germẽq; futurũ luxauerit, morietur. Itaq; uerius
 forte, exapta subere, dixerim: hãc enim & iuuari po-
 tius corticẽ detracto, affirmãt, scilicet tã extero, q̃ in-
 terno carni propinquo, sicut etiã potulacã. Nã & ce-
 raso detrahatur, & uiti, & tiliæ, ex quo funes: & ex
 minoribus malue, sed non uitalis, neque prinæps, sed
 summus, qui plerumq; subnascẽte alio decidit: cor-
 ticis enim disruptio cõmunis arborũ est, ut potulacæ,
 ut platani. Cũ uero nonnulli arbitrãtur, nouo iterum
 subnascẽte, exterrũ inarescere, disrũpiq; , multisque
 decidere spõte, sed nõ æque in omnibus rẽ esse cõspi-
 cuã. Ergo omnes (ut creditur) corticẽ detracto inter-
 eũt: sed refert, quoniã celerius, tardiusue, & magis, mi-
 nusue. Quippe aliqua plus tẽporis permanẽt, sicut fi-
 cus, tilia, robur. Quidã eas, & uiuere interdũ, nec in-
 terire affirmãt, & corticẽ ueluti pumicis specie cõca-
 lescere, atq; naturã peculiarẽ quãdã haurire. His itaq;
 mederi conãtur, luto fouẽtes obstruẽtesq;: & harũ-
 dinibus, atq; id genus stramẽtis opertas, illigantes ne
 frigeãt, uel subare scant, etiã nõnusquã restitui, rege-
 minarẽq; potuisse proditũ est, ut apud Heracliam tra-
 chianã ficus: sed præter uirtutẽ soli, tẽperamẽtũq; cœ-

li superuenientes quoq; respōdeāt opus est. Frigoribus enim, aut etiā caloribus nimijs consecutis, statim intereunt. Refert & tempus anni: quippe in germinatione abietis, piniq;, cum etiā cortice turgido sunt mēse Februario, uel Martio, si quis detraxit, statim moriuntur: hyeme diutius tolerāt, & magis que robustissime sūt, ut ilex, robur. Harū enim interitus diuturnior est. Latitudinē quoq; aliquā decorticiō habeat oportet, omnium quidē, sed maxime robustissimarū. Nā si angustā admodū feceris, nihil absurdum, si nō interierint. Quāq; sint, qui etiā si quūlibet auferatur, necari penitus dicāt. Sed hoc de infirmioribus quē cōsētaneū dixerint. Quasdam enim & si in orbē nō excorticētur, interire affirmāt, que uel solū tenue, ieiunūq; tenēt. Igitur hæc, ut dijudicauimus, mors cōmanis omnium est.

¶ De decaminatione, deq; salice, platano, populo, que resurrexerunt. CAPVT XIX.

Vam uero decaminationē appellāt, tātū inter arbores, pino, abieti, piceæ, palmæq; assignatur: quidā & ædro, & apresso referūt. Hæc enim detracta coma, decisoque axamine, tota intereūt, nec quicquid germināt, sicut nec si adusta, aut tota, aut parte aliqua fuerint: reliqua autē omnia & præcisa germināt, & nonnulla meliora reddūtur, ut olea. Intereūt maxima ex parte uel fisso caudice. Nulla enim tolerare uidetur, præterquā uitis, ficus, punicæ, malus.

Quedam

Quædam uel ab ulcere ampliori, altiori; intereunt: aliæ nihil offendentur, ut pinus, cum tæda defanditur, & omnia ex quibus resina colligi potest, ut abies, tærebinthus. Harum enim uulneratio, ulceratioque in profundo: quippe ex infœcandis, fœcundæ: & ex pauciferis, multiferæ redduntur. Quædam etiam scæurim ita tolerat, tam stantes, quàm à flatu prostratæ, ut resurgant, uiuant, germinentq; ut salix & platanus: quod & in Antãdro, & Philippis euenerat. Cũ enim platanus procidisset ramis amputatis, truncoque scæuri luxato, resurrexit noctu leuata onere, atq; reuixit, & cortex iterũ circumtexit. Erat duobus lateribus circumdolata, lōgitudine decẽ cubitis maiori: crassitudine, ut quatuor uiri non facile amplecterentur. Salix aut, quæ in Philippis resurrexit, fuit quidem detruncata, sed non circumdolata. Aruspex tunc quidam persuasit, ut sacrificaret, custodirentq; arbore, utpote factã ostento fausto. Resurrexit, & Stagiris in museo populus alba procidua. Medulla exempta nulla ferè arbor moritur, argumentum quòd multæ arbores magnitudine excellentes cauantur, inanẽsque fiunt. Arcades quadamtenus si eximatur, uiuere dicunt: tota uero ex uniuersa arbore exempta, & pinũ, & abietẽ, & reliquas omnes interire.

Quæ mors communis omnibus, oleũque necare omnia. Item de cytiso, & edera, atq; aurone pernitiosis. Quòdq; brassicæ temulentiam propulset.

CAPVT

XX.

Communis

Omnis omnibus mors, & si radices amputentur, uel omnes, uel plurime, & quæ maxima sint, uitalisque in primis: igitur hos interitus ex demptione dicendum. Qui autem oleo cõsequitur, adiectione uerius quadam, quàm demptione inaurrit: quippe oleum omnia necat. Qua de causa radicum extirpandarum reliquis oleum infundit. Vallet oleum magis in nouellis, & in præsens nascentibus: sunt namq; debiliores. Quapropter & tangi eas agricolæ prohibent. Necantur & inuicem inter sese alimenti rapina, & cæteris in rebus impedimento. Molestus & edera adnascens, ac uinciens: molestus & cytissus, nã omnia ferme necat: sed eo ualētior Auro est, hic enim uel cytissum ipsum interimit. Quedã non necant, sed succi, odorisq; uiribus reddunt deteriora, ut brassica, & laurus uitem offendunt: olfacere quippe eam, & attrahere dicunt: quamobrẽ germen cum illis propinquum fuerit recedere, atq; auerti, utpote inimicum fugiens odorem. Androcides exemplo hoc usus est, de medela contra uinum confecta, ex brassica uidelicet, temulentia posse propulsare: quippe cum uitis etiam uiua, odorem brassicæ fugiat. Interitus itaque quo pacto fiant, quot sine quõtque modis eueniãt, ijs, quæ explanauimus, patet.

THEOPHRASTI DE HI
STORIA PLANTARVM
LIBER QVINTVS.

¶ De cædenda materie tum rotunda tum qua-
drata, quandoque cædendum robur.

CAPVT I.

DE MATERIE, CV-
iusmodi unaquæque sit, &
quo tempore tempestiue cæ-
datur, & quibus commoda
operibus cõstet, & que tra-
ctatu difficilis, facilisue, &
quicquid eiusmodi commen-
tationem cõtingit, æquè atq;

quæ superiora, explicare tentãdum nũc est. Cædi itaq;
tempestiuum, rotundam quidem materiem, & omnem
quæ decorticandã accipitur, cum germinare incepit.
Tũc enim cortex extricatu perfacilis est, quod turge-
re appellant scilicet ratione humoris, qui sub eo corti-
cæ fieri solet. Postea inextricabilis redditur, materiẽsq;
nigrescit, informisq; fit. Quadrandam autem post tur-
gorem, securis autem deformitatem aufert. Denique om-
nne, quod pro ualido capi oporteat, tempestiuus cæ-
ditur: nõ solum cum germinare desierit, sed etiam cũ
fructum percoxerit. Verũ decorticationis causa fit, ut
rotunda, quanquã intempestiua, pro tempestiuus ad
usum ueniaut. Quamobrem tempora per euentum di-

ei contraria debent. Abietis materies primo turgore
oloratior redditur: nam & corticem abietis tamen,
& pini, & laricis potissimo detrahunt. Igitur istæ ve
re cæduntur, tunc enim germinant: reliquæ aliquan
do post messem, aliquando post uindemiam, & arctu
rum, ut aria, ulmus, acer, fraxinus, carpinus, scissiz
ma, tilia. Ad summa, quæ apte obrui sunt, robur se
rissime cædendū, uidelicet hyeme post autūnū: quod
si sub turgore cædatur, atissime omnium ferè cōputre
scit, seu cum cortice, seu sine cortice capiatur: potissi
mū, quæ primo turgore: proxima, quæ secundo: tertia,
quæ tertio: quæ autē post fructuū maturitatē cædatur,
quæ nō turgida sint, incorrupta perdurāt, præterq̄ q̄
sub cortice uermiculi quidā nascētes, caudicē per sum
ma inscribūt. Quibus signis pro sigillis nōnulli utū
tur. Robur profecto cæsum tēpestiue, neq; putredinem
sentit, & prædurū, spissūq; ad similitudinē cornu p
durat: totū enim cordis specimē gerit. Salsicortex ta
men uel eo tēpore cæsa uincitur. Quin & illud è con
trario euenit, cū in germinatione cædūtur, cūq; post
fructus editos: tūc enim exiāntur caudices, & arbo
res radicitus regerminare minime possunt, sed post
fructus regerminant. Quāq; eo tēpore cædi diffici
lius possint. Duritiæ causa cædi etiā post lunæ occasum
præcipiūt, quasi duriora, & cōputrescere puiadora
forēt. Sed cū maturitates fructuū inter se differāt, cō
stat, q; etiā uigores arborum referre ad cædendum est
necessse: semp enim serotinarū magis cæsurā serior.

Qua

Qua de causa particulatim quidā expedire conātur, ut pinū, & abietē cædi oportere cū germinare incipiūt: sāsīmā, tiliā, acerē, arpinum autumnō: robur (ut diximus) post autumnum. Sunt tamen, qui etiam id tempēstiuum in uere existimant, cum amentum, quod uocant, gerit: Et picā, cum uua eius florere incipit. Quæ igitur tempēstiuā omnibus annis cæsiō sit, hunc fermē in modum denotatur. Certo autem cōstat, quōd uigētium arborum melior, quā nouellarum, uel annosarum materies est: quippe cum earum altera plus terre, altera plus aquæ contineant. Vfus uero plurimos, maximōsque, pinus atque abies præstant: harūmq; materies amplissima, & pulcherrima constat.

¶ De differentia, quæ inter abietem, atque pinum. Tum quæ quadripartitæ, bipartitæq; ac simplices dicātur. Quæ fabri lignarij breuia appellēt.

CAPVT

II.

Istant istæ inter se multifariā: Pinus enim carnosior, neruisq; paucis est. Abies neruacior, atque rigidior, ita ut utrumque è contrario habeat neruos ualidos, carnē mollē & rarā: quæ de causa altera grauis, altera leuis est: altera enim tēda referta est, altera nullā ingerit tēdā: ob id etiā albius est. Ad hæc pino rami plures, abietē longē duriores, uel potius & omnium ramorū durissimu: ambabus spissi, & cornu sanē imitātes, colore flauo, & tēdæ similes, qui cū abscissi fuerint tam pino, q̄ abietē, humor defluit,

defluit, sed abieti largior est. Præterea tunica multipli
 a abies, modo capæ: assidue nãq; tunicæ cõspectæ sub
 ditam aliam gerit, atque ex his tota constat. Quapro
 pter qui remos dolant, singulatim, pleneque auferre
 conantur. Nam si ita auferantur, remus ualidus relin
 quetur: sin autem permutauerint, nec pariter dempse
 rint, infirmus reddetur: hunc enim in modũ ictus, il
 lo dẽptio fit: est etiam excelsior, atq; procerior abies:
 Ideoq; antennas, malõsque ex ea facere assolent. Ha
 bet & uenas, neruosq; omnium nobilissimos: crescit
 hæc primum in excelsum quoad libere solem accipi
 at. Neque ramus ullus, neque germinatio lateris, ne
 que crassitudo interim factitatur: post in profundum
 latũque incrementa capessit, atq; ita ramorũ exor
 tus, & laterales germinationes sequuntur. Hæc abie
 tis propria: illa uerò & pino, & abieti, & alijs com
 munia cõstant: alia enim quadripartita, alia bipartita,
 alia simplex. Quadripartitas appellãt, quibus in utrã
 q; partem medullæ, bini uenarũ cursus nature cõtra
 rie pertendunt: atq; per utrũq; cursum adigũt ictus,
 cursibus contrarios inferentes, dum in utrãq; partem
 medullæ securis remeat. Ita enim eueniat necesse est,
 nature uenarũ ratione. Ergo tales abietes, pinõsque
 quadrupartitas appellant, & easdẽ ad opera uehemẽ
 ter probãt. Materie enim spississimã præstat, & agi
 dẽ gignere istæ solẽt. Bipartita illæ cursum uenarum
 unum tantũ in utrãq; partem medullæ gerũt, eosdẽq;
 inuicẽ contrarios habent, ut & securis duplex adigi
 m debeat,

debeat, simplex per utrumq; cursum ictu contrariis mollem hanc materiem refert, sed in opere pessimā, quoniam maiorem in modum perueritur. Simples uocant quæ unum dūtaxat uenarum habent cursum. His itidē securis utraque ex parte medullæ adigitur: laxiorem natura materiem hanc esse affirmant, sed à peruersione tutissimam. Discrimen arbores suis corticibus ostendunt: quamobrem ubi primum arborē uiderūt, cuiusmodi sit, discernere queunt. Quibus enim uenæ egregie perfluunt quæq; in opere obediunt, his cortex leuis, rectusque est: quibus autem è contrario, his scaber, contortusque. Atq; de reliquis eadē ratio est. Sed quadripartitæ pauca: simplices, plures, q̄ reliquæ comperiūtur. Omnis autē materies amplior, procerior, obedientior, solidior: atq; in totum melior, & copiosior, quæ partibus aquilonijs exit, ut etiam prius reuulimus. Et ipsius arboris partes, quæ aquilonē aspiant, spissiores, adulescentioresque constant: quæ uerò ab latere, aut in orbe perflantur, hæ uertuntur, contorquenturq; aquilone, ut medulla earum cōtorta sit, nec in rectum porrecta. Hæc integra quidē ualida esse creduntur, cæsa autem imbecilla, quòd pleraq; habēt diuersitates: Breuia hæc fabri lignarij uocāt, quoniam ita pro usu cædere consueuerunt.

Quæ neque ad fabrile, neque ad ignariū comoda. Quæq; fabрили usu materia, quibusque in terris præstantissima sit. Tum quid orbes in ligno.

ligno. De q̄; stimulo in lapide, & oleastro, in quo præscisso inuenta dicuntur ocreæ.

CAPVT

III.

D summam, quæ humidis, tranquillis, umbrosis, contectisq̄; locis assurgūt, deteriora tam ad fabrilem, quàm ad ignarium usum ueniunt. Ergo huiusmodi differētiæ, pro locis (ut simpliciter loquar) unigenorum ipsorū adnotantur. Quidam enim per tractus diuidunt, aiuntque materiæ optimā omnium quæ in Græciam aduehuntur, macedonicam ad usum ædificatoriū esse: leuis enim est, obediēs, & tyrium nimirū continens: secundam ponticā tradūt, tertiam rhyndacicā, quartam æanicā: Deterrimam parnasicam, atq; euboicam: nodosa enim & aspera, & citò putrescens. De Arcadia animaduertendum est. Robustissima, quæ enodis, leuisq̄; eademq; uisu pulcherrima est. Nodosa certe, aut male adulta, aut hyeme oppressa, aut aliqua simili ratiōe efficitur: In totū enim nodositas probæ nutritionis indigentia est. Sed postq̄ nutrita improbe fuit, si commodo nutrimento potita se recreet, atque ita proficiat, fit ut nodi absorbeantur incremento obducto. Probe etenim coalescens, gliścensque superne obducitur, & sæpe quæ de foris leuis cerneretur, scissa nodatissima extitit: qua de causa medullas conspiciari scisibiliū solēt. Nā si nodis istæ transfixæ sint, extrà quoq; habeāt nodos necesse est. Fiant & orbes, hyemis, improbæq; nutritionis causa.

Orbes autem uocāt, cum facta conuolutatio quaedam ampla, circulis pluribus circumacta sit, quam neq; nodū omnino dixerim, neq; ipsius crissitudinē ligni: hæc enim per totū ferē, atq; aequaliter ampliatur. Longe id iniquius, tractatūque difficilius, quā nodus artificii obstat: proxime, atque in lapide, qui stimulus uocatur, nasci omnino uidetur. Nodos autem obducto incremento occupari, atq; in plenū integri sensus ipse percipere euidentissime potest. Cæterū uel ex alijs perquam similibus rebus, id ita fieri constat: Sæpe enim pars arboris comprehensa ab altera proxima est, atq; in eiusdē corporis magnitudinem coagmentata: & si lapidē, aut aliquid simile arboris alē inculcaueris, demum insinuabitur, atque occultabitur amplexu actionis obductæ: quod etiā in oleastro, qui Megaris in foro stabat, euenisse accepimus, quo succāso, urbē capi, ac diripi oraculum erat, sicuti actum est. In hoc enim perscisso, repertæ ocreæ sunt, & alia quædā ætici ritus: parte qua primum affixa fuerē, ad ramorū ambitum concauata. Huius oleastri, quod adhuc superest, parum admodum extat. Alijs quoque locis per multis complura eiusmodi facta produntur. Sed hæc (ut dictum est) pluribus publica habentur.

¶ De arborum qualitatibus, & quæ spississima, ac durissima, molissimæque: quæq; calidissima, frigidissimaque, necnon quæ lenta, & rigida sint materie.

CAPVT

III.

Pro

Ro natura autem singulariū arboriū
 propria discrimina assignatur, spissi-
 tas, raritas: grauitas, leuitas: duritia,
 mollitia, & si quid eiusmodi aliud p̄-
 spici potest. Quæ cū omnium urbana
 rū pariter, & syluestrium cōmunia sint, de omnibus
 uerba faciamus oportet. Ergo spississima, grauissima
 q̄; buxus tota, ebenus sua tantū medulla, in qua & co-
 loris nigredo constat. Ex reliquis celti primatus indu-
 bie datur. Spissa & roboris medulla, quod atrū co-
 gnominant, atque etiam magis citysi, quippe cum hæc
 proxima ad ebenum acēdere uideatur. Nigra admo-
 dum, spissaq̄; terebinthus est, & quidē Syriæ uel ebe-
 no nigriorem, ipsam esse affirmant, & capulos quo-
 que pugionum ex ea fieri, & pocula thericlea torna-
 ri, quæ à fictilibus secerni non possint: uerum cor tan-
 tum accipi, & perūgi materiem oportere uolunt, Sic
 enim & meliorem, & nigriorem effici posse. Quin
 & aliam arborem reddunt, quæ cum nigredine uarie-
 tatem quandam præsefert subrutilā, ut aspectus ebe-
 ni uersicoloris appareat: fieri ex hac lectos, & sub-
 sellia, & reliqua lautiora opera narrant. Amplā ma-
 iorem in modum, & frondibus conditam pulchris, si-
 milē inque piris eam assignant. Sed hæc spissitatē quo-
 que unā cum nigrore sortiuntur. Spissæ autem acer,
 & carpinus, atq; in totū omnes crispæ: ad hæc olea,
 & oleaster. Rare corpore inter syluestres, tectisque
 idoneæ, abies maxime: inter reliquas autem sambu-

cus, ficus, malus, laurus. Durissima roboris, carpinus, arietis; materies: hanc enim antequam terebrent, mactant, quod scilicet molliorem reddant. Molles in uniuersum, quæ rare corpore, ac solutæ constant. Tilia inter carnosas præcipue mollis, necnon & calidissima eadem esse uidetur, indicium quod aciem ferri maxime habet: tincturam enim uisui sui caloris perlatat. Edera quoque calida est, & laurus, atque in totum omnes, quibus facere ignaria solent. Mene stor, & morum addidit. Frigidissima, quæ aquatiles, aquosæque sint. Læta salix, uitisque: qua de causa scuta ex his facere solent. Læta enim protinus plagam contrahunt, sed leuior salix: rarior enim, & ob id ea magis utuntur. Platanus lentore non caret, sed hæc natura humidior est, sicut etiam ulmus: indicium, quod post cæsuram, erecta materies multum humoris emittit. Morus spissa, simulque lenta est: rigorem quoque fortissime ulmus seruat, ob id ulmeos cardines ualuarum adiungunt. Nam si ipsi firmi permaneant, ualue quoque stare intactæ possint: alioquin torqueantur necesse est. Faciunt eos ligna permutantes, quod radicem uersus, quæque in cacumine fuit. Sic enim inter se coarctata, utrumque impetum alterius prohibet, cum suapte natura aduersetur. Nam si alterum per naturam eodem terdat, quod momentum est, ruina utique eodem sequi facile possit. Valuas autem non statim apponunt, sed compactas statuunt. Nonnulli anno tertio confecere, lautioris operis desyderio: Nanque æstatis calore exiccata dehiscunt, hyemis

mis uerò humore oppletæ cohærent. Ratio quòd rara, carnosâque, facile autem attrahât humectum. Palma leuis, tractatu facilis, mollisque est, quæadmodum suber: sed melior subere, quia lenta: Suber enim rigidũ est. Quapropter simulachra nunc ex palmis condere inceperunt spreta suberis materie, ut incommoda. Nervos non per totum corpus expandit, neque prolixos extendit, neque eodẽ posituræ modo cunctos porrigit, sed multifario. Sicari hæc materies potest, & cum dolatur, & serratur.

¶ Thuium, quod & Thuia dicitur, nasci apud fanum Ammonis. Ex quibus itẽ simulachra deorum fieri solita. Quæ ponderosa simul, ac dura, quæq; discordet. De nucce euboica, ijsq; quæ perpetua sunt natura: tum quæ cariem, ac tinea sentiant, aut non sentiant, deque teredine, tinea: & uermibus, qui in materie nascuntur.

CAPVT

V.

Huium, quæ thuia ab alijs appellatur, nascitur apud Ammonis fanũ, atque in cyrenesi agro, forma cupresso similis, cum ramis, tum folijs, caudice, fructuque: uel potius ceu cupressus sylvestris. Copiosam uel ubi urbs hoc tempore est, comperiri affirmant: atque etiam memorant cõtignationes quasdam uetustissimas thuiæ. Perdurat enim materies hæc incorrupta omnino. Radice huius arboris nihil crispus, eaque præciosa opera conficiunt.

m iij Simulachra

Simulachra ex his sculperere solent, cedro, cupresso, lo-
 to, buxo, minora etiã ex oleariũ radiabus: rimas enim
 istæ non capiunt, & carnis æqualitate quodammodo
 constare uidentur. Hæc igitur proprietatem quandã
 locorum nature, ususq; ostendunt. Ponderosa autem,
 leuiãque ex spissitate, raritate, humiditate, lentita-
 te, siccitate, rigiditate, duritate, mollitudinẽque ac-
 cepisse oportet: quædam itaque simul, & dura, &
 ponderosa sunt, ut buxus, ut robur. Quæ autem
 rigide, atque durissimæ sint, hæ pondere carent.
 Omnes syluestres urbanis, & masculæ fœminis, spissio-
 siores, duriores, ponderosiores, in totumque robu-
 siores, quod etiam antè retulimus. Quin & minus
 fœcundæ fœcundioribus, & deterius fructificantes,
 probius fructificantibus, tota quasi ex parte firmio-
 res, nisi usquam mas fructuosior esse soleat, ut ali-
 as quasdam affirmant, & cupressum, cornumque.
 Verum inter uites quidem, quæ minus fructificant,
 gemmis crebrioribus constant, solidioresque sunt:
 idem etiam in malorum, reliquarumque urbanarum
 genere patet. Natura perpetua, cupressus, ce-
 drus, ebenus, celtis, buxus, olea, oleaster, pinus,
 quæ tedam gerit, aria, robur, nux cuboica. Sed
 diuturnior inter has cupressus uidetur: Itaque in
 Epheso cupressina materies, ex qua ualuẽ tem-
 pli Diane, quatuor ætates reseruata durauit. So-
 la hæc nitorem etiam recipit, ideoque ex hac con-
 dere operum lautiora consueuere. Ex reliquis post
 cupressum,

cupressum, ac thuiam, morum eternam potissimum
 esse arbitrantur, simulq; ualidam, & in operibus fa-
 cilem, atque uetustate nigrescere modo celtis. Item alia
 in aliud, & in alio perpetua, exempli gratia: Ulmus
 in præfatu. Robur defossu, atq; in aquis demersu,
 putredine quippe immune hoc omnino uidetur, ob id
 fluuijs, lacubusque naues hac etiam materie condunt:
 sed mari putrescit, quanquam reliquæ magis dura-
 re ualeant: quod quidem & ratio uult, utpote cum sa-
 le macerate, conditæq; sint. Fagus quoque, siue scisi-
 ma in aqua permanere posse incorrupta uidetur, ma-
 de factaq; melior reddi. Quin & nux cuboica nequa-
 quam putrescit. Dicunt & pinum plusquam abietem
 corrodi à teredine posse: Hanc enim esse amarā, pi-
 num uero dulcedinis non nihil habere, eoque magis,
 quò fuerit teda refertior. Omnes teredinē sentire af-
 firmant, præterq̄ oleastrum, atq; oleam, quas amari-
 tudinis causa neque teredo, neq; tineā rodit. Quæ ma-
 ri putrescere aptæ sunt, erodi & teredine solēt: quæ
 autem terra, uermiculis, tincisq; Teredo enim non nisi
 in mari enasa potest. Est autem ipsa Teredo corpore
 parua, capite magno, & dentibus. Tineæ uermiculis
 similes cōstant, quibus paulatim materies perforatur:
 sed hæc curari facile possunt: Nam si offensa materies
 trahatur in mare, durare nimirum ualet. Quæ uero
 teredinē senserit, curari hæc nihilo potest. Vermium
 autē, qui nasa in materie solēt, alij putrescente ipsa
 materie generantur, alij parientibus alijs uermibus: pa-
 riunt

riunt enim uel in cæsa materie uermes, quæadmodum in arboribus, qui cerastæ nocentur: cum scilicet tam eroderint, atque excauerint, ut se circumagere possint. Eugunt ligna colorata, amara, durâq: quoniam hæc erodere nequeant, ceu buxum. Tradunt etiam abietis cum germinat decorticata materiam aquis inoffensam durare nimirum posse. Patuit id apud Phneon Arcadie, cum obstrusis faucibus campus in lacum redundauit: tum enim ductis pontibus ex abiete, cum amplius extumesceret aqua, alijs super alijs fabricatis, posteaquam extrusis obturamentis unda erupit, discessitq; uniuersa materies incorrupta comperta. Sed forte hoc, casuque innotuit.

In Tylo insula Arabiæ materiem esse, ex qua fabricatæ naues incorruptæ penè in mari perdurent: tum de materijs condendis, inueterandisque: & quæ materie faciles in opere, & quæ difficiles: & cur cerdones ex piro syluestri tabulis faciant, ac quomodo circi intorti permancant.

CAPVT VI.

In Tylo autem Arabiæ insula materiem esse affirmant, ex qua naues edificant, quæ mari incorruptæ penè perduret. Quippe cum annos plusquam ducentos demersa immunis ab omni

omni offensa seruetur : extra aquam diuturna quidem eadem est , sed non tantundem : Ocyus enim putrescere incipit . Quin & illud tractus eiusdem mirandum referunt , quanquam nil ad putredinem spectans : arborem enim constare ex qua baculos cadunt , pulchrosque admodum faciunt , nec sine uarietate quadam coloris , pellibus tigrum proxima : ponderosam unice materiam hanc affirmant , cumque in solidiora quisquam proiecerit , modo fictilium fragilem . Addunt etiam tonaricis lignum , non ut apud nos , imbecillum , sed ualidum , sicut iligneum , aut aliquid ferme materiae huiusmodi ibidem comperiri . Id igitur loci coelique discrimina , uiresque indicat . Materiam autem unigenam , ceu roborcam pineamque cum condiunt (condire namque consueuerunt) non pari altitudine maris uniuersam demittunt , sed aliam iuxta terram , aliam paulo superius , aliam altitudine ampliore : sed quae radici proximiora sunt , citius descendunt : uel si fluitent , plus deorsum uersus sane inclinatur . Materiarum item aliae in opere faciles , aliae difficiles : faciles , quae molles , & omnium praecipue tilia : difficiles , quae durae , nodosae , crispae , conuolutionibusque perplexae . Aria , roburque omnium difficiliorae . Sed quoad partialatim reddere liceat , pini , & abietis nodus difficilissimus constat . Semper autem inter unigenas mollior duriorae praestantior : carnosior enim :

Et quidem fabri hac de iudicandis asseribus ratione
 utuntur. Ferrum utiatur, duramque materiam magis,
 quam mollem cadere ualet, etenim in molli obtundi-
 tur, ut de tilia dictum est: contra in dura acuitur, qua de
 causa cardones ex piro syluestri suas tabulas faciunt.
 Medullam (ut fabri aiunt,) omnis habet materies, sed con-
 specta potissimum in abiete. Eius namque orbicularum com-
 positio corticea inspectatur, quod non aequè in olea,
 buxo, atque similibus: quamobrem quidam buxum, at-
 que oleam medulla omnino carere existimant: has enim
 minime omnium distrahi posse. Est autem distrahi ut,
 mota medulla, contorqueatur materies: uiuere enim
 diu uidetur. Quamobrem quidam undique simul de-
 mere solent, sed praecipue ex circis, quò intorti per-
 maneant, ideoque scindunt. At uero absurdum puta-
 ueris, rotundae materiei, medullam illam, atque im-
 motam posse edurare. Immutatae uero nisi tota extra-
 hatur, commouere materiem, atque peruertere: dispo-
 liatam enim mori facilius posse consentaneum potius
 dixeris. Mali tamen, atque antennae medulla exem-
 pta incommode relinquuntur: sed hoc per accidens:
 quoniam plerisque uestitur tunicis, sed fortissima, te-
 nuissimaque postrema pars est: siccissima enim, atque
 ita ex reliquis, quaeque ad portionem existimari utique
 debet: ergo scissa materie, siccissimis illis tunicis me-
 dulla dispoliatur. An uero sicci ratione medulla con-
 stet, quaerendum. Materiam autem dum trahitur tam fis-
 sam, quam sectam peruertet, si id non ut oporteat, se-
 ctur:

ctetur: rectam enim fore sectionem oportet, nec ullo pacto obliquam. Exempli gratia, Si medulla per A lineam constet, haud quaquam per BC secundum, sed per BD: Hoc enim modo medullam perire, illo uiuere posse arbitrantur. Sed nullam materiem medulla carere hac existimant ratione.

CIn omni ligno suam inesse medullam, ac lignorum alia esse fistilia, alia dolatilia, alia rotunda. Quaeque ponderi cedant, quae non.

CAPVT

VII.

Onstat enim uel eas medullam habere, quas carere putaueris, ut buxum, celtim, ilicem. Arguētum quod ualarum sumptuosarum cardines facere ex his artifices solent, cumque architecti faciundos ex medulla precipiant: quod itē, uel omnem medullam distrahi posse, etiam durissimarum materierum, quas nonnulli corda appellant, argumento sanē accipi potest. Materiei autem (ut sic loquar) uniuersae pars durissima, rarissima medulla est, atque etiam ipsius abietis: Rarissima quidem quoniā neruis amplo inter se distantibus interuallo, carneque media copiosiore constat: Durissima uero, quod et nerui durissimi, et caro durissima est, qua de causa architecti partes medullae proximiores auferendas praecipunt, ut quod spississimum, molliissimumque materiei

rici sit; tantum relinquatur. Lignorum alia fissilia, alia dolatilia, alia rotunda: Fissilia, quæ diuidētes per mediū secant: Dolatilia, quorum partes exterius circum dolant: Rotunda, quæ scilicet intacta omnino relinquunt. Ex his fissilia nullam penitus rimam patiuntur, quoniam enudata medulla exiatur, atque emoritur: dolatilia, & rotunda rimas admittunt, longēque magis rotunda, quod medulla in his lateribus plenioribus circumdatur. Haud enim quicquā ex cunctis est, quod fissura immune possit euadere. Itaque lotis, reliquisque, quorum usus ad cardines, ne findantur, fimo illinunt bubulo, ut sicetur, sensimque distilletur, atque euaporetur humor medullæ. Vis medullæ huiusmodi est. Ponderus sustinere abietem ualide, & pinum (nil enim ponderi cedunt, ut robur, & reliquæ terrene, sed renituntur) argumentum, quod nunquam rumpuntur, sicut olea, & robur: sed prius, quā uiribus, carie, aliā sue deficiunt. Palma quoque præualida est, & in diuersum, quā cæteræ incuruatur. Quippe cum reliquæ omnes in inferiora flectantur, palma è contrario fornicatim se flectit. Quin & pinum, atque abietem reniti affirmant. Iuglans frangi se sonitu prænunciat: est enim uel eius materies apta, ususque ad opus tectoriū, ita ut præsentire homines possint: quod & in Antandro accidisse, omnesque è balneis terre factos profugisse traditū est. Valida etiā ficus, sed in reatū pertendēs. Pinus omnium serē, maxime uiribus ualet, & ad usum ædificatoriū spectabilis eadem

dem potissimum est, laxitatis, rectitudinisq; meatuum causa. Hęc enim ne findi quidē ullo pacto posse affirmant, si glutine muniatur. Obedientissima philyæ est, candorq; ei ælastri modo. Tilia inter reliquas præcipuetalis est. In totum enim præfacilis operibus est, præ sua mollitia, ut retulimus. Flecti facile possunt (quoad simplicē reddere rationē licet) omnes, quæ lætæ sunt: sed moro, atque capri fico primatus indubie datur. Quamobrē furcalas, circos, denique ornamento quæcunque fieri soleant, hisce conficiunt.

Quæ facile, difficilēq; secantur, terebrenturq;. Quæq; torno sculpturæq; conueniant: quæ humidissime, quæ nauibus aptissime sint: quæ tectis, & plerisque alijs commodissime, ut abies, pinus, cedrus, picea, robur, tilia, acer, carpinus, taxus, ilex, fassima, ulmus, buxus, potulaca, iuglans, terebinthus, philyæ, aphares, ælastrus, laurus, salix.

CAPVT

VIII.

Ecantur, findunturque facilius, quæ humidiora capiuntur, quàm ut siccissima sint: altera enim cessant, altera cōstant. Quæ uero nimis uiridia sunt, hæc admodum cōcunt, segmentaque inter denteserrarum admittunt, implentque. Quæ de causa dentes alterna inclinatione fabri permutant, ut sponte educi possint. Sunt & terebratu difficiliora, quæ nimis uiridia. Terebramenta enim, ut ponderosa

sa expui haud quaquam celeriter possunt, siccorum è
 diuerso celeriter. Aër enim ferue factus confestim ex-
 puit. Rursus difficile leuia, & sicca secantur: euenit
 namque ut ueluti fictili sectio inferatur. Quamobrem
 lignis perforandis aquã in fundunt. Securi, torno, scul-
 pturæq; faciliora, quæ uiridia: quippe cū ferrū magis
 insadat, hercãtq; nec quicquid resiliat: securis quoq; mollio-
 rū, sculpturãq; expeditior, leniorq;. Quin & cornus
 ualidissima est: reliquas ulmus uiribus suis facile uin-
 cit, qua de causa cardines, (ut dictū est,) foribus ul-
 meos addūt. Humidissima fraxinus, scissimãq; lectulos
 enim cedere aptos ex his consciunt. Ad summã, qui-
 bus quæque materies commoda, & quæ nauibus, ædi-
 búsue idonea (nã huiusmodi usus plurimus, summisq;
 operibus adhibendus est) explicare tentabimus. Quã-
 tum commoditatis singula sortiantur, pro uiribus ape-
 riemus: abies, pinus, cedrus (ut summam cõtingã,)
 constant aptissimæ nauibus: triremes enim, atque lon-
 ga nauigia, ex abiete, leuitatis gratia faciunt. Rotun-
 da uero ex pino, quoniam non putrescat. Nonnulli etiã
 triremes ex eadem condunt, quòd abiete carent. Qui
 Syriam, Phœnicemque incolunt, cedro utuntur, quia
 pino etiam egent: Cyprij piæa: hanc enim illa in sula
 habet, uideturque pino præstantior, & cætera quidẽ
 ex his: carinam uero triremibus quernam subiiciunt,
 ut cū in terrã attrahitur, resistere possit. Nauibus one-
 rarijs, pineam, atq; etiam quernam subiungunt, cum
 extrahendis ædificant: minoribus uero sãssima depu-
 tatis

tata est. Atq; in totum ex hac testudinem condere as-
 solent. Nec pino, atq; abieti quercus conglutinari ua-
 let, altera enim spissa, altera rara: & altera similis,
 altera minus. Affectus autem similis ea esse oportet,
 que sociari, conflarique debeant, non contrarij, ceu
 si ligno lapidem coniungere uelis. Tornatus nauis
 bus rotundis ex moro, fraxino, ulmo, platano: len-
 titiam enim, firmitatemque adesse oportet, sed deter-
 rimus, qui ex platano fuerit: celeriter enim putrescit.
 Sūt qui triremibus uel ex picea leuitatis causa tornā-
 dum statuunt firmamentum: testudinem, & auriculas
 ex fraxino, moro, ulmōque fabricāt: ualida enim hæc
 esse oportet. Hæc ferè naualis annotatur materies.
 Sed tectis commoda, copiosior est: abies enim, pinus,
 cedrus, iuniperus, utque in plenum referam, com-
 moda unaquæque materies est, præterquàm si qua
 firmissima penitus constet. Non enim quæque operi
 eidem accommodatur, quemadmodum nec in nauis
 um fabrica. Reliqua materies artium proprijs reddi-
 tur, exempli gratia, uasis, ac instrumentis, & si
 quid aliud eiusmodi habeant. Sed ad plurima penè
 usum abies præstat, quippe que ad tabellas etiam ac-
 commodari pictorias possit. Aedificijs itaque opti-
 ma, quæ uetustissima, modo immunis carie sit. Operi-
 bus enim (ut ita dixerim) omnibus ædificatorijs aptis-
 sima est, sed nauibus propter flexum humidior capia-
 tur necesse est. Nam ad conglutinationem quidem
 ficcior aptior est, Nauis enim compacta, ut extra

mare fidelior constat : & in mare protracta humore
 inbibito, se undique protinus comprimit, atque ri-
 mis coniunctis omnibus continuat: nisi quicquam pe-
 nitus exaruerit, tūc enim gluten aut omnino asperna-
 tur, aut non æque recipit. Sed iam particulatim mate-
 riæ, quæ commoda sit capiamus oportet. Abies & pi-
 nus (ut proposuimus,) & domibus, & nauibus, &
 alijs plerisque commodissimæ sunt, sed plura abies
 expedit. Piceæ usus quidem ad utrunque opus, &
 maxime ad nauale, sed putrere celeriter incipit. Ro-
 bur tam nauibus, quàm domibus commodum: nec non
 & in terra obrutum durat. Tilia foris nauium lon-
 garum, & arcarum, mensurarumque fabricæ expe-
 tenda est. Habet etiam corticē funibus cuiusque per-
 commodum. Acer, & carpinus, lectis, iugisq; iumen-
 torum, atque in totum operum sumptuosioribus cæ-
 ditur. Taxus tenuisectilia conglutinamenta capsis,
 scrinijs, subsellis, atque in totum similibus præstat.
 Ilici honos ad axes plaustrorum uerticis simplicis, &
 iuga lyrarum, psalteriorumque. Scissima ad plau-
 strorum, uectabulorumque uilem fabricam. Vtilis ul-
 mus ad fores, præla, & torcularia: Quin & ad
 carpentarium opus, sed mediocriter. Buxus ad axem
 plaustris, & ad burem aratris. Potulaca mulieri-
 bus ad opus textorium. Iuniperus ad rem ædificatori-
 am tum subdiualem, tum obruendam sub terram. Du-
 rat enim immunis putredine, pari modo & iuglās.
 Quinimmo omnium præcipua operi subterraneo red-
 ditur.

ditur. Est & buxi usus ad nonnulla: quæ tamen monte Olympo prouenit, ob suam breuitatem, nodositateque extat inutilis. Terebinthus non nisi fructu, resinæque utilis. Neque philycæ honor, præterquam in alendo pecore: semper enim fronde abundat. Apharaca uallis expetitur, & ad urendum commoda est. Celastri usus ad baculos. Quidam etiam Laurum addunt: seniles enim, & pulchros, & præleues baculos ex hac faciunt. Salicis ad scuta, cistellas, canistra, & eius modi reliqua. Reliquas quoque arbores singulatim persequi pari modo possumus.

Quæ quibus instrumentis cõueniant. Cedrosæ que in Syria præstantissimas, ac tredecim passuum longitudinem fuisse earum, quæ ad undecimem Demetrii regis cæse. In Corsica arbores amplissimas, magnæque discrimine cæteras excedentes. Romanos in Corsicam profectos condendi oppidi gratia, & destitisse ob uastarum arborum multitudinem, ex ijsque ratem edificasse quinquaginta uelis ducendam. Item de Latino agro, & monte Circeio.

CAPVT

IX.

Ecnõ ad instrumenta fabrilia digestio singulis fieri potest, ut malleolus, & terebra ex oleastro optime fiunt: quàm & buxeis, ulmeis, fraxineisque utuntur. Malleos magnos ex pi-

cea faciunt: simili modo & reliquarum cuique opus quoddam tribuitur, sed hæc pro usu discerni desyderant. Materies autem unaquæque pro loci natura (ut etiam prius retulimus) suam obtinet differentiam . Nam alibi celtis , alibi cedrus miranda assurgit , ut uidere in Syria licet . Illic enim cedri in montibus, cū longitudine, tum crassitudine præstantissimæ exeunt: quæ adeo crasse scüt, ut sint, quas ulnæ hominū quatuor nequeant amplecti: addit his ampliores pulchriorésq; cõperiri in hortis. Quòd si quis sinat, nec cadat, mirum in modum quodque arborum genus, modo sibi proprium habeat solum, ex crescere posse uidetur. Itaque quòd in Cypro reges cum ex imperitia , tū ex transuehendi difficultate , nunquam materiem ceciderint , longitudo ijs , quæ ad undecirem Demetrii regis cæsa sunt , passuum tredecim . Ligna autem mirifice procera , enodia, leuia , sed amplissima magnitudine arbores , magnóque discrimine ceteras excedentes nasci in Corsica produunt . Quamuis enim in Latino agro, pini, & abietes tum magnitudine , tum pulchritudine , inter omnes italicas præstent , tamen ad earum rationem , quas Corsica gignit , pro nullo certe habentur . Romanos enim aliquando condendi causa oppidi in eam insulam nauibus quinque & uiginti profectos , tam uastis arboribus locus dicitur excepisse , ut nauigantes per sinus quosdam , & portus , nexus , densaque malos perscinderent : & omnino insula tota confertissima

ma, & quasi efferata immani arborum turba spectaretur: Quamobrem Romanos à condendo oppido destitisse aiunt. Sed nonnullos ingressos, breuè ex loco tam largam cecidisse materiem, ut ratem perconderent quinquaginta uelis ducendam, quam in pelago perijsse addunt. Corsica igitur seu ratione laxationis, seu etiam telluris, cœliq; uirtute locis plurimum cæteris præcellit. Latinus autem ager aquis totus abundat, & plana laurum, myrtumque habent, scissimamque mirabilem: tanta enim longitudine cæditur, ut pro carina Etruscis nauibus possit sufficere. Montuosa pinum, & abietem ferunt. Circeum uero, quod uocant excelsum quoddam promontorium tradunt frequentissimum arborum, & robore, lauro, myrtóque maiore ex parte scatens. Circeen in eo habitasse incole referunt, & tumultum Eupenorís monstrant, apud quem myrti proueniunt modo coronarij generis, cum cæteræ ampla exeant magnitudine. Insulam antea Circeum istud fuisse notatur: nunc enim à fluuijs quibusdam exaggeratum, factumq; littus est. Magnitudo insule circiter octoginta stadia. Sed pro locorū proprijs, permulta magnaq; exultant discrimina, ut sæpius diximus.

¶ Que ad usum ignarium, adq; carbones conficiendos cōmodæ: quæq; fumose sint, & quarum fumus acerbissimus. Item quo modo fumo immunes euadant flammamque molliissimam faciant. De atragena, & cur statuae e
 n iij cedro,

cedro, sudent. Materiem item oleagineam, uel sepe laboratam germinare.

CAPVT

X.

Vo autem pacto sese ad usum ignis riu queq; materies habeat, dicendū nunc est, exploratumque habere conandū. Ergo carbones optimos spississimæ materies faciunt, ut aria, robur, arbutus: solidissimos enim, ita, ut diuturniores, efficacioresque sint. Qua de causa in metallis argenteis hisce ad decoctionem primam utuntur. Sed deterius inter eos, roboris, quod terrestiores. Vetustioris arboris, & potissimum annose, deteriores, quam nouelle eadem de causa sunt: summa etenim siccitate constant, ideoque cum ardent, dissiliunt: humoris namque aliquid habeant, oportet. Optimi, quos ætate uigens materies fecerit. Sunt enim spissæ, terrene, humidæq; nature temperatiores: commodiores etiam, qui ex apriis, siccis aquilonijsq; , quam qui ex umbrosis, humectis, austrinisque. Generis item siccoris quantum spissius est, carbonem præstat commodiorem: quod spissius enim humidius est, atque in totum, ordinis uel natura, uel loco siccoris pars spissior, commodior eadem de causa est: usus uero diuersorum diuersus. Quibusdam enim operibus molliores expeti solent, ceu ferreis metallis, iuglans, cum iam exarserit: & argenteis, qui confecti ex picea sunt. Quin etiam ar

tes carbones suos desyderant . Et quidem excusores pineos potius querunt, quàm quernos, quanquam infirmiores sint: ad flatum enim respondent commo- dius, quoniam minus marcescant, exstinguanturque. Est autem flamma eorū celerior . Denique rarorum, & leuium, & aridorum tam carbonū, q̄ lignorū acutior est: contrā spissorū, & humidorum, lentior, at- que crassior. Omnium acutissimam humilis reddit ma- teria, sed carbones nullos relinquit, eo quòd corpora- lentia caret . Cēdunt, componuntque ad carbonem conficiendum, quæ recta, & leuia sunt: enimvero quādensissime componi ad concremationem oportet. Cum uero fornacem circum accenderint ignem, ueribus interpungentes transmittunt, flammamque penitus excitant omnibus corripendis . Hæc querere ad carbones solent . Fumosa genere quidem uniuersa, quæ humida sunt . Et uiridia quoque fumosa eadem de causa experimur . Humida inquam, quæ palustria, ut platanus, salix, populus: nam & uitis fumosa dum humida est . Palma suapte uatura fumosa est . Ex quo illud Cheremonis carmen, Palmaeque uenas usque fumosissimæ radice natas . Fumus acerbissimus, fici, caprifici, & cuiusque lacteo succo humentis: causa humor est . Hæc etiam decorticata, & aqua superinfusa madefacta, deinde siccata, omnium maxime immunia fumo euadunt, flammamque mollissimam faciunt: ut potest cum proprius quoque, innatusque humor ex-

emptus sit. Quinetiam cinerem eorum, lixiuiamq; acrem sentimus, ac præcipue amygdalæ: Quamquam ad fornaces, artèsque reliquas cõmoda percipiatur. Ad ignem excipiendum aptissima ficus, oleaque. Ficus quia lenta, & rara corpore: fit enim exinde ut facile attrahat, nec quicquam dimittat. Olea quia spissa, & pinguis. Fomites tamen si ex multis fieri possint, tamen optimi, qui ex nuce, ut Menestor est auctor: celerrime nanque, largissimèque respirat. Ignaria commodissime capi ex atragena uocata existimant. Arbor hæc uitis, & labruscæ similis surgit: modo enim illarum arbores scandere solita est: Sed conceptaculum ex hac, terebrum uerò ex lauro faciendum censent. Non enim ex eodem quod agat, quodque patiat, sed è diuersis accipiantur: & alterum efficiendi, alterum patiendi uim obtineat, natura protinus exigit. Cæterum uel ex eodem nonnunquam conficiunt, nec desunt, qui nihil referre arbitrentur: commoda etiã ex rhamno, quæ quidem uel conceptaculum præbere idoneum potest. Non enim tantum humore exinanitum, are factumq; sed etiã rarum esse oportet, ut attritus efficacior esse possit. Terebrum patinacius esse debet: qua de causa laureum faciunt. Id enim pro sua acrimonia ualentius resistens, opus cõmodius expedit. Quin & ex rhamno, ilice, tilia, et ferè plurimis id fieri solet, præterquam ex olea: quod certe absurdum putaueris: Oleam enim durior, pinguioremque esse constat. Sed hæc ob immodi-

cum

cum scilicet humorem inepta redditur ad ignitionem.
 Quodque autem genus ignariorum aquilonijs flati-
 bus ignem ocys, magisque concipit, austrinis minus:
 & locis editis, atque sublimibus magis, quàm con-
 cauis. Cedri materies nata est humorem emitta-
 re, & in plenum omnes quibus oleosus est hu-
 mor. Quamobrem deorum statuæ uisæ
 sunt aliquando sudasse: ex his enim
 condere eas cōsueuere. Quod au-
 tem Luānam appellant, & sa-
 crificijs obseruandum aru-
 spices iubent, concreto
 quodam humore,
 extuberat, ma-
 gnitudine
 piri, aut
 paulo
 maius, minúsue. Germen potissimo citat mate-
 ries oleaginea cum rudis, tum sæpe laborata in
 opus, si quem humorem sentiat, locumq; habeat
 humectum: ut iam cardo quidam ualux produ-
 tur germinasse, & poculum limo iniectum.

THEOPHRASTI DE HI
STORIA PLANTARVM
LIBER SEXTVS.

¶ De suffruticibus, herbisque, ac frugi-
bus: tum quæ maxima omnium generũ dif-
ferentia, de quæ aculeatis herbis, & quod
tribuli proprium: item quibus desit acu-
lcus.

CAPVT I.

DE ARBORIBVS atq; fruticibus dictum iam est, nunc de suffruticibus, & herbis doceamus, consequitur: & si qua in hiscæ alia genera comprehenduntur, illa quoque adnotemus oportet, ut fruges: Nam hæ quoque inter herbas deputari desyderant. Sed primum uerba de suffruticibus faciamus: id enim genus propius ad prædicta accedit: quòd nimirum surculosum assurgat. In omnibus forte platarum generibus, syluestre semper urbano copiosius est, uel si id minus cæteris constet. In natura quidem suffruticum ita proculdubio esse fateri conuenit. Pars enim exigua hoc in genere urbana notatur, quæ coronarijs penè consumetur

tur: ut rosa, viola, Iouis flos, sanfucum, elii: item serpyllū, si symbriū, heleniū abrotanum: hæc enim omnia surculosa, minutisque condita folijs constant, fruticésque proinde redduntur. Item etiã in olerum genere simili ratione sentitur, exempli gratia, Radix, ruta, quæq; similia, de quibus haud minus forte secundum propriam appellationem dixisse conueniet, cum mentionē coronamentorū, atque olerum faciemus. Nunc de syluestribus primum dicendum est. Horū igitur species, partēsq; plures, cum singulis generibus, tum totis speciebus existunt, quas utique discernamus oportet. Sed maximã cunctorum generum acæperis differentiam, quòd alia sine aculeo, alia aculeata. Et rursus in eorum utroque permulta generum, specierūque discrimina constant, de quibus iam referre tentandum est. Ergo aculeatorum alia ex toto aculei sunt, ac cor-ruda, & nepa: hæc enim nullum iuxta aculeum folium gerunt. Alia folijs constant aculeatis, ut acanum, eringium, cnicum: hæc enim atque similia in folijs aculeum gerunt, quamobrem folijs aculei gera dixeris.

Quædam etiã iuxta folium aculeatum, altero quoq; folio conduntur, ut ononis, tribulus, phleus, quã nonnulli stœbam appellant. Tribulus uel semine aculei gerum constat: habet enim in semine aculeum. Qua de causa, id quoque proprium ei (ut sic loquar) præ omnibus licet utiq; adnotare. Nam ramis quidem aculei gera, uel inter arbores, fruticésq; multa comperire potueris, ut pirum syluestrem, malum punicam, paliu-
rum,

rum, rubum, rosam, capparim. Hæc in aculeatorum genere discrimina senseris, quoad notatim liceat subsignare. At eorum, quibus aculeus deest, digestio nulla penitus generatim fieri potest: quippe cū foliorum diuersitas, amplitudine, paruitate, figuræque, immensa incertæque sit. Quamobrem alio modo diuidere illa tentandum profectò est. Sunt autem genera eorum cōplura, summisque differentijs discreta, ut edera, melothrum, rubeia, smerea, casia, origanum, satureia, lens, saluia, marrubium, pulicaria, apiastrum, ceteraque similia. Atque etiam quæ minus similia sunt, scilicet quæ ferulacea, & neruicaulia consistunt, ceu sceniculum, equisceniculum, ferulago, ferulæque, herba muralis, siue muriada à quibusdā uocata, ceteraque similia. Hæc enim omnia, atq; in totum, ferulaceum suffruticum naturæ addixeris. Genera uero atque discrimina, singulis hisce indicatis habentur, alijs euidentiora, alijs occultiora.

¶ Edera, & casie duo esse genera De origano, thymo, sphacelo, saluia, marrubio, pulicaria, ferula, ferulagine, mandragora, cicuta, elleboro, albuculo, sceniculo, muricida. CAPVT II.

Dera namque duo genera, mas, & femina. Quoniam altera maius, durius, pinguiusque folium habeat, floreque ad purpuram inclinatum: ambabus tamen flores rosis syluestribus proximi, uerum minores & sine odore. Casie quoque duo

duo genera, alia enim candida, alia nigra: candida fo-
 lium modo utis oblongum, figura quodammodo olea-
 gineo simile: nigra quale tamarici, carnosum. Candi-
 da magis se humi spargit, odorataque est: nigra odo-
 re caret. Radix ambabus, quae alte descendit, grandis,
 rami que permulti, crassi, surculosiq; ab ipsa protis-
 nus tellure, aut paulo superius sparsi lenti admodum
 constant. Quamobrem his ad colligandum modo iu-
 utuntur. Germinant, florentq; post equinoctium autu-
 ni, & multum denique temporis florent. Et origani
 uero genus nigrum, sterile constat: candidum, fructuo-
 sum est. Quin & thymum candidum, nigrumq; red-
 dunt, sero id admodum floret: nam circa aestiuum sol-
 stitium incipit. Mel apes hinc capiunt, & hoc augurio
 apiarum constare affirmant, an probe melletur, nec ne:
 etenim si aliter defloruerit, mellatio minus probe suc-
 cedet: destruitur, peritq; flos, si imber inæsit: Semen
 foecundum satureia: atque etiã magis origani manife-
 sto sentitur. Thymi nullum ostendi potest, sed floribus
 quodam permiscetur modo: flores etenim serunt,
 utaque oritur thymum. Qui tamen Athenis deportare
 desiderant, querunt, atque inueniunt. Peculiare tam
 pra eis ipsis, quam pra reliquis omnibus, uel ex locis
 sortiri thymum autumant. Nã quò flatus è mari ne-
 queat peruenire, illic nasci durareque posse omnino
 negat. Qua de causa nec in Arcadia satureia, & ori-
 ganum prouenire possunt. Quanquam similia multa,
 multisq; in locis gignuntur: proximũ sanè, quod etiã
 in

in olea euenire notatū est. Nec enim ea trecentis à mari stadijs prouenire posse uidetur. Sphaelus, & salvia inter sese distant, quasi alterū urbanum, alterū genus syluestre dixeris: Sphaelo foliū læuius, cōtractius, minusq; squalēs: salviæ scabrius. Sūt & maa rubij duo genera, aliud enim folio herbido, ferratori, ināsuriq; profundioribus, & proinde conspectioribus discreto constat, quo unguentarij uti ad nonnulla consueuerūt: alterū rotundius, squalensq; uehemēter, sicut sphaeli, incisurasq; habens obscuriores, minusq; ferratū. Pulicaria mascula, & fœmina cōstet: distant quæ admodū cetera, quæ sic discerni desyderant: Fœmina enim tenuiori folio cōditur, & compressior est, atq; in totum minor: Mas amplior, crassiorq; caule atque ramosior, & folium amplius, pinguiusque habens: Necnon & flore splendidior est. Ambo fructifera sunt: in totū serotina germine, florēque constant: quippe cum arcturum, & post arcturum incipiant: Mari grauior odor, fœminæ acrior: ideoque contra bestiarum morsus commodior est. Hec igitur, & similia discrepare quasi inter se sentiuntur. Sed adsunt alia facie uniformi, tum in ijs, quæ antiè enumerauimus, tum in ceteris: plura namque proueniunt. Ferulacæum autem genus (Nam id quoque inter suffrutices est) in plures species spargitur: Sed primum de eo, quod commune omnium constat, dicendum est, scilicet de ferula, atque ferulagine: seu idem genus ambabus differens magnitudine tantum, seu etiam alterum sit, ut nonnulli putarunt

putarunt. Ergo natura earum, quæ conspici possit, consimilis certe sentitur, præterquam ratione magnitudinis: Ferula enim grandis admodum surgit: Ferulago autem humilis. Sed unicaules ambæ geniculatæ sunt. Folia & caliculi quidam geniculis erumpunt, ac alternatim exeunt: folia alternatim inquã, q̄ non ex eadem parte geniculorũ, sed permutatim caulem magna ex parte amplexa, sicuti arundinea proueniunt, nisi quod deflexa hæc magis molli ue, magnitudinisq̄ causa: folium enim grande, molle, multumfidum, ut capillamenti modo fere inspectetur, maximaque terræ proxima, & reliqua subinde ad portionem: flos melinus, semen obscurum, anetho simile, sed maius fingitur cacummine, inq̄; stipites quosdam haud magnos dispergitur, quibus flos, semenque insidit: nec flore fructu ue laterales caules carent, sed modo anethi ferunt, annuo caule constat. Et germinatio in uere primum foliorum, tum caulis, ut etiam in cæteris fieri solet: radice alte descendit, eademque singulari innititur. Talis ferula est. Ex reliquis autem quedam huic proximiora caule constant, ceu mãdragora, cicuta, elæborũ, albucũ, quedã ueluti neruicaulia sunt ut foeniculũ, muricida, & eiusmodi reliqua. Fructus mãdragoræ peculiaris, q̄ niger, racematus, uinosusq̄; suo sapore sentiatur. Sed præclara summeq̄; peculiaris natura la serpitij, & papyri ægyptij. Nã hæc ferulacea constant, & de papyro inter aquatiles prius retulimus.

¶ De la serpitio, magydari, quidq; differant inter se: item de nepa, corruda, siue asparago, & que acanacea sint: de herba lanaria, sonco, cneco, a carna, spina candida, eraria, aculeosa, fuso agrestis, buxo asinino, carduo pinea, uernilagine.

CAPVT

III.

¶ De la serpitio nunc indicandum est: La serpitio radix multa, crassaque: caulis quantus ferule, & crassitudine ferule proximus: folium quod masspetum uocant, apio simile est: semen latum, foliaceum, scilicet quod folium appellatur: caulis annuus sicut ferule. Ergo uere incunte masspetum hoc exit, & peius eo purgatur, pingue scitq; uehementer, & carnes mirabilem in modum suauis redduntur. Post hac caulem edit hominum cibo idoneum omnibus modis, elixum, assumque: corpora eo quoque purgari ferunt. Quadraginta diebus succus capitur duplex, alter ex caule, alter ex radice: qua de causa alterum scaparium, alterum radicarium uocant. Radix nigro cortice tegitur, eumque detrahere solent. Sunt ueluti cerate mensuræ cedendæ radicis, quibus quantum conferre putetur ad futuram cesuram reseruantes, reliquum abscindunt. Nec enim deuie, neque plus constituto cedere licet: corrumpitur enim putrescitq; si diu mansit. Preparant id, consiciuntque in Pyreum portum aduectum hoc modo: Cum in uasis coniecerint, farinamque admisuerint, quatiunt longo spatio temporis:
hinc

hinc etiam colorem capefit, & conditum iam incorruptū perdurat. Preparatio, cæsurâque ita se habet: Locum Africae ampliū occupat, ampliorem, quàm quatuor stadiorum milia in hortis Hesperidū ferunt. Sed maiorem partem colligi apud Syrtes. Peculiare huius eulta fugere loca proditur, quamobrem si colatur, mitescâtque solum, deuiat, atque omnino degenerat: utpote natura culturæ aspernans, ferocitatisque constans uernaculum. Cyrenenses annis septem prius, quàm ipsi urbem habitarent, la serpitium extitisse affirmât: Habitant uerò annos maxime trecentos usque ad Simonidæ Athenis magistratum. Illi sic referunt. Alij radicem la serpitij cubitalem fieri tradunt, aut paulo maiorem: Hanc in medio extuberare in caput, quod sublime penitus extat, ut ferè super terram esse appareat: unde primum quod lac appellant, erumpit, dein in caulis assurgit, ex quo magydaris, & quod folium dicitur, exeunt. Folium id semen est, quod cum auster ingenue post caniculam flauerit, discutitur: atque ita la serpitium nascitur, eodémque anno radix consumatur, & caulis. Sed hoc haud quicquam peculiare notetur: nam alijs quoque idem tribuitur, iu dixeris, quòd discussum id protinus nasci potest, ortum peculiarem sortiri, supradictisque propterea diuersum accipi posse. Ad hæc circumfodiendum id annuū censent: Nam si relinquatur semen omne, caulémque totum proferri, & deteriora tam hæc, quàm radicē reddi existimant: De fossa autem fieri melio-

ra scilicet solo subacta, benèque glutu. Sed huius con-
 trarium illi uolunt, qui culta reasare id inquitunt.
 Mandi quoque radices in aceto recens decisas refe-
 runt. Folium colore aurum emulatur. Contrarium
 etiam quòd pecora folio esitato purgari minime indi-
 cant. Nam & uere, & hyeme, pecus ad montem
 dimitti affirmant: abus non solum hoc, sed etiam al-
 tero quodam abrotano simili administratur. Vim
 ambo calefactoriam sortiri planè uidentur, & pur-
 gare quidem nequaquam ualere: exiccare autem,
 & concoquere unice posse. Quòd si qua pecus egre
 scens, aut aliàs minus bene se habens ingressa sit,
 mox eam sanari, aut emori aiunt, sed magna ex
 parte posse seruari. Hæc igitur utro tandem sint
 modo, querendum. Quod uero magydarim uo-
 cant, nimirum à laserpuiò differt: tenerius enim,
 minúsque uehemens. Id sentire, & sine lasere est.
 Necnon & aspectu manifesta experto homini con-
 stat. Nasceitur in Syria: nam apud Cyrenam, &
 monte Parnaso large prouenire eandem affirmant.
 Sed quidam laserpitium id appellant. An culta id
 quoque, modo laserpitij fugiat, querendum.
 Quin & si quid simile, aut proximum habeat, ad
 folij, caulisque rationem, & si quam ullo pacto e-
 mittat lachrymam id inuestigandum. Ergo naturam
 ferulaceam, hisce contemplari oportet. Aculeata
 sero sequitur, ut hoc exponamus, quoniam distin-
 ctum superius sit, aliud totum esse spinosum, aliud
 spinosum

spinosum foliatum, seorsum de utroque dicendum:
 atque tertium illud addendum, quod iuxta aculeum
 folium gerit. Phleus enim, tribulus, capparisq; peculia
 re nimirum obtinent, ut non solum caulem aculeatū,
 sed etiam folium habeant hispidum. Inter ea uero di-
 stincta genera, plurimum quod aculeato folio cōstat,
 nimirum dixerim: quod ex toto spinosum inspicitur,
 exiguo id est numero, quemadmodum diximus: Et
 difficile quicquam fermē inueneris, præter corrudā,
 & nepā, quæ post equinoctium autumnii florescunt.
 Nepa enim florem in carne extuberante sub extre-
 mo aculei profert initio candidum, postea leuiter ac-
 cedentem ad purpuram. Corruda propter aculeos pu-
 sillum quendam producit peciolum, ex quo flosculus
 tandem ipse erumpit. Nepa radice singulari, eadē-
 q; breui adheret. Corruda radice large alta, nume-
 rosa, eadēque tam crebra innitiūtur, ut pars super-
 na radicum tota connexa, & continua reddatur, ex
 qua uel ipsorum caulium factitatur prouentus. Exit
 caulis de corrudagine uere, cibōque idoneus est: de-
 inde durefcit, florescitq; in dies: flos non solum ex
 hoc, uerumetiam de primoribus emergit caulibus.
 Hæc annuo constat caule. Igitur quæ spinosa in to-
 tum sunt, naturam eiusmodi obtinuerunt. Illorum
 uero quæ folio constant aculeato, genus (ut sic lo-
 quar) magna ex parte acanaceum est: Acanaceū in-
 quam, quoniam conceptus, & id cui flos inheret, aut
 etiam fructus, spina, uel spinaceum quicquam sit. Sed
 o ij differunt

differunt inter se magnitudine, figura, colore, multitudine, paucitatēque spinarum, reliquarūque rerū, exceptis tantum admodum paucis, ceu herba lanaria, sonco, & si qua sint alia. Reliqua (ut ita loquar) omnia eiusmodi sortiuntur naturam. Nam & cnecum natura spinosa est, quanquam discrepat semine. Verum hæc omnia eiusmodi sunt, acarna, spina candida, æraria, cnecum, aculeosa, fusus agrestis, buxus asininus, carduus pinea, uernilago: hæc tamen nō aculeatis folijs constat. Carduus etiam nimirum eiusmodi folijs est, & beta syluestris, & alia plurahuiusce modi perapiuntur. Sed præter ea prædicta discrimina, distant inter sese, quòd alia multis constant caulibus, ramōsque fundunt, ut cnecum: alia superne cacumine tantum sparguntur, quemadmodum rhutrum: & alia protinus primis imbribus germināt, alia post: nonnulla etiam æstate, ut quæ tetralix à quibusdam uocata est: Et carduus pinea pari modo, & flores differentiam faciunt. Carduus enim pulchre, diūque floret: acarnis differentie non sunt.

De cneco syluestri, eiusque generibus, ac de acarna iterum, & fusso agresti, carduōque, & carduo pinea: de cacto etiam, quæ tantum in Sicilia nascitur. Tum eorum, quæ spinosis folijs constant, iuxta aculeum quædam folium gerere.

CAPVT

IIII.

Cnecum

Necum syluestri, urbanoque discer-
 nitur: syluestris genera duo notatur,
 alterum urbanum admodum simile,
 recticaulius tamē, quamobrem ex co-
 mulierum priscarum nonnullae colu-
 utebantur: fructum nigrū, maiusculum, amarūque
 parit: alterum genus densum constat, caulēque son-
 ceos profert, & quodammodo humicale fit. Nam
 propter foliorum molliciam declinatur, procumbit-
 q; ad arua. Fructum amarum, frequentem, barbēq;
 modo hirsutum gignit. Sunt ambo seminosa, uerum
 syluestre copiosius fert: eius peculiare præ alijs syl-
 uestribus est, quod illa duriora, spinosioraque ur-
 banis proueniunt: hoc autem, mollius, ac leuius con-
 stat. Acarnā quoad simplici ratione exprimi licet, a-
 spectu cneco urbano similis est, colore flauicans, suc-
 co pinguis. Fusus agrestis his candidior est, habēt-
 que peculiare, quod in folijs euenit: decerpta enim,
 carnique allata, succum sanguineum effundunt, qua
 de causa φόβος, id est cruor à quibusdam spina est
 hæc nominata: grauis etiam odore, cruoremque re-
 presentans, sero perficit fructum. Autumnō enim et
 quidem in totum (ut summam proponam) uniuersa
 spinaceorum natura fructus, serotina existit. Hæc
 autem omnia tam semine, quam radice proueniunt,
 ita ut breue quoddam, inter ortum, & seminum per-
 fectionem labatur spacium temporis. Cardui non
 solum peculiare illud notatur, quod radicem uescens

dam tum decoctam, tum crudam obtinuit, sed etiam quòd eandem optimam habet cum florescit, quòdque radix durescens lacteum succum emittit. Floris quoque prouentum peculiarem putaueris: etenim circa solstitium incipit: carnosam, ciboque idoneam partem crassescens sortitur. Ortus autem eius non spinosus, sed oblongus fieri assolet: quod proprium habet tantum, in eorum genere, que folijs constant aculeatis: è diuerso, quàm uermilaginem, habere uidemus. Illa enim tametsi non aculeato folio constat, tamen acani speciem gerit: senescensque flos, in lanuginem, papum uocatam, conuertitur, modo laurini, myrtini, & ceterorum generis eiusdem. Pergit hæc ad æstatem usque aliud parturiens, aliud florescens. Semen illud humoris aliquantulum continet, aculeoque ar-matur. Folium cum arefcit, remittitur, nec quicquam amplius pungit. Carduus pinea haud multis prouenire in locis potest: Est ab radice foligera, qua de media seminalis acanus, ueluti malum extuberat: folijs nimirum occultatus. Hic lachrymam iucundi saporis parte profert postrema, quam spinalem masticham uocant. Hæc igitur eiusmodi genera omnibus ferè terris possunt comperiri. Quæ autem Cactus nuncupata est, in Sicilia tantum nascitur, Græciæ nusquam habetur sui generis planta: hæc enim statim ab radice caules repentes in terram mittit, folio lato, atque spinoso. Caules hos cactos appellant: desquamati cibo idonei sunt, paulo amaricantes, & reseruare eos

aqua salsa conditos consueuerunt. Aliū uero caulē e= rectū producit, quem pternicem uocant, is quoque ci= bo apius excrescit, sed reseruari non patitur: fru= ctus in quo semen, spinata specie est, uerum exem= ptis lanuginosis seminibus, is quoque uescendus relin= quitur, & cerebro palmæ similis est, Scaliā eū appel= lant. Ergo quæ spinosis folijs constant, differentijs eiusmodi persequi congruum est. Quædam uero fo= lium iuxta aculeum gerunt, ut phleum, inturis, ono= nis, tribulus, lappago, spinamurilis, alia pleraque.

¶ De phleo, inturi id est cappari: de tribulo, cuius= que duobus generibus. Deque ononi, herba acu= leigera.

CAPVT V.

Phleum folio cōstat carnosō, multifi= dū, multistirpsq; est, non tamen alte descendit: germinat cum uergilijs, primoque aratro una, nec folia id di= mittit. Non enim annum, sed diutur= nius est. Inturis præter prædicta, peculiare (ut retu= limus) habet, quod & folium, & caulem gerit subhi= spidum, nec phleum, & lappaginem emulatur, quæ fo= lijs mitibus constant: unistirps, humile, humicau= le est: germinat, florétque æstate, & folium usque uergilias uiride perdurat. Gaudet locis arenaceis, atque tenuibus: cultis haud quicquam exire dicitur, cum apud oppida, & loca plana proueniat, non las= serpicij modo apud montuosa: hoc igitur minus uere putarunt. Tribulus uero peculiare sortitur, quod fru=

Et aculeigero constat. Eius duo genera sunt: Vnus enim folio acris exit, alter spinosus, foliatus constat: ambo terreni, atque multifidi sunt: serius germinat, qui spinosus folijs est, & apud septa uillarum is solet erumpere. Semen precoquis, sesame uicinum: serotini rotundum, nigricans, septum in siliqua: atque ea quidem, quæ folio quasi orbantur, spinamque gerunt, hisce ferè constare animaduertimus. Ononis ramis aculeigerum est, anno tantum perdurans, folio rutæ similis, sed per totum appposito caullem, ut ueluti coronam ex interuallis tota species representet, florem minutulum, & in siliqua non undique septum edit. Nasceitur lento, plenoque solo, & præcipue in segetibus, atq; cultis: qua de causa agricolis inimica exit. Viuax admodum est: cum enim altam nocta tellurem fuerit, protinus sua infima pellet, & singulis annis, surculis in latus emissis rursus anno postero deorsum uersus pellere solita est. Effodienda tota, extirpandaque penitus est, quod solo made facto agendum: sic enim facilius interit: Nam si uel paruulum relinquatur, ex hoc assurgere iterum potest. Incipit germinare æstate, pfiatur autumno. Ergo syluestre genus suffruticum intelligere ex his licet.

¶ De suffruticibus urbanis, & coronarijs: de uiola nigra, & rosis, & earum differentijs.

Deque lilio, narcisso, croco.

CAPVT

VI,

Urbana

Vrbana uero angustam quandam obseruationem obinuere, siquidem numero tantum consummentur coronariorum. Quamobrem in uniuersum de coronis indicare tentandum est, ut genus amplecti totum possimus. Enimuero ratio coronariæ naturæ ordinem quendam sortitur proprium, sed ita ut partim suffruticibus sit, partim herbaceis permixta: quapropter comprehendere illa quoque debemus, mentionem utique faciendo, quoad opportune fieri possit, sumpto à suffruticibus initio. Diuidi autem hæc bifariam exigunt, ratione scilicet usus: Aliorum enim flores tantum usui sunt, & eorum alius odoratus, ut uiola: alius sine odore, ut Iouis flos, flamma. Aliorum etiã rami, folia, & in totum uniuersa natura odorata sentitur, ut serpilli, helenij, sisymbrij, & aliorum quorundam, sed utrunque genus annumerandum suffruticibus constat: Necnon & illorum florigerorum natura magna ex parte suffruticea est, alia annua tantum, alia diuturnior, uiola nigra excepta. Hæc enim ramulis caret, sed ab radice foliata constat, & perpetuo uiret: utique aliqui ferunt, etiam florem semper promere potest, si modo quodam colatur. Id igitur proprium ista sortiantur. Reliquorum autem uel potius omnium totæ quidem formæ ferè omnes perspicuæ sunt: quamobrem si quas alias habeant proprietates, hæc exponamus oportet. Quippe alia simplici specie consistere, alia differentijs uariari uidemus. Simplicia quæ
lignosa

lignosa, ut serpyllum, siymbrium, helenium: Præterquam si alia syluestria, alia urbana, & alia odorata, alia minus odorata existant: quorum quidem & cultura, & terra diuersa est, atque etiam cælum diuersum. Quidam uero ex floribus nulla parte discerni possunt, ceu uiole nigræ: hæc namque differentiam nullam habere uidentur, quanquam albæ nimirum habeant: colorem enim earum uariari liquido patet, atque etiã magis liliorum: Siquidem (ut aiunt) ne purpurea quidem lilia desint. Rosarum autem differentie per multæ, foliorum multitudine, paucitate, asperitate, leuitate colore, odore. Quippe amplurimis quina folia sunt, quibusdam duodena, uicenaque, alijs longe plura: sũt enim quas centifolias uocant quæ circa Philippos plurimæ exeunt, easque incolæ ex Pangeo transferentes serũt: illic enim multæ eiusmodi fiunt. Sed folia interua parua admodum sunt, ita etenim oriuntur, ut alia intus, alia extrã emicent, non tamen iucundi odoris, nec amplæ magnitudinis sunt: odoratiores inter amplas, quibus pars ima scabra. Ad summam (ut dictum est) & odoris, & coloris præstantia, locorũ ratione contingit: nam & quæ in eadem tellure proueniunt, diuersitatem bonæ, exilisue olentis, nullam ostendunt. Odoratissimæ, quæ apud Cyrenam gignuntur, & proinde unguentum iucundissimum illic faciunt. In plenum uero, & uiolearum, & reliquorum florum odores ibidem synceri præcipue sentiũtur. Nasçitur rosa etiam ex semine, quod flori subditum suo in malo

contentum cneceum, uel acanaceum lanugine quaedam obductum gerit, ut primis seminibus proximum sit. Cæterum quoniam tarde perficitur semine, sata caule conciso (ut dictum est) serunt.

Vsta, recisâue florem melius profert: relicta namque excrescit, syluescitque. Sæpius transferre eam satius est: sic enim pulchriorem effundi rosam asfirmant. Syluestres, asperiores tum uirgis, tum folijs constant, & florem minus odoratum, minusque coloratum, nec tantundem magnitudine ferunt.

Viola nigra distat ab alba tum aliorum quorundam, tum plante ratione ipsius, quod latifolia, humilifolia, carnifolia extet, & radice multa cohereat.

Lilia coloris supradicta differentia inter se distant, unicaulia in uniuersum ferè assurgunt, bicaulia rarò: quod cœli, terræq; rationi fortassis attri buendum est. Singulis caulibus aliâs unum lili um, aliâs plura exeunt: Pars enim postrema effundit. Sed hæc rariora: radice copiosa, carno sa, orbiculatâque adheret, fructus detra ctus gerimnat, & lili um reddit, uerum minus: facit & lachryma cæcum quoddam confluui um, quod etiam serunt, ut dictum est. Narcis sus, uel liri um, (Alij enim hoc, alij illo nomine uo cant) foli um albu ci terræ proximum gerit, sed longe la tius, modo lilij: Habet caule m sine folio herbaceû, flo rem suo ferentem cacumine, in membrana ueluti uas sculo inclusum large ampliû, colorêq; nigrum, figura oblongû.

oblongū. Hic decidēs spē germinat, ceterum & qui legunt defigere eum solent. Quin & radicem ferunt quæ carnosā, rotūda, amplāq; constat. Seerotinus admodum: post arcturum enim & circa æquinoctiū floret. Crocum natura herbaceū modo prædictorum erūpit, sed folio angusto ferē, namque in capillamēti modum foliatur: sero floret, seroq; germinat, aut præmature, utro scilicet modo tēpus acceperis: floret quippe uergiliarum occasu, paucisque diebus: confestim uerò cum folio florē quoque expellit, quinimmo prius. Radix multa, carnosā, in totumq; uiuax: gaudet calcari, & melius ita euadit, radice attrita pede infertur, ideo iuxta semitas, fontēsque pulcherrimū exit: satus radice fieri assolet. Hæc in hunc modum proueniunt. Reliqui autē omnes prædicti flores semine exeunt, ut uiola, Iouis flos, iphyum, flammula, elium: Nam & ipsa, & eorū radices ligno nimirū constāt.

¶ De cænātha, abrotano, sapsuco, serpyllo, sisymbrio: Tū q̄ flores uerni, q̄ æstiuī, qui autūnales: & de uiolæ, ac rosæ uita: tū de myrto ægyptia miri odoris.

CAPVT VII.

Enantha quoq; semine obserēda est, nec enim hæc excludi à floribus debet. Ergo quæ dicata floribus sunt, hisce, atque similibus penè accipi debēt, reliquæ & florem & semen omnia ferunt: quanquā non omnia ferre putantur, quòd fructus quorundam haudquaquam manifestus existat.

Nam & flos nonnullorū incertior est. Quinetiā quōd
lentius, difficiliusq; seminata perficiuntur. Plāta pro-
pterea uti potius consueuerunt, quod uel inter initia
proposuimus. Quanquam sunt, qui ea omnino fructu
carere asseuerent. Sæpe enim exiccata, tritaq; seruis-
se se inquit, sed nunquam germē erupisse, nec ser-
pylli, neq; belenij, neq; siymbrij, neq; mentæ. Nam hu-
ius quoq; periculum se scāsse affirmant, attamē illud
uerius est. Neq; desunt, qui uel hæc experti fuerunt,
& natura ipsa syluestrium planē attestari uidetur: ser-
pylli etenim syluestre etiam genus est, quod deferētes
ex montibus serunt, ut apud Sydonem fieri solet, atq;
etiam Athenis ex monte Hymetto: apud alios uero, ut
in Thracia, montes & plana omnia serpyllo scatent.
Sed siymbrio, reliquisque odor acrior est. Serpyllus
apud nonnullos etiam thymum penitus redolet. Con-
stat ergo, quōd omnia sui ortus primordium ex se-
mine capiunt. Sed abrotonum radice, aut auulsione po-
tius, quā semine germinat, semine enim difficulter ex-
it, & hoc testis ante: uiuiradiis causa intimato, quem
admodum Adonidis hortulos emoliuntur. Seritur æsta-
te: friget enim uehementissime, atque in totum mor-
bo obraxium est, etiam ubi sol uehementer illucet. Sed
cum conualuerit, creueritq; magnum, robustum, atq;
arboræum constat, quemadmodum ruta, nisi quōd hoc
lignosius, & siccus, & squallidius est. Sā sucum utro-
q; modo emigrat, uidelicet, & semine, & auulsione:
prestat seminis copia, & iuandi odoris: semen est,
& quidem

Et quidē mollioris odoris, necnon Et planta eius trās
 ferri potest. Abrotanum quoque semine abundat, nec
 sine odore est, sed id radices rectas, altāsque agit: est
 ueluti unistrps, crassa scilicet illa radice: reliquis ue-
 ro de ea exeuntibus spargitur, quod non sansuco, nec
 serpyllo, nec sisymbrio, nec helenio datum est: Hęc
 enim in summo terrę adharēt, radice multifida tor-
 ridāque. Radices omnes lignosę sunt, sed longe magis
 abrotani, magnitudinis, siccitatisque causa. Serpyllo
 peculiaris auctio germinū: quippe cum in quantūuis
 longitudinis proćedere ualeat, nactum scilicet admi-
 niculum, aut iuxta sepes aliquas satum: cresāt præci-
 pue ī puteis. Genera urbana reddere nō est, ut retuli-
 mus: ferocia esse affirmant: Hunc enim in mōtibus tū
 satireiatum quēdam, atque uehementissimum, tū gra-
 tum odore, molliorē q; cōperiri. Tēpus ferendi pluri-
 mum autūnus: hoc enim primum serere ninūrum pro-
 perant. Ceterum Et uere nonnulla seruntur. Omnia
 autē umbrā, aquā, simūq; unice amāt. Serpyllū squal-
 lorem patitur: atq; in totū aquę pauca indigū est. Sed
 fimo præcipue gaudet, Et iumentorum potissimum.
 Transferendum quoq; id sepius censent: melius enim
 sic redditur. Sisymbrium uero Et degenerat faci-
 le, nisi transferatur, ut dictum est. Florum prima
 uiola alba se ostendit, emicat ubi cœlum clementius
 statim, etiam nondum hęcme exacta: ubi uero im-
 mitius, postea. Vere nonnunquam cum uiola alba,
 aut paulo post liliū exit, Et quę uiola flāmea uocā-
tur

tur, syluestris duntaxat. Hæc cæteris omnibus, quibus coronarij utuntur, longe præcurrunt. Post hæc narcissus, & liriium exeunt. Ad hæc bulbi flos, quidam enim coronis hunc etiam inserunt. Sequitur uiti flora, & nigra uiola, & è syluestribus aurelia, & genus fremij, quod limonium uocant, & pugio, & hyacinthus. & quibuscunque serè alijs montanis utuntur. Rosa serior hisce est, & nouissima quidem erumpit: prima autem inter uernos desinit flores, parum enim temporis durat eius prouentus. Nam & reliqua in syluestrium genere parum durat, excepta hyacintho, tam syluestri, quam urbana: Hæc enim plurimū durat. Adde uiolam albam, atque etiam magis flammeam. Nigra (ut dictum est) per annū durat, si cultus adhibeatur. Eodem modo uiti flora: nam ea quoque addicta floribus est, naturaque herbacea constat. Si florem attenuas, auferasque, nec seminefcere sinas, nec solum desit apricum, durare plurimum potest, flos specie constat racemi, candidusque est, ut labruscæ. Hæc igitur uerna potius esse uidetur. Aestiuæ autem, lucernula, Iouis flos, cerinthus, iphium, sansucum, phrygium. Itē quod desiderium uocant, cuius genera duo sunt: unum cui flos hyacintho similis, alterum decolor, album, quo in sepulchris uti mos est, & diuturnius uero id ipsum est. Floret & consecratrix æstate, & lanaria dicta, flos aspectu pulcher, sed caret odore. Lirij alterum genus, & crocum tam montanum, quod exors odoris est, quam satiuum, autumno florere inap-
 puit:

piunt: statim enim primis imbribus florent. Quin & syluestrium genere spinæ autæ fructu, & edere aliæ flore utuntur. Temporum quidem ratione, ordinē hunc singulorum ortus sortiri animaduersum est, sed quoad plenius dici liceat, nullum intermittitur tempus, nec ipsa hyems flore uidua est. Sed hæc etiam, quam gelu infœcunda apparet, flosculos tamen habet scilicet autumnalibus prorogatis. Quòd si hybernū tēpus clemētius fuerit, longē magis ita continget: etenim quoad absolute liceat loqui, maior pars florum uel ultra tempus sibi accommodatum protrahi potest, & si loca aprica sint, magis id euenit: ex quo fit, ut perpetua florum continuatio agatur. Tempora hæc generationum notantur. Vitæ uiolæ albæ anni maxime tres. Senescens diminuitur, candidioresque assidue flores fert. Rosæ quinquennium ad uigorem saliet, nõ aduſte, neq; reasæ. Sed eius quoque flores senescentis deteriores redduntur. Ad iucundam autem olentiam, & rosarum, & uiolarum, & reliquorum florum, solū cælūque singulis accommodatum pluuium cōfert. Nam in Aegypto cætera quidem omnia sine odore floreq; etiam aromata dicta sentiuntur: Myrti uero mirū in modum odoratæ assurgunt. Prouenire ante hæc nostra, & rosas, & uiolas, & reliquos flores tractus illius, etiam binis mensibus plūsque durare haud hoc breuiori tempore aiunt. Videtur & annus, (ut diximus) ad bonam olentiam referre, cum scilicet, talis, aut talis inæſerit; non imbrium squallorūque tantū

ratione

ratione, sed etiam quò tempus certum, & aque, & flatus, & in totum cœli commode mutationes accessere. Montibus autem (ut simplici transigam ratione) & rose, & uiole, & reliqui omnes flores, odore longè deteriores emergunt. Atque coronariorum, & in totum suffruticeï generis commentatio, hisce, similibusque absoluitur.

✕

P

THEOPHRASTI DE HI
STORIA PLANTARVM
LIBER SEPTIMVS.

¶ De herbaceis, & oleribus: treisq; esse semen-
tes hortensium: & quid quoque tempore sera-
tur: necnō quæ serò, quæ uelociter ex oleribus
emucent.

CAPVT I.

F. Q. VITVR, ut de her-
baceis docuimus: id enim reli-
quū ē generibus est, in quæ
principio plantas omnes di-
gesimus: quo in genere ole-
ra etiam, & frumenta quo-
dammodo comprehendi uide-
tur. At primum de oleribus

indicandum, sumpto ab urbanis principio: sunt enim
hec syluestribus longe notiora. Sementes hortensiu,
quibus feri singula solent, tres certe notantur, una
hyberna, alia æstiuæ, tertia quæ inter eas cadit, post
hybernum solstitium: quas ita appellant, non ratione
satus, sed ortus, usûsque cuiusque. Satus enim in con-
trarijs fermè consistit temporibus, quippe cum hyber-
ni principium post æstiuū solstitium sit, mense Iulio,
quo brassicam, radiculam, rapam, & quæ semen-
tis

tis postera uocant, ceu betam, lactucam, erucam, ru-
 nicem, sinapi, coriannum, anethum, nasturtium sere-
 re assolent, Primamque sementem istam appellat: Se-
 cunda post brumam Ianuario incipit mense, qua se-
 minant, de figuntque porrum, apium, geihyum, a-
 triplicem: Tertia, quam aestiuam appellat, mense Mar-
 tio agitur, qua cucumis, cucurbita, blitum, ocimum,
 portulaca, satureia seruntur. Quin & alias plu-
 res sementes simulum singulis temporibus faciunt,
 ut radices, ocimi, & aliorum quorundam, sed om-
 nibus sementibus, quæ postera uocitant, seri optime
 possunt. Omnia pari tempore nequaquam proueni-
 unt, sed alia celerius, alia serius, quæ scilicet prouē-
 tu contunaciora consistunt. Celerrime ocimum, bli-
 tum, eruca: & de hybernis radix, die namque (ut
 ita loquar) tertio erumpit, lactuca quarto, aut quin-
 to: cuacnis, & cucurbita circa quintum, aut sexto:
 uel, ut alij uolunt, septimo: sed prius, celeriusque cu-
 cumis. Portulaca serior hisce exit, anethum quar-
 to. Nasturtium, & sinapi, quinto. Beta estate, sex-
 to: hyeme, decimo. Atriplex, octauo. Brassica, de-
 cimo. Porrū, & geihyū, non conueniunt, sed porrum
 decimonono, nonnunquam etiam uicesimo die prouē-
 nit: Geihyū decimo, aut duodecimo. Coriannū prouē-
 tu cōtumax est, quippe quod si nouum sit, nasci recu-
 set, nisi conuoluatur. Satureie, atque origano dies
 plusquam triginta dantur. Omnium difficilime apium
 nascitur; quadragesimo enim die affirmant, qui
 p ij celerrimum

celerrimum eius prouentum tradidere : sed sunt , quibus quinquagesimo uelint , quod etiam omnibus sementibus feri potest: Quidam enim omnibus id adiungunt. Ad summam , quæ locis pluribus feri patiuntur , hæc nihilo celerius ex maiore parte proueniunt: Quod mirum , si tempus , aerue , nihil conferat ad celeritatem. At si improba , frigida , cæloque tristi circumdata sūt , serius prodeunt: nam & tempestas , serenitasue sementi succedens , facit ut aliàs serius , aliàs maturius germinetur . Discrimen illud quoque in sementibus singulis , quod locis apricis , temperatisq; , maturissime prouentus fieri solet: causas enim eorum (ut simplicius loquar) in pluribus constare credendum est , exempli gratia , In seminibus ipsis , in cælo , in tempore , quo singula fieri placuerit: adde tempestates , serenitatesq; . Sed hoc amplius inspectandum , in quibus tempora differant , atque in quibus conueniant: radicem enim tertio die tam æstate , quam hyeme quidam prouenire affirmant . Ad hæc temporum (ut retulimus) diuersitate plurimum dissident . Ergo tempora germinandi hæc & sunt , & singulis addicuntur . Refert ad celeriores , serioresue prouentum , & seminum ætas : quædam enim maturius ex recentioribus exeunt , ut porrum , gethyum , cucumis , cuscurbita: quamobrem nonnulli semen cucumeris lacte , aut aqua præmaceratum ferunt , quod celerius exeat . ! Contra quædam ex uetere celerius , ut apium , beta , nasturtium , satureia , coriannum , origanum:

hæud

haud enim omnia oriri melius è recentiori possunt, quemadmodum dictum est. Peculiare in beta inquirunt euenire, quòd non semen omne continuo pullulat, sed longo tempore post, anno scilicet sequente, & tertio: qua de causa ex larga copia seminis exiguum prodire solere. Quodque autem seminum si actum in plenum deciderit, ad tempus usque suum in humo perdurat: nec prius germen ullum emittit, ut ratio est: sic enim in syluestrium genere euenire uideamus, nisi semen intereat. Perfectiones autem fructuum omnium estate contingunt, sed prius, celeriusque, (ut simplicius agam) illa perficiuntur, quæ prius sata fuerunt. Refert enim & tempus: sata enim diebus calidis, ælius caulescunt, semènque ocyus reddunt, ut radix, ut rapa: quædam non anno tantò fructificant, uerum etiam bimatu, ceu apium, porrum, gethium, quæ quidem uel plus temporis edurare queunt. Nec annua dici debent: maior enim eorum pars simul atque semen perfectum sit, exarescit. Omnibus penè, quæ caule emisso fructum perficiunt, facies eo perfici solet, quòd ex caulibus laterales surculos edunt: exceptis, quæ unicaulia constant, ut porrum, gethium, cæpe, allium. Omnia autem aquam, simumque cupiunt: sed magis, quæ infirmiora sint, curaque egeant maiore, aut etiã alimento copiosiori,

Quæ olera è quibus nascantur: nasci uero è
 p iij   semine,

semine, auulsione, ramo, atque radice. Quae caule reciso regerminant. Quaeq; radices perdurent: & quae regerminant, quae non.

CAPVT

II.

Ascuntur omnia e semine: nonnulla etiam auulsione, ramo, radicisque: Auulsione, brassica: semper enim uel aliquid radicis eius accipitur. Germinae, ruta, & origanum desiguntur, nec non & oarum: nam id quoq; transfertur cum ad palmum, aut plus altitudinis uenerit, dimidio absciso. Radice allium feritur, & cepe, et bulbus, & arrus: & in plenum, quae in capitatorum genere eiusmodi sunt. Nasci etiam ea possunt, quorum radices plus temporis durant, quamquam annuo constant caule: sed quod omnia prouenire semine possunt, manifestum hinc est: Ruta enim sic nascitur, quod quidam negant: uerum tarde, qua de causa surculo ferere eam solent. Illorum uero, quae radice proueniunt, radix quidem diuturna est, ipsa autem annicaulia consistunt: itaque radices talium suo latere germinant, pluresque redduntur, non tantum in urbanis, atque hortensibus, uerum etiam in syluestribus, (ut dictum iam est) ceu in bulbis, gethyis, scyllis, aliisque quibusdam. Quaedam etiam non capitata, uerum diuturniora germinare posse cernuntur, ut apium, beta: mittunt enim radices, quibus folia, caulesque proueniunt. Gethyum quoque latere germinat, & porrum subtus suo latere prouinit,

mit, ueluti quoddam caput bulbaceum, ex quo foliorum ortus: caule tamen arefacto, seminéque sublato. Sed quoniam eorū capita minus usui sint, idcirco siccanda minime leguntur, ac proinde nunquam seruntur: sed hæc forsitan, & similia genere, & proxima quodam modo naturæ ceparum consistunt, quæ obrem mirum est. Veruntamen & in omnibus tã urbanis, quàm syluestribus, quæcunque diuturniora, simulque terræ propiora constant, horum radices regerminare facile possunt, ut uel in fruticum, atque suffruticum genere fieri nouimus. Verum in cæpis, allijs, bulbisque, uel numero hæc quodammodo amplecti potueris. Prouentus autem (ut retulimus) trifarius est: Semine, qui communis omnium est: caule, radiceque, qui prædictis tribuitur. Caule uero reciso (ut ita loquar) omnia regerminant, exceptis, quæ secula uocant. Sed euidentissima quasi & usitata, ocimum, lactuca, brassica: & quidem lactuæ regerminatos caules suauiores affirmant. Primos enim lactuosos esse, atque amaros, utpote minus cōcoctos: alij è contrario uolunt secundos scilicet lacte refertiores constare, sed dulciores sentiri, quandiu teneri sint. Verum in brassica cæteris esse suauiores caules regerminatos confessum habetur, si antequam excaulescat, folia detrahantur: radices plurimum certe perdurant, & aliæ regerminant, aliæ non. Radix, & rapa, si terra cooperiantur, usque ad æstivè durare, & crescere possunt: quod olito

rum nonnulli de industria faciunt: non enim regerminant, neque folium mittunt, nisi accumulatam humum semoueas, quod uel in reliquis deprehendi facile potest. Maxima olerum pars unistirps, ea scilicet radice, quæ agitur in profundum. Etenim quæ illas æquè crassas latere suo mittunt, ut apium, betæque, de media quodammmodo spargunt: nec à principio continuo findunt, sed ad ipsam unicam stirpem fissionem eiusdem illius lateralis que agunt. Et eas quidem manifestas ex usu reddi affirmant. Betis autem radix unica, sed longa, crassa, rectaq; sicut raphano: crassas hæc laterales gerit, & aliàs binas, aliàs ternas, aliàs etiã unam, quibus exortæ fibræ coherent, & alligant. Carnosa radix hæc est, & gustatu suavis, quamobrem crudam nonnulli mandunt: Cortex non crassus, neque extricabilis est modo raphani, sed potius equapio proximam dixeris. Eodẽ modo & atriplici radix una alte descendens, aliæ uero ex ea se depromunt. Omnium maxime unistirpem rumicem esse putaueris: laterales enim crassas nullas penitus agit, sed tantum prætenues: nititur altissima omnium radice, maiore nanque semipedibus ternis: Syluestris breuiorem agit, multicaulis, atque ramosus consistit, & tota forma, cum perfecta est, betæ proxima sanè cernitur. Diurnitate quoque sylvestrem, & in totum, (ut ita loquar) omnia olera uincit. Perdurat quantumuis temporis, ut aiunt: carne plena, atque humecta consistit: qua de causa effossa diu uiuere

uiuere potest. Ocimo quoq; radix unica data est, quæ crassa esset, atq; descenderet. Cætera uero, quæ de latere prætenuis orirentur, admodum proluxæ adherēt. Quædam singulari illa in rectum tendente carent, ut blitum. Sed continuo ab extremo multas crassas proluxiores, quàm attriplex agunt.

Quibus lignosæ, & quibus carnosæ, & quibus breues radiæ: Dèq; diuersis seminum figuris, & eorum differentijs: item quæ feraciora semina.

CAPVT

III.

Omniū radicum lignosissima ocimo data est, sicuti etiam caulis: Bliti enim atque atriplicis minus lignosæ. Vt enī in plenum loquar, Aliæ carnosæ, aliæ lignosæ: Carnosæ, ut betæ, apij, equæpij, rumicis, raphani, & omnium maxime capitatorū: Iste namque ne siccatæ quidem omnino durefcunt: Lignosæ, ocimi, bliti atriplicis, eruce, anethi, rumicis, coriāni, atq; in summam omnium multicaulium: habet enim & anethum, & coriannū, quæ unistirpia sunt, radicem lignosam, & non proluxam, neq; fibris multitis subnixam. Ambo multis caulibus, multisque ramis cōsistunt: quapropter nulli pars eorum superior, pro ratione inferioris extat. Breui radiæ illa constare notantur lactuca, portulaca: breui in quantum ea recta, q̄ deorsū mittēda est, tū ijs, quæ in latus porrigi solēt. Lactuca ea ipsa multiplici radiæ quasi omnino caret, sed fibris tantum coheret, quamobrem unistirpē hanc
(ut ita

(ut ita dixerim) maxime omnium esse putaueris. Ad summā omnia astitua breuem radicē sortiūtur: etenim pepo, cucurbita, cucumis ita se habēt, tū propter tēpus, tum & forsītā magis ratione naturæ, quæ tēpus secuta est. Lactuca translata radicis est breuioris, q̄ sata: illa enim ex lateribus magis mittit. Breuior etiam syluestris, quā urbana, & superne multicaulior est.

Quodq; ex cæterorū numero florē uniuersum citare utique constat: oāmum uero particulatim primū inferius, deinde cū ea defloruerit parte, florere superius incipit. Vnde fit, ut diutius istud floreat, quemadmodum faba, & inter herbas, quæ solaris nominata est, & quædā de syluestribus alia. Floret etiā cucumer cū in modū, qui pepo cognominatus est: etenim huic præpostero germinet, sanè accidit. Flores alijs candidi; alijs lutei: alijs ad purpuram leuiter accedentes: rubri nullis emergunt. Semina figuris etiam inter se distant: etenim maiore quidem ex parte rotunda sunt. Sed non desunt oblonga, neque lata, neque foliata, ut atriplicis: hæc enim similia, atque in laserpitio consistunt. Adde quædam angusta, & canaliculata, ut cumino. Color quoque differentiam faciāt: sunt enim alia nigra, alia candida, alia ligno proxima. Publica differentia, quod alia inclusa siliqua cōstāt, alia nuda adherēt: ut quod alia corticæ, alia papapo lanugine obducūtur: Radici namq; & sinapi, & rapo, semē in siliqua: coriāno, foeniculo, anetho, cuminoque nudum adheret: bleto, betæ, atriplici, ocimoq;

ocimq; cortice continetur: lactuce lanugine obduatur. Omnia seminis, germinisq; large fecunda: sed fecundissimum omnium cuminum est. Peculiare etiam quod de hoc dicunt: impreari namq; , & maledicere ferendo oportere affirmant, quò lætius, copiosiusque proueniat. Diffiale (ut ita loquar) omnia exiccantur, cumino excepto: nec modo frumenti consistunt, quod cū primum in plenū creuerit, mox exiccatur & deacidit: sed que cortice continentur, diffialius exiccantur, & inter ea maxime ocimum. Omnia siccata fecundiora redduntur: qua de causa detracta antea exiccare cōsueuerunt. Omnia feracia, largeq; fecunda cōsistunt: sed fecundissimū ocimū, porrum, & cæpe sunt, que latere potius apta sint fructum parere, ut radix, rapa & reliqua generis eiusdē: Quædam parte utraq; ferunt, ut blitum, atriplex, hæc enim fructificare, uel ex suo latere possunt: sicq; copiosius, protinus enim nodis singulis semen incidens racematim nimirum gerunt. Que seminibus uetustioribus sata sint, ælerius excaulescunt. Celerrime uero que uigentibus: est enim uel eorum uigor quidam, quo prouenire, consumarique optime possunt. Pulchritudo quoq; ad portionem sequitur: quin & si acruatim serantur, melius quedā nasci, augeri que posse uidentur: sic enim porrum, & apium serunt in lacinijs colligatum, atq; ita ampliora redduntur. Locus quoque ad incrementum aliquid conferre uidetur: quamobrem cum apium transfertur, palum tātum adigere, quantum apium facere uolueris,

lueris iubent: necnon & semen eius colligatum in lacinijs palo adacto, & fimo, terraque ingesta serendū censent. Quaedā etiā figurā subditi loci imitātur: acuminis enim formā accipit loci, in quo sata fuerit. Quittū & saporū differētiā quaedā semina capiūt preparata, ut cucumeris si lacte maceratum seratur: sed hæc forte cultui accommodari potius debent.

Que olera plura genera habeant, quæ pauciora ut radix id est raphanus, rapa, brassica, beta, cucumis, cucurbita, cucuminum, lactuca, apium, cæpa, ascalonia, gethyum, allium.

CAPVT

III.

Genera autē alijs plura, alijs minime. Plura ut ocimi, rumicis, bliti, nasturtij, eruce, atriplicis, corianni, anethi, rutæ: his enim diuersitatem generis deesse omnino uolūt. Quaedam ē contrario pluribus constant generibus, ut radix, brassica, beta, cucumis, cucurbita, cucuminum, allium, lactuca. Diuidūt hæc folijs, radicibus, coloribus, saporibus, reliquisq; eiusmodi. Vi radicis genera corinthium, cleonæum, liothalassium, bæotium. Amplissime corinthia adolescit, quæ uel stirpe constat detecta: hæc enim sursum uersus protruditur, non ut ceteræ in terram ampliari solita est. Liothalassia, quam thraciam uocant, ualidissima aduersus frigora traditur. Bæotia dulcissima est, & figura rotunda: nec ut cleonæa, prælonga. Quibus folia leuia, dulciores, suauioresque sunt: quibus

bus autem scabra, acriores. Genus præterea reddi-
tur, quod folijs erucæ simile cõstet. Radicis genera hæc
notauerunt. Rapæ alij esse, alij non esse diuersitatẽ ge-
neris putant, sed mare tantum, fœminãq; differre, na-
sciq; ambas ex eodem semine: Sed ut effœminentur, ra-
ras deponere oportere: nam si densæ positæ sunt, om-
nes masculoscere aiunt. Quod idem futurum etiam si
in terra uitiosa seueris, qua de causa semine satas plã-
tatim transferentes deponunt. Semen quoq; deterius,
meliùsue uisu percipi potest: quod enim probum sit,
tenue senties: quod uitiosum, crassum. Gaudet frigori
bus & rapæ, & radix: & sic eas dulcescere putant, si
mũlq; incrementum in radicem, non in folia uerti. Au-
strinis, atq; serenis tẽporibus æulescunt. Hoc
igitur rationem sanè exigit, quatenus in ambobus diffe-
rentiæ similitudinis constant. Brassicæ autem trifariã
datur digestio: aliam enim crispam, aliam læuem, aliã
syluestrem notarunt. Syluestri folium læue, sed par-
uum, atq; rotundum: & ramis folijsq; permultis con-
dita est. Ad hæc succum asperum, & instar medicamẽ-
ti habet, quamobrem eo medicã ad aluum purgandam
sæpe utuntur. Quin & illud differentiam facit: genus
enim quoddam carum est, quod nullum aut prauũ se-
men producat. In totũ crispera succi bonitate & folij am-
plitudine, læui præstantior est. Inter betas uero cãdida
sapore nigra præstantior, pauciorũque seminũ est,
quam siculam quidam appellarunt. Pari modo in gene-
re lactucarum, candida dulcior atque tenerior: cuius
tria

tria genera addunt, laticaulē, rotundicaule, & laconicum, huic folium carduo simile, & recta, ampla, & à caule minime brachiata hæc est. Inter latas adeò quædam laticaulēs fiunt, ut pro ualuis hortorum hiscē nōnulli utantur: Quæ uerò lactis admodum copiosa, & folio pusillo, & caule candidiori consistit, syluestri similis est. Apiorum cum in folijs, tum in caulibus discrimen utiq; constat: aliud enim folio spisso, crispo, densisq; aliud rariori, latioriq; cauleq; maiori. Horū iterum aliud candidi caulis, aliud purpurei, aut uersicoloris: uerū ad summam, eiusmodi omne syluestri proximum est. Cucumeris, atque acurbitæ partim genera esse existimant, partim negāt, quemadmodum & in radias, ac rapæ generibus, sed in uno eodemq; genere alias meliores, alias esse deteriores affirmant. Cucumeris genera tria notant, laconicum, scytaliū, bæotium: ex his laconicum melius rigatum euadit, reliqua nō rigata præstantiora sunt. Differunt & cepæ, & allia genere: sed ceparum genera plura, ut quæ à locis nomina accipere, garatice, cnidice, samoibrasice: ite setanice, & fissiles, & asalonice. Ex his setanice minime, sed largæ, dulcēs: Fissiles uero, & asalonice, tū cultu, tum natura inter se differunt: fissilem etenim hyeme sua cum coma inertem relinquunt, uere externa folia detrahunt, & reliqua colunt: detractis his folijs, altero germinant, simulq; inferius finditur: unde fissiles appellatæ sunt. Quidam uel omnibus detrahenda folia censent, ut uim suam imo contineant, neq; effu-

se

ſæ ſemineſcant. Aſcaloniarum peculiaris quedam natura notata eſt: etenim ſolæ fiſiles, & quaſi ſteriles ab radice conſiſtunt, nec ea parte creſcere, ac proficere poſſunt: Quamobrem non eas deponūt, ſed ſemine ferunt: cum deinde germinatum ſit, tranſferunt. Perficiuntur adeò celeriter, ut cum cæteris, aut etiam prius euelli poſſint. Plus temporis dimiſſæ in terra, putreſcunt. Plantatæ caulem edunt, ſemēque tantummodo fundunt: tum exinamuntur, atque inareſcunt. Harum igitur talis natura eſt. Differunt & colore nonnullæ: etenim apud Iſum cætera quidem candidis ſimiles conſtant, ſed colore candidæ admodum proueniunt, ſardianisque ſimiliter ferè affirmant. Cretenſium peculiaris maxime natura notatur, ſed aſcalonijs quodam modo proxima, ni forte uel eadem dici debeat: Eſt enim in Creta genus quoddam quod ſemine quidem ſatum in radice craſſatur: deſpoſitum uero, in caulem, ſemēque totum funditur: ſine capite, ſaporēque dulce eſt: Id enim quaſi è contrario cæteris habet: omnes nanque depoſitæ melius, celeriusque perficiuntur. Omnes poſt arcturum proueniunt, tepido adhuc ſolo, ut depoſitas umbres occupent. Seruntur & toto capite, & circunciſo, ſed germinationes haud ſimiles fieri ſolent: Parte namque inferiore capite naſcuntur, ſuperiore herba tantū erūpit: ſectæ in rectū germinare omnino nequeūt. Gethyū dictum ſine capite eſt, & quaſi lōga ceruis

æ consistens, ob id germinatio tota in fronde: sepiusq; retondetur, ut porrum, qua de causa semine feritur id nec deponitur. Cæpas hisæ ferè differentijs discernere licet. Allium ante solstitia, aut paulo post solstitia feritur nucleatim diuisum. Discrimē eorum, quòd aliud præcox, aliud serotinum: est enim genus quoddã eiusmodi, ut sexaginta diebus perfici possit. Differunt præterea magnitudine singulari: Cyprium uocatum maxime tale est, quod non decoquunt, sed in myrtotis utuntur: & cum tunditur, mirum q̄ spuma increscat. Quid & illud differentiã facit, quòd quedam nõ nucleis coagmentantur. Dulcèdo autē, & odor, & crassitudo, eorũq; causa, tēpore cultũq; penè uidentur cõtingere, ut etiã aliorũ. Perfici etiã semine potest, sed tarde: primo etenim anno caput accipit porri, sequēte discerni in nucleos incipit, tertio redditur perfectum: nec quicquam deterius, sed etiã quidam uel deposito melius id existimant. Radicis autem allij, aut cæpæ, haud similis ortus fieri solet: allij nãq; cū nucleus extumuerit, tota intorquetur: & hinc aucta in nucleos rursus discernitur, atq; ex uno plura efficiuntur, dum caput consumatur. At cæpe continuo ab radice aliud, atq; aliud obducit, ut & bulbus, & scylla, & eiusmodi omnia. Et enim allia, & cæpe, si non euellatur, plura in dies fiunt. Super fistula quoque, & allium capitari posse, & cæpe affirmant. Satis de generibus dictum est.

Quæ qua cura, culturæque gaudeât. Quæ aquæ
oleribus prosint, & quæ obsint. Translatione
olera meliores fieri. Quæ bestiolæ oleribus inna-
scantur.

CAPVT V.

Quas, fimumque oïa olera sanè dili-
gunt, ruta excepta, hæc enī fimi asper-
natricis penitus est. sed hyberna magis
quàm æstiuæ desiderat, & imbecillia ma-
gis, quàm valida. Fimum stipularium ma-
xime laudant: iumentorum uitiosum putant, quoniam
maxime inarescat: fimum unà cum sativum intermissum
potissimum disponunt. Quidam etiam inter serendum
superiaciunt: quin & stercore humano incoccto ad
sucum probe conficiendum utuntur. Hyberna aquæ
cupidiora sunt, quàm æstiuæ: & infirma, quàm ualida: ite-
rum quæ alimento plurimo egeant. Diligit aquam & capre
& gebyum: quanquam nonnulli negant, si principi-
pio bis, aut ter imber incessit. Aquarum optimæ, quæ
dulces, & frigide sunt: pessimæ, quæ salsæ, & rare-
factu difficiles notantur. Ob id, quæ ductu feruntur, per-
utiles: herbarum enim semina inuehunt: Sed omnium
optimæ, quas Iupiter dederit: his enim uel animalia no-
xia interim creditur. Sed non desunt, qui cucumeribus
& cepis eas prodesse minime putent. Rigantur cete-
ra quidem hora matutina, aut ad uesperam, ne aqua
feruens sole officiat. Ocimo etiam meridie aqua da-
tur, germinare namque celerius id existimant, si inter
q initia

initia feruenti aqua rigetur . Aqua admodum multa conferre creditur, præsertim si finus nõ adsit : Sæpe enim olera esurire dicuntur, idq; olitores peritos haud difficile posse intelligere . Omnia translata, meliora, grandioraque fiunt: Porrorum enim radicumque magnitudo ex translatione. Potissimum autem trãsferunt ad
 & cætera quidem tolerant ceu gethyum, porrum, brassica, cucumis, apium, rapa, lactuca. Omnia auctu faciliora, grandioraque ueniunt semini bus depositis, quàm fusim satis. Bestiole innascuntur radiabus, pulices: brassicæ, cruce atque uermiculi: & lactucis, porris, alijsq; pluribus porricidæ appellatæ. Has igitur humor collectus interimit, & finus acer uatim iniectus : Industria enim bestiola condens sese, ut in stramento quiescat in stercore . Quãobrem uenari facile est, aliter nulla uenandi datur facultas. Radicibus contra pulices ne noceant remedium, interserere eruum: sed ne nascantur, nullũ medicamen comperitum referunt . Oanum sub canis ortum pallefcit, coriannum salefcit, Ergo quæ accidere solent, ex his liceat cogitare,

Que firmiora semina, quæ imbecilliora. Item de aruensibus, syluestribusque, ut rumice, brassica, rapa, lactuca, equapio, paludapio, montapio, cucumere.

CAPVT

VI.

Seminum

Eminum alia firmiora ad perduran-
 dum constant, alia infirmiora: firmio-
 ra, coriannum, beta, porrum, nastur-
 tium, sinapi, eruca, satureia, ad sum-
 mam omnia ferè acris saporis: infir-
 miora uero gethyum, id enim durare nequit, atriplex
 ocimum, acurbita, cucumis: in plenum æstiuam magis,
 quàm hyberna: sed inter ea, quæ fortissima constant,
 nullū ultra quadrimatū durare potest, ita scilicet ut
 ad sementē adhuc utile sit. Sed bina sanè meliora, tri-
 ma nihil ferè deteriora, quadrima iā deteriora, uerū
 ad usum abariū diutius permanēt: quā inualidius alant
 necesse est, ut quæ partim respirarint, partim lesa
 à bestiolis sint. Interitus maxime ex bestiolis fieri so-
 let: nascuntur enim in omnibus etiā acris, atq; acer-
 bis: cæterum uel humore exhausto amara redduntur, et
 ideo ad usum deteriora. De seminibus, & ad summā
 de hortensibus sit satis dictum. Nunc de syluestribus,
 & ijs, quæ aruensia nuncupamus, pariter indicare
 tentandum est. Sunt igitur quædam nomine supradi-
 ctorum uocata: genera enim illa syluestria quoq; om-
 nia esse cernuntur, & maior ferè pars aspectu uici-
 na urbanis est, præterquàm quòd folijs ista minoribus,
 caulibusque scabrioribus cōstant, & succo potissimū
 acriori, uehementiori; conduntur, ut satureia, origa-
 nū, brassica, ruta: Nā & rumex syluestris est, & quā
 gustatu gratior, quàm urbana, tamen succo acutior, quo
 præcipue differat. Omnia autē uel sicciora urbanis se-
 q ij tiuntur,

tiuntur, & forte ob id ipsum magna ex parte acro-
 ra, uehemētioraque sunt. Brassica præter alia modo
 peculiari caules sortitur, rotundiores enim leuiorés-
 que gerit, quàm satiua: & foliorum appendicē illa la-
 tum, hæc habet rotūdiorē, & foliū ipsum minus an-
 gulatum: Nam cætera quidem scabrior tum caulibus,
 tum folijs constat. Rapa uel radice longa, & modo
 raphani, breuiq; caule consistit. Lactuca folio breui-
 or, quàm satiua est, idq; consumatū aculeatur, & cau-
 le simili modo breuiori perficitur: succum acrem, ac
 medicatum habet. Nascitur inter arua, liquatur per
 messem tritici, & purgare aquā intercutem dicitur,
 & caliginem arcere ab oculis, & argemam auferre,
 cum lacte mulieris. Equapium, paludapium, montapi-
 um, tam inter se distāt, quàm ab urbano, plurimū dif-
 ferunt: Paludapium enim, quod apud aquæductus, &
 in paludibus prouenit, folio raro, nec hirsuto cōsistit,
 sed simile quodammodo apio est, odore, sapore, figu-
 ráque. Equapium folijs uicinum paludapio est, sed
 hirsutum, & grandicaule constat, & radicem cras-
 sam modo raphani agit, sed nigram: fructum quoque
 nigrū producit, magnitudine cruo ampliorem: Ambo
 utilia referunt ad urinæ difficultates ex uino dulci al-
 bo, & ad pellendos calculos. Nascitur omnibus locis,
 & lachryma ex eo myrrhæ similis defluit. Quidā in-
 totum myrrham id esse affirmant. Montapium maio-
 ribus etiam differentijs distat: folio nāq; acutè simile
 constat: radice tenui, caule anethi; minuitiori tamen
 datur

datur in uino austero gratia menstruorū. Quædã cū
supradictis nullatenus succo, aut uiribus cōueniunt:
ut cucumis syluestris urbano penitus incomparabilis
est, sed aspectus tantum similitudinem gerit: Quem
admodum in coronarijs uiolæ accidit, folium enim hæ
bet consimile. Horum igitur differentias ex prædictis
hisce acâpies.

¶ De aruensium differentijs, quòdque ea uocentur
olera, quæ nobis usui sint abario, ut sunt
intubum, aphaea, andryala, porcellia, senecio,
& intubacea omnia: item pes gallinæus, en-
thusicū, mentastrum, hircibarbulæ, corchorus.

CAPVT

VII.

Ruensium autē appellatorū post hæc
discrimina, atq; in totum cuiusq; her-
bacei minus cibo idonei generis, ex-
ponemus. Olera enim uocitamus, quæ
nobis usui abario sint, quæ quidē in

summa uniuersorum contineantur necesse est: quam-
obrem nec ea dimittamus oportet. Ergo olera appel-
lantur, intubū, aphaea, andryala, porcellia, senecio,
atq; in totum quæcunq; intubacea constāt, propter so-
liorum similitudinem: eiusmodi enim omnia folijs in-
tubo quodammodo proximis conduntur: item pes gal-
linæus, enthusicū, mentastrū. Quidam uel alia innu-
merabilia nominant, inter quæ illud, quod hircibar-
bulam uocant, cui radix longa, & dulcis: folia cro-
co similia, nisi quòd longiora: caulis breuis, super

quem calyx ampla, & barba de summo uertice cana pendens proluxa, unde nomen accepit. Pari modo & alia specie quidem eiusmodi constant, succis uero cibo idonea, uel cruda, uel cocta oriuntur: Quædam enim coqui exigunt, ut malua, beta, rumex, urtica, murale um, uesicaria, quæ cruda etiam māditur, & alia plura: inter quæ & corchorus, qui ob amaritudinem in prouerbio est: folium eius ocimum sanè emulatur. Ex cunctis autem alia annua, alia annicaulia extant: nec desunt, quæ radice diutius durēt quanq̄ ipsa arescāt. Quinimmo eiusmodi haud pauciora ferè adnotātur. Nanscuntur alia radice, & semine: alia semine tantum, nisi quòd sponte etiam proueniant.

¶ Germinatio quibus temporibus in oleribus, atque uēsisue fieri soleat: de quæ florū differētia, & quæ differētiæ in caulibus publice.

CAPVT VIII.

Germinatio uero tam eorū, q̄ reliquorū, p̄tim cū primis imbribus post æq̄ noctium fieri solet, ut aphacæ, canariæ, & eius quam buprestim quidam appellant: parim post uergilias, ut intubi, & omnium ferè intubaceorū: & alia cū germine florem edunt, ut aphia: alia non longè post, ut fremium. Quædam ineunte uere, tam caulē, quam florem emittūt, ut intubū, & omnia intubacei generis: & e spinosis, quæcūq; generi olerū attribui debeāt. Florū autem differētia magna, de qua primo uolumine

mine retulimus, cōmunis ferè omnium cōstat: sed non de sunt, quæ flore penitus careant, ut epimetrū. Euenit uero, ut quæ unà cum fructu florem dimittunt, ce- leriter deflorescant: cum tamen primus senuerit, alia us, atque alius subnascitur, idq; per totā hyemen, uer- que assidue usq; æstatē factitatur. Senecio quoq; diu- tius floret, q̄q̄ reliqua minus, ut & crocum tam odo- ratum, q̄ candidū, & spinosum, quæ carent odore. Omnium autem herbarum discrimen publicum, quòd alia recticaules, & neruicaules sunt: alia anicaules, ut malua, scādix, cucumis syluestris, solaris, quæ por- rò tali natura est: nam inter omnes, (ut ita loquar) magisq; tali natura est ut inter spinosas tribulus, at- que inturis, & alia plura: nam illorū etiā differentia numerosior est. Quædam uerò amplexicaulia planè exeunt: sed si non habeant, quibus accūbant: humi ser- punt, & humicaulia dici possunt, ceu petina, & lapa- pa, & summatim quibus caulis gracilis, mollis, præ- longusque. Qua de causa semper ferè super alijs hæc proueniunt: quæ quidē differentia publica est omnū, nō tātum herbarū, atque suffruticū, uerū etiā fruti- cū: Clauicula enim atq; etiā magis edera cilicia ample- xicaulis cōstat. Itē herbaceorum alia multiscaulibus, alia uno tātū cōdūtur: et unicauliū ipsorū alijs germi- ne caulis brachiatur, alijs è diuerso: sicut etiā inter sa- tiua, radix, & alia quædā. Multis caulibus cōstāt (ut sūmatim dixerī) q̄ humicaulia exeūt: Vnicaulia uero, & paucicaulia, quæ recticaulia sūt. Ex his caule mini-

me brachiato illa creantur, quæ leuicaulia sint, ut ce-
pæ porrum, aliū: Quemadmodum etiam inter satiuā
animaduertere licet.

¶ Differentia herbarū in positu locoque folio-
rum, necnon fertilitate, sterilitatēque: tum
quæ differentia foliorum maxima, quidq; in-
ter herbarum, arborūque flores intersit: at
que de syluestrium herbarum, olerū ue radi-
cibus, & quid distent inter se.

CAPVT

IX.

Differentia illa quoque herbaceis da-
tur, quod alia ab radice tantū folia-
ta, alia in caule tantum foliata, alia
utrinque foliata. Ab radice tantum
foliata silago, nigella, anchusa, her-
ba, fremiū, frōdiflora, apargia, plantago, fraus. In
caule tantum foliata, crepis, nigella, foliosa, lotus, uio-
la alba. Utrinque foliata intubum, siue ampulla. Id e-
nim in caulibus, cum ramulorum prouentu unā floscu-
lus quoque quidā emergit: & ex spinosis foliatis non-
nulla, æu soncus. Sunt etiam alia frugifera, alia steri-
lia: atq; in totum ex herbaceis alia usq; folia tantū ue-
niunt, alia et caulem, & florē edunt, sed fructū nul-
lū: quæ etiā fructū pariunt, ueluti nature perfectis-
sime munus: nisi forte & sine flore frugiferū aliqd
sit, sicuti in arborū genere. Quin etiā folia eorū nō
paucioribus, sed pluribus ferè differētijs, quàm arbo-
rū, inter se distāt: nec differētijs carent, quibus planē
ab illis

ab illis possint secerni: sed maximam ferè sortiuntur, quòd pediculo illa dependet, hæc autem (quòd absolute liceat loqui) se ipsis adherent. Verum non desunt, quæ cauliculaceo quodam appendice annectantur. Sunt quibus antè quàm folia, protrudi caulis soleat: maximæ tamen parti folia prærumpunt, amplissimáque penè inter initia fiunt, & maxime ad cibum idonea. Arboribus uero omnibus cauliculus quidam antè propellitur, frons deinde emergit. Differunt etiam floribus plurimum, quippe cum in arboribus pars maxima florum candeat, & quædam paulo ad purpuram uergat: nec desint, qui herbidi, atque pallidi sint, nulli uero colore ardèntiori habeantur: In herbarũ autem genere permulti, & uarij tum synceri, tum misti, tum odorati, tum hebetes sentiantur. Itè arbores florem, sed non particulatim uniuersum profundunt. Herbarum uero quædam per partes florescunt, ut de ocimo diximus: Vnde fit, ut diutius floreat, sicut alia multa, & in primis solaris, atque cichorea. Quin etiam radicũ multæ differentiæ, atq; prædictis patentiores consistunt: Sunt enim aliæ lignosæ, aliæ carnosæ, neruosæq; sicut etiam in genere satiuorum conspici licet, ceu frumenti, & herbæ speâliter nũcupatæ maiore ex parte. Earum autè ipsarum singule plurimis inter se differētij distant, colore, odore, sapore, magnitudine: Aliæ nãq; candidæ, aliæ nigre, aliæ rubicundæ, ut anchusæ, atque rubiæ: aliæ quasi flauæ, & surculi speciem gerentes: adde dulces,

amaras,

amaras, acres, odoratas, malèque olentes: Nec desunt, quæ uim habeant medicam, ut aliàs dictum est. Carnosis quoque differentiæ insunt: nam aliæ rotundæ, aliæ oblongæ, glandosæque, ut a stule regiæ, atq; croci: & aliæ multis tunicis constant, ut bulbi, uel cuiusuis generis bulbosi: adde capæ, & ge:hyi, & similiū: aliæ æquales, fungosæ, mollesq; toto corpore, & quasi corticis omnis exortes, ut ari: uel corticem carni adherentem habent, ut maliterræ, & rapæ. Non autem omnes odoratæ, aut dulces, cibo idoneæ constant, nec omnes amaræ ingustabiles sunt, sed quæ postea, quàm in cibo assumptæ fuere, nihil nocuerint corpori, eas tatum escaletas statuimus. Quædam enim quàmuis dulces, mortifere tamen, atque morbosæ consistunt: aliæ quàmuis amaræ, aut maleolentes, utiles plane sentiuntur. Pari modo & folia, caulésque se habent, ceu absinthij, & fellis terræ. Discrimen etiam in germinando, & in florendo, ut hyeme incipiente, aut mediata, aut æstate, aut autumnno. Quin & in fructibus ratio gustandi eadem est, & in caulibus, & folijs, & seminibus, & radicibus: atque in ijs ipsis pro ratione saporum differentiæ constant, ut acidi, acris, dulcis, austeri, & reliquorum eiusmodi, tum simpliciter, tum ratione qualitatis remissioris, intensiorisue. Ergo differentiæ colligi hinc omnino oportet.

¶ Differre herbas temporibus germinatus, & floris historia singulorum olerum. Spicosa esse, oalum canis, caudā uulpis, linguam agni.

Que

Quæ & plantago, & coturnix, à quibusdam dicta est bibinella.

CAPVT X.

Ed cum singula distincta superius pro temporibus tam ad germinationem, quam ad florum prouentum, consumationemque fructuum sint, addendum nunc illud occurrit, quod nec ijs quæ radicæ proueniant, nec ijs, quæ semine erumpât, germinare quicquam ante tempus sibi accommodatum solet: sed suum unumquodque tempus expectât, nec à imbribus quicquam infestatur. Quædam serotina admodum tam germine, quam flore percipiuntur: ut carduus, ut acumis syluestris, quod etiam in suffruticam genere de pollicaria, & inturi, & alijs quibusdam retulimus: nec enim aliquid eorum floret, aut germinat ante proprium tempus. Quamobrem hoc etiam in arboribus differre apparent, quippe cū illorum simul quodammodo omnium germinatio fiat: aut si ita minus, uno quidem, eodemque dixerim tempore anni germina omnium citari: his autem multis, uel potius omnibus temporibus germen, atque etiam magis flos exeat. Quapropter si animaduertere uolueris, assiduâ penè per totū annū germinatione, & floris productione uidebis. Sæper enī alterū alteri succedēs tēpora oīa occupat, exēpli gratia: Apha

cam crocum erumpet, & fremium, & senecio, cæte-
 ráque hyberna, tum uerna sequetur, dein autumnalia
 accedēt. Multi uero ex singulis floribus prouetus pro-
 rogant suos ut dictum est. Sunt enim quæ ita florēt,
 cœu aphaca, & turdaria, & cichorea, & plantago,
 & alia quedam. Verum propter assiduam continen-
 tiam, occupandique uicissitudinem haud facile per-
 cipi in aliquibus potest. Nec est determinare, quæ
 prima germinēt, quæ uero sero, nec eorū ipsorū genera-
 tiones, ac tēpora recenseri queunt. Quibus fructibus
 cōsumatis, alia initia denuo generādi instituāt, quod
 post autūni æquinoctiū euenire potissimo solet. Tunc
 enim semina ex maiore parte perfectā habentur, &
 fructus arborum magna ex parte consummati iam
 extant: simulque mutatio quedam eius ipsius, atque
 temporis sequitur. Quæ autem imperfecta immaturā-
 que occupentur his & germinatio, & floris prouen-
 tus, & fructus perfectio, ex circuitu ad portionem con-
 tingit. Quamobrem euenit, ut alia sub solstitijs flore-
 ant, alia sub canicula, alia post arcturum, & autum-
 ni æquinoctium. Sed hæc communio sanè contem-
 plationem, ad determinandam principij rationem de-
 syderare uidentur. Quòd autē differentiæ plures, aut
 nullo pauciores sunt, his ipsis planè iam exploratum
 habetur. Quandoquidem & perpetuo quedam ex
 his uireant, ut poliū, ut solaris, atque capillus Veneris.
 His ergo de differentijs, quibus in rebus, quòque mo-
 do fiant, determinatis, nunc singulorum historias ex-
 ponere

ponere congruum est. Quæ scilicet non pro cuiusque propria natura cōsistant, ut quæ spicosa, scandicosâque consistant. Et si quid aliud tam commune capi de omnibus liceat, quod familiare sensui sit, aut folio, aut flore, aut radice, aut fructu: ex manifestis enim partitio fiat eorum necesse est, quemadmodum etiam radicem. Spicosa igitur oculus caninus, & cauda uulpiana, & plantago, quæ a gignna lingua à quibusdā uocata est, & ab alijs coturnix, huic quodammodo similis bibinella est. Verum hæc simplicia, & quodammodo uniformia creantur, & spicam nec acutam, nec aristatam gerunt. Cauda uero uulpina hirsutior, & lanuginosior est, quamobrem similis uulpium caudis ærniur, unde & nomen accepit: huic plantago similis cōstat, nisi quod florem non quemadmodum illa partitulatim edit, sed per totam spicam tritici modo. Ambobus tamen flosculus lanugineus exit, sicuti etiā frumento: similis tota specie tritico est, uerū folio latiori. His proxima reliqua quoque spicati generis, non temere dixeris.

¶ Cichoracea oīa annuo folio cōstare. Item de caule cichoreæ id est intubi: de Porællia, Aphaca, amaragine: hinc repetitio differentiarum radicū. De asthula regia. Epi menidea. Scylla. Aro. Dracuntulo. Ense. Theseo.

CAPVT

XI.

Cichoracea

Ichoracea uero omnia folio annuo,
 & ab radice foliata consistunt: germi-
 nant post uergilias, fraude exapta.
 Sed caulibus, atque radicibus differē-
 tias magnas sortiuntur, quippe cū ce-
 terorū caules simpliciores, minorēsq; exurgāt: icho-
 rea idest intubi, magnus, multisq; ramulis brachia-
 tus, lentus item, & diuidi contumax est: Qua de causa
 pro uinculo eo utuntur: Radice quoque germen latera-
 le mittere potest, & alioquin radice prolixū est, ideō-
 que emori contumax: decerpitis enim quae ad usum ci-
 barium capi solcant, reliquum generationis rursus ca-
 pescit principium. Euenit autem ut pars eius alia, at-
 que alia floreat, idque assidue fiat usque ad autūnū,
 quanquam durus caulis esse uideatur. Fert & siliquā,
 in qua semen circa postremas caulium partes. Porcel-
 lia leuior, & aspectu mitior, & dulcior est: Nec ut
 candralia, quae omnino ingustabilis est, & in radice
 succum lacteum acrem, eundemque copiosum habet.
 Aphaea ingustabilis, & amara est: festinanter haec flo-
 ret, sed celeriter flos senescit, atque lanugine pappo
 dicta marcescit. Tum alius iterum prouenit, atque ite-
 rum alius, idq; tota hyeme, uereque toto usque aestate
 factitatur: flos melini speciem gerit. Simili modo uel a-
 marago se habet: Nam ea quoq; uere florere incipit,
 nec secus hyeme tota, uereq; toto perseuerat: gustu ama-
 ra est, unde & nomen accepit. Horū igitur differētia-
 tales annotatur. Sed tentandū, (ut dictum est,) relinqui-
 rum

rum etiã pari modo colligere differentias. Genus autẽ uel eorũ, quæ radice carnosã, aut capitata creãtur, aplũ certe sc̃titur, quod & inter se, & ad cæteras, differẽtiã, (uti retulimus) plerasq; sortitur, radicẽ, folio, caule, atq; reliqua forma. Radicũ enĩ (ut dictũ est) aliæ squamis cõstãt, aliæ carne: & aliæ cortice uestiuntur, aliæ nude adherẽt: itẽ aliæ rotũdæ, aliæ oblongæ: & aliæ uescẽdæ, aliæ ingustabiles. Vescẽdæ non tantũ bulborum, atq; eiusmodi, uerũ etiã astule regiæ, atq; scyllæ: nõ tamẽ omnis, sed Epimenidæ uocata, quæ ab usu nuncupationẽ sortita est, hæc angustiori folio, leuiori q; quã reliquæ cõstat. Ari quoq; radix cibo idonea est: & folia eiusdẽ decocta in aëto mandimurũ possunt, suauis profectò, & ad fracta utilis est. Hæc, ut incrementũ capiat, cum folijs luxuriatur, quæ admodũ ampla sparguntur: folia descedentes ipsa circũ obruere solẽt: quò plãta nõ in germĩna excrescat, sed totũ alimentũ in suũ attrahat caput: Quod uel in bulbis nõnulli in cõponẽdo facere assolẽt. Dracũtuli autẽ radix (Sũt enĩ, q; genus quoddã dracũtuli arum appellẽt, quod eius caulis uarietate habeat quãdã) cibo ineptus penitus est, & medicis tantũ cõmoda: ac esis appellati radix dulcis decocta est, & trita farine admista panẽ dulcẽ atq; innoxĩũ reddit: rotũda hæc est, & sine corticẽ, capillamẽtis geithyi mō fibrata. Per multas iuxta eã scolopẽdras reperiũt: gaudẽt enĩ ea herba, frequẽtesq; cõgregantur in eã. Thesei radix gustu amara est, tusa aluum purgat. Sũt & aliæ quædam medicæ.

Verum

Verum pars maior radicum neque medica, neque abo idonea constat. Et differentias quidem radicum has licet adnotari.

Discrimē herbarum per folia, per caules. Scyllā ante portas satam contra ueneficia esse. Deq; narcississo, & scylla: peculiare de amygdala.

CAPVT

XII.

Oliorum uero discrimen, magnitudine, figurāque accipi debet: Etenim albuco folium praelongum, angustum, lētūmque leuiter: scylla latum, ensi uel pugioni, (ut quidam uocant) ad ensis effigiem exit, unde & nomē herbe impositū est. Consecratrici harundinaceum potius constat. Aro cū latitudine cauum, atque acumeraceum est. Narcisso angustum, frequens & pingue. Bulbis, omnibusque bulbosis ualde angustum, sed croco angustius. Caulis alijs omnino nullus, ut aro, quod mandi potest: Nonnulla caulem tantum floris sortiuntur, ut narcissus, & crocum. Alijs nimirum caulis assurgit, ut scylla, bulbo, omnibusque bulbosis: item consecratrici, & pugioni, sed omnium maxime astulae regie. Caulis enim dictus albuca unice inter omnes excellit, consecratrici minor quidem, sed durior, in totūmque albuca emulans. Semen quoque abunde astulae regia profert. Lignosum semē id est, figura triquetra, colore atro: Gignitur in orbiculato quodam, quod flori subest, decidit aestate. Cum orbiculatum illud debescit, floret per partes, ut

et

deinde caulis exit: In his uero caulis prius, & narcissi quidem floris tantum caulis protinus exit: Flos enim eius plurimum festinat. Scyllæ autem caulis perse prius, tum flos ex eo emergens insidit, eademque florum proventus ternos ostendit: quorum primus tempus arandi primum significare uidetur, secundus medium, tertius nouissimum: quot enim fuerint isti, totidem, & arandi tempora ferme occurrunt: sed cum ita senuerit, tunc foliorum exortus multis postea diebus inceptat. Idem uel in narcisso fieri solet, nisi quod nec alium caulem præterquam floris proprium habet, ut diximus. Neque fructum conspicuum parit, sed ipse flos unà cum caule desinit, & cum reflorescit, tunc folia exeunt. Ergo præ cæteris quidem plantis, hæc amabo peculiaria dixeris: præ illis uero, quæ ante foliorum, & caulium ortum florere incipiunt, quod iphyum, & alia quedam ex coronarijs facere putantur: atque etiam inter arbores amygdala potissimum, aut sola. Peculiare hoc sit, quod ea quidem, uel cum flore folium quoque promunt, uel paulopost, ut de quibusdam ambiguum sit, quæri que soleat. In his autem ex altero quasi principio prodire uidetur, cum propter dierum multitudinem, tum quod antequam flos, aut etiam caulis totus senuerit, germinare incipiant. Germinatio uero prior Scyllæ, posterior narcissi, & folium is large emittit, et radix ipsa parua nequaquam est, quam non magna: figura non absimilis bulbo, uerum non squamata. Hæc igitur quo pacto se habeant, contem-
plari

plari non ab re est.

Bulborū genera, & differētiæ. Genus quoddam bulborum lanigerum esse, unde toge, & alia uestimenta texantur: Quod peculiare datum Sisyrinchio. Adiatī id est capilli ueneris folium in aqua nunquam madescere, eiusque duo esse genera, atque ambo ad defluuium capillorum utilia oleo trita: fidiculam ad urinæ distillationes utilem. Quid anthemo peculiare.

CAPVT XIII.

Lura autem genera esse bulborū nimirum constat. Differūt nanque inter sese, magnitudine, colore, figura, sapore: quippe cum adeò dulces quibusdam in locis exeant, ut uel crudi mandi facilime possint, ut in Cherroneso taurica. Sed maxima, peculiaris que præcipue differentia lanigerarum herbarum adnotatur: Est enim genus quoddam eiusmodi littoribus nascens, lanamque sub primis tunicis habens, ut inter internum quod manditur, & externum media ista conculcetur. Texuntur ex ea, et toge, & alia uestimenta: qua de causa lanatum id constare putaueris, non modo illius indici crinitum: quin & bulbosa plura, nec ijs pauciora notare licet, exempli gratia: Violam albam, bulbinam, opitionem, cyicem, & sisyrinchium quodammodo, quæ quidem redigi ad bulborum genus desyderant,

r ij quod

quòd radice orbiculentur. Nam colore quidem penitus discrepant: candent enim, nec squamis constant. Peculiare sisyrynchio datum est, ut una radix primò augetur hyeme, tum ineunte uere, quod in imo excreuerit, contrahatur, supernūque crescat, quod māditur. Atque hæc differentias sortiri eiusmodi constat. Propria uero herbaceis uel illa tribui solent: Adianti id est capilli ueneris folium in aqua nunquam madescit, nec quicquā adhæsisse humoris constat, unde & nomen herba accepit. Genera eius duo, candidum, atque nigrum. Ambo ad defluum capillum utilia, oleo trita. Nascuntur maxime locis humidis. Fidicula uel ad distillationes urinæ unice facit, ut quidam existimant: Caulem hæc capillo ueneris nigro similem gerit, folia admodum parua, densa, aduersa, inter sese condita, radicem minimam, loca amat opaca. Inter ea uero, que florere particulatim notantur, peculiare, quòd in anthemio fieri solet: cum enim cæteris omnibus propriū sit, ab ima sui parte deflorere incipere, id à summo incipit florere: candidus flos circumdat, medium uiridis tenet, & semini color idem: Deedit id uti & spinosorum conceptaculo inani relicto. Genera eius plura.

¶ De lappa, solari, carduo, hirundinaria, semperuiuo, loto, melifrago, uesicaria, quòdque eius tria sint genera.

CAPVT

XIII.

Notabile,

Otabile, & in lappa, quæ suæ aspita-
tis causa uestibus adhærescit, ut diffi-
cile auferri possit. Nascitur enim flos
in eo ipso hirsuto et aspo non exiēs,
neq; euidens, sed intus maturescens,
& semen pariens, ut illis simile sit, quod in galeis, ac
uiperis euenit. Illa enim ubi intra se oua pepererunt,
mox animalia gignūt: et hæc florē in se continens, cō-
coquēnsque, fructum deinde parit. Quæ autem ita
uel florent, uel germinant, ut aliqua sequi uideantur,
uelut solaris uocata, & carduus (nam ea quoque
cum solstitium agitur, floret) Item hirundinaria,
quæ aduentu hirundinis suum excitat florē, hæc par-
tim naturalem, partim fortuitam habere causam ap-
paruerit. Quinetiam in reliquis propria eiusmodi
permulta intelligi possunt, ut semper uiuo datum à
natura est, quò humidū, uiridēque semper durare ua-
leat: Folio carnosio, leui, atque oblongo id constat:
plaris parietinis nascitur, necnon & in tegulis, cum
terræ confluuium quoddam arenaceum factum est.
Ad hæc alia permulta naturæ superuacue nosse forsū-
tan possis, sed (ut sæpe retulimus) differentias com-
paratione cæterorum semper contemplari oportet.
Quædam enim formis pluribus constant, quanquam
nomen unum sortiantur, ut ita fermè equiuoca sint,
ceu lotus: Huius enim genera plura redundant, fo-
lio, caule, flore, fructūque discreta. Inter quæ uel il-
lud redditur, quod mel frugum appellant, diuersum
r iij tum

tum uiribus in usu cibario, tum quòd non eadem loca desideret. Alia quoq; plura hunc in modum facile assignari possunt. Quedã uero quibus generibus, existunt paucioribus, tamẽ nõ minus discriminis sortiri uidentur, ut uescicaria, quæ cognomine nominis tantũ, et quadã planè æquiuatione accipitur: Vna enim cibo idonea est, et fructũ quasi urbanũ acinosum præstat:

Duæ uero, quarum altera somnum, altera insaniam infert: Et si copiosior detur, interimere sanè potest. Pari modo et in reliquis, quæ plurimum inter se distent, accipi idem licet. Sed de cæteris herbaceis satis dictum. De frumento, uniuersisq; frumentaceis, de cætero indicandum: Hoc enim

reliquum adhuc est.

THEOPHRASTI DE HISTORIA
STORIA PLANTARVM
LIBER OCTAVVS.

De frumento, & frumentaceis, eſſeque frummenti tria genera: Semētis uero duo tempora. Quæ mature ſerere, quæ ſerò oporteat: de tertio ſerendi tempore. Quoto quæq; die à ſatu erumpant.

CAPVT I.

ATIS DE cæteris herbaceis diximus, nunc de frumento, uniuersisq; frumentaceis agamus, modo quo ſuperiora tradidimus: hoc enim reliquum in herbaceis generibus eſt. Frumenti prima, & maxima genera duo conſtant: ſunt enim alia frumentacea, ut triticum, ordeum, titha, ſemen, & reliqua quæ tritici, ordeique ſpecimen quodãmodo gerant: alia chedropa appellata, ut faba, cicer, piſum: atq; in totiũ, quæ legumina uocantur ſolemus. Adde tertium genus, milium, panicũ, ſeſamum: & ad ſummam, quæ in æſtiuis ſementibus cõmuni careant appellacione. Horum omnium generatio ſimplex, et una eſt: quippe ſemine tantum omnia exeunt, niſi quid rãrenter, parçeq; radice profiliat.

r iiij Sementis

Sementis autem duo plurimum tempora notatur, sed primum, atque potissimum, quod aræ uergiliarum occasum accipitur, quod & Hesiodus, & maxima ferè pars autorum secuta est. Quamobrem tempus id per excellentiam satum appellarunt: secundum quod uere incipit post brumam, sed nõ eisdem datur utrũque. Alia enim mature seri desyderant, alia serò, quòd hyemen nequeant tolerare: non tamen desunt, quæ tempus utrunque satis apte contingant, hyemem scilicet, atque uer. Mature seruntur triticum, ordeum, quod etiam maturius seritur: item semen, tìpha; siligo, & siquid aliud tritico simile consistat: his etenim omnibus idem penè tempus serendi statuitur. Ex leguminibus uero faba (ut ita loquar) maxime mature seri exposcit: hæc enim suæ debilitatis gratia, radicationem hyemi anticipare desyderat. Lupinum quoque mature seritur: post aream enim serendum protinus censent. Sera illorum satio est, quæ in genere discrepant, ut triciã genus quoddam, & ordei quod trimestre appellant, quoniam per tantum temporis perfici possit: & in leguminum genere lens, aphaca, pisum. Tempori utrique datur ex leguminibus eruum, cicer. Sunt, & qui etiã fabam serò audeant serere, si minus primis satibus expedire potuerint. Simplicia tamen ratione dicendum alia sui roboris causa seri maturius poscere, ut quæ hyemem tolerare facile possũt: alia ob debilitatẽ idẽ requireere, ut clemẽtia tẽporis incrementũ præsumere queãt.

Igitur

Igitur tempora duo illa in prlmis notantur. Tertium uerò additur, quod æstiuus attributum retulimus, quomilium feritur, & panicum, & sesamum, itē trionū, geminalisq̄. Hæc ferendi tempora singulis statuuntur. Erūpit autem aliud celerius, aliud tardius: Ordeū atque triticum die plurimum septimo, sed magis ordeum festinat. Legumina quarto die, aut quinto proueniunt, fabis exceptis: faba enim intra dies plures etiam, quàm frumentæa, exit: Quibusdam enim in locis uel in die quintodecimo, aliàs etiā uigesimo: Hæc enim difficilime omnium prouenit, & si cum sata fuerit, imber plus equo successerit, uel prouentu omnino difficilis reddetur. Sed an ea, quæ tempore uerno serātur, celerius exeant, cogitandum. Prouentus autem, exortusq̄ dictos, quoad id uniuersim dixisse liceat, ita factitari putandum. Nonnunquā enim, & quibusdā in locis uel intra pauciores dies confici possint, ut in Aegypto tertio, quartoue die prouenire affirmāt. At apud alios uel pluribus, quàm retulimus, opus sit: nec temere ita eueniat, cum & tellus, & cœlū discrepat: cūnque maturius, seriūse, aratum est, queque superuenerint dissimilia constant. Tellus enim rara, & leuis, & benigno cœlo subiecta, celeriter, ac facile reddit: lēta uero, & pōderosa, tarde: & quæ squalleat, tardius. Item si hyems, aut squaliores, serenitatesq̄ nimie superuenerint, uel è contra imbres immodici inæsserint, res longe tardius agetur: His enim discrimē summū exultat. Pari modo, & si solū sit cultū
 fmoque

fimoq; refertū, uel si nihil eiusmodi actum sit: Nā & ad mature, seroue serēdū quoduis, loca differūt. Quae de causa nonnulli Graeciae incole mature omnia serere solēt, uidelicet propter sui tractus algorē, ut Phocenses: ne salicet hyemes herbas parvulas occupent.

Quēadmodū nascātur in frugibus folia, germinaq; & radices. Quo modo ordeū, & triticum, & pisum, & faba, & acer exeāt: quoq; radices legumina omnia habeāt. De frumētagine, & ordeagine, atq; frumenti ortu, leguminūque.

CAPVT

II.

Erminant alia ex eodem, radicem, foliumq; fundentia: alia utrumque ex utroque extremo. Triticū, ordeum, tithyma, ad sumā omnia, quae frumētacea cōsistent specie, ex utroque effundūt: quippe quae parte ima, crassaq; radicē: tenui superna, herbā propellant: fit tamen unū, atque continuū ex ambobus, radice & caule. At faba, ceteraque legumina nō eodē modo mittere cōsueuerunt, sed eadem ex parte radicem fundūt, & caulem, qua etiam nexus siliquarum consistit, inq; ea ueluti principium quoddā germinandi haudquaquam obscurū. Quod in quibusdam uel ad mentule formam effigiatum sanē inspicere possis, ac in faba, & acere, sed maxime in lupino. His enim radix deorsum uersus, folium uero, & caulis sursum tendunt. Hoc igitur differūt, sed illo plane conueniunt, quod omnia per annexū siliquae, atq; spicae

spicæ radicē capiant: nec ut in quibusdam arboribus, è diuerso fieri solet, ceu in amygdala, nuce, glande, atque similibus. Omnibus, autem radix paulo ante caulem exit: & quidem in frumentacis euenit, ut radix protinus extra pellatur: germen autem in ipso semine augeri primum incipiat, auctoq; subinde semina disiungantur. Nam & hæc omnia bipartita quodammodo constant, quod in leguminibus manifestum est: Illa namque bino claudi corpore, atque ita componi penitus liquet: uerum in eo genere, quia per seipsum sit, illud quidem minus contingit. Radix tamen paulo prius isti quoque propellitur. Exit ordeum, & triticum uno folio: pisum, & faba, & cicer multis: legumina omnia singulas habent radices, easdemq; lignosas, & ramulis prætenuibus modo capillamentorum fibratis. Omnium (ut ita dixerim) altissimam cicer agit, quod nonnunquam uel ex latere mittit. At uero triticum, ordeum, reliquaq; frumentacea permultis, prætenuibusq; innituntur radicibus: Qua de causa numeroso ramo, numerosoq; caule omnia eiusmodi se attollunt. Quamobrem, uel contrarietas quedam inter hæc genera fermè intelligi potest: etenim legumina radicè singulari subnixa, multos superne ramos ex caulibus gerunt, fabis tantum exceptis: frumenta uero è diuerso multis subnixa radicibus, multa quidè effundunt germina, sed quæ ramis brachiari omnino nequeant, præterquam genus, quod frumentaginem, quodque ordeaginem uocant. Hyeme in herba, frumentacea manent.

Omnia

Omnia tempore mitescente, caulem de medio mittunt; at quæ geniculantur, euenit, ut protinus in tertio genu, quædam in quarto gerere spicam incipiant, sed nondum aliqua mole conspicuam. Et quidem per totum culmum spica digeritur, ut ferme cum culmari inceperint, mox eam conspici sit. Sed latet, antequam adulta in folliulo fuerit: tum enim foetus suæ crassitudine molis euidenter extat. Mox folliulo absoluta, quarto, aut quinto die florere tam tritici, quam ordei incipit, totidemque diebus ferè floret: qui uerò plus temporis referunt, septimo die deflorescere notant: Sed leguminum floris diutina productio est, atque inter cætera erui, cicærisque diuturnissima. Inter omnia uero faba quidem summo discrimine redditur: quadraginta namque diebus florere prodita est: sed alij subinde alio, & alio emergente, florere assignant: partiatatim enim florere aiunt, alij simpliciter referunt: flos enim spicatis uniuersim leguminibus omnibus partiatatim emergit. His enim primum pars infera floret, quæ cum defuerit, proxima incipit, atque ita ad supernam itur successu assiduo: qua de causa multa ex eruis euulsa parte ima defluxisse æruntur, superna uerò penitus esse uiridia.

¶ Quot diebus frumenta: Quot item legumina maturentur. Terram à terra, & cælum à coelo ad fructuum differre perfectionem. Quibus folijs frumenta, quibus legumina consistent. De siliqua, legumine, florumque differentia.

Quæ

Que spicam, que Iubā, que siliquam gerant.

CAPVT

III.

Triticum, atque ordeū postea, quān
de florere, crassantur, perficiuntur
que, cum plurimū intra dies quadra-
ginta: pari modo & tīpha, & reli-
qua huiusmodi. Item fabam diebus to-
tidem perfici uolunt: Ita tamen, ut intra tantū dē spa-
cium temporis hęc florere, atque perfici nata sit, cum
cetera intra dies pauciores cōsumuntur. Sed ad pau-
cissimis perfici potest, siquidem post sementem diebus
quadraginta absolui possit, ut quidam affirmant: Nā
in totum alerrime genus id leguminis consumari nulli
dubium est. Milium, & sesamum, & panicum, &
ad summā omnia aestiua, dies quadraginta sortiri in-
ter omnes ferē constat, nō tamen desunt: qui uel pau-
ciores prodiderint. Differt, & terra à terra, & cœlū
à cœlo ad fructuū perfectionē: quēdā etenī loca pro-
ferre intra pauciores dies uidentur: ut cum alia, tum
& maiorem in modū conspicue Aegyptus: illic enim
ordeum sexto à satū mense, triticum septimo metitur,
quod apud plurimos octauo. Ceterum nec illo tractu
sic multitudine tota fieri solet, sed quoad religionis
primitijs tātū statutū est. Portatur enim ad sacrorum
quorūdā usum farina noua sexto mēse, & hęc à lo-
cis superioribus super Memphim. Quin & Sicilia
apud Milas uocatas agri Mesani celerem quandā fie-
ri cōsummationē serorū affirmāt: esse namq; semētē
corum

eorum menses sex: sed tamen cum primis unà metere posse, qui mense nouissimo seuerit. Regionem istam adeò fertilem produnt, ut triginta choes reddere ualeat, pasca mirificè habeat ubiq;. Sed mirabilius, quod in Melio fieri aiunt, sata enim intra triginta, aut quadraginta dies metere ināpiunt: quāobrem eius loci incolas fari consueuisse, Eatenus serendum, quatenus manipulum uideris. Sed hæc nec cocti fœalia, nec multa apud eos fieri traditur. Locum istum in exhibēdis alimentis mancum affirmant: frumenta enim, oleāsque in genue ferre, uites autem modicæ. Sed omnibus mirabilius, quod in Chalcia Rhodiorum in insula fieri solet: illic enim locum quendam præcoquem, fertilemq; adeò narrāt, ut ordeum satum in eo, cum cæteris sereretur in locis, metere iterūque serere, atque cum reliquis unà frugibus rursus metere possint. Maximam igitur hanc differētiā, si uera sit, arbitrari debemus: Quod enim translatum in alium tractum distulerit, ut è Ciliicia in Cappadociam, atque in totum trans, Taurum aiunt, minus incongruum sit. Locorum enim discrimen summū longi causa interualli exultet necesse est: conterminum uero, eundēque loco, tantum differre à reliquis, mirabile admodum est. Hic ergo summa cū differētia notatur: cæteri autem tractus haud multū inter sese tempore distant, sata enim in Atticā prius, q̄ in Helle ponto ueniunt ad maturitatem diebus triginta, aut aliquo plus. Quòd si satus quoque præcesserit loci mutatio sit: sin autem simul satum sit, plus tempo

ris certe accedat necesse est. Nec & loca differentiam
 haudquaquam mediocrem faciunt, nonnulla proxi-
 ma sine: segetes enim Salaminis longe prius, quàm ce-
 tere Attice regionis perficiuntur: Atque in totum illo-
 ca maritima, tam ad hæc ipsa, quàm ad reliquos fru-
 ctus festinatora intelliguntur: ut circa Actam uocatam
 Peloponessi, & in Phaleco agri Megarensis, nisi
 isthic uel humi tenuitate, atque laxitate offerre quic-
 quam putaueris. Generatio, & perfectio ita se habet.
 Differunt autem, & tota discreta genera inter sese fru-
 menta, legumina, æstiuæque: & generatim, quæ eiusdẽ
 generis consortia sunt: Erumenta etenim folio harun-
 dinaæo constant. Leguminum alia rotundo, ut faba,
 & maxima ferè pars: alia oblongiori, ut pisum, ciær-
 ula, ciæra, & reliqua huiusmodi: alia item neruata,
 alia sine neruo, & uena. Sesamum, & trionũ disce-
 ni ab his sua proprietate arnuntur. Item caulis alijs ge-
 niculatus, atque inanis, ut fabæ, quamobrẽ culmus uo-
 catus est cæteris leguminibus lignosior. Sed ciæri ligno-
 sistimus, milio ex æstiuis, & panico harũdinaæus: se-
 same, & triono potius ferulaæus: & alijs caulis ere-
 ctus, ut tritico, ordeo: & in totum frumentaæis, atque
 æstiuis, alijs tendens in latus potius, ut ciæri, cruo, læti:
 alijs humi prociens, ut cruiæ, piso, ciæraule. Siliqua
 nomine appellata speciali, si ligna lōga affixeris, ascẽ-
 det, & frugifera fiet: alioqui uitiosa, atque eruginosa
 reddetur. Faba inter legumina sola potissimum erecto
 caule constat: quin & floribus differẽtia tum natura,

tum positu data est. De quibus ferè in ijs, que in uniuersum digessimus, satis dictum existimamus: scilicet quòd alijs lanuginei, ut omnium ferè gerentium spicam, alijs folijs constât, ut leguminum, & plurimis quidem minutis: maior etenim pars florem sessilem edit. Flos lanugineus, & milio, & panico: sed sesamæ, atque triono folijs constans, & alia arca ipsum semen flosculum habent, ut queque frumentæa, & miliaea arca spicam. Legumina uero ex eo quodammodo flore, aut ex eodem quidem initio proueniunt: Et florem alia uniuersim, alia particulatim produciunt: & reliqua hisce proxima, satis iam exposuisse putamus. Ad hæc que fructu uan ratio exigit, addimus: quòd alia spicam gerunt, ut frumentæa: alia siliquam, ut legumina: alia iubam, ut miliaea: effusam enim illam harundinæam comam, iubam appello. Ad summam alijs semen uasculis includitur, alijs membranis continetur, alijs nudum insidet: alijs item fructus in extremo, alijs in latere: & reliqua, que hanc ipsam contemplationem contingunt, diximus. In totum uero genus leguminum fructu copiosius, fecundiusque profecto sentitur: Sed his feraciora profecto æstiuæ sunt, ut milium, sesama. Lens maxime inter legumina fertilis est: & summam que semine ferunt pusillum, copiosius ferme fructificant, ut etiã inter olera cuminum: quanquam hæc omnia copiose ferant. Validiora contra hyemem, atque in totum cæli mutationes frumentæa constant: legumina uero ciberatione putentur ualentiora, nisi forte id quidem no-

bis

bis ita respondet, cum cæteris animantibus e diuerso occurrat.

¶ De frumentaceorum inter se differentia, & generibus oræci, ac tritici, & eorum differentijs: Quantū inque nascatur in Asia frumētū.

CAPVT

III.

¶ Rgo genera tota tales inter se differentias sortiuntur. Quæ uero generis eiusdē consortia sint, his pro partium sanè inæqualitate differentia datur: Ut inter frumētacea triticū angustiori folio, quàm ordeum conditur, & caulem leuiorem, ruptuq; diffiliorem id habet. Ad hæc triticū tunicis integitur multis: Ordeum nudum consistit: id enim omnium maxime caret tegumento. Tiphæ quoq; & siligo, & omnia huiusmodi multiplici folliculo includuntur. Ac omnium (ut ita loquar) maxime auenam, natura operuit. Quinetiam culmus altior tritico, quàm ordeo est, & spica plus discreta à folijs emicat. Palea quoque suauior, quæ ex tritico, quàm quæ ex ordeo: utpote quæ plus succi retineat, & mollior sit. Ad hæc ordeum à tritico differt, quòd ordeum in uersus spicatur, triticum nullo uersu cõditum est, sed æquale undique constat. Genus totum ad genus tales ingerit differentias. Rursus eorum utrūque in plura genera ipsis etiam fructibus, & spicis, et reliquis formis, atq; etiam uiribus, affectionibusque discreta, diuidi sanè potest. Est enī in ordeo genere aliud binis

f uersibus

uersibus, aliud ternis quaternisque, cūmque plurimū,
 senis: est enim uel eiusmodi quoddam genus. Quod ue-
 ro pluribus construitur uersibus, hoc semper ferē spīs
 sius, positiūque arctius constat. Magnam, & indicum
 differentiam facit, quandoquidē ramis natum sit bra-
 chiari, ut proposui. Et spica uero alijs grandiores, ra-
 rioresque constant: alijs minores, frequentioresque: et
 alijs distatiores à folijs, alijs proximiores, ut achille-
 is cognomine. Et ordeorum ipsorum aliud rotundius,
 minusque: aliud oblongius, maiusque, atq; in spica ra-
 rius. Item aliud candidum, aliud accedens ad purpu-
 ram, quod & farinam reddere copiosius creditur: &
 contra hyemem, & flatus, & in totum contra cæli
 mutationes cādido ualidius esse uidetur. Tritici quo-
 que genera plura notantur, cognomina ex locis sor-
 tita, ut africanum, ponticum, thracium, assyrium, egypti-
 um, siculum: quæ & colore, & magnitudine, &
 specie, & proprietate inter se differunt. Quædam
 uel aliunde cognomina sortiūtur pro suis uiribus, tū
 alijs, tū uel maxime quæ ad cibū pertineant, ut cachry-
 as, stlengis, alexandrinus: quorū omnium differētiās
 in supradiētis colligere licet. Nec uero ab re fuerit,
 si illa quoque pro differentijs capies: & aliud præ-
 cox, aliud serum: & aliud auctu amplum multūmq;
 reddens, aliud ieiunum quoddam parūmque ferēs:
 & aliud spicam grandiore effundens, aliud par-
 uam: & aliud diu in folliculo manens, aliud aptum
 breui absolui, ut africanum: & aliud culmo tenui con-
 stans,

stans, aliud crasso: quod etiam ipsum africo dictum est. Crasso tamen, & cachrydias dictum consistit. Item aliud tunicis paucis, aliud multis uestitur, ut thraciū: et aliud unicalamū, aliud multicalamū, et magis, minúsque. Adde etiā si quid aliud his, aut prædictis ratione uirium proximum sit: Eiusmodi nanque differentie naturaliores profecto appareant, quibus et trimestrium annumerari genus par est, & bimestriū, & si quid intra pauciores dies ualeat consumari: & in Eubœa genus quoddam intra quadraginta dies crassari, perficiq; posse affirmant, idēque firmum esse, ac ponderosum, nec modo trimestris leue. Quamobrem famulis id præberi inquit, etenim nec multum in hoc fursuris esse uolunt. Igitur genus id celerrimum quidem ad consumationem, sed inuentu rarissimum est. Et bimestria uero quedam habentur, quæ ex Sialia, & in Achaiam aduecta sunt: sed hæc paucum reddunt, parūque fœcunda habentur. Quanquā cibo sialia, & incunda sunt. Nascuntur & alia quedam genera in Eubœa, & præcipue apud Caristum. Trimestria uero per multa, & ubique habentur; leuia hæc & parum fœcunda, & unicalama sunt, atque in totum infirma. Leuissimum igitur triticum, quoad simplici ratione agere licet, ponticum est: ponderosius ex ijs, quæ in Græciam aduehi solent, sialum datur. Sed eò ponderosius, quod Bœotia fert. Indicum asserunt, quod athleteæ, qui Bœotia ternos se-

s ij   misextarios

misextarios uix possint consumere, cum Athenis fuerint, facile quina consumunt: leue satis & quod in laconico agro consiatur. Horum igitur causa in terris, cœloque intelligi debet. Nam & Asia ultra Bactra quodam in loco adeò grande frumentū fieri tradunt, ut nucleis oliuæ sua equiparent magnitudine grana singula: in Pissotis autem dictis adeò firmum nasci affirmant, ut si quis plus comederit, disrumpatur necesse sit, & Macedonum ita plerosque interuisse aiunt. Absurdum sanè, & leuitati trimestrium absonum, quod in pontico euenit: Vernum enim durum admodum est: Hybernum autem molle est: leuitate enim molle plurimum differt.

¶ Duo uniuersi frumenti esse arandi tempora, Deque Ciceris differentijs, siliquarūque in figura.

CAPVT V.

¶ T quidem arandi tempora uniuersi frumenti duo uidentur statuere, alterū hybernū, alterum uernū, quo etiā legumina serunt. Ad hæc in genere frumentorū aliud purum lolij nascitur, ut ponticum, atq; ægyptiū: purum et siculū satis, et præcipue agrigētīnū sine lolio exit. Siculo propriū datur, quod melampyrū uocāt: res innocens, nec sicut lolium graue, & caput tentans. Sed hæc quidem (ut dictum est) locorum naturæ adscribi decet, idque agere quoad singulis generibus attinere uideatur: In leguminum

leguminum autē genere, pari modo differentias eiusmodi capere non est: aut quod non idem scrutandi studium adhibetur, aut etiā quod illa uniformia consistunt: etenim præter cicer, & lentem, & aliquatenus fabam, & eruū, quoad colorū, saporūque ratio differentiam faciat, cætera nullis generibus discernere solent. Ergo cicer, & magnitudine, & sapore, & odore, & forma, plerasque differentias ostendit, ut arietinū, & columbinum. Candida inter omnia dulcedine præstant: etenim eruū, & lens, & cicer, & faba, & sesama: Nam & sesamæ genus quoddam candidum datur: sed differentias hinc potius accipere licet, uidelicet ex his omnibus, quæ siliquis inclusa proueniunt. Eorū enim alia non inter septa, sed quasi inuicem contingentia constant, ut eruū, pisum, & pars penè maxima: alia magnopere circū septa, ut lupinū, atque etiam magis, & peculiarem in modū sesama. Item alia in siliquis longis, alia in rotūdis, ut cicer. Et quidem seminum multitudo, pro magnitudinis ratione sequitur: pauciora enim minor siliqua cōtinet, ut ciceris, & lentis. Quæ quidem differentie similes fortasse, ac illæ habentur, quas generi frumentaceorum, tum spicarum, tum ipsorū fructuum ratione tribuimus: nam & quæ siliquæ appellantur, seminū ferè rationem sequuntur: alie nanque leuiter late, ut lentis, & aphacæ: alie cylindratae potius, ut erui, & pisti: figuram enim huiuscemodi ista sortiuntur. Sed huiusmodi differentias multas per singula comperire

s iij   potueris

potueris, quarum alie communes omnibus, alie generatim proprie habentur. Quod autem omnia siliquis adherent, & ueluti quoddam principium inde obtinent, alia eminens, ut faba, & cicer: alia concuum ut lupinum & alia quaedam: alia non aequè expressum, sed minus, ac ueluti indicium principij tantum, constat tum ex ipso aspectu (cernitur enim principium quo & sata germinant, atque radicantur (ut inter initia diximus) & annexa siliquis nutriri, dum consumentur, aptissime possunt) tum ex ijs, quae nunc, & anie satis differuisse putamus. Sed de differentiis haecenus.

De leguminum, & frumentorum satu: tum de Stercoratione. Quae auique agro conueniant semina. Quando imbres profint, quando noceant frugibus. Quod solū quid praestare possit.

CAPVT VI.

Erere autem quaeque potissimum tempestiuis sementibus praestat: ceterum & sicco solo quidam committunt, ac praecipue triticum, ac ordeum: utpote quae maxime ualeant perdurare, ubi non auiibus, aut alijs bestijs tellus obnoxia sit. Haud enim commodum semina defactum solum putatur: quippe cum semina in eo facile latefiant, atque intereant: simul accidat, ut frequens herba nascatur. Imbrem post sationem superuenire omnibus prodest, exceptis,

exceptis, quæ officii potius apta sint, ut faba inter æstiuæ, sesama, & cumino, et triono. Densum autem, rarumque spargere semen terrarum etiã ratione conuenit: plus enim crassa, læt aque tolerare potest, quàm arenosa, & tenuis: Quãquàm dici soleat, aliàs plus, aliàs minus seminis eandem recipere segetem, in faustoque augurio capiant cum plus receperit: terram enim esurire, esitareque protinus semen existimant: Sed hæc ratio stulte fortasse affertur. Semina uero si contempleris, & præcipue loca ipsa scrutaris unã cum solo, positionem quoque animaduertendo, quæ ad status, solésque sit, accommodatius sanè differentias colliges. Stercoratio quoque pro natura terrarum fieri debet. Nouale hybernum uerno præferatur. Nonnusquàm alte inarare non expedit, ut in Syria: qua de causa pusillis aratris Syri utuntur. Apud alios cultus nimius obest, ut in Sicilia: unde fit, ut multi ex peregrinis faale aberrare possint. Hæc quoad terrarum naturam satis sit. Discernere autem, & semina solēt, quid scilicet cuiq; cõpetat agro. Hybernus etenim locis triticum potius datur, quàm ordeum, atque in totum frumentum potius, quàm legumen. Ad plenum inculta, et longo tempore post proficissa, tritico deputantur: Id enim melius, quàm ordeum illa ferunt. Tolerat & frequentiam imbrium triticum magis, q̃ ordeum, & fertilius segete minus stercoreata perficitur. Pari modo, & tritici ratio, qd̃ cui conueniat, habetur: exēpli gratia, qd̃ frugali,

& pingui: quod ieiuno, & gracili, & de reliquis
 pari ratione animaduertere solēt. Aqua, cum sata cō
 ceperint, atque adulta sint, omnibus prodest. Tritico,
 ordeo, reliquisque frumentaceis florentibus obest: fa
 cit enim, ut cuncta intereant. Leguminibus nihil offi
 cit acere excepto: Id enim abluta salsilagine, radice
 tabescens, interit, & ab erucis erosum protinus pe
 rit. Cicer nigrum, atque etiam ruffum, firmitus est,
 quàm album. Locis dilutioribus serò serendum id cē
 sent. Faba florescens præcipue madefieri cupit: Ob
 id sero, tam serere uolunt (ut dictum est) quoniam diu
 floreat: Sed postquã defloruerit, parũ omnino aque
 desiderari affirmant: Consumatio enim iam in uicino
 est. Frumentaceis in plenum crassatis aqua noxia es
 se putatur, et ordeo magis, quàm tritico. In Aegypto
 uero, & apud Babylonem, & Bactra ubi terra nul
 lis, aut raris imbribus madet, roribus omnia coale
 scunt. Adde Cyrenam, & Hesperidem: Idem enim uel
 in ijs ipsis fieri solet. Omnium (ut simplicius loquar)
 opportunissima quæ uerna: quamobrem Sicilia fru
 menti per fertilis est: large nãq;, & molliter uere fru
 ctificatur, è diuerso autē hyeme solũ tenue multa pau
 latim recipere possit. Crassum uel seminũ copiam, et
 aquarum inopiam tolerare facile potest: locis autem
 siccantibus omnes afflatus, auræq; prodesse putan
 tur. Sed alij apud alios eiusmodi remedia præstant,
 quod uel antea diximus. Sed omni quasi ex pte squal
 lor potius, quàm crebri imbres, frumẽto expedit: Im
 bres

bres enim cum alijs contrarij sunt, tum semina ipsa sepe corrumpunt. Quod si minus herbae quidem luxuriam mouent, ut sata strangulētur, atque omne alimentum amittant, nullum ex seminibus corruptum, mutari in aliud aptum est: preterquam triticum, atque ordeum, quae mutari in lolium asserunt, magisque triticum. Idque imbribus frequentantibus fieri, & praecipue locis humidis, & imbre longe dilutis.

¶ De lolio, auena, & ui ciceris. Quod leguminibus solum conueniat. Sesamam uiridem nullum animal mandere, nec etiam lupinum. Item remedium ne luxurient fruges. Quid Thessali, quid Babylouij in tondendis segetibus faciant.

CAPVT

VII.

Olium autem uernum nequaquam esse, quemadmodum reliqua herba, quod quidam affirmare conantur, rationibus illis constat: Confestim enim hyeme ineunte id exortum patescit, multisque differt: Habet namque angustum folium, & pilosum, & pingue, eiusque peculiare pinguitudo notatur: pilositas enim auenae etiam datur. Hoc igitur proprium eorum animaduersum est, atque etiam lini. Nam uel ex hoc ipso lolium fieri uolunt. Cicer autem à cæteris leguminibus propria illa distinguunt, quod de floris prouentu retulimus, & quod fructum celerrime perficit, quoniam firmisimum, & lignosissimum constat: atque in totum noualibus ineptum præ sua edacitate est. Herbae

eneat

eneat omnem, & maxime, ac ælerrime tribulum. Ad summam, nec solū quodlibet ferre id legumen potest, sed nigro quodam, crassoque opus est. Fabam ex cæteris nouale optimū præstat, quamuis frequens seratur, fructūque ferat copiose. Aquas quoque fluentes his magis prodesse, quam cælestes affirmant. Panicum, & milium minus aquarum indigent: Nam cum plus habent, folia dimittunt, sed ualidius milium, dulcius panicum, quanquam infirmius est. Sesamā uiridem nullum animal mandit, neque lupinum. An uero neque trionum, neque geminalem, quærendum: Nā ea quoque amara sunt. Trionum sesamæ simile constat, & pinguiusculū est. Geminale amina uiridum quoddam est, atque nigrum: seritur cū sesama. Sed de his scrutari arctius sanè conuenit. Terris autem frugalibus ne luxurient, folijs depasare, atque tondere agricolæ solent: quod uel in Thessalia factitatur quotannis. Euenit autem ut depasta quidem etiam quoties libeat, fructum nihilo mutant: Retorsum uero etiam semel triticum degeneret, & longum sine ulla crassitudine surgat, quod camatiam uocant. Nec satum id ad naturam pristinam redire posse autumāt, sed hoc perquam paucis euenire Thessali aiunt. At apud Babylonem semper, & quasi ordinate bis tondent, tertio pecus admittunt. Sic enim caulem mittit, alioqui folijs tantum lasciuit. Et negligentius quidem colentibus, quinquagesimo cum scenore messes redduntur: diligentius uero cum centesimo quinquagesimo. Cultus

autem

autem, cum quamdiutissime aqua intermanserit, quò scilicet multum materiæ producatur. Cum enim ea terra crassa, spissaque sit, raram, atque solutam reddere opus est. Sed materiam herbamque, quam Aegyptus gignere nata est, illa minime fundit. Igitur hæc uirtuti tractus attribues. Multis autem locis uel ex radiabus triticum, atque ordeum anno postero exit. Quin & eodem primo anno, ex ijs, quæ gratia uenundandi secantur, altero culmo adnascante profilit. Simili modo & si concreuerit hyeme, pluuijs enim secutis seges restibilis redditur. Verum talium spica imperfecta, pusillaque extat. Excunt anno sequenti etiam, seminibus depresso, conculcatisque, ut nihil quasi appareat: uidelicet cum transeunte exeratu, semina concussa in terram corruerint: Necnon & eorum, quos agnos uocant. At in leguminum genere, aut nullis uis faciendi quicquam eiusmodi datur, aut arte non æque. Et germinationes quidem tot modis fieri solent.

Quid ad incrementum frugum plurimum uiuet: inde prouerbum, Annum fructificare, non tellurè: frumentis & reliquis herbis præterquã filiã utilè esse stercorationẽ. Quid enecat medicam. Semina item peregrina in uernacula transire, atque tum cultura, tum natura terræ meliora, deterioraque fieri: quod genus a-

ptum sit transire in aliud, atque nasci inter alia
gaudeat.

CAPVT

VIII.

Di incrementum autem, alimentumque plurimum quidem cœli temperies, atque in totum anni conditio iuuat. Imbribus enim, serenitatibus, hyemibusque opportune secutis, omnia feracia, permultisque fecunda redduntur: etiam si sata sint falsis, ac tenuibus solis. Quamobrem non perperam prouerbio dicitur, Annus fructificat, non tellus. Verum & terræ ratio multum refert, non solum quod crassa, uel tenuis, & roscida, uel squallida constet, sed etiam cœli ambiētis, & flatuum causa: quædam enim quamuis tenues, uitiosæque sint, probe tamen fructificant: quoniam commode ad maritimos iacant flatus. Sed alij alijs commodi occurrunt (ut sepe iam dictum est) quippe cum alijs fauonius, alijs aquilo, alijs auster proferat. Cultura quoque haudquaquam parum conferre percipitur, præcipue sementis. Exalta etenim terra facile profert. Quin & fimum magnopere adiuuat: calefacit enim & concoquit. Quæ namque stercoretur, festinantius, quam stercoreis indiga, uel uiginti dies erumpunt. Sed non omnibus stercoreatio prodest. Vtilis non solum frumentis, uerum etiam reliquis herbis, præterquam filici est: Hanc enim fimo superiniecto interire affirmant: interit, & pecore incumbente. Quin & medica quæ uocatur stercoreis, & urinae causa perit, ut quidam dixerunt. Quodque autem semē na-

turæ

turæ temporis certe conuenit, atque in totum generi, genus certum respondet, etiã inter ipsa unigena, quæ discernere autores conantur. Semina peregrina intra annos tres, cum plurimum transeunt ad uernaacula: Expedi que ex apricis ad paulo minus aprica, & ex frigidis pari ratione transferre. Trãslata ex locis hybernis, eruptionem in præcoquibus prorogant. Quæ propter squallore intereunt, nisi pluuia serotina seruauit. Ob id cauendum censent, peregrina uernaaculis permisceri, nisi ex solo simili migrarint: Nam ut loca in serendo, oriendõque inuicem discrepant, ita cultura egeant diuersa necesse est. Ad hæc differentias teluricis, ac uires seminũ, atque etiã singulorũ tempora obseruandũ. Cum uero prospere tempora anni succedere, semina uel grauiora, suauioraque redduntur. Athenis itaque ordeum, quod farinae partem maiorẽ confiat, (Is enim a ger ordeum eximie fert) non cum plurimum fuerit, sed cum quandam temperiem obtinuerit, commendandum euadit. In Phocide uero circa Elatiam non solum ordeum, sed etiam triticum optime redditur. Et apud alios alia, ad quæ soli cuiusque natura ualeat. Ergo semina meliora, deterioraque tum cultura, tum terræ natura fieri possunt. Syluestrescunt enim, mãsuescuntq; modo arborũ, atque in totũ per multa tellure protinus uti arbores deterius ueniunt. Genus autem, quod totum transire in aliud aptum sit, nullum præterquam tipham, & semen comperies, si autẽ inter primas disputationes proposui: Necnon & lolium

lolium ex tritico, & ordeo corruptis enasatur. Vel si id minus, nasci quidem inter triticum solitum esse, nulli dubio est: ut etiam ponticum illud triticum atrū cognominatum, & semen bulborum, & cetera que nasci inter alia semina solent. Nam & auena magis in ordeo exire uidetur, & in lente arcaus res scabra, & dura. In aphacis autē securina securi similis. Atque in omnibus serē inest, quod simul alatur inter misceaturque, seu ratione telluris, quod nō inepte putaueris, seu ob aliquā aliā causam. Nonnulla etiā manifeste cōmunia plurimū erūpunt. Sed quoniam plus inter aliqua ualeant, propria eorū putantur: exempli gratia, eriuāga erui, & lappa lentis, quōd altera eruum potissimo uincat causa imbecillitatis, altera inter lentem maxime coalescat, que quidem eruange proxima est. Et enim pari modo aggreditur, & herbam totam ueluti brachijs capefit: nec secus angit, atque obstrangulat. Quod autem statim ab radice amūno, & sceno græco subnascitur, & hemodorum uocatur, unicaule cōstat, nec absimili caule surgit: uerum longe breuiori, & modo capitis superne quiddam gerente: radice autem subrotunda innititur. Nullum, sceno græco excepto, inarescit solo tenui, nec ullo pacto pingui hæc prodeunt. Ut in Eubœa apud Lelantum quidem nasci omnino nequeunt, apud autem Caneibum, & si quis alius eiusmodi locus sit, nimirum queunt. Igitur ea tamen cōmunia plurimū exeant, tamē inter prædicta infirmitatis causa dominari facile possunt.

¶ De coctibili legumine, & incoctibili. Triticū bonam terram exposcere, ordeum uel in graciliore solo proficere. Cur stercorari terram à faba putetur, itē de semine quam spelta nunc dicimus, necnon de bromo, siligine, tiphauena, lolio, sesama.

CAPVT IX.

Coctibile autem dici quidem de leguminibus tantummodo solet: Verumtamen & in frumentaceis idem, aut proximum euenire non absque ratione putaueris. Sed quoniam usus non idē sit, non eque percipi potest, neque in omnibus leguminibus ex equo sentitur, sed præcipue in faba, & lente: seu quòd hæc maiorem in modum affici apta sint, seu etiam, quòd propter frequentiore usum magis appareant, largius itaque fieri solet. Sunt enim loca per multa, quæ semper coctibilia ferant, & alia quæ incoctibilia. Sed omni quasi ex parte loca tenuia coctibilia potius reddunt: Cæli quoque conditio mutationem eiusmodi asserre nimirum potest: argumentum, quòd eadem segetes aliàs coctibilia, aliàs incoctibilia reddant. Faba apud Philippos cum uentilatur, si ab afflatu incola perstetur, si coctibilis est, fit incoctibilis. Hæc igitur multifariam rem istam posse fieri monstrant, quandoquidem & segetum nonnullæ conterminæ inter se, sitūnque similem obtinentes, nec ullam telluris differentiam fortientes,

sortientes, non pari modo fructificant, sed hæc coctibilia, illa incoctibilia parit. Idque agitur etiam sulco tantum nonnusquam segetes discernente. Fruitur potissimum terra tritium: tum ordeum: quamobrem triticum terram bonæ frugis exposcit, ordeum uel in gracioliori solo proficere satis potest. Ciar inter legumina maxime terra potitur, quanquam in ea minus temporis maneat. Faba, (ut dictum est) cum aliâs molesta minime est, tum etiam tellurem raritatis suæ, ac putredinis causa stercoreare putatur. Ob id, qui circa Macedoniam, atque Thessaliam colunt, cum fabæ florent, arua inuertere consueverunt. Inter ea, quæ tritico, & ordeo similia constant au semen, tipham, siliginem, bromum, auenam, robustissimum & maxime terram extenuans semen redditur: quippe cum radix ei multiplex, atque alta, culmusque numerosus consistat: sed fructus facilimus, omnibusque animalibus gratissimus est. Inter reliquas bromus radice numerosiore consistit: is enim multis dispergitur culmis. Siligo prædictis mollior, atque infirmior est. Tipha omnium leuissima consistat: nam & in simplici culmo assurgit, & solo proinde tenui contenta est: nec ut semen, pingue, & letum desiderat. Sunt duo illa, semen & tipha perquam similia tritico: Auena uero, & bromus ueluti syluestria quedam, & immitia constant. Auena quoque terram uehementer extenuat, & multiplici tum radice, tum calamo conditur. Lolium syluestre penitus est.

Omnium autem quæ æstiuis sementibus ager recipit,

scsama

fesama terræ molestissima esse, plurimūq; posse extenuare putatur, ut pote quæ multipliciori, crassiori q; calamo, & numerosiore constet radice, quàm milium. Sed quæ terræ, quæq; homini ratione cibi facilia sentiamus, differre inter sese planè uidetur: quædam enim è contrario facilia ueniunt, ut legumen, ut milium: adde si quid pro usu hominum facilitatem è diuerso, quàm pro usu cæterorum animantium sortiri appareat.

¶ De uitijs frugum, & bestiolis nocentibus: tū quæ fruges plurimum, et quæ minimum durēt. Item à rure rus, & cælum à cælo differre.

CAPVT. X.

Eminum autem uita quædā omnibus communia ueniunt, ut rubigo: quædā propria datur quibusdam, ut tabitudo radicis ciceri, & uricarū infestatio: alijs etiam pulicum bestiolarum erosio, nonnulla etiam scabie, atq; salfugine pereūt, ut cuminū. Animalia uero si non in ijs ipsis gignātur, sed extrinsecus ueniant, non æque officiant. Nasceitur enim in tritico cantharis, & in eruo phalangitū, et in alijs alia genera. Rubigines, (ut simplicius loquar) in frumētaceis magis, q̄ leguminibus: inter frumētacea ordeū magis, q̄ triticum sentit: & inter ordea aliud plus, aliud minus, sed præcipue dixerim achilleis. Nec segetum situs, naturæque parum refert: tractus enim excelsi, perflatique, rubiginem nullam, aut mini-

t   man

mam sentiunt. Concaui & flatibus nullis expositi cō-
 trā frequentissimam habēt: Gignitur hæc plenilunio.
 Maxime intereunt uel a fflatibus triticum, atque or-
 deum, cum aut florentia perflantur, aut flore dimis-
 so protinus infirma concutiuntur: sed ordeum magis
 ita perire certum est: sæpe etiam cōcrassescunt. Si ue-
 hementius, diutiùsque flatus inuasent, exiccantur,
 & penitus inarescunt, quod quidam euentari dice-
 runt. Sol quoque ex nube ambo ista interimit, sed tri-
 ticum magis, quàm ordeum: & ita ut quanquàm spica
 exinanita sit, uisu tamen percipi minime possit. Tri-
 ticum uel uermiculi enecāt, alij protinus nascens ero-
 dentes radicitus, alij cum squallentes absolui neque-
 unt: tunc enim uermiculus culmē usque ad spicā ero-
 dit: dein alimento consumpto, emoritur. Et si totum
 erosit, triticum ipsum omnino interit: si uerò alteram
 tantummodo culmi partē, frugēmq; fundēdam eate-
 nus uiolauit, id quidem spicæ pereat necesse est: reli-
 quum autem incolume extat. Euenit hoc in tritico nō
 omnibus locis, ut in Thessalia, sed paucis quibusdā,
 ut in Africa, & in Lelanto Eubœæ. Vermiculi uel in
 ciceris, & cicerulis ipsis gignuntur, cum secutis im-
 bribus calor repentinus humorem incluserit, quē ad-
 modum in ciceribus nasci uricæ solent. Qui autem
 alimenta sua consumpserint, tam in herbis, quàm in
 fructibus percunt, ut impes: & qui fabis, reliquis-
 que innaſcuntur, ut de arboribus, & lignis retuli-
 mus: exceptis qui ceraſtæ uocantur. Igitur ad hæc
 omnia

faciliusque legere possint: celeriter enim desluunt, et arefacta franguntur. Triticum uero, & quoddam ordei genus non penitus exiccari patiuntur, & ad reddendam farinam, meliora minus arefacta putantur. Qua de causa in aceruos, tam triticum, quam ordeem componere assolent: uidetur enim in aceruo crasse scere potius, quam attenuari. Frumentum nequaquam corrodendi potest, cum admissio imbre prouenerit. Triticum in spica nondum messum durare maxime potest: atque etiam magis lupinum: Nec enim id metunt prius, quam imber inceserit: quoniam inter metendum, exiliat, atque ita pereat semen.

Anniculum semen optimum ad sementem. Deaque Lupino, & auena.

CAPVT

XI.

Dexortum autem, uniuersamque sementem, semen anniculum, optimum putatur: bimum deterius, & trinum: quod autem ultra acceperis, sterile ferme est, quanquam ad usum cibarium idoneum constet. Omnibus enim ad generandum uita data est definita, licet ea quoque uiribus inter sese differant, locorum scilicet causa, quibus condantur. Quamobrem Cappadociae loco quodam Petra uocato, uel quadragenos annos fecunda, & ad sementem percommoda durare proditum est: sexagenos autem & septuagenos ad usum cibarium seruari posse idonea. In totum enim corrupta ea nunquam referunt, quamuis

quàmuis uestem, reliquàmque gazam, corrumpi posse concedant: Locũ etenim istum cũ aliàs excelsum, tum flatibus esse apertum: & auris ab exortu, occasu, meridièque editum. Ferũntque & in Media, reliquísque excelsis tractibus condita diu per durare ualere. Sed cicer, lupinum, cruum, milium, & reliqua id genus longe diutius: quod etiam locis Græciæ fieri potest. Sed hæc locorum propria sunt, ut supra iam diximus. Creditur et terram apud quosdam haberi, qua illitum triticũ seruari unice potest: ut quæ apud Olynthum, & Eubœæ apud Cerinthum effoditur. Reddit hæc triticum deterius quidem ad usum abarium, sed aspectu crassius facit: sextarium ad modium illinire solitum est. Quodque autem semen feruefactum perit, ac sterile redditur: Quamquam sunt, qui ordeũ, & triticum apud Babylonem resilire in area, modo eorum, quæ friguntur, enarrent. Sed enim caloris differentia quædam profecto intelligi debet: Et communia quidem hæc quasi omnium, aut plurimorũ appareant. Quædam uero ex ijs, quæ syluestria quasi putantur, proprietatem quandam tum in generatione, tum in germinatione sortiri planè uidentur, ut lupinum, atque auena. Lupinum enim licet robustissimum sit, tamen nisi protinus ab area terræ mandaueris, male proueniet, quemadmodum dictum est. Atque in totum condi hoc legumen subter terram recusat: Qua de causa ne subarantes quidem id serunt, & sepe si in materiè, aut herbam prædensam quampiã
t iij incidat,

incidat, eam uel summa impellendo diducit, radicēque
 terrā cōtingit, & germinat. Solū arenosum & uitio-
 sum potius poscit, atq; in totum cultis prouenire non
 uult. Auena ē diuerso: cultis enim melius hæc erūpit.
 Et nōnusq̄ que prius germinis infœcunda esset, si di-
 ligēter colatur, germinat, copiosaq; redditur. In totū,
 solū hæc frugale desyderat. Peculiariter uel illo à cæteris
 frumētaceis hæc discerni putatur, quòd annis alternis
 utrūq; semē aptū sit prouenire. Quā obrē, qui eā dele-
 re penitus uolunt (Delere enim percontumax est) sege-
 tes annos duos laxāt à satu: Cūq; plene diffusa in her-
 bā est, pecus sepe impellunt, usque dum penitus depas-
 scatur. Idq; planissimum eius exitium fit, quod simul
 & alternatam eius germinationem testatur.

THEOPHRASTI

THEOPHRASTI DE HI STORIA PLANTARVM LIBER NONVS.

De humore, & sapore plantarum: deq; guma, & lachryma: quodq; lachrymis & thus, & myrrha & balsanum, & mastica annumerentur: tum de cardui, pineæ, equapij, laferpitij, uitis lachryma.

CAPVT I.

HVMOR Plantæ, quæ nonnulli succum nomine publico appellant, uires pro cuiusq; plantæ ratione sortitur. Sapor humorẽ aliũ magis, aliũ minus consequitur: nec omnibus inesse appareat, ita exilis, & dilutus quidã in pleurisq; sentitur. Humor igitur plurimus omnibus, cum germinare incipiũt: sed ualidissimus, maximeq; suam naturam ostendens, cum iam, & à germinatione, & à fructificatione cessarunt. Accidit uerò, ut uel proprium succi colorẽ plantæ nonnullæ sortiantur: alijs enim albus, ut lactuosis: alijs sanguineus, ut ceuteriæ, & spinæ, quam agrestem fusum appellant: alijs uiridis, alijs alius color. sed planius hoc in annuis, et annicaulibus, q̄ in arborum genere. Humor autem ipse quibusdam crassitudine tantum cõsistit, ut lactuosis: t iij quibusdam

quibusdam etiam in lachrymæ modum gignitur, ut abietî, pino, terebintho, larici, piceæ, amygdalæ, ceraæ, so, pruno, iunipero, ulmo, spinæ ægypticæ: nam ea quæ que fert gummam, uerum non ex corticæ, sed in uase. Adde illas, quæ thus, quæ myrrham præstant: lachrymis enim hæc quoque annumerantur. Ad hæc balsamum, & chalbanam, & si quid aliud simile sit. Qualem etiam spinam indicam reddunt, ex qua illud myrrhæ simile gignitur. Consistit & in lentisco, & in spina ixina dicta lachryma, quæ masticam reddit. Hæc autem omnia & ferè quæcunque aliqua pinguedine consistunt, odorata esse notantur: quæ contra pinguedine carèt, hæc sine odore proueniunt, ut gummi, & amygdalæ lachryma. Quin & pinea carduus, quæ in Creta insula exit, habere lachrymam dicitur: & hyrci spinam apellatam addunt. Hæc antea nasci tantum in Creta putabatur, nunc uerò in Achaia etiam Peloponnesi, & alijs locis, & Asia circa Mediam comperiri certum est. Et eorum quidem omnium lachryma in caulibus, caudicibus, ramisque consistit: quorundam autem in radicibus, ut equapij, & scammonia, & aliorum multorum uim medicam gerentium. Nec desunt, quæ tum in radice, tum in caule habeant: Caulem enim & radicem nonnullorum liquare consueuere, ut etiam laferis. Ergo equapij lachryma myrrhæ similis constat: quam obrem cum quidam hinc nasci Myrrham audiissent, equapium apud se prouenire putarunt. Seritur equapium etiam sua lachryma, ut lilium, & alia quedam:

laferpitij

laserpitij lachryma gustu uehemens modo ipsius laserpitij constat. Quod enim laser uocant, lachryma est. Scammonia & reliqua huiuscemodi, uim medicam (ut retulimus) sortiuntur. Ex prædictis autem omnibus, alia sponte consistunt, alia inâsura, alia modo utroq;. Cæsura scilicet capiuntur quæ utilia, magisq; operæ præcium sunt. Quapropter amygdalæ lachrymam nullus extrahit, nulla enim in re utilis esse potest. Quibus concretio sponte consistit, his fluxus humoris largior prodit. Non eodem tempore omnium inâsuræ, atque concretiones notantur. Sed utis lachrymam consistere potissimo aiunt, si paulò antè germinationem cædatur. Autumno uero, & hyeme incipiente, minus. Quàm ad fructificandum, & tempestiue quidem, maiore ex parte tempora illa statuuntur.

¶ De cæsura ad resinâ, quòque modo resina fiat.

Item de piæ.

CAPVT

II.

I Erebinthum, & pinum, & si quæ resinam aliæ faciant, cædendas post germinationem affirmant. Ad summam cæsura earum, non annua, sed post plus temporis fieri solet. Thus, atque myrrham sub Cane, feruentissimis que diebus incidi referunt. Sic & balsamum, quod in Syria nascitur. Sed diligentior, parciórque cæsura eorum infertnr. Humor enim confluuium parcius accedit. Quorum
autem

autem & caulis, & radix inciditur, horum caulis ante
 tea ferrum recipit, au laferis. Eorū denique succum
 alterum cauliam, alterum radiciam uocant. præstan-
 tior radicias est: purus enim, translucidus, & sicior,
 caulias uero humidior, & ideo farinam ei in spargūt,
 ut satis coagulari possit. Incisuræ tempus idoneum Pœ-
 ni nouere. Laser enim illis legendum natura largita
 est. Quin & radicum cæsores, & qui succos medicos
 legunt, caules liquare antea solent. Ad plenum uerò,
 & qui radices, & qui succos legant, omnes tempus su-
 um cuiq; obseruant: ergo commune id esse omnium
 constat. Resina uerò in hunc modum fieri solita est.
 In pino quidem ubi iam uulnerata arbore, teda detra-
 cta est, resinam hauriunt, sic enim in uulnus inuectū,
 humor copiosior confluit, in abiete uerò, et picea cum
 lignis degustatis uulnus intulerint, haud enim quam-
 que secretiorem modo eodem agi mos est. Vulnerant
 enim & terebinthos parte utraque, caudice scilicet et
 ramo, sed copiosior & melior, que in caudicem de-
 fluit. Differunt etiam arborum ratione. Optima enim
 que ex terebintho, spissa nāque & leuissima, & odo-
 re gratissima est, uerum pauca, secunda que ex abiete
 & lalice, & picea, leuior enim, q̄ que ex pino. Copio-
 sissima, & ponderosissima, & picosissima, que ex pi-
 no. teda enim pinus referta est. Portatur utribus liqui-
 da, dein sponte, quo nunc arnitur modo, spissatur.
 Quāquam terebinthum etiam picem apud Syros lara-
 giri affirmant, Est enim mons, (ut inter superiora rez-
 tulimus)

tulimus) ingens, terebinthis amplissimis totus repletus.
 Quidā & piceam, & cedrum, & palmam addunt.
 Sed hoc quia rarum, pro contingente potius accipi de-
 bet. nam qui Macedoniam colunt, ne pinum quidē pi-
 cis gratia urunt, præterq̄ marem. Sterilem enim marē
 nuncupant. Fœmine uerò radicem tantum acipiunt.
 Omnis etenim pinus tedā radice ingerit. Pix optima
 purissimaq̄; quam loca admodū aprica, & aquilonia
 præbēt: contrā quā opaca, horridior limūq̄; referens,
 locis enim admodū depressis, atq̄ opacis, nec ullo qui-
 dem pacto pinus exire potest. Est præterea sterilitas
 quedā fertilitasq̄; tum copię tum bonitatis: Quippe cū
 mediocri hyeme copiosa, & bona, & colore cādidior
 reddatur, aspera uerò pauca, atq̄; deterior. Quæ qui-
 dem copiam, & bonitatem picis definiunt, non larga
 fructificatio pinorum. Idei qui pinos discernunt, &
 aliam ideam, aliam marinam cognominant, piçem fie-
 ri aiunt ex ideâ largiorem, nigriorem, dulciorem, in
 totūq̄; faciliorem, & odore gratiorem, dum cruda sit
 decoctā enim in minus contrahi, quoniā plus habeat se-
 ri: Quāobrem etiam tenuiorem hanc esse addunt. Ex
 marina autē flauiorē, & crassiorē scilicet crudam, ita
 ut decoctio minus auferat. Sed tedatiorē ideā tradunt
 (utq̄; simplicius loquar) tantūde tedæ, plus dilutius pi-
 cis imbribus frequentatis, q̄ squaloribus reddere uol-
 unt. Et ex hybernis. opacisque locis plus, quàm ex
 apricis, serenisque. Hæc igitur ita Idei, atque Mace-
 dones asserunt. Replentur caua plagarum uidelicet in
 tantum

tantum, ut iterum pix extrahi possit. Frugalis pini, anno proximo, mediocris: secundo, uitiosa: tertio, repletio non coitu ligni, sed incremento picis conficitur: lignum enim in hac arbore coire, iterumque unum refici nequit, sed confectio quidem picis reddi post tantum temporis solet: necesse autem ligni quoque agnationem fieri quaedam. Siquidem detracta, deustaque teda, effluuium euenire picis solitum est. Id igitur accipi ita decet. Idæi ubi arboris caudicem cortice dispoliarint, quod parte solari, binis, aut ternis à terra cubitis facere consueuerunt, confluxum istuc fieri non sine teda uno cum plurimum anno affirmant. Idque cum securi detraxerint, secundo iterum anno teda locum expleri, et tertio pari modo. Posthac ob eam paulatinam incisuram arborem extenuatam, putre factamque, humi facile à flatu prosterni, tum eius cor extrahi (Hoc enim tedam maxime præfert) necnon et radicem effodi. Hanc enim omnibus tedam constare, ut diximus, sed hac in re probas quidem (ut dictum est) crebrius uulnus accipere, deteriores uero longiori tempore post, et parte aliqua reseruata, plus temporis resistere posse. Tota uero detracta minus consentaneum prorsus est, ternas tamen detractiones eiusmodi maxime arbores tolerare posse uidentur: non simul et fructificat et tedificat pinus, sed protinus nouella fructificat, multo autem post facta uetustior tedificat.

Quæadmodum

¶ Quomodo pix uratur, fiantq; carbones. Item de thure, et myrrha. Cap. III.

Item urere hunc in modum consueuerunt, cum locum æqualem præparauerint, & ueluti area facta concursum habente, in mediũ diligenter pauiuerint, truncos perfissos cõponũt. Proxime sanẽ cõpositioni carbonẽ faciẽtũ, præterq; q; sine fossa opus perficiũt, lignis erectis, & inter se cohærentibus, ita ut altitudinẽ aßidue pro multitudine capiãt. Quos fieri aiũt cũ cõpositionẽ descripserũt arcuitu cẽtenorũ actua genorum cubitorum. Altitudine uero cum plurimum sexagenorum, aut centenorum & quinquagenorum ambabus, si teda pinguisima sit. Cum igitur tedam ita construxerint, & materiam pertexerint, aliqua terra superinfusa undiq; summa cũ diligentia occultant, ut ignis nulla ex parte emicare possit. Pix enim peribit, si id acciderit. Succendunt autem per aditum relictum. Dein eam quoque partem stipant materie, & obstruunt terra. Reliquasq; omnes obseruãt, & quacunque fumum protrudi uiderint, scalis scandẽtes, terram aßidue infundunt, quò nullo pacto flamma erumpere possit. Canalis uero per medium structus acruum, picem fluẽntem in foueam ducit. Cubitis circiter quindecim ab acruo pix eßfluens tactu frigida fit: uritur duos dies, & totidem noctes cum plurimum. Sæpe enim postridie
ante

ante solis occasum exusta iam est, rogusque cessit. Id enim euenit cū nihil reliquū est, quod amplius fluat. Totum autem tempus, quo teda uritur, uigilantes obseruant, nequid ignis erumpat, & sacrificant, atque concelebrant precantes, ut pix sibi copiosa, bonaque benignitate fiat deorum. Macedones hoc modo ureare assolent. In Asia uerò Syros non detrudere tedam aiunt, sed in arbore ipsa adurere instrumento inueto quodam industriē fabricato. Hoc enim partem unam accendi, qua liquefacta, aliam, atque aliam uice pari successionis ignē reāpere. Finis autem operis, & cessandi indicium, cum scilicet nihil defluit, Terebinthos illi, (ut superius exposuimus) urunt: pinum enim nequaquam Syria fert, Resina, & pix hoc modo fieri solent. De thure, & myrrha, & balsamo, & si quid aliud simile cōstet tam incisura, quā sponte prodire posse, dictum iā est. Nunc quæ in ortu, collectu, reliquisque propria eorum possint intelligi, explicare tentabimus. Et reliqua quoque odorata, quoad fieri possit, persequemur. Quæ omnia uel maxima quidem ex parte locis meridici orientisque datis, proueniunt.

¶ Vbi thus, myrrha, casia, cinamomū gignatur. Itē arborē thuris omnē penitus aspernari cultū. C. III.

Gignatur ergo thus, & myrrha, & casia, & cinamomum regione Arabum media, circa saba & adramytta, & atibena, & mamali: & exeūt thuris, myrrhæque; arbores aliæ super montē, aliæ

aliæ in pede montis culturis proprijs: quamobrem aliæ
 coluntur, aliæ uitam agunt incultæ. Montem istum
 præ altum affirmant, & ningi solitum, amnes quoque
 de eo in plana fluere, arborem thuris non magnam,
 sed quinis ferè cubitis attolli, permultosque ramos ge-
 rere ferunt: folium piri, nisi quòd multo minus, & co-
 lore plenè herbidum modo rutæ, corticem leuem omni
 ex parte lauri modo. Myrrhæ minorè etiã altitudine,
 fruticosiorèmq; narrant, caudice duro, contortoque
 iuxta terram, crassiorique sura hominis, corticè leui,
 similique potulacæ: alij uerò, qui se uidisse affir-
 mant, de magnitudine ferè consentiunt. Neutram
 earum arborum magnam referunt, & minorem myr-
 rhæ, humilioremq; Sed thuris folium laurinum, le-
 uèque. Myrrhæ aculeatum, non leue, ulmeo simile.
 Crispum tamen, extremò spina horridulum, ilignei
 modo. Idem ea nauigatione, qua ex sinu heroum ue-
 hementer egressos sese aquam in monte quæsisse di-
 xere, atque ita uidisse has arbores, & lectionem no-
 tasse hoc modo abarù: & caudices, & ramos inãsos
 quidè, sed alios ueluti securi percussos uideri, alios te-
 nuiores inãsuras habere: & lachrymam aliam deci-
 dere, aliã arbori inherere: nonnusq; etiam subiectas
 tegetes ex palmis contextas, alibi solũ tantũmodo cir-
 cum paumētatũ, Et purũ thus, quod tegete excipere-
 tur purũ esse, atq; perlucidũ, quod terra, minus: quod
 arboribus inhereret ferro depecti, & corticem ideo
 nonnullis adiungi. Montem autem uniuersum sabis
 diuisum

diuisum dixere. Hos enim loci illius dominos esse, ius-
 titiâque mutua degere, quamobrem nullum suas ar-
 bores custodire: unde & thus, myrrâque sese large
 ad naues solitudine deportasse narrarunt. Illud quoq;
 ijdem se audiuisse dixere, myrrham, thûsque collectû
 undiq; ad Solis delubrû conuehi, quod Sabæorum esse
 factissimû inter omnia regionis illius: custodêsq; Ara-
 bes armatos habere, quibus singulos suum thus acer-
 uatum, et myrrham eodem modo relinquere, posita su-
 per aceruum tabella, litteris significante numerum
 mensurarum, & præcium, quod pro singulis mensu-
 ris ponendum sit. Mercatores uerò, qui uenerint, ta-
 bellas aduertere, eiusque quod placuerit actâ mensu-
 ra præcium in eodem ponere loco, unde merces acce-
 perint: sacerdotem deinde uenire, parteq; tertia præ-
 cij, Deo accepta, reliquum ibidem relinquere: idq; ser-
 uari tutissime dominis, donec acceptum uenerint. Alij
 thuris arborem lentisco similem prodidere, & fructû
 quoque lentisci, folium subrutilum. Thus recentium ar-
 borum candidius esse, minûsque odoratum: ueterum
 flauius, odoratiûsque. Myrrhæ autem arborem tere-
 bintho similem reddidere, sed scabriorẽ, spinosiorẽ
 que: folium paulo rotundius, gustatu proximum tere-
 bintho. Earum quoque ueteres præstantiores haberi.
 Ambas uero nasci in eodẽ loco terra subargilia, &
 sabulosa, & aquas fonte fluentes raras admodum cõ-
 periri. Hæc ergo illis repugnant, uidelicet ningi, &
 imbribus perlui, & annibus locum illum exhilarari:
 arborum

arborum tamen istam simile terebintho constare quidam alij tradunt, nec desunt, qui terebinthūcam esse omnino putēt. Arabes enim, qui thus aduexere, ligna huius arboris Antigono attulisse aiūt, quæ nihil à terebintho differret. Sed hi quidē altera quoq; ignorantia quidē longe maiore laborarūt: Thus enim, et myrrha nasci ex eadē arbore putauerunt. Quamobrē uerisimilius illi narrarunt, quos ex heroū oppido profectos nauis retulimus. Nam & arbor thuris, quæ super Sardes, apud delubrū quoddā surrexit, fronde lauri constat. Siquidem ex eadem ducere argumentū cōueniat, quoniā eius thus tā quod caudice, q̄ quod ramis excerpitur proximū, & uisu, & odoratu, cum ardet aduecto thuri percipitur. Sola hæc arbor omnē penitus cultum apta est aspernari, ac suauius quidem thus in Arabia nasci referūt, sed melius in uicinis insulis in his enim et figurari in arbore posse, qua forma uolueris: & fortasse id quidē haudquicq; incredibile sit. Siquidē pro incisura facta, figura thuris sequatur necesse est. Quoddā adeo magna gleba consistit, ut mole sua manum implere, pōdere uerò plusq; tertiā partem minæ æquare possit. Thus omne incers aduehitur, et aspectu cortici simile est. Myrrhæ, aliud stillatitiū, aliud fictitium constat. Probatior melior gustu, eiusq; norma concolorem accipiunt. De thure, & Myrrha hæc ferē ad hoc usque tempus accepimus.

De anamomo, & casia: tum quid de cinamomo colligendo fabulētur.

CAPVT V.

u De

DE cinamomo, et casia illa narrat: fruticem esse utrūq; non amplū, sed magnitudine amerina: uerū per multis, surculosisq; ramis constare. Cinamomum decerpiū in quinas partes discerni, & esse præcipue bonitatis, quod germunibus proximū fuerit, idq; ad palmi longitudinē cædi, aut paulo maius, Secūdū qđ sequitur, qđ etiā minus cæsurā est: Tertiū deinde, & quartū notatur: Vltimū uerō, qđ deterrimum proximūq; radici: Hoc enim minimum corticis habet, in quo summa gratia est, nō in ligno. Qua de causa præferri cacumina solēt, q; corticis plurimum habeant. Quidā sic aiūt. Alij uerò cinamomū fruticosum enarrāt, eiusq; genera duo: alterū nigrū, alterū cādidū. Fertur & fabula quædā: Cōualibus enim exire id aiūt, in ijsq; serpētes plurimos cōuersari morsum hominibus mortiferū inferentes, aduersum quos incolas septis manibus pedibúsq; descendere, atq; ita legere cinamomum: qđ cum deportauerint, toto in ternas partes diuiso, quodq; ad solē sorte illi cesserit, id solū relinquere, abeūtēsq; flagrans sponte illud confestim cernere. Sed hoc planē fabula est. Casiā uerò sarmēto crassiori constare, neruosāq; admodum esse uolunt, nec ullo pacto posse decorticari, ac eius etiā corticē esse utilē. Cū itaque uirgas secāt, lōgitudine binū digitorū, aut paulō āpliores abscindere, recentēque bouis corio eas persuere, tū ex eo lignis putrescētibus uermiculos nasci, q lignū erodant:

dāt: corticē uerò nullatenus tāgāt, ob amaritudinē, ac
crimoniāq; odoris. De casia, cinamomōq; hæc referūt.

¶ De balsamo, quòdque non nisi uitiatū ad nos
perferatur. CAPVT. VI.

Balsamū in ualle Syriae prouenit. Eius
arbusta duo tāiū affirmant, alterum
uiginti iugerū, alterū multo minus.
Arboris magnitudo, quæ malo puni-
cæ magnæ: rami multi, foliū rutæ si-
mile, candidū tamen, perpetuò uirens: fructus similis
terebintho tā magnitudine, q̄ colore. Is quoq; admo-
dū odoratus est, & magis, q̄ lachryma. Colligi lachry-
mam in caudice, & parte supna tradunt: facta inci-
sura unguibus ferreis, sub sydere, cum æstus maxime
angit: collectū uerò æstate fieri tota, sed quod manat
multum nō esse: uix enim in toto die cōchā posse im-
pleri. Odorē tamē in ferri eximiū, & copiosum, adeò
ut ex paruo spaciū per longū odor ualeat permea-
re: uerū syncerū ad nos nullū aduehi, sed quod mistū
colligitur: Pluribus enim mistionibus uitari, q̄q; Græ-
ciæ uenditur, sæpe adulterari. Quin & uirgas eiusdē
arboris odorē suauissimū præstare affirmant. Et qui-
dē eas quoque amputari quotannis: partim ut reliqua
ualentiora seruentur, partim ut emolumētū plus cōpa-
retur: Vendi nāq; uel eas magno pretio posse. Quin
etiam ad imbrem cultus eiusmodi causam referūt, quē
crebrò incidere assueuerant: Necnon & amputationē
uirgarum causam nonnullam adijciunt, ne magnæ
u ij arbores

arbores fiant. Sequi enim ex crebra tonsura, ut uirgæ tantūmodo mittantur, nec intendi ad unum uires arboris possint. Syluestre balsamum nullū usquā cōperitum acceperimus. Impleri ex maiori orto uasa semichœa duodecim aiunt, ex altero uerò duo tātum. uendi syncerum argento ad drachmam, reliquum pro modo adulterationis. Et balsamum quidem præcipuam quandam in odore naturam protulit.

¶ De calamo odorato, & iunco, et chalbano, comaco, cardamomo, amomo: quæque hæc ferè sine quibus utimur ad unguenta, cassia, cinamomū, cardamomum, nardus, nerum, balsamū, asphaltus, styrax, cōsecratrix, narta, costus, ligusticum, crocum, myrrha, gladiolus, iuncus, calamus, sansucum, lotus, anethum. Item de Iride Illyrica.

CAPVT. VII.

Calamus uerò, & iuncus trans Libanum montē, inter ipsum Libanū, & aliū quendā montē parū ualle minima exeunt. Nō ut quidā dixerit inter Libanū, atque Antilibanū, inter quos cāpus amplissimus, & pulcherrimus est, quē Aulonē appellant. Qua uerò calamus, & iuncus proueniūt, lacus in amplū spaciatur, iuxtaque eū palustribus siccatis isti assurgūt. Occupāt locū plus, quā triginta stadia. Virides nequaquā esse uidētur, sed sicci: forma uerò nihil ab alijs differunt. Locū ingrediēti protinus odor aspirat, nō tamē lōgius spirat, ut quidā referūt. Hic enim

enim locus à mari plus est, q̄ stadia centū quinquagin-
 ta. Sed in Arabia aspirationē agri odoratissimā esse
 inter omnes cōstat: quæ in Syria odore supuacuo sūt,
 hæc ferè notata habemus. Chalbanum enim grauius
 olet, et medicinæ potius cōuenit. Id nanq; in Syria na-
 scitur ex Paco uocato. Cætera aut odorata, quorū in
 unguētis usus, partim ex India Syris aduehuntur, ac
 inde mittuntur ad mare: partim ex Arabia deportan-
 tur, ut cinamomū, & casia: atq; etiā comacū: fructū,
 hoc aliū esse, quē unguētis permiscere sūptuosissimis
 solēt. Cardamomū atq; amomū alij ex Media, alij ex
 India, cum nardo, & reliquis omnibus, aut plurimis
 aduehi narrant. Quibus ad unguēta utūtur, hæc ferè
 sunt, castia, cinammomū, cardamomū, nardus, nerū,
 balsamū, aspalathus styrax, cōsecratrix, narta, costus
 ligusticū, crocū, myrrha, gladiolus, iuncus, calamus,
 sansucū, lotus, anethum. Horū alia radices, alia cor-
 tices, alia rami, alia ligna, alia semina, alia lachrymæ,
 alia flores. Et quedā multis in locis proueniūt, quedā
 in Asia tātum, & locis apricis, quæ scilicet supuacua
 maxime, atq; odoratissima sunt, quippe cū in Europa
 nihil præter cōsecraticē inueneris, quæ optima apud
 Illyrios exit, nō tamē pte maritima, sed mediterranea
 magisque ad septētrionē sita. Verū loca à locis diffe-
 rūt, ita ut producere meliorē possint. Cultus nullus ei
 accomodatur, nisi q; ablaqueatā soleāt resiccare, radi-
 culæ enim quas Thracia fert uidelicet, quæ odoris nar-
 do similis est, & aliæ quedam paruam, exilēq; odoris
 u iij gratiam

gratiam habent. Atque de odoratis haecenus.

¶ De succis, et quādo, et quomodo fiat succatio, et radicidū, necnō lactisuccatio, & liquatio. Caput VIII.

DE succis, quæ superius nō diximus uide licet siqui medici, aut alias quasdā uires sortiātur, nūc pari modo explicare conabimur: simulque de radicibus differemus. Succorū enim nonnullos premi ex radicibus certū est, & seorsum ipsæ per se multas, atque contrarias uires possidēt. Ad sūmā de omnibus medicamētis, ceu fructu, succo, folio, radice, herba (nā herbas quoque ex medicamentis quædā, herbarij nominant) uerba, quoad satis sit, faciemus. Radicū autē plures potētiae, et ad plura sunt. Querūtur autē medicæ potissimū, ut utilissimæ, differētes & q̄ non ad eadē, et q̄ nō in eisdē uim habeant. In uniuersū uerō & in se habēt, & in fructibus, et succis, nonnullæ & in folijs: foliorū quippe uires plurimas, herbas ferē herbarij (ut dictū est) uocant. Radicū lactuosarū succatio æstate semp ferē agitur, ptim in eūte, partim prouecta, sed radicidū q̄q̄ etiā fieri per messem tritici aliqua ex parte nō negent, tamen large autūno post arcturū factitari affirmāt scilicet postquam folia defluerunt, et quorū fructus utilis sit prius, q̄ fructum amiserint. Fieri aut lactisuccatio solet, aut è caulibus, ut lactariæ, & lactuce, et partis ferē maximæ, aut è radiabus, aut è tertio capite, ut papaue ris: huic enim soli peculiare id quoque datur. Ergo q̄
busdam

busdā sponte succus cōsistit, spissaturq; lachrymæ modo, ut in hircispina appellata: hanc enim cedere opus nequa q̄ est. At plurimorū succū per incisuram manēt necesse est: quorū nōnullos statim in uasa colligūt, sicut lactariæ, siue lactuce caprinæ, uocatur hoc enim etiā nomine. Atq; in totum, qbus lactis copia sit, qbus autē minus, lana eorum succus excipitur, ut lactuce. Quorundā nō lactis succatio, sed ueluti liquatio fieri solet, ut quæ urētes, aut torrentes, aquāq; infundentes exprimunt, atque ita stillamentum accipiunt. Enim uero minus liquoris, idq; siccum hæc habēt. Est cæterarum quidem radicū liquamentum fructu in firmitus, ac acuta ualidius, et obitum facili, breuiq; affert, etiā si exiguum admodum potui detur. Quin & ad alios usus efficacius idem est, Thapsiæ quoque ualidius. Reliqua autē omnia debiliora longe deprehēduntur. Succatio tot ferē modis fieri solet. Radiā diij uerò differentia nulla eiusmodi redditur præterquam tēporis ratione, ut æstate, aut autumno, & q̄ has, aut illas succādi oporteat, exempli gratia. Ellebori imas, atque tenuiores, supernā enim in caput extuberantē, inutile afferunt, & canibus dandam cum purgandum est. Et in alijs uerò quibusdam differentias tales assignant.

Quid herbarij præcipiant secandis, colligēdisq; herbis: tum secando precandum deos, quidq; in precatione absurdum, atque in sectione adiectitium, ut de cauenda aquila, q; periculi secantibus immincat.

CAPVT IX.

u iij Adde

De quæ medicamentarij, & herbarij
 partim forsitan recte, partim quò re
 suã ostentēt, ac prædicant, adiungūt:
 Præcipiunt enim alias uento auerso
 secare sicuti & alias quasdã
 & thapsiam, corpore oleo peruncto: nam si aduerso,
 corpus tumescere aiunt. Fructum quoque caninæ sen-
 tis, flatu auerso colligendum cõsent, alioqui periculũ
 oculis imminere. Alias noctu accipere iubēt, alias in-
 terdiu, nonnullas prius, quàm sol irradiet, ut quod uo-
 lucrum appellant. Et hæc quidem, hisq; similia, non ab-
 re diã fortasse putaueris. Sunt enim quæ uires noxas
 sortirentur, quem admodum & ueratrum incendere
 & ignis modo urere aiunt. Mox caput aggrauat, nec
 diu effodere illud possunt. Qua de causa prius, quàm
 fodere adorsi sint, allia comedere, & uinum subinde
 sorbere consueuerunt. At illa ueluti adiectitia, & è
 longinquo ducta appareant: castam enim, quam alij
 dulcisidam uocant, noctu effodiendam præcipiunt: nam
 si interdiu, & à pico martio uisus quispiam sit fructũ
 quidem legens, oculis periclitabitur, radicem autem se-
 cans sedem proddet. Febri fugiam quoque secantes ac-
 cipitrem tritesigerum nuncupatum cauere, ut sine ul-
 nere possint discedere, & alia huiusmodi quibusdã
 alijs notant. Precari autem in secando haud quicquam
 absurdum fortasse sit. Sed quæ addūt, absurda potius
 dixeris. Panacem enim æsalapieam cognominatam ef-
 fodientes uarium genus frugum uiasim terræ iniicere,
 aiunt,

aiunt, & placentas ueluti mercedem quãdã exoluere, & ense bina adactõ acie ter circumscribentes succidere. Quõdque primum inciderint, sublime tenere. Deinde alterum cedere, & eiusmodi alia complura enarrant. Mandragoram quoque ense ter circumscribere iubent. & alterum succidere ad occasum spectando, alterum circumfalsare, plurimãque de re uenerea dicere, quod maledictis, & execrationibus sanè proximũ est, quas satui cumini necessarias putant. Quin & elleborum nigrum circumscribere spectando exortum, precandoq; , cauerẽque aquilam tam à dextra, quã à sinistra, periculum enim secantibus imminere aiunt: & si aquila propè a duolauerit, moriturum illo anno, qui succidit, augurium esse. Sed hæc planè adiectitia quædam uidentur, ut dictum est. Modus autem radicidij præter prædictos nullus alius datur.

¶ De medicinis ellebori, panacis, tuberis terræ, caumeris syluestris, trisaginis, carica siue piri, et aliorum quorundam. Cap. X.

Vnt uerò (uti retulimus) quorundam omnia cõmoda, & radix, & fructus ut scamoniæ, & tuberis terræ, & thapsiæ, & aliorum quorundam. Nã & mandragoræ solium utile ad ulcera cum farina tradunt. Radicem ad erysipelas rasam & aceto subactam, & ad morbos podagricos, & ad somnũ, atq; amores datur ex uino, aut aceto. Cõsecant eius quoque orbiculos sicuti radiale, quos transfixos
in

in fumo suspendunt. Elleborū ad hæc eadē non solū ra-
dice, sed etiā fructu utile est. Siquidē in Anticyra (ut
fertur) fructu eius purgantur, quē sesamaceū fert. Pa-
naxis quoq; pleraq; assignātur cōmoda, nec omnia ad
idē fructus, sed ad abortus, & distentiones, & eiusmo-
di genera dolorū, itē ad aures, & uocis langorē. Ra-
dix ad partus, & mulierum profluua, & ad iunēto-
rum morbos necnō ad irinum unguētum utilis, addit
enim suauē olētā, sed fructus radice ualidior est. Na-
scitur circa Syriā, secatur per messē tritici. Tūberis
terræ radix ad exhalationes inflātionum ualet, &
ad menstrua, & ad ulcera ex melle, succus ad caput
purgandū illitus, & ad ebrietatē, si sparsum in uino
potui des. Radix etiā ad partuū celeritatē appensa be-
nefica est, & ad amores cum eam suffoderint, uino
deinde subigunt, inq; pastillos digerunt, sicuti fecis
uini, qua maculæ absterguntur. Cucumeri s syluestris
radix uitiliginē, & scabiē pecudum tollit, semen uerō
liquatum, medicamē elateriū uocatū, id est agitatoriū
facit. Legitur autūno, tūc enim optimū est. Trisaginis
folia ad rupta & uulnera in oleo trita ualēt, & ad de-
pascētia ulcera: fructus bilē extrahit, & oculis quoq;
beneficus est: foliū ad albugines tritū in oleo prodest,
habet hæc herba folia quercus, & statura uix palmū
excedit, & odorata, atq; suauis est, sed partes quidem
omnes herbæ eiusdem minime ad idem utiles fore haud
quicquam absurdum fortasse appareat. Radicis uerō
eiusdem partem unam superius, alteram inferius pur-
gare

gare profecto mirabilius sit, ut thapsie, & carice, quã alij pirum appellat, & roris marini: idẽ tam inferius, quã superius extrahere posse æu elaterium, nequaquam absonum dixeris, habet thapsia folium sceniculo simile, latius tamẽ: caulẽ ferulaceum: radicem candidam. Carica siue pirus folio cõstat rutæo breui, æu libusternis, aut quaternis humi prostratis, radice, qua albucum, uerum squamosa. Legitur Vere, id igitur prædictis datur peculiare.

Celleborum nigrum, & candidum esse. Dẽq; eius uis, & natura.

Lleborus uerò niger, & candidus, ueluti æquiuoce dici apparet, sed de facie uaria sententia est: alij enim similes esse aiunt, præterq; quòd radices colore inter se differant, esse nãq; alterius cãdidã, alterius nigrã: alij foliũ nigri laureũ, cãdidi, porraceũ reddunt: radices autẽ similes, colore excepto. Qui similes dicunt formã huiusmodi tradunt. Caulem modo propè albuci, sed lõge breuiorẽ: folia cõtinuò radici annexa, sparsãq; humi, radicem large multiplicẽ, quæ scilicet prætenues cõstent, atque utiles sint: nigrũ equos, boues, suẽsq; necare affirmãt, & idcirco eum cauere: cãdido pecudes nimirum uesci. Atq; hinc primo uim deprehẽsam, cum illo pecudes purgaretur: tẽpe stiuus autũno, Vere aut intẽpestiuus, Verũ Octæ mõtis incolæ propè Pileã eo tẽpore legunt.

legunt. Plurimus enim, optimusq; eo prouenit loco. Non tamē ubique, sed parte una tantummodo Oetae, quam pyram uocāt: miscetur in potione, ut uomitio bene succedat elleborinae semen, hęc herbula quaedā est. Niger ubique nascitur: nā & in Bœotia, & Eubœa, & multis alijs locis, sed optimus Helicone, ac in totū is mons medicaminibus laudatur: at candidus locis paucissimis exit. Optimū uerò, & usitatissimū quatuor sūt Oeteus, ponticus, eleaticus, massalioticus, nasci eleaticū inter uites aiunt, & uinū usq; adeo reddere prouocans urinam, ut omnes, qui bibūt graciles admodū uētre adducto efficiantur. Omnium tam eorum, q̄ reliquorū optimus est oeteus. Parnasius uerò, & etolicus eo quoq; in loco proueniūt, & quidē multi, & emūt & uendūt ignari duritatis, summæq; difficultatis eorū. Hęc igitur quāquā forma cōueniant, uires tamen proprias sortiūtur. Nigrū uerò ab eo qui cōperit, & primo succidit, melāpodīū quidā appellant, quo et domos lustrant, & pecora purgant, quadā cum incantatione, atq; ad alia complura utuntur.

¶ Panacis plura esse genera, uescicariarum uerò duo: déque lactariarum, & roris marini generibus, & medicinis eorum. Cap. XII.

Anacis quoque, & lactariae, & aliorum quorundā genus multiplex redditur. Panacem enim appellāt primā, que in Syria nascitur, de qua paulō ante retulimus, secundam chironiā, tertiam

tertiam, Aesculapicā, quartam herculanā. Chironia fo-
 lium habet simile rumici, florem auri specie, radicem
 longam. Amat loca pinguia, utuntur ea aduersus ui-
 peras, & phalāgia, & tineas uestium, & cætera re-
 ptilia data ex uino, & uncta oleo, uiperæ autem mor-
 sui aspergitur ex acido, & potui datur, ualere aiunt,
 & ad ulcera ex uino, & oleo, & ad nascētia ex mela-
 le, Aesculapicum radice constat magnitudine palmi,
 cādida & crassa uehementer, cortice crasso, & sala-
 so, & caule geniculato undique, folio thapsiæ simili,
 sed crassiori, ualere aiunt aduersus serpentes, si biba-
 tur erasum, & ad lienem, cum sanguis arca eam con-
 siterit ex mulso, & capiti tritū ex oleo, & unctum,
 & si qua alia parte obscura laboret quis, & uentris
 doloribus ex uino rasum, posse etiam, & lōgas egrit-
 tudines depellere. Insuper & ulcerosis humidis qui-
 dem siccum aspersum, prælotūque uino calido. Siccis
 autem ex uino subactum, & aspersum, herculana ue-
 rō constat folio magno, & amplo, ut quoquo uersus
 tres palmos perficiat, radice crassitudine propè digi-
 ti, bifida, aut trifida, gustu subamara, odoratu synce-
 rum thus redolente, utili contra morbum comitiale
 pota, coagulo uituli marini admisto, ad quartam par-
 tem, & contra tormina è uino dulcī, commoda etiam
 ad uulnera siccā, ex melle ad madida, igitur hæc diffē-
 rentias illas sortiuntur. Sunt autem uel aliæ quedam
 panaces, una folio tenui, altera non tenui, sed uires hi-
 sce ambabus eadem ad mulierum profluvia, & ulce-

ra tam cætera, q̄ putria, & pascentia, quin & uesti-
 carias, atq; lactarias nominis tantum consortes uide-
 re licet. Vesicariarum enim genera duo, alterum som-
 nificum radice rubra, sanguinis modo, sed candida
 cum sicæscit, fructu rubriore, grano iligneo, folio la-
 ctariæ simili, aut malo dulci, sed piloso: huius corticem
 radicis tundentes admodū, & in uino meraculo made-
 facientes dant, atq; ita dormire faciunt: nascitur rupi-
 bus, & faucibus, atq; sepulchris. Alterū genus in sani-
 re facit, id alij bryorem uocant, alij perissum, constat
 radice candida, & longa ad cubitū, atq; caua. Dabi-
 tur eius radicis dragmæ pōdus, si ut quis ludat, seque
 pulcherrimū putet, placuerit. At si magis insanat uis,
 dragmis duabus opus est: sin autē nunq̄ insania solui
 malueris, tres dabis: & quatuor, si interimendum sit.
 Habet foliū erucæ proximum, maius tamē. Caulē lōgr-
 tudine serē quatuor cubitorum, caput gelhyi, sed ma-
 ius, atq; pilosius. Nec fructui platani absimile constat.
 Lactariarum, quod maritimum granum appellāt, fo-
 lio est rotundo, caule, totaq; magnitudine ad palmum,
 fructu cādido: demettitur cum uua nigrescere incipit,
 & sicatus fructus tritus potui datur aetabuli tertia
 parte: mascula autem uocitata, olcæ folio constat, &
 magnitudine cubitum equat: huius lac cum uindemia
 incipit, exprimunt, & præparato utuntur, purgat in-
 ferius. Myrtaria uerò cognominata candida, lactaria
 est, folijs myrti cōdita, uerū aculeatis parte postre-
 ma, sarmentula in terram demittens longitudine pala-
 mi,

mi, quæ nõ simul, sed alternatis annis fructificat, alia hoc anno, alia postero, quanq̄ omnia eadẽ radice exorta, loca montuosa desiderat: fructus nux appellatur, demetitur cum ordeum turgescat, & exiaatus, purgatusq; datur elotus cū papaueris nigri duabus partibus, ita ut totum modo acetabuli sit. Trahit pituitam per aluum, at uerò si nucẽ ipsam placeat dare, trita dabitur ex uino dulci, aut cum sesama tosta, torrefactaq; comedenda. Ergo hæc folijs, succis, fructibus utilia constant. Roris autẽ marini genera duo, alterũ sterile, alterum fertile, & alterum tã fructu, q̄ folio utile, alterum tãtum radice: fructus canchris uocatur. Habet id fructiferum genus folium palustri apio simile, sed multo maius: caulem ad magnitudinem cubiti, aut maiorem: radicẽ magnã, crassam, candidã, & ueluti thus redolentẽ, fructum cãdidum, scabrum, oblongum: nascitur potissimũ solo squalido, atq; saxoso: radix medicamento ulcerum utilis, & mensibus pota in uino nigro austero: fructus ad urinæ stillicidia, & aures, & argemã, & ad oculorũ morbum, lippitudinẽ nũcupatum, & lactis ubertatem mulieribus facit: sterile illud folio lactuce amare cõstat, sed scabriore, cãdidioriq; radice breui, nascitur id quoq; prædicto solo uberrime: radix partim superius, partim inferius purgat: quod enim germen uersus consistit, superius purgat, quod terram uersus, inferius. Prohibet & uestibus interposita uermiculos noxios. Colligitur per messem tritici.

Vernilaginũ

¶ Vernilaginum, & papaueris genera. Tum radicum differentias unde liceat accipere. De nymphæa, scythica, & malo terræ: quôq; Pandius statuarius mēte alienatus sit. Itē de Thraciæ radicibus. Cap. XIII.

Ernilaginum, una candida, altera nigra, uires radicum inter se distant, & ipse radices specie differunt, candida enim crassa, & grauius olens, utilis traditur ad alui profluuiâ, cum confecta orbiculatim modo radicis decocta est, iunco transfixa in seriem, ualet & ad interaneorum animalia lata, cum passa uua comesa acetabuli mensura è uino bibitur austero, occidit, & canes, & sues, canes in farina ordeacea subacta cum aqua, & oleo, sues cum brassica. Et si hominem agrescētem experiari uolueris an uiuere possit, lauandum ea radice triâ duo iubent. Hoc enim si tolerauerit, moriturum nequaquam existimant. Nascitur æque omnibus locis, folio cardui, uerum ampliori, & terræ proximo, capite magno acano simili, unde quidam acanum eam uocant. Nigra folio constat modo cardui, præterquam quod minori, leuiori que, tota autem herba umbraculi speciem representat, radice crassa, & nigra extrinsecus, subflaua intrinsecus nititur, loca gelida, humidæque amat. Leporam & uiriliginē trita in aceto, & ramentis illita: Necnō & canes occidere potest. Papaueris quoq; syluestris genera plura notantur, quoddâ
latum

enim corniculariū appellatum, quoddam autem nigrū est, folio constās uerbasci nigri, sed minus nigro: Cauli altitudo cubitalis, radix breuis, per summaq; cespitiū: fructus inflexi, ut corniada figurantur: legitur circa messes, & aluum purgare potest: folium albuginem ouibus aufert: nascitur iuxta mare locis saxosis. Aliud erraticum uocatum non absimile intubo erratico constat: quamobrem in usum uenit cibarium: nascitur in aruis, potissimum inter ordea: florem rufum producit: Caput unguis pollicalis magnitudine auget: legitur ante ordei messem, atque uiridius etiam purgat inferius. Aliud heraculanum nuncupatum, folio constat struthi, quo splendorem linteis tribuunt: radice in summa terræ eunte: fructu albo: huius radix purgare superius nata est. Non desunt, qui contra comitalem morbum ea utuntur in uino mulso. Hæc igitur ueluti æquiuoca quædam subiungere placuit. Radicum autem differentiās tū succis, tum odoribus accipere licet. Sunt enim aliæ acres, aliæ amare, aliæ dulces, & aliæ suauis olentia, aliæ grauis. Dulcis nymphae uocata, quæ nasci in lacustribus solet, ut in orcomeniensi agro, & Marathone, & in Creta insula. Boëti madoniam hanc appellant, fructumque mandunt: gerit folia super aquam ampla: plage trita imposita sanguinem sistere traditur: utilis & ad difficultates intestinorum pota: dulcis, & scythica, & quidem nonnulli dulcem eam appellant: nascitur apud Meotim: utilis ad anhelitus & ad tuſim siccam,

eam, atque in totum thoracis laborantis medicamento commoda redditur: ad hæc mederi ulceribus potest in melle: sitim quoque extinguit, si teneatur in ore. Quæ de causa tum ea, tum equestri uocata, Scythas undecim, & duodecim dies, sitim tolerare affirmant. Malum terræ olfactu odoratum, gustatu, uehementer amarum est: colore nigrum: nascitur montibus optimum quodque: folio constat muris auriculæ simili, tamen rotundiori: perutile ad caput, & reliqua ulcera, & ad serpentes, & ad somnum, & ad alia multa: ulcibus capitis adhibere præcipiunt in aqua subactū, reliquis rasum in melle, & oleo: contra ictus serpentium ex uino acido bibi debet, atque in spergi morsui: ad somnum in uino nigro austro pertritum datus. Si uulua prociderit decocto abluisse iuuabit: dulces igitur illæ, amaræ autem aliæ, & grauis aliæ gustatus. Quædam ex dulcibus mentis alienandæ uim sortiuntur, ut quæ carduo similis apud Tegeā gignitur, quam cum Pandius statuarum artifex in templo, suo fungēs officio comedisset, mente alienatus est. Quædam item mortifera deprehensæ sunt, ut quæ apud Thraciæ metalla comperiuntur, gustu faciles, iucundæq; admodum. Coloris quoque discrimine radices large inter sese differunt: nec solum albæ, & nigrae, & flauæ, sunt etiam æruleæ, & rubrae, ut rubiæ radix.

¶ De quinque folia, siue quinquepeta: necnō de rubia, fidiola, quæq; & quot annos seruē

tur illa se. Elaterium medicamentorum omnia
um diuturnissimum. Quomodo radices detra-
riores fiant.

CAPVT

XIII.

Vinquefolia, siue quinquepetala (nam
hoc etiam nomine appellatur) cum ef-
foditur, rubra est, inarescens uerò
nigrescit, atque quadratur, habet fo-
lium uitis, sed pusillum. Et colore si-
mule uitigneo est, et augetur, et desinit cum uite:
folia omnia quinque, unde et nomen: caules prae-
tenuis nutiit, et crebris internodijs constat. Rubia fo-
lio ederae, rotundiori tamen consistit: nascitur humi:
caulis modo graminis: loca amat umbrosa, citurina,
qua de causa ad lumborum, et coxae dolores ea uti-
tur, non desunt quae forma quadam peadiari specten-
tur, ut nepe uocata radix, atque fidiaca: altera e-
nim speciem scorpionis representat, et utilis ad eius
ictum, et ad alia quaedam habetur, fidiaca uerò bir-
futa, et aetabulis cauernosa, ceu polyporum ar-
ri: purgare inferius apta est, ubi quis eam contigerit,
polypum innasce affirmant: folium filicis magnae proxi-
mum est: nascitur in petris. Publica uerò radicum om-
nium, quod alia plus, alia minus temporis durat. Elle-
borus enim uel annis triginta utilis est. Malum terrae
quinque, aut sex. Vermilago nigra quadraginta. Fel
terrae decem, uel duodecim: pinguis haec, spissaque
xij admodum

admodū est peucedanum quinque, aut sex. Vitis sylue
 stris anno, si in umbra, & sine ictu referuetur, alioz
 quin putrescit, et inanis, fungosāque redditur. Et alij
 alioz tempora tribuuntur. Sed omnium medicamentoz
 rum diuturnissimum elaterium est, opportunūque
 quod uetustissimum. Itaque medicus quidam, uir haud
 insolens neq; mendax, elaterium ducentorum annorū
 uirtute mirabili seruare apud se retulit: eo à quodam
 munere donatus. Causa quamobrem tam longo serua
 ri tempore possit, humoris copia est, ea de causa uel
 cum præciderint in cinere humidum ponunt, et tamē
 ne ita quidem siccari potest, sed usque quinquagesi
 mum annum lucernis admotum lumen extinguit. Hæc
 igitur uis peculiaris isti tribuitur. Radices autem quæ
 aliquam dulcedinem habent, ubi diu manserūt, uermi
 culis eroduntur, quæ uerò acerbæ, atrésue sunt, id nō
 sentiunt: uerū rare factæ, exinanitæq; uiribus, tamē
 dem hebetantur. E bestiolis externis nullam radicem
 aliquam tangit excepta sphondila, quæ nullam inta
 ctam relinquit. Hoc ergo nature animalis istius pro
 prium deputandum sit. Radicem autem unāquamque
 fore deteriozem, si fructum perfici, crassescereque
 reliqueris, manifestum est: quod idem uel de fructu
 asserere licet, si radicis succum detraxeris. Sed ma
 gna tamen ex parte radicis medicæ succus nunquam
 extrahitur. Cuius uerò semen usum medicaminis præ
 stat, huius succum acāpi operæpretium est. Vii radi
 cibus potius iubent, quoniam fructus fortior sit, quam

ut corpus ualeat tolerare: sed hoc in uniuersum haud
quaquam uerum esse apparet. Anticyrenses enim fru-
ctum sesamacci ellebori dare solent, qui sesame si-
milis est.

¶ *Quae loca medicamentis fertilia sint, ut Etruria, & latinus ager, ubi Circe. Item carmina Homeri quibus ostendit aegyptum uenenorū feracem. Quae loca graeciae medicis scaterere herbis maxime omnium constent. Quando lac sorbere utile. Tum de moly, acuta, hirci- spina, pastinaca.* CAPVT XV.

Traetus medicamentorum fertiles po-
tissimo tradunt, extra Graeciam Etru-
riam, & latinum agrum, qua Circe
habitasse affirmant, atque etiam ma-
gis Aegyptum autore Homero: Hic
enim Helenam inde accepisse, inquit.

Prospera quae quondam Thonis dulcissima coniunx,
Aegypti Polydamna dedit, qua plurima gignit,
Noxia terra ferax, & multa probata uenena.

Inter quae uel illud medicamen luctus, & mœroris es-
se autumant, omnium ita ut malorum obliuionē, at-
que indolentiam facere possit: & hi quidem tractus
proditū à poetis ferè solis uidentur. Aeschylus enim in
elegis, copiam medicaminū, uenenorūque Etruriae
tribuit. Gens tyrrena suis clara ueneficijs. Quaeq; au-
tem loca nonnihil medicaminum possidere uidentur,

sed differūt, quōd alia plus habent, alia minus: et enim
 quæ ad septentrionem, meridiē, exortumq; pertinet,
 mirabiles uires sortiuntur: nam in Aethiopia, qua sa-
 gutas unguunt, radix mortifera est. Apud autem Scy-
 thas non solum ea radix, sed etiam aliæ plures com-
 periuntur, quarum aliæ confestim, eo interimant tem-
 pore, quo gustatæ sint, aliæ post. Et harum aliæ ce-
 lerius, aliæ tardius, ita ut nonnullos tabe quadam pau-
 latina possint consumere, Apud Indos uel alia plura
 proueniunt genera, sed superuacuum, si uere nar-
 ratur, quod sanguinem diffundere, & quasi fugare
 potest, quōdque è diuerso eundem colligit, & ad se
 trahit, quæ cōtra mortiferos serpētium morsus com-
 perta referunt. Quin & regio Thracum pleraque
 fert, sed ualidissimam ferè illam herbam, quæ sangui-
 nem sistit: hanc enim alij puncta uena, alij etiam uebe-
 mentius secta, retinere, ac penitus prohibere sangui-
 nis profusionem affirmant. Hæc igitur, quod cōmu-
 ne omnium diximus, satis demonstrare uidentur. Lo-
 corum autem omnium græcæ maxime Pelium mons
 Thessaliæ, & Telebrium mons Eubœæ, & Parna-
 sus medicamina ferunt, item Arcadia, & Laconia tel-
 lus, nam eas quoque herbis scaterere medicis constat.
 Et quidem Arcades pro medicamento quod aluū pur-
 get, lac sorbere consueuerunt in Vere, cum sucâ hu-
 iusmodi foliorum maxime uigent. Tunc enim potissi-
 mo lac uim medicaminis habet. Bibunt bubulum, quōd
 bos inter animalia omnia, permulta pascere, uarioq;
 herbarum

herbarum genere uesci uidetur. Nascitur apud eos
uterque elleborus: uidelicet & albus, & niger: item
Pastinaca specie lauri, colore croci, & eam, quã illi
brasocam syluestrem appellat, medici autem quidam
Cer.in: & quam illi maluam syluestrem uocant, me-
dici hibiscum: & malum terræ, & seseli, & equapi-
um, & peucedanum, & herculana, & utrumq; uesti-
carie genus, quod fructum puniceum fert, & quod
nigrum, oritur: & syluestris cucumis, ex quo componi
Elaterium solet. Ad hæc lactaria, ex qua hippophaes,
quod optimum confici apud Tegeam nouimus, ma-
ximèq; haberi in prætio. Nascitur circa clitoriã pa-
nacea, & petraea circa Psophidem plurima, & opti-
ma prouenit. Moly apud Phucum exit, atque apud
cyllenam esse (quemadmodum Homerus dixit) affir-
mant: radice rotunda, non absimili cepe: folio scyllæ.
Vsum eius contra ueneficia summa, non tamen effo-
di difficulter, ut ait Homerus. Ciuta optima circa Su-
sam, & in totum locis prægelidis. Quin & in laco-
nico agro bona pars prædictorum exit: nam is quoq;
medicaminibus scatet. Hircispina large in Arcadia
nascitur, nec deterior cretica existimatur, sed etiam
uisu pulchrior. Et pastinaca in Patrensi agro præstã-
tior cæteris: huic uis calefactoria est, radix nigra.
Necnon & in Parnaso multa ex his proueniunt, &
in telethrio monte. Sed hæc pluribus locis dantur cõ-
munia.

Dictamnium Crete proprium, uicq; mirabile, & ad plura utile: omnia etiam, que se minus à terra attollunt præstâtiora esse, quæ Creta ferat. Vbi optimum Aconitum, & quo modo cõficiatur ad nocendum, nullumq; contrâ comperitum remedium.

CAPVT XVI.

Dictamnium Crete insule propriũ est, uicq; mirabile, & ad plura perutile. Sed ad partus mulierum potissimum pollet: folio glechoni simile constat, nec sapore absinũc est. ramulis tenuioribus cõditur: usus foliorũ, nõ ramorũ, nec fructus est: ualèt ad multa, sed præcipue ad difficiles partus mulierũ, ut dictũ est. Aut enim facile posse parere faciunt, aut certe dolores penitus sedant. Dantur bibenda ex aqua. Rara hæc herba, locus enim qui fert, exiguus admodum est, eũmque capræ depascunt capesfende causa uoluptatis. Verũ etiam, quod de telis fortur, affirmant. Capras enim sagitta transfixas, dictamo deuorato telum eijcere. Dictamnium tale est, uicq; resque eiusmodi possidet. Falsum dictamnium, folio quidem simile constat, sed ramulis minus, & uiribus longe inferius. Quauquam enim eisdẽ in rebus proffit, tamen multo deterius, atq; debilius. Vis dictamni in ore pãpi cõtinuo potest: excalescit enim ex paulo uehementer: manipulos in ferula, aut cãna intercludere solèt, ne expiret: imbecillius enĩ cũ expirauerit.

NON

Nō desūt, q̄ naturā dictāmi & falsi dictāmi, eādē esse existinēt. Sed quod locis letioribus exeat de generare, falsūmq; cognominari, sicuti etiā alijs pluribus euenit, ut uiribus deterioribus ex loco reddantur. Dictamum enim solū asperū uehementē amare inquit. Est etiā aliud dictamum ueluti equiuocē appellatum, nec enim specē nec uim habet eādē, q̄ppe quod folio simili si-
 symbrio cōstet, & ramis cōdatur maioribus. Vsus itē, & uis nō eis dē cōueniūt: hoc igitur (ut dictū est) mirum, simulq; proprium Creta insula datur. Quidam omnino in herbarū, & fruticum genere, & ad summa inter omnia, quæ se à terra minus attollunt, præstantiora, quæ Creta ferat, affirmāt. Inter reliqua uerò magna quidē ex parte, quæ in Parnaso mōte pro-
 ueniāt, anteponunt. Aconitum nascitur in Creta, atq; zacyntho, sed plurimum, optimūque in Heraclia pōtica: constat id folio intubaceo, radice tum specie tum colore nuā proxima: uim illam mortiferā in hac esse, folium, & fructum nihil nocere affirmant: fructus herbe est, non humilis materie: herba ea breuis est, & nihil superuacui habens, sed frumento similis, semen non spiccum: nascitur ubique, & non in Aconis solū, à quibus habet appellationem: is autem uicus est Periandinorum: amat autē loca potissimum saxosa, pascitur eo neque pecus, neque ullum animal: confici ad afficiendum modo quodam enarrant, nec nosse quemque, quamobrem medicos quoniam compone-
 re nesciant, pro putrefactorio uti, alijsq; quibusdam
 de

de causis epotum nihil penitus posse officere, neque ex uino, neque ex mulso. Componi autem ita ferunt, ut artibus occidere temporibus possit: uidelicet bimestri, trimestri, semestri, anno completo, nonnullum etiam biennio: pessime illos de uita discedere uolunt, qui plurimum temporis resistere possint. Paulatim enim tabescat corpus, & langore pereat diuturno esse necesse: facillime illos, qui confestim obeunt. Remedium nusquam esse comperit, sed falso dici, quoddam aliud resistens illi haberi. Non enim herba, sed melle, & mero, & quibusdam eiusmodi seruari aliquos potuisse. Atque id raro factum, summaque difficultate. Aliud quoque uenenum uim diurnariam enecandi sortites comperit affirmat: esse namque radiculam quandam, quae eodem die possit occidere: folium hanc habere ellebori, notaque omnibus esse, & quidem famulos iratos hac uti solere, deinde mederi in hoc ueniens, neque enim celerem facere interitum, aut leuem, sed difficilem, & tardum, nisi forte quod facile curatu, compositumque sit, ut oportet: autem igitur, & confestim interimi, & aliquo post tempore: nonnullos & ad annum peruenire, & cum sumitur, facile iuari: haec autem diligentius seruari apud tyrrhenos in Heraclea, neque id absurdum si modo quodam iuari possit, alio autem minime: quemadmodum & alia ex letalibus. Aconitum, uero (ut dictum est) inutile ijs, qui praeparare ignorent, nec licitum possidere, sed capitale poenam institutam. Temporis differentiam pro collectus ratione sequi autumant, mortes collectuum temporibus

bus compares euenire.

Thrasiam Mantinensem quoddam comperisse uenenum, quo sine dolore inferre obitū posset, Quodq; Alexias eius discipulus fuerit non indoctor. Item quo modo Chij cicutam pręparent, ut celeriter eneant. Caput XVII.

Thrasias mantinensis tale se comperisse aiebat, ut facile, & absq; ullo dolore inferre obitum posset. Nec alio, quā succo cicuta, & papaueris, & aliorum eiusmodi. Idq; admodum contractum, exiguumq; uidelicet ad drachmę pōdus, & irremediabile penitus, & tam ualidum, ut quantū uis temporis perdurare posset, nec quicquam sentiret immutationis. Sed sumendum is acutam censebat nō unde libuerit, sed ex Susis, & si qua alia loca prægelida, & opaca cōstant. Nec secus de reliquis, quę debeant addi, cōsuebat. Quin & alia multa, & ex multis is cōponēda excogitauit. Alexias quoque eius discipulus ingenij plurimum ualuit acrimonia, nec infra illum bonis artibus fuit instructus: Nam & reliquas medicinę partes, quas ille non tenuit, is egregie consecutus est. Hęc igitur comperta hoc nostrę etatis tempore amplius, quā superiori, & prisco uidētur. Sed enim uti hoc, an illo modo, plurimum referre omnibus manifestū profecto ex multis est. Nā & Cij nō in hūc modum ante acuta utebantur, sed trita, ut saliet

uti ceteri solebant. At nunc terere nemo uelit, sed de tracto tegmine (Id enim rem difficilem facit, quoniam confici contumax sit) pistam subinde in mortario tundunt, & prætenui cribro transmissam aqua inspersam bibunt, atque ita obitus celer, facilisq; occurrit.

¶ Consuetudine uenencorū uires fieri debiliores, & inertes, atq; ita quibusdam non nocere potuisse elleborum. Quo remedio usus fuerit Eudemus post uiginti duas portiones ellebori. Deque mira ui punicis, ac quantum ualeat consuetudo, quod & absynthium depastum ostendit.

Caput XVIII.

Mnium uerò medicaminum uires debiliores in assuetis porrò depræhenduntur, in nonnullis etiam omnino inertes. Quidam enim tantum ellebori esitantes, ut manipulos totos cōsumāt, nihil afficiuntur. Quod etiam Thrasias sæpius fecit, qui radicum peritissimus habitus est. Faciunt hoc idē pastores nonnulli, itaque cum ad medicaminum uēditore, de quo admiratio omnes teneret, q; radicē unam aut duas mādere posset, pastor quidā uenisset absumpsissetq; integrū manipulū, fecit ut nunquam amplius ille pharmacopola laudaretur. Idq; singulis diebus, non tantum illum, sed etiam alios plerosque facere dicebatur: fit enim, ut pleraque ex medicamētis, propter hominis cōsuetudinem, uim suā amittant, nec amplius medicamina esse possint. Cum enim ab natura acceptantur,

acceptatur, deuincuntur, cōficiuntur, nō amplius poni
 inter medicamina debēt, ut & Thrasias dicere sole-
 bat. Naturas enim singulatim ille discernens, idē alijs
 medicamen, alijs non medicamen esse aiebat. Enimue-
 ro rationem haberi penitus oportere putabat. Et qui-
 dem plurimum ad id iudicandum uir ille ualebat: ue-
 rū unā cum natura etiā consuetudinem posse ali-
 quid efficere constat. Quamobrem Eudemus medica-
 mentarius hac in arte facile princeps, cum se nihil af-
 fectum iri pepigisset, quiddam admodum mediocre
 ante solis occasum deuorauit, quod neque continere,
 neque deuincere potuit. At uerō Chius Eudemus ante
 minime laudatus elleborum bibens, non purgabatur,
 & uigintiduas aliquando potiones, uno die sumpsisse
 se retulit, fori apud uasa sedentem, nec surrexisse
 prius, quā esset meridies, tunc uerō domo petita,
 balneas ingressum, cœnatumq; more solito, nec quē-
 euomuisse. Hic tamen auxilio quodam preparato co-
 hibuit: aceto enim acri aspersam pumicem bibisse se
 retulit post septimam ellebori potionem, rursusq; ex
 mero eodem modo egisse. Pumicis autem uim magnā
 adeo esse, ut si in uræum bulliētē eam inieceris, fer-
 uorem extinguas non solum parte aliqua tēporis, sed
 etiā ex toto: pumicem enim exiccare uehementissime,
 atque ad se spumam totam reāpere uoluit, idq; extin-
 guendi causam esse. Hic ergo largitatem potus, tali re-
 tinere iuuamine potuit. Quod autem consuetudo plu-
 rimum ualet, multis sanē rationibus constat. Nam &
 absynthiū

absynthium pecora huius tractus pascare quidam negant, Pontica autem nimirum pascunt, ut pinguiora, atq; pul. hriora reddantur, & ut quidam uolunt, sine felle, Sed hæc non ad præsentem disputationem, sed ad aliam quandam spectare potius iudico Radices uero, & uniuersum genus materiae humilis permultis, ac uarijs uiribus (ut dictum est) natura, condiderat nec solum ad corpora inanimata, sed & ad animata.

¶ De spina, quæ aquam congelet iniecta. De quæ hibisco, & Thelyphono, & ui eius. Item de testiculo, & quibus herbis magis coire quis ualeat, quibus nil penitus: necnon quæ ad mare procreandum, quæ ad foeminam ualere tradantur, atq; ideo alterâ marificam, foeminificam alteram appellatam. Quo item semine prolificam, quo infœcundum reddatur: tum de herbis uolucro, & mula. Caput XIX.

Pinam enim quandam enarrant, quæ aquam iniectam congelet, Et radicem hibisâ posse addensare aiunt, si tritâ inieceris: sub diuòque humorè posueris. Constat hibisam folio maluæ, maiori tamen, pilosiorique: caule molli: flore mellino. fructu maluæ, caulibus proxima. Vsus eius ad rupta, & tusses è uino dulci, & ad ulcra in oleo. Aliam si carnis concoquas in idem aggregare, ac ueluti conglutinare posse affirmant, alias uim attractoriam possidere

dere, modo magnetis lapidis, atque succini. Hæc in
 inanibus. Thelyphonum uerò quod alij scorpionem
 appellant, quia radicem scorpioni similem habet, ad
 motum scorpionem occidere tradunt, & eum reuiu-
 scere posse, si elleboro candido linatur. Enecat idem,
 & boues, & oues, & iumenta, & ad summã omnes
 quadrupedes. Eodem die, si genitalibus folium, uel ra-
 dicula imponatur, proficit potum contra scorpionum
 ictus: habet folium tuberis terræ: radicem (ut dictum
 est) similem scorpioni: nascitur graminis modo, & ge-
 niculis constat: loca amat umbrosa: quod si uerã sint,
 quæ de scorpione narrantur, iam & reliqua eius mo-
 di haud quaquam incredibilia dici debeant, nec fabu-
 lose, quæ attribuuntur plantarum uiribus brute com-
 poni uideantur, Humanis uerò corporibus ultra illa,
 quæ sanitatem, morbos, morteq; spectent, alia quoque
 herbas afferre suis uiribus posse affirmãtu, tputa ge-
 nerandi seminis facultatẽ atq; sterilitatẽ & quãsdã
 ex eodẽ facere utrumq; ualere, sicut qui testiculus ap-
 pellatus est. Cũ enim gemini sint alter magnus, alter
 aut paruus, magnũ efficacẽ ad coitum datum è lacte
 caprino tradunt, minorem uerò obesse, ac inhibere:
 habet folium laseris, uerũ leuius, atque minus: cau-
 lem simillimum spinæ, quam pirum uocant: mirum er-
 go (ut dictum est) ab una, eadẽque natura, diuersi-
 tatem tantum uirium proficisci. Nam uim eiusmodi es-
 se duplicem, absurdũ putari minime debet. Tum enim
 alij quidã, tum Aristophilus pharmacopola plataicus,
 uires

uires quasdam compertas se habere dicebat, partim, ut quis magis coire ualeat, partim ut nihil penitus ualeat. Id quoque prorogare plus, minusue temporis posse, ceu bimensē, aut trimensē, qua quidem herba uel ad temperandos, castigandosq; adulescentes aliquādo uti aiebat. Quaedam ad procreandum marem, aut foeminam ualere traduntur, Quamobrem herbam quandam marificam, & aliam foeminificam uocant, ambæ inter se similes, & oāni speciem gerentes, fructus foeminificæ modo muscā oleaginei, uerū pallidior, marificæ uerò, sicut oliua cum primum ex musco emergit, geminus modo testiculi hominis. Ne semen foeticum sit, fructum edere candidæ facere aiunt: contra ut prolificum sit, fructum crateri ex aqua notant: nascitur id lini modo ruffum, & fructum tanquam milium fert. Gignere nequaquam posse putatur, & qui semen uolucris collectum modo sextarij triginta assidue diebus portionibus æquis biberit ex uino albo. Sic enim penitus sterile scire hominem aiunt. foliū herbæ mulæ uocatae sterilitatem mulieribus facere uolunt, & aliquid ungulae, ac seminis muli animalis miscendum præcipiunt: constat hæc folio lingue aruinae appellatae, radice numerosa & tenui, montanas planicies, & saxositas amat: mulas hæc herba plurimum delectari affirmant. Vsus eius uel ad lienes quemadmodum uolucris.

¶ De filicæ foemina, & quid distet à mascula. De herba ab Indo quodam allata, qua, qui usi fuerint septuagies coire ualere. Tum quæ aque sterilitatem,

sterilitatem: quæ fecunditatem afferant, in se-
niamue. Deque mira natura uini regionum
quarundam.

CAPVT XX.

Filix foemina utilis contra interanco-
rum animalia lata melle subacta: &
contra tenuia in uino dulci cum fari-
na ordeacea data: si mulieribus gra-
uidis detur abortũ facere: si cæteris,
steriles in totũ reddere aiunt. Differt foemina filix à
mascula, quòd folium unico artu porrectum hæc habe-
at, & radicem crassam, & longam, & nigram. Ha-
rum igitur uires sterilitati addixisse natura putatur.
Ad rem autem ueneream mirũ in modum herba polle-
bat, quam Indus attulerat. Nõ enim solum edentibus,
sed etiam tangentibus tantum genitalibus uim dixere
uehementem adeo fieri, ut quoties uellent coire uale-
rent. Et quidem, qui usi fuerunt, duodecies egisse di-
xerunt. Indũ autẽ ipsum, qui uel magno, atq; robusto
corpore erat, septuagesies aliquando coiuisse fatetẽ
licuit audire: uerũ emissionẽ seminis guttatim fuisse,
demũq; in sanguinẽ deuenisse. Mulieris uero ueheme-
tius etiã citari libidinẽ, cũ eo medicamine usæ fuerit,
dicebatur. Hæc igitur uis, si uere narratur, mirificẽ
omnes excedit naturas: tamẽ quasdã cõstare quæ cita-
tiones ad coitũ facerẽt, haudquaquã ineptẽ putaueris.
Nã et in alimẽtis ipsis tam siccis, quàm humidis uires
eiusmodi, atq; etiã aliarũ plerarũq; affectionũ effica-
ces manifeste sentimus. Aquã enim nonnusquam esse,
y que

quæ prole mulieribus largiatur, affirmât: ut apud Theophrasium. Cõtrà aliam apud pyram esse, quæ sterilitatem eiusdem inferre possit. Causam enim sterilitatis mulierum loci illius talem medici reddiderunt. Apud Heracliam Arcadiæ, uinum, ut ferunt, fit quod potum uiros insanos agit, mulieres steriles reddit. Achaiæ apud Cabyniam maxime, uitis quoddam genus habetur, cuius uinũ abortum facit. Et ubi canes uinũ comederint, eas quoq; abortu periclitari necesse est. In gustu nec una sensum aliũ, quàm ceteræ uinũ facit, nec uinũ a ceteris uinis distare percipitur. In Troezenensi agro uinũ sterile, qui biberint, facit: apud thasum uinum somnificum arte quadã conficitur, & aliud quod potum uigilantissimos facit. Sed eiusmodi uires ad corpus spectare, inq; generibus corporeis percipi manifestum est.

¶ De herbis, quæ ad animũ, & mores faciunt: ut uesticaria, cœnothera, polio, antirrizo, flore aureliæ. Quodq; homines hæc cõmesti fuerint, suas artes magnificare & celebrare cupientes.

CAPVT XXI.

Nemo uerò uesticariã adnotat. Hanc enim ueluti dimouere, alienarẽq; mentẽ affirmant, ut superius comprehensum est. Contrà radix cœnotheræ data è uino, mitiores, hilariorẽsque mores reddit. Constat cœnothera folio amygdalæ, uerũ maiori flore rosaceo, loca adamat motuosa, id tamẽ absurdum

dū nequaquā appareat. Fit enim quasi recreatio que-
 dam ex uiribus, quas radix ista uinaceas possidet: sed
 potius absurda illa putētur, quæ alligata, & uenefi-
 ciorū aduersantia uocitantur, & tum corporibus, tū
 domibus unice opitulari credūtur. Adde poliū, quod
 Hesiodo, et Musæo authoribus ad omnem rem seriā,
 magniq; faciendā perutile prædicatur. Quāobrem id
 noctu effodiunt tabernaculo structo, & ad famā, exi-
 stimationēque bonā non minus, quinimmo magis ua-
 lere putatum est. Necnon & anthirrixū appellatum
 utilem ad gloriam tradidere, hic lappæ similis est, ra-
 dice minima, & ferē nulla subnuitur: fructum tāquā
 nares uituli parit. Hoc perunctos gratiā, uitęq; gloriā
 consequi creditur. Quin etiā qui aureliæ flore coro-
 natur, unguento ex auro ignis experte insperso glo-
 riā, atq; existimationē bonā consequitur. Habet aure-
 lia florem auro similem, folium cādidum, fructum te-
 nuem durūmq;: radicē per summa cespitum, atq; te-
 nuē. Vsus eius ad serpentium morsus e uino. Valet eti-
 am ad ambusta, cremata, & mista melli. Sed hæc (ut
 superius dictū est) commenta hominum esse plane ui-
 dentur: qui suas artes magnificare, celebrareque cu-
 perent. Nos reliquorum naturas, uiresq; psequemur.

¶ De pipere, & eius generibus, & grano gni-
 dio: pastinaca, uite syluestri, dracūculo, thapa-
 sia, sidiacula, ebena, malo terræ, scāmonia, si-
 lia. Tū quæ quibus locis præstantiora medica-
 mēta.

CAPVT XXII.

y ij

Piper

Piper fructus est, eius genera duo: unū enim rotundū, crui modō, tegmine, carneq; constans: sicut laurina bacca, subrutilū, alterū oblongū, nigrū, semina papaueris cōtinens, lōge hoc ualidius altero: ambo uim calefactoriā obtinent. Quā obrem contra ciutam auxiliantur: & etiam thus. Granum cnidium rotundum, colore rubrum, maiū sive piper est: sed caliditate multo ualidius. Qua de causa cum deuorandum datur (dari enim contra alui solutionem solet) in pane, aut adipe obductū sumitur: aliter enim gulam adurit. Peucedani quoq; radix uim calefactoriā habet: quamobrem unguētū quidam uel ex ea subdatoriū faciunt. Datur et ad lienes radix peucedani: semē inutile est, nec succus ulla in re prodest. Pasticinam agro spartensi Achaiae laudatissimam referunt: natura calefactoriā, radice nigram. Radix quoq; uitis syluestris, calefactoria, acrisq; est: quamobrē ad psilothri usum idonea, et uittia cutis in facie emūdat: fructu eius defoliare arbores solent, succāditur omni tempore, sed praecipuē autumnō. Dracunculi radix data ex melle, utilis quae tusses sanare possit: caulē uersicolore m serpentiū speciem praesentantem gerit. Eius semine nulla in re ui solent. Thapsiae radix uomitoria est: & si quis continuit tam superius, quam inferius purgat. Ad haec liuida tollere potest. Suppurationes tamen alias exalbidas facit: succus eius ualidior est, & quidem tam superius, quam inferius purgat. Nullus

seminis

seminis usus, nascitur tum alibi, tum in terra attica:
 in qua pecudes incolæ eam non tangunt, peregrinæ
 uero depascunt: & aut aluus soluitur, aut intereunt.
 Fiducula semper post imbres erumpit: & semen nullū
 producit. Ebeni lignum aspectu buxo simile constat:
 sed decorticatum nigerrimum redditur. Vtile oculis
 ad cotem tritum. Malum terræ crassum, & gustatu
 amarum est. Nigrum, odoratumque, folio rotundo, quod
 super terram spectetur, non multum est. Nascitur po
 tissimum montibus, idque pro optimo effoditur. Vsum
 eius ad multa enumerant: sed optimum ad capitis ru
 ptiones, & ad reliqua tamen ulcera satis ualet. Et cō
 trā serpentum morsus, & ad somnum, & ad secun
 das modo pesti: partim aqua subactō, et illito: partim
 in melle, oleoque dera sum: sed contrā serpentes è ui
 no accrescēte potō, & morso insperso. Ad somnum
 uero in uino nigro austero attrito: at si uuluae proci
 derint, ex aqua colluere conueniet. Id igitur numero
 so referre usu uidetur. At scammonia ueluti è cōtra
 rio succus tantū usui est, & nil aliud. Filicis radix col
 liquata tantum in usum euenit, gustum astringit non
 sine aliqua dulcedine, lumbricum latum expellit: se
 men filici nullum est, nec succum quem emittat, hæc
 habet: autumnō succidi tempestiue affirmant. Lum
 bricum autem gentium nonnullis natura inesse perci
 pitur. Habent enim omni quasi ex parte ægyptij, ara
 bes, armenij, syri, cylices, è diuerso thracibus, et phry
 gibus nullo pacto enasci enarrant. Inter grecos the

banis scilicet uersari in gymnasijs solitis. Et ad summam Bœotijs innasci lumbricum nouimus; atheniensibus nullo pacto. Omnium uerò medicamentorum, quoad simplicius explicari liceat, præstantiora, quàm locis gelidis, aquilonijs, siccisque proueniunt. Quamobrem inter ea, quæ in Eubœa oriuntur: meliora, quæ ferat Aegæ: deteriora, quæ Telethrium reddat, assueuerant.

Sunt & enim illa sicciora. Telethrium autem locum esse opacum, atque subriguum, ceratum est.

THEOPHRASTI DE
HISTORIA PLANTARVM
LIBER DECIMVS.

DE radicibus. Quae medicae sint. Quasque uirtutes uel in se, uel in succis, uel etiam aliqua parte habeant: & in totū, siquid è fruticibus, aut herbis uires eiusmodi sortiuntur, explicandum hoc uoluntate arbitramur. Nec differentias omittendum, quibus liquores, atque odores discerni desiderent. Radicum uires per multas, multisque usibus accommodandas, naturam dedisse, facile intelligi potest. Sed quae maxime uim medendi optineant, has utputa utilissimas hominum conquirunt ingenia. Differunt istae (ut uolumine superiori retulimus) quod non ad eadem, nec in eisdem suas uires possideant. Radices ergo plurimas penè uires in se & in fructibus, & in succis gustare uidemus. Sed non desunt, quae in folijs quoque habeant: & quidem folijs insitas uires herbas magna ex parte uocare herbarij solent.

¶ Theophrasti Liber decimus, cuius paucula quaedam habentur: & quod apud grecos habetur, id Theodorus traduxit.

VOCABV

la latina ex græca, secū-
dū latinarū literarum or-
dinem ex libris de Plantis
Theophrasti. Theodoro
Gaza interprete.

Bies ἡ ἐλα-
τη ἐστὶ ἐτιᾶ
plantæ cui
iusdā ma-
ritimæ spe-

cies, quæ petris adnascitur
ablaqueare ῥιζοτομῆρ.

abrotonū τὸ ἀβρότονον.

acanica spina ἡ ἀκανικὴ
ἀκανθα

acanus ὁ ἀκανός.

acharnica rigua, edera
species ὁ ἀχαρνικός
ἀρδενόμενος.

acer ἡ ἄκανθον, alibi
σφένδαμνος

achillea ordea ἡ ἀχιλλεία
κρηθαί:

acini punici mali κόκκοι
τῆς ῥωᾶς

acinus, oleaster ὁ κότινος

aconitum τὸ ἀκόνιτον

acorna ἡ ἄκορνα

aculcosa suffrutex ἡ πο-
λυᾶκανθος

acuta spina ὁ ζῦκακθος,
καὶ ὁ ζῦκακθος.

acylus fructus phellodry-
os et ilicis ὁ ἄκυλος

ad nepotū procreationem
inhabile τὸ ἀπαρῆ

βλασπορ

agitatorii τὸ ἐλατύριον,
Plin. tamen græco uti-
tur nomine.

alba populus ἡ λευκὴ

albucū ὁ ἀνθήριμος, alibi
ἀσφόδελον albucum

interpretatur

alga ὁ φύκος eodē loco ὁ
φῦκος

alica ὁ χόμφρος

allij nucleus ἡ γέλις

allium τὸ σκόροδον

alnus ἡ κλέθρα

amaracus ὁ ἀμαράκος,
καὶ τὸ ἀμαράκον

amarago herba ἡ πικρὴ

amerina ἡ ἄγνη

amentum

amentum	ἡ κόχρη	aracis lenti inna satur
atomum	τὸ ἄμωμον	ὁ ἄρακος.
amygdala	ἡ ἄμυγδαλή	arbor τὸ δένδρον.
anhusa herba	ἡ ἄγλουσα.	arbutus ἡ κόμαρος.
	σα.	aria ἡ ἄρεια.
andryala ex olerum genere	ἡ ἀνδρύαλα.	archiniū, siue arachiniū,
	ἡ ἀνδρύαλα.	τὸ ἄρχίνιον.
ancsum	τὸ ἄνκτον	arietinū cicer ὁ κριὸς ἐρε-
anthon	ἡ ἀνθὼν	εινθος.
	messili species.	arū τὸ ἄρον. alibi ἄρρον.
antela, flos phlei,	ἡ ἀν-	arrus.
	θίλη.	arvensia τὰ ἄρουραία
antirrhizum	τὸ ἀντίρρι-	arundo ὁ κάλαμος.
	ζον.	aschium tuberis genus
aphara	ἡ ἀφάρη.	τὸ ἄσχιον.
aphaca ex olerum genere	ἡ ἀφάκη.	ascalioniae cere τὰ ἄσ-
	ἡ ἀφάκη.	καλώνα κρόμμια.
apargia herba	ἡ ἀπαργ-	aspala ὁ ἀσπάλαξ.
	γία.	asparagus ὁ ἀσπάρταγος
arbia herba	ἡ ἀρβία.	cornida.
ariastrū	τὸ μελισσόφυλ-	asphaltus ὁ ἀσφάλθαθος
	λον.	athragena arbor, ἡ ἄθραα
arium	τὸ σέλιον.	γένη.
absinthium	τὸ ἀψίνδιον.	atriplex ἡ ἀναστράφαξις
aquifolia	ἡ ἄκβια.	ἀναστράφαξις alibi.
aquatio	ἡ ἕστρα.	atrifer ἡ μελαγκρανίς.
arachidna	ἡ ἄραχιδίνα.	atrifer iunci species ὁ με-
aracum	τὸ ἄρακον.	λογκρανισμός.

auena	ὁ κρόκος	μέλιος	
auena	ὁ αἰγίλωψ.	bulbus	ὁ βολβός.
auro, auronis	τὸ ἄλιμον	bulbina	ἡ βολβίνη
auricula muris	ἡ ἀλσίνη.	buprestis herba	ἡ βούσ
aurelia flos	ὁ ἐλφόχρυσος	πρησις.	
auulsio	ἡ παρασάς.	butomus	ὁ βούτομος
	B	buxus	ἡ πύξος
Bacca laurina	ἡ δαφνίς.	buxus asinina	ἡ ὄνεπύξος
bacula	ἡ σημύδα.		C
beta τὸ τεῦτλον: idem	τεῦτλον	Cactus è spinoso genere	
βῆτα	τεῦτλίς	suffrutex	ἡ κάκτος
beta sylvestris, frutex	ἡ λειμωνία.	cadytas herba	ὁ καδύτας
		calamus odoratus	ὁ κάλαμος ἐνώσμος.
baotia radix	ἡ βοιωτία	calor	τὸ θερμόν
	ῥαφανίς.	chalbana gummi	ἡ χαλβάνη
baoticus cucumis	ὁ βοιωτικός	chalbanum galbanū.	
	τιος σίκκος.	amaaias tritici species	
bibinella	ἡ βουβίς.	ὁ καμακίς	
blecho. onis	ἡ βληχῶ.	canaria herba	ὁ κήνωψ.
blechrus	ἡ βληχρός.	canna	ὁ δόναξ.
bletum	τὸ βλήτον	canchrydias tritici species	
blitum	τὸ βλίτον	ὁ καγχρυσίς	πυρός
brassica radix	ἡ ῥάφανος	canchris, roris marini fru	
brassica sylvestris	ἡ ῥάφανος ἀγρία.	ctus	ἡ κάγχρυσ.
bromus	ὁ βρόμος.	chadrulia	ἡ χανδράς
bubula fraxinus	ἡ βουβυλία.	canina seti	τὸ κωόςκα

τορ.		casta ἢ ταιωνία. hanc alij
canirubus κνωόσ βατορ.		γλυκυσιδ' ἢρ dulcis =
carraris, inturis ἢ κάπ =		sidam uocant ibidem
παρις		castanea ἢ Διὸς Βάλανος
capillus ueneris δ' ἀδ' ἰαν		caudex ὁ σέλεχος
τορ.		caulias suavis ex cefo και
capreolus ἢ ἔλιξ		le ὁ καυλίας.
caprificus ὁ ἔρινας, καὶ		caulis ὁ καυλόσ
ὄλυθος.		carya ἢ καρύια
caprificatio ὁ ἔρινας μός		cæci nodi, ex quibus pro-
cantharis bestiola, que tri		dire non potest ramus, si-
tico innascitur ἢ καν =		cuti γόνιμοι, ex qui =
θαρίς.		bis prodit, οἱ ὄζογυα
carbo ὁ ἄνθραξ		φλοί.
cardamomum δ' καρδ' ἀ =		cedria ἢ κεδρία
μωμου.		cedrus ἢ κέδρος
carduus pincta ἢ ἰζίνα, ali =		cedrula ἢ κεδρίς
βιζία.		cedua ἢ κουριζομυῖν
carduus ὁ σκόλυμος		celastrus ὁ κήλασρον
carica ἢ ἰσχάς herba est,		celtis, siue lotus faba græ =
quam alij ἄπιον id est		ca ὁ λωτός.
pirum appellant		centaurium ὁ κενταύριον
caro ἢ σάρξ		centine culicium genus ὀα
caro fructus pulra τὸ πῦρ		κεντίνα.
κάσπιον.		ceræ ὁ κρόμμυρον
carpinus ἢ ζυγία		ceræ gnidia τὰ κνίσια
casia ἢ κασία ἢ οὐλ' ὁ κνέ =		κρόμμου.
ωρον.		ceræ cretica τὰ κρητικὰ

κρομμυα.	eneam	ὁ κνήκος
αρε cretica τὰ κρητικὰ	eniain	ὁ κνήκος
κρομμυα	coftibile, de leguminibus	
ceræ gethyū ὁ κρομμυα	dicitur	ὁ τέρραμορ
γέθυορ.	colus	ἡ ἡλακία
cera, eadem quæ brassica	coix	ὁ κόιζ
fyluefttris	colactia	ἡ κολογία
cerafus	colytea	ἡ κολυτία
ceraftræ uermis in arbo-	culutea ἡ κολουτία	in Li
ribus	para nafcitur.	
arintus	columbinum ciær	ὁ ὄρο
aronia, filiquæ fpecies, ita	βιαῖος ἐρέβινθος	
abionibus appellatur	comacum	ὁ κώμμακορ
ἡ κερωνία	comythes, ubi frequens hæ	
eicera	rundo in stagnorum	
ciær	locis terra pingui, ὁ	
ciæracula	leta	κώμκεις
acuta	conus	ὁ κῶνος
anatomū ὁ κινάμωμορ	cōfetratrix, iris	ἡ ἴρις
cingulum. Algæ fpecies	cor, idē quod medulla, ὁ	
ὁ ζοκίς.	matrix	ἡ κερδία
circūagnatio ἡ ἀμφιφύα	corchorus	ὁ κέρχορος
clauicula ederæ fpecies	corianum	ὁ κορίαννορ
ἡ ἔλιζ	corianniſū	ὁ κοριάννιορ
clauus, oleæ morbus, qui	corinthia radix	ἡ κορινθία
fungus, ὁ olla ὁ ἡλος	ῥαφανίς.	
cleonea radix ἡ κλαω-	cornæ	τὰ κερανία
ναία ῥαφανίς	cornus	ἡ κερανία
Cheotus, frutix ὁ κνέωρος	cornus foemina, foemini-	

cornus ἡ θηλυκράνεια	crocus, ἢ crocum ὁ κρό-
corniculatia, παραμυρις	κος
sylvestris species ἡ κε-	croton ὁ κρότων ἀrbor,
ρατίτις.	ἢ aliud morbi ge-
coronarij generis τὰ σε-	nus, vide γόγγυροι
φανωματικά.	cuciorphora, ἀrbor τὸ
cornaria, id est quibus ad	κνηκίφρον.
coronas utimur τὰ σε	cruarbita ἡ κολοκάωθα,
φανωτικά.	καὶ κολοκάωθη.
corsium, loti radix τὸ κόρ-	cucumis ἡ σίκυς ὁ σίκυος
σιον.	alibi
corrudago ἡ ἀσπαραγία	cucumini sylvestris ὁ σί-
corymbia, edera species	κυος ἄγριος
ἡ κορυμβία.	culmus ὁ κάλαμος
costus ὁ κόσος	culicæ caprifici ἡ οἱ ψήνες
cotonea malus ἡ κυδώνιος	cuminum τὸ κύμινον
μηλέα.	cumila ἡ θύμωρον
coturnix, plātago ab alijs	cupressus ἡ κυπάριττος
dicta ἡ ὄστρε	cutis τὸ δέρμα
cradatio in fico morbus	cycæ palma rum genus ὡ
ὁ κράδος.	κύκω.
cradæ ὡ κράδω	cylax ἡ κύξ
cranium τὸ κρανίον	cyma ἡ κύμα
cratægis ἡ κράταιγος,	cyprium allium τὸ κύ-
καὶ κραταιγώρον.	πειρον σκόροδον.
crateus ἡ κράταιος	cytisus ὁ κύτισος
crispa brassica ἡ ὄυλό-	D
φυλλος ῥάφανος.	De acuminatiōn ἐπιλοπή
	desyderium

desyderium flos ὁ πάθος	rum genere τὸ ἐνδοια
Dictamnium τὸ δίκταμορ	σίκορ
μορ	Epimetrum, herba flore
dracunculus herba τὸ	carens τὸ ἐπίμα
δρακόντιορ	γορ
drypis ex humili materia	Equarium τὸ ἴπποσέλι
planta ἢ δρυπίς	γορ
drypæ olius δρυπέτας	equestris radix in scya
ἐλαίου	thia nasans ἢ ἴπποουί
Dulcis radix ἔυθυγλυ	equi fœniculum τὸ ἴπποα
κῆρα qua ὁ ἢ σκυθί	μάραδρον
ἢ dicitur.	equus frutex ὁ ἴσος
E	eraria, suffrutex ὁ χάλσ
Ebenus ἢ ἔβενος	κειος
egis, pino innascitur ἢ ἄι	erica ἢ ἔρικα
γίς	erimgum, suffrutex τὸ
Elleborus ὁ ἐλλέβορος	ἠρίγγιορ
ueratrum	eruca τὸ ἔυζωμορ
elleborina herba ἢ ἔλλε	eruanga, eruo innascens
βορίνη	ἢ ὀροβάγχη
elium, suffrutex τὸ ἠμέ	escularia panace τὸ ἄσα
ροαλές	κληπίορ πάνακες
enantha, alibi uiti flora	Euboicum τὸ εὐβοϊκόρ
ἢ οὐνάιθη	euonymus, arbor ὁ εὐνώ
enothera ὁ οὐνοθήρας	υμορ
ensis herba τὸ φάσγα	F
γορ	Faba ὁ κίναμορ
enthusicum, herba ex ole	fabctum ὁ κινάμορ
	fabri fugia

fabrifugia, fel terre, cena	κρομμυα
taurium τὸ κενταύριον, καὶ ἡ κενταυρίς	fistularia barundo ἢ σὺριγξ flamma, seu flammula suffrutex, ὅ
fagus ἡ φηγός	flos coronamentis
faemifica, herba τὸ θηλύγονον	aprus ἢ φλόξ
faniculus τὸ μάραθρον	fleus ὁ φλεῶς
faenum graecum ὁ βοῦκερος, καὶ ἡ τύλη	flos τὸ ἄνθος
ferula ἡ νάσθηξ	fluida frutex ὁ ῥοῦς medicamentum etiam in
ferulago ἡ νάσθηκία	ibi
figus aegyptia ἡ συκῆ αἰγυπτία	fossio ἡ σκαπάνη
figus ἡ συκῆ, est etiam maritima plāta.	fraus herba ἡ ἀπάτη
ficitia myrrha ὡλαποσμίση	fraxinus ἡ μελία
fidicula, polypodium τὸ λυπόδιον	fremiū ἡ ἀνεμόνη, ὅ ἀνεμόλια alibi.
fidicula τὸ τριχομανές	frondiflora herba τὸ φυλακάνθη in codice tamen graeco scriptū est ὁ φυλλανθές
felix ἡ πῆξις	fructus ὁ καρπός
felix faemina ἡ θαλυπίσις	fruges ἡ σιτηρά
finus ἡ κόπρος	frumentum ὁ σῖτος, frumentago ὁ σιτάνας
finus stipularius ἡ κόπρος συρματίτις	frutex ὁ θάμνος
fisiles cere τὰ χιτὰ	fruteticus ὁ κρηλῆ λοχμάσσης
	fungus

fungus	ὁ μύκηξ	gl ns peculiaris Aegypti
fungus, olea morbus ita di-		planta ἡ βάλανος
ctus	ὁ μύκηξ	gongri in arboribus, ἔ
furfur	τὸ πίτυρον	praecipue in olea nas-
fusus agrestis suffrutex		scuntur οἱ γόγγροι, id
ἡ ἀρακτυλίς		autem ἔ πρέμνον
fusus agrestis	ἡ φόνος	premium, ἔ κρότων

G

Galla	ἡ κηλίς	tur.
gallia γλῆνος, καὶ γλῆ-		gramen ἡ ἄγρωσις
νον, alibi γλῆνος		granaficaria, quae ficibus
gallia mespili species ἡ ἀν-		insunt αἱ κεγχραμί-
θικνοειδής		δες
gardia ἀρε τὰ γάρδια		granum gnidum ὁ κνί-
κρόμμινα		διος κόκκος
gemma in utre ὁ ὄφθαλ-		grossi, qui ἔ grossuli τὰ
μός		ἔρινα
geminalis τὸ ὄσμιον		gummi τὸ κόμμι
geniculum, ut in harundi-		

H

nibus	τὸ γόνυ	harũdo laconica ὁ κάλα
germen ὁ βλασθός, καὶ		μος λακωνικός
τὸ βλάστημα		harũdo sagittaria ὁ κάλα
germinati ἡ βλάσεις		μος τοξικός quam
gethyum τὸ γήθυον		κρητικὴν, id est creti-
gith τὸ ἀνθέμιον		cam uocant.
gladiolus ὁ κύπερος		harundo spadonis nomis
glans ἡ βάλανος		ne ὁ κάλαμος ἔννου-
		χίας

harũdo

<i>harundo bombycia</i> κάλα μος βομβυκίας.	<i>heraulana ranace</i> τὸ ἤ Ἡρακλῆα
<i>harundo armamentaria</i> ἤ Ἡράκλειον ἡράκλειον πᾶνακις. ὁ κάλαμος ξυλίτης.	<i>herculana</i> ἤ Ἡράκλεια.
<i>harundo texilis</i> ὁ κάλα μος πλόκιμος	<i>herculanum parraver</i> ἤ Ἡράκλεια μήκωρ.
<i>harundo tibialis</i> ὁ κάλα μος αὐλιτικός	<i>hibiscum</i> ἡ ἄλθια.
<i>harundo uallatoria</i> ὁ κά λαμος χαρακίας	<i>hipprophaës, quod ex lata ria conficitur</i> τὸ ἰπποφαῖς.
<i>hastula regia</i> ἡ ἀσφόδε λ	<i>hircibarbula, herba ὁ Ἡρα</i> γοσώσων
<i>hedera.</i> ὁ κητός	<i>hircissina.</i> ἡ Ἡραγά καρθα
<i>helenium</i> τὸ ἑλένιον	<i>hiraulata uites</i> αὐραγῶ σαι ἄμπελοι
<i>helica, salicis species</i> ἡ ἑ λίκη.	<i>hirudinaria</i> τὸ χελι δῶμιον.
<i>hemodorū fæno græco in nascitur, & amino</i> τὸ αἰμόδωσον.	<i>humilis materia</i> τὰ ὑλῆ ματα.
<i>herba lanaria</i> τὸ εἶδος θιον.	<i>humirubus</i> ὁ χαμαί βατος
<i>herba ἡ πόα, & que spe cialiter herba appella tur,</i>	<i>humor</i> τὸ ὑγρόν <i>hyacinthus</i> ὁ ὑάκινθος.
<i>herbacea</i> τὰ ποσῶ <i>herbula indifferenter</i> τὸ ποάριον.	<i>hyphear, fructus quidam ilicis</i> τὸ ὑφέαρ.
<i>herculacea, spine genus</i> ἡ ἱασίονη. I icta	

icma	ἡ ἱκμα.	iuniperus	ἡ ἄρκευθος.
idea pinus	ἡ δ' ἑαπίτυς.	iuncus	ὁ χοῖνϑ.
ilex	ὁ πξίνϑ.	ixina spina	ἡ ἰξίνη ἄκανθος

incoctibile, de legumini-
bus dicitur τὸ ἀτέρας

L

inoculatio	ἐνοφθαλμισ-	Labrusca	ἡ σαφυλη.
	μός.	lacata	ἡ λακιάδη.
insitio	ἡ ἐμφυτέα.	lactisuccatio	ὁ ὀπισμός
insitiones	αἱ ἐμφυτέαι	lactuca	ἡ θειδ' ακίννηϑ
intubus	ἡ κιχώρη.		ἡ θειδ' αζ.
intubus, siue ampulla, seu		lactuca caprina, seu lacta	
cichorea	τὸ κιχώριον.	ria	τὸ μικρόνιον.
intubus erraticus	τὸ κι-	lactuaria lactuca capri-	
	χώριον.	na, alibi ὀτιθύμαλλος.	
	ἄγιον.	laconica lactuca	ἡ λακ-
iouis flamma	ὁ δ' ἰόςπυ-	κωνικὴ θειδ' ακίννη.	
	ρος arbor	laconicus acuminis	ὁ λακ-
iouis flos	τὸ δ' ἰός ἀνθος.	κωνικός σίκκος	
iprium	τὸ ἵπριον.	lachryma	τὸ δ' ἄκρυον
ips ipis	ὁ ἵψ.	lanugineus	ὁ χνοώδης.
iprium	τὸ ἵπριον.	lappa, in lente nascitur.	
irrigatio	ἡ ὑδρεία.	ἡ ἄπασίννη lappa herba	
isyrinchium	τὸ ἰσυρίγ-	ἡ ἡπασίννη, alibi ἄπασ-	
	χιον.	ρίνη.	
iuba, quam scilicet miliā,		lappago	τὸ ἵπριόνιον,
et quaecūq; miliacea co-		alibi ἵπριον.	
mā proferūt	ἡ φοβή.	latex, picea	ἡ πίτυς.

laserpiū

la serpicium lafer	τὸ σίλ=	λοπένδριον.
ειον.		linum τὸ λίνον.
laterale germen	ἡ πα=	linogenista τὸ λινόσπασα
ραβλάσις		τός.
laticaulis lactuca	ἡ πλά	lirium, idem quod narcis=
τύκουλ	⊕ θριδάκινη	sus ait esse, postea enu=
latifolia esaulus, roboris		merans flores ait με
species	ἡ πλατύ=	τὰ δὲ ταῦτα ὄναρ=
φυλλος.		κισος, καὶ τὸ λείριον.
laurus	ἡ δάφνη,	liquatio ὁ χυλισμός.
καὶ δάφνης.		lolium ἡ αἶρα.
lectirotaria, species aceris		lotus herba τὸ λωτόν.
ἡ κλινότροχος.		lucina, arbor ἡ εὐλείθηα
legumina	τὰ ὄσπρια.	lucernula ἡ λυχνίς.
legumina chedropa	τὰ	lupinum ὁ δέξμος
χεδροπά.		lussū, quod est uelut egis
lemna	λίμνα.	in rino τὸ
lens	φαός.	λουῖσον.
lentiscus	ὁ χίνος.	M
leuis brassica	ἡ λφόκαυ=	Madonais ὁ μαδοναίς
λος ῥάφανος.		nymphaea est.
lignum	τὸ ξύλον.	magydaris ἡ μαα
ligusticum	τὸ πέντικες.	γύδαρις.
lilium	τὸ κρήνον.	malua ἡ μαλάχη
lemonium	ἡ λαμμωνία	malua syluestris ἡ μαα
genus fremij, id est ἀνέ=		λάχη ἀγρία.
μωνίς.		malū terre ἡ ἀριστολοχία
lingua ceruina	τὸ σκο=	malū terre ἡ κυκλάμια

vos, καὶ τὸ κυκλά=	massetum lasserpitij spes
μινου	cies. τὸ μάσπετορ.
malum persicum τὸ μῆ=	medica herba ἡ μηδική
λερπερσικόρ.	medulla ὁ μυελὸς, idem
malus ἡ μηλέα	quod μήτρα.
malus persica ἡ μηλέα	medulla mollis ἡ ἔντε=
πρσιική.	ριώνη
malus uerna ἡ μηλέα	medulla ἡ μήτρα, ali=
ἔαρινή	bi matrix.
malus medica ἡ μηλέα	melapodium τὸ μελαμ=
μηδική	πόδιον
malinathalla, in aegypto	melfrugum herba
planta nascens.	ὁ μελίαν σῆτος
ἡ μαλιναθάλλη.	melothrur herba ἡ μή=
mandragora ὁ μαν=	λωθρος.
δραγόρας	melothrur suffrutex
mirifica, herba τὸ ἄρβ=	τὸ κέλωθρον
νόγονορ.	mensiflora ἡ μήναν θ
marciscus, iunci species	menta ἡ μίνδη
ὁ ὀλόχοιν θ	mentastrū τὸ ἡδύοσμορ
maritima pinus παρσα=	messilus ἡ μεσσίλη.
λία πίτυς	nilium ὁ κέγχρος
maritimum granū species	mnasium τὸ μνάσιορ
lactaria ὁ παράλιος	moly τὸ μῶλυ.
κόκκος	montapiū τὸ ὄροσίλιον
marrubium τὸ πρᾶσιορ	montulmus ulmi species
mascula lactaria ὁ ἄρ=	ἡ ὄρεπτελέα
ξηρτιθύμαλλ θ	morus ἡ συκάμνος
	morus

morus egyptia	ἡ συκᾶ	σίσις
	μιν Θ αἰγυ πρία.	nepotum procreatio
mula, herba	ἡ ἡμίονος	ἡ πλαγίωρ ἐκφυσις.
muralis herba	τὸ παρᾶ	periu i arboribus
	δέριον	οἷνες
		ἰσ ἰνός.
muralis herba, seu muri-		perum
cida	δ μύρονον	τὸ ναῖσον
muscus, alibi bryum alga		nigella herba
species	τὸ βρύον	τὸ ἀνδρᾶ
myrrha	ἡ σμύρνα	μορ.
myrica, tamarix	ἡ μυρική	nigella foliosa alia ab an-
myrta	τὰ μύρτα	themo
myrtaria la ctaria	δ μυρ-	τὸ ἀνθεμον
	τίτης τιθύμαλλ	φυλλῶδες.
myrtus	δ μύρτινος, alibi	nodus
	ἡ μύρτιν	δ ὄζος.

N

Narcissus, herba	δ νάρκισ-	nucleus	δ πυρῶ.
	σος	nux auellana	ἡ ἡρα-
nardus	ἡ νάρδος.		κλεωτική καρύα.
narta	ἡ νάρτη	nux castanea	τὸ καστανί-
nasturtiū	τὸ κάρδαμον		κὸρ καρύον
nepa suffrutex	δ σκορ-	nux iuglās	ἡ εὐφοϊκή κα-
	πίος.		ρύα, καὶ καρύα περσική
nepita	ἡ καλαμίνθη	nux lactarie fructus	
nepotes	ὡ παραβλα-		τὸ καρύον.
		nux pinus	δ εὐβίλος.
		nymphea	ἡ νυμφαία,

	ο	origanū	τὸ ὄριγανον,
Oculus caninus	ὁ κύνωψ,	ἢ ὄριγανος.	
alibi canaria.		oryza	ἡ ὄρυζα.
ocymum	τὸ ὠκυμορ.	ostrya	ἡ ὄστρυα. ostris
cenanthe, que uitiflora la		idem	ἡ ὄστρυς
tine dici potest	ἢ ὄι-		
νάνη.		P	
olla morbus olea ita appel		Padus arbor, uel frutex	
latus	ἢ λοπάς	ἢ πᾶδος.	
olea	ἢ ἐλαία.	phalangium bestiola est in	
olea syluestris	ἢ ἀγρι-	eruo nascens.	τὸ
ἐλαῖος		φαλάγγιον.	
oleagnus ἐλαία γνος plā		palea	τὸ ἄχυρον
ta in lacu orchomenio		paliurus	ὁ παλιούρος.
nascens		palma ἢ φοίνιξ, est etiam	
oleaster	ὁ κότινος.	species plantæ marinæ.	
olera	τὰ λάχανα.	palmites.	τὰ κλήματα
oleri arbores	τὰ δέν-	paludarium τὸ ἐλειοσέ-	
δρο λάχανα.		λινον.	
olitor	ὁ κηπωρός.	panacea ἢ πανάκεια.	
ononis suffrutex	ἢ ὄνω-	panace esculapica	τὸ
νίς.		πάνακες ἀσκλαπίσιον	
onus uermis genus i affri		panace cheronea	τὸ χερ-
ca	ὁ ὄνος	ζώνσιον πάνακες.	
opition	ὁ ὀπιτίων	panicum	ὁ ἔλυμος,
orbis in ligno	ἢ ὀπίσιον.	ἢ ὁ μέλιτος	
ordeago	ὁ κριθανίας.	parauer	ἡ μήκων
ordicum	ἢ κριθή.	parauer erraticū	ἢ ζοί-
		αῖς μήκων.	

paruyus

<i>papyrus</i>	ὁ πάπιρος.	της φθειροφύτης	ϙ
<i>pastinaca</i>	τὸ δ'αἰνον.	<i>philyca</i>	ἡ εἰλύκη.
<i>pecciolus</i>	ἡ κορῶνη.	<i>pilus, qui è roboribus</i>	πα=
<i>pedicatum</i>	ὁ μίχϙ.	scitur	ὁ πίλϙ.
<i>phellodrys</i>	ἡ φελλός.	<i>pinus conifera</i>	ἡ πεύκη
<i>δρυς arbor ita ab Ar</i>		κωνοφόρος.	
<i>cadibus appellata.</i>		<i>pinus picosa</i>	ἡ πεύκη
<i>pennis, què cernuus produ-</i>		πιτῆωδης.	
<i>cit</i>	ὁ φάσκος.	<i>pinus pinastrum</i>	
<i>perpo</i>	ὁ σίκυος.	ἡ πεύκη.	
<i>perdicū</i>	τὸ περδικιον.	<i>piræa frutex</i>	ἡ περῶα.
<i>perissus uesticariæ species</i>		<i>piraster</i>	ἡ ἀχράς.
	ὁ περιώσος.	<i>pirus rhocis</i>	ἡ ἄπι
<i>persicū</i>	τὸ πέρισιον.	ος φωκίς.	
<i>persea, peculiaris ægypti</i>		<i>pirus</i>	ἡ ἄπιος.
<i>arbor</i>	ἡ περῶα.	<i>pisum, legumen.</i>	ὁ πι=
<i>pes gallinaceus herba ex</i>		σός.	
<i>olerū genere</i>	ἡ καυ=	<i>pix</i>	ἡ πίττα.
	καλίς.	<i>placida species roboris</i>	
<i>petina</i>	ἡ πετίνη.	ἡ ἡμερίς.	
<i>petreum</i>	τὸ πετρώον.	<i>plantago</i>	ἡ ὄστυξ.
<i>peucedanū</i>	τὸ πευκέ=	<i>plantago agnina lingua</i>	
	δανον.	τὸ ἀγρόγλωσσον.	
<i>picus martius, avis</i>	ὁ	<i>plantago, quæ ὀ</i>	ἀρνός=
	δρυοκολάπτης.	γλωσσον.	
<i>picea agrestis</i>	ἡ πίτυς	<i>agnina lingua</i>	ὁ σελε=
	ἀγρία	φούρος.	
<i>picea pediculifera</i>	ἡ πί=	<i>planta</i>	τὸ φυτόν,
		ϙ	iiiij <i>platanus</i>

platanus	ἡ πλάτανος	punica	ἡ ροῖα καὶ ροῶ.
pollicaria	ἡ κόρυθα	punica, quæ nucleo caret	
polium herba	τὸ πόλιον.	interiori ἢ ροῶ ἀπύκνυτος.	
pollium	τὸ ἐριπόλιον.		Q
roma arbuti	τὰ μιμαῖα κυλά.	Quadratoria	ἡ τετραγωνία.
populus, nigra populus	ἡ ἄγριος	quercus	τὸ μύδιον.
porcellia, ex olerum genere	ἡ ὑποχοιρίς	quinquefoliū	τὸ πένταφύλλον
portulaca, herba	ἡ ἄνθραξ	quinquepeta	τὸ πένταπέταλον
potula, arbor	ἡ ἄσφράξ		R
racemus	ἡ ὀβότρυς.		
porrum algæ species	τὸ πράσον	radicias, succus qui ex caesa radice prodit	ὁ ῥιζία.
porricida bestiola, quæ		radicidium	ἡ ῥιζία
porris, atque alijs pluribus herbis innascitur	ἡ πρᾶσσοκουρίς	radix	ἡ ῥίζα
prunus	ἡ κοκκίμηλα καὶ κοκκίμηλέα	radix lithalasia	ἡ ῥοῖα φανίς
pternix, caulis ex casto spina exiens	ὁ πῆξενξ	radix lithalasia	ἡ ῥοῖα φανίς.
rugio, herba	τὸ ῥίφιον	radicatio	ὁ σφακελισμός
rumex	ἡ κίσηρις	tami	ἡ δι κλώνης.

ramulus furculus ὁ κλάδος	rubigo morbus seminum ἡ ἐρύσιβη
ramus prægradis ramus ὁ ἀκρέμωρ	rubus ὁ βόατος
rhamnus ὁ ῥάμιος	rumex τὸ λάπαθωρ
rara ἡ γογγυλῖς	ruta τὸ πηγάνωρ
raphanus, radix, radícula ἡ ῥαφανῖς	rutula ὁ πηγάνωρ
recticortex, species roboris ἡ εὐθύφλοιος	rbutrum suffrutex τὸ ῥύστρος
resina ἡ ῥητίνη	Salix ἡ ἵτέα
rigatio ἡ ῥιγία	salvia ἐλελίσφακος
robur, quercus ἡ δρυς est etiam marinum quiddam, quod petris adnascitur.	falsicortex, species roboris ἡ ἀλίφλοιος
robur nigrum τὸ μελάνδρυον	falsugo, morbus nonnullarum plantarū, ut cumini ἡ ἄλμη
roratio, morbus uitis ἡ ῥοάς	sambucus ἡ ἀκτὴ ἢ ἀκτέος
rosa ἡ ῥοδωνιά	samothracie cere τὰ σαμοθράκκια κρόμμυα
rosa canina ὁ κωνόροσος	sapor ὁ χυλὸς καὶ χυμός
rosmarinus ἡ λιβανωτίς	sari τὸ σάρι
rotundi caulis lactuca ἡ σπογγυλόκαυλος θησακίνη	sarculatio ἡ ὄσκαλις
rubeia suffrutex, rubia, alibi ὁ ἐρευθέλιανος	sarmēta palmites τὰ κλύματα
	satireia ἡ θύμβρα καὶ τὸ θύμβρον

sata.

<i>fatus</i>	ἡ ἀπορῶ	<i>fiava beta</i>	τὸ σικελικόν
<i>scandix</i>	ἡ σκάνδιξ		τεῦτλον
<i>scammonia</i>	ἡ σκαμμωνία	<i>sida in orchomenio lacu</i>	πλанта πασαις ἢ σίδην.
<i>scalias fructus casti</i>	ὁ σκαλιάς	<i>silago herba</i>	ὁ κορωνόσπος.
<i>scissima agrestis</i>	ὁ ζώνη ἀγρία	<i>alibi ὄζυη</i>	<i>filiqua</i> , quā ficū aegyptiā appellant ἢ κερωνία.
<i>squilla</i>	ἡ σκίλλα		<i>filiqua</i> , speciali nomine ὁ δόλιχος.
<i>squilla epimenidea</i>	ἡ ἐπιμενίδειος σκίλλα	<i>filiqua</i>	οἰλοβοί.
<i>scytalus cucumis</i>	ὁ σκυτάλιος σίκυος	<i>sylvestris brassica</i>	ἡ ἀγρία ῥάφανος.
<i>securina, quae arhaca in nascitur</i>	ὁ πελεκίνος	<i>sinari</i>	τὸ νάπυ, καὶ σίνηςπι.
<i>semen</i>	ἡ ζεία	<i>symbriū</i>	τὸ σισύμβριον
<i>semen</i>	τὸ ὠπέρμα	<i>sisyinchii</i>	τὸ σισυγγήριον.
<i>semētes. i. tempora, quibus quaeq; herbae proueniunt</i>	οἱ ἄροτοι	<i>situs serendi tempus</i>	ἄροτος.
<i>semestarius</i>	τὸ ἡμίεκτον	<i>smerea suffrutex</i>	ἡ σμερῆα.
<i>semperuius</i>	τὸ ἀείζωον.	<i>smilax</i>	ὁ σμίλαξ, alibi ederam Ciliā uocat.
<i>senecio herba ex olerum genere</i>	ἡ ἡριγέρον.	<i>solanus herba</i>	ὁ σολάνος alibi ueficariā uocat.
<i>serpyllum</i>	τὸ ἔρπυλλον.	<i>setanica</i>	ἡ σῆτανα.
<i>sesatum</i>	τὸ σήσαμον.	<i>solaris, herba</i>	τὸ ἡλιοσῆοςπιον.
<i>setanica</i>	ἡ σῆτανα.		

<i>fontus</i>	ὁ σόγγχος	<i>suavitio</i>	ἡ χύλωσις
<i>forba</i>	τὰ οὐα	<i>succus liquor</i>	ὁ ὀπός
<i>forbus</i> ἢ ὄη, καὶ ἢ ὄια, καὶ ὄιη		<i>suffrutex frutex</i>	δ' φρύγανον
<i>sphaelus herba salvia fe-</i>		<i>surculus, ramulus</i>	ὁ κλάδος
<i>rè similis</i>	σφάκελος		δος
<i>spatha palma</i>	ἡ πῶαδι	<i>sansucum</i>	δ' ἀμάρακος,
<i>spha</i>	σάχης		ἢ ὁ ἀμάρακος
<i>spina candida</i>	ἡ λευκὰ		Τ
	κανθα	<i>Tabes affectio quaedā ar-</i>	
<i>spina murulis</i>	ἡ μυάκων	<i>borum</i>	ἡ ἐκπλαξίς
	θος	<i>tabitudo, morbus cicaris</i>	
<i>spina arbor peculiaris</i>			ὁ σφακελισμός
<i>egypti</i>	ἡ ἄκανθος	<i>thalea</i>	ἡ θάλασσα
<i>spina dipsas, seu sitiens</i>	ἡ ἄκανθα δίψας	<i>thapsia</i>	ἡ θαψία
		<i>taxus</i>	ἡ μίλος, alibi μίλι
<i>spina regia</i>	ἡ ἄκανθα βασιλική		τος
		<i>theliphonium</i>	τὸ θηλύ
<i>spodias</i>	ἡ σποδιάς		φονον
<i>squallor</i>	ὁ ἀυχμός	<i>teredo</i>	ἡ τερενῶν
<i>stæba</i>	ἡ σίβη	<i>tetralix suffrutex</i>	ἡ τετραλίξ
<i>stercoratio</i>	ἡ κόπρησις		λίξ
<i>stiba frutex</i>	ἡ σιβή	<i>thescum herba</i>	τὸ θήσκειον
<i>stimulus in lapide</i>	δ' κέντρον	<i>testiculus</i>	ὁ ὄρχης
		<i>tilia</i>	ἡ τίλυσα
<i>strutea malus</i>	ἡ σρούθιος	<i>tirha</i>	ἡ τίφη
	μηλέα	<i>tirhium</i>	τὸ τίφυον
<i>suber</i>	ἡ ἴφος, ἢ ὁ φελλός	<i>tribulus</i>	ὁ τρίβολος

trinodis arboris nomen	thus ὁ λιβανωτός, καὶ ὁ
τρίοδος	λίβανος
trimestre genus est ordei	thymus ὁ θυμός
ἔριτωνορ πuto tamen	V
Theodorum legisse	Veneria ἡ ἄκοςος
τημναϊορ	uena ἄι φλέβες ἢ φλέψ
tritesiger accipit	ueratrum ὁ ἐλλέβορος
ἔρχης	uerbascum ἢ φλόμος
terebinthus ὁ τερέβινθος,	ueriquercus ἢ ἐτυμίδης
καὶ τέρμινθος	uernilago, suffrutex, uer-
trionum τὸ ἐρύσιμον, ali-	milago, alibi ὁ χαμαί-
bi erysimum	λέωρ
tritium ὁ πυρός	uesicaria, herba ὁ σφύ-
tritium ponticum atrum	χνορ
ὁ μελάμπυρος πον-	uillus nucis iulus ὁ ἴουλος
τικός	καρύας
trisago, herba ἢ χαμαί-	uinaceum, seu acinus ὁ
δης	γίγαστορ
thyorus uesicariae species	uincaperuincia ἢ χαμαί-
ὁ θυόρος	δάφνη
tuber terrae ἢ κυκλάμινος	uingum ὁ οὐίγορ
tuber τὸ οἰδνωρ ἢ νωρ	uiola ἢ ἰωνία, καὶ ὁ ἴον
thuia ἢ θία, alibi θύα	uiola alba ἔλευκδορ
thuium ὁ θυίορ	uiola nigra ἔμελάνιορ
turdaria herba ὁ ὄνοκί-	uiola matronalis ἔλευ-
χλης	κῆιορ
turgor. Id est cum arbores	uiola flammea flammula
turgent ὁ λοπατός	ἔφλόγινορ